www.scanneradda.com

SCANNER® Notes

CA INTERMEDIATE · PAPER 1 · ADVANCED ACCOUNTING

Scanner Notes 2.0

विषयवार · ऑक्टोबर 2026 आवृत्ती · मराठी

15 प्रकरणे · 16 Units · 81 विषय · 483 वर्गीकृत प्रश्न

आधार: ICAI Study Material (2026 July) आणि Scanner, 2026 October Edition (V2)

ही पुस्तिका कशी काम करते

प्रत्येक विषयात आधी "Read first" ओळीत सांगितलेले Study Material चे भाग वाचा. त्यानंतर skill bands वर क्रमाने खाली उतरा — प्रत्येक band परीक्षकाने त्या विषयावर प्रत्यक्षात वापरलेल्या कौशल्याचे नाव सांगते, आणि त्याच पातळीवर सराव करण्यासाठी Scanner मधील नेमके प्रश्न देते.

अनुक्रमणिकेनंतर येणारा भाग — **या नोट्सचा वापर कसा करावा** — प्रश्न-ओळ, ICAI ची Manner of Assessment, आणि skill mix मुळे तयारीत काय बदलले पाहिजे, हे सर्व समजावून सांगतो. सुरुवात करण्यापूर्वी तो एकदा अवश्य वाचा.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

अनुक्रमणिका

या नोट्सचा वापर कसा करावा.....5

विषय क्रमवारी — परीक्षा भारांक मार्गदर्शक.....8

प्रकरण 1: Accounting Standards ची ओळख (महत्त्व: D).....13

विषय 1: परिचय [Introduction].....13

विषय 2: Standard Setting ची प्रक्रिया [Standard Setting Process] — concept base.....15

विषय 3: Global Standards कडे Convergence ची गरज [Need for Convergence Towards Global Standards].....16

विषय 4: International Accounting Standard Board (IASB) — concept base.....17

विषय 5: Global Standards म्हणून International Financial Reporting Standards (IFRS) [International Financial Reporting Standards (IFRS) As Global Standards] — concept base.....18

विषय 6: IFRS Compliant होणे [Becoming IFRS Compliant] — concept base.....18

विषय 7: IND AS मध्ये Carve Outs/Ins म्हणजे काय [What Are Carve Outs/Ins in IND AS].....19

विषय 8: भारतात IFRS चे Convergence [Convergence of IFRS in India] — concept base.....20

विषय 9: Ind AS — concept base.....21

प्रकरण 2: Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework (महत्त्व: D).....23

विषय 1: परिचय [Introduction] — concept base.....23

विषय 2: Framework चा उद्देश [Purpose of the Framework] — concept base.....24

विषय 3: Financial Statements चे घटक [Components of Financial Statements] — concept base.....24

विषय 4: Financial Statements ची उद्दिष्टे आणि वापरकर्ते [Objectives and Users of Financial Statements] — concept base.....25

विषय 5: मूलभूत Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions].....26

विषय 6: Financial Statements ची Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements].....28

विषय 7: Financial Statements चे Elements [Elements of Financial Statements].....29

विषय 8: Financial Statements च्या Elements चे Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements].....32

विषय 9: Capital Maintenance.....33

प्रकरण 3: Accounting Standards कोणाला लागू होतात (महत्त्व: D).....35

विषय 1: Accounting Standards ची स्थिती [Status of Accounting Standards].....35

विषय 2: Accounting Standards चा वापर [Applications of Accounting Standards].....37

प्रकरण 4: Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards (महत्त्व: A).....40

विषय 1: AS 1 — Accounting Policies चे Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies].....40

विषय 2: AS 3 — Cash Flow Statement.....43

विषय 3: AS 17 — Segment Reporting.....45

विषय 4: AS 18 — Related Party Disclosures.....47

विषय 5: AS 20 — Earnings Per Share.....50

विषय 6: AS 24 — Discontinuing Operations.....52

विषय 7: AS 25 — Interim Financial Reporting.....54

प्रकरण 5: Assets वर आधारित Accounting Standards (महत्त्व: A).....56

विषय 1: AS 2 — Inventories चे मूल्यांकन [AS 2-Valuation of Inventories].....56

विषय 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment.....59

विषय 3: AS 13 — Investments चे Accounting [AS13-Accounting For Investment].....61

विषय 4: AS 16 — Borrowing Costs.....64

विषय 5: AS 19 — Leases.....67

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 6: AS 26 — Intangible Assets....70
विषय 7: AS 28 — Assets चे Impairment [AS 28-Impairment of Assets]....72
प्रकरण 6: Liabilities वर आधारित Accounting Standards (महत्त्व: B)....75
विषय 1: AS 15 — Employee Benefits....75
विषय 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities आणि Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]....77
प्रकरण 7: Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards (महत्त्व: A)....82
विषय 1: AS 4 — Contingencies आणि Balance Sheet च्या तारखेनंतर घडलेल्या घटना [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]....82
विषय 2: AS 5 — त्या कालावधीचा Net Profit किंवा Loss, Prior Period Items आणि Accounting Policies मधील बदल [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]....85
विषय 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates मधील बदलांचा परिणाम [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]88
विषय 4: AS 22 — Taxes on Income चे Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]....91
प्रकरण 8: Revenue वर आधारित Accounting Standards (महत्त्व: B)....94
विषय 1: AS 7 — Construction Contracts....94
विषय 2: AS 9 — Revenue Recognition....97
प्रकरण 9: इतर Accounting Standards (महत्त्व: C)....101
विषय 1: AS 12 — Government Grants साठी Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]101
विषय 2: AS 14 — Amalgamation चे Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]....104
प्रकरण 10: Consolidated Financial Statements साठी Accounting Standards (महत्त्व: B)....107
विषय 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements....107
विषय 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements मधील Associates च्या Investments चे Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated Financial Statements]....110
विषय 3: AS 27 — Joint Ventures मधील हितसंबंधांचे Financial Reporting [AS 27-Financial Reporting of Interests in Joint Ventures] — concept base....112
प्रकरण 11: Companies ची Financial Statements....114
Unit 11.1: Financial Statements ची तयारी (महत्त्व: B)....114
विषय 1: Company म्हणजे काय [Meaning of a Company] — concept base....114
विषय 2: Books of Accounts ची देखभाल [Maintenance of Books of Accounts] — concept base....115
विषय 3: Statutory Books — concept base....116
विषय 4: Annual Returns — concept base....116
विषय 5: Final Accounts....117
विषय 6: Distributed Profit....119
Unit 11.2: Cash Flow Statements (महत्त्व: C)....122
विषय 1: Cash चे Elements [Elements of Cash]....122
विषय 2: Cash Flow Activities चे वर्गीकरण [Classification of Cash Flow Activities] — concept base....123
विषय 3: Operating Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]....123
विषय 4: Investing Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Investing Activities] — concept base....125
विषय 5: Financing Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Financing Activities] — concept base....126
विषय 6: Direct Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct Method]....126
विषय 7: Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]....127
विषय 8: Direct आणि Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]129

प्रकरण 12: Securities चा Buy Back (महत्त्व: C)....131

विषय 1: परिचय [Introduction] — concept base....131

विषय 2: Companies Act, 2013 च्या Section 70 ची provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]....132

विषय 3: Buy Back: Practical....134

प्रकरण 13: Companies चे Amalgamation (महत्त्व: A)....137

विषय 1: Amalgamation म्हणजे काय [Meaning of Amalgamation]....137

विषय 2: Amalgamation चे प्रकार [Types of Amalgamation] — concept base....138

विषय 3: Purchase Consideration....139

विषय 4: Amalgamations च्या Accounting च्या पद्धती [Methods of Accounting for Amalgamations]....141

प्रकरण 14: Companies च्या Reconstruction चे Accounting (महत्त्व: B)....144

विषय 1: Reconstruction म्हणजे काय [Meaning of Reconstruction] — concept base....144

विषय 2: Internal Reconstruction च्या पद्धती [Methods of Internal Reconstruction]....145

विषय 3: Internal Reconstruction च्या बाबतीत Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]....146

प्रकरण 15: Branches चे Accounting, Foreign Branches सह (महत्त्व: B)....150

विषय 1: परिचय [Introduction] — concept base....150

विषय 2: Branch Accounts आणि Departmental Accounts मधील फरक [Difference Between Branch Accounts and Departmental Accounts] — concept base....151

विषय 3: Dependent Branches चे Accounting [Accounting For Dependent Branches]....151

विषय 4: Branches ना Goods पाठवण्याच्या पद्धती [Methods of Charging Goods to Branches]....154

विषय 5: Independent Branches चे Accounting [Accounting For Independent Branches]....155

विषय 6: Branch आणि Head Office Accounts चे Adjustment आणि Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]....156

विषय 7: Head Office Books मध्ये Branch Balance चे Incorporation [Incorporation of Branch Balance in Head Office Books] — concept base....157

विषय 8: Branch Books मधील अपूर्ण माहिती [Incomplete Information in Branch Books]....158

विषय 9: Foreign Branches चे Accounting [Accounting For Foreign Branches] — concept base....159

विषय 10: Foreign Currency Translation ची तंत्रे [Techniques For Foreign Currency Translation] — concept base....160

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

सुरुवात करण्यापूर्वी

या नोट्सचा वापर कसा करावा

Scanner मधील प्रत्येक प्रश्न वाचला आणि वर्गीकृत केला आहे — **या पेपरमध्ये असे 483 प्रश्न आहेत** — आणि तेही ICAI स्वत: प्रकाशित करत असलेल्या skill framework च्या आधारे. हे नोट्स syllabus च्या क्रमावर नाही, तर याच वर्गीकरणावर उभे आहेत. या पानावर दिलेली दहा मिनिटे तुम्ही उरलेले पुस्तक कसे वापरता ते बदलून टाकतील.

1. विषयाची मांडणी कशी आहे

	हे असे वाचा
Read first	हा विषय ज्यांवर उभा आहे ते Study Material चे नेमके भाग. Study Material उघडा आणि ते notes च्या **आधी** वाचा — notes तुम्ही ते वाचले आहे असे गृहीत धरतात.
Notes	विषय प्रत्यक्षात कशावर फिरतो ते — coverage साठी नाही, परीक्षेसाठी लिहिलेले. छोटे, आणि परीक्षेच्या आदल्या रात्री पुन्हा वाचता येईल अशा पद्धतीने लिहिलेले.
Skill bands	परीक्षकाने त्या विषयावर प्रत्यक्षात वापरलेल्या प्रत्येक कौशल्यासाठी एक band, आणि प्रत्येक band सोबत काही ओळींचे मार्गदर्शन आणि सरावासाठी Scanner मधील नेमके प्रश्न. bands वर त्या ज्या क्रमाने छापल्या आहेत त्याच क्रमाने खाली उतरा: त्या सर्वात कमी मागणी करणाऱ्या कौशल्यापासून सर्वात जास्त मागणी करणाऱ्या कौशल्याकडे जातात.
Concept base	परीक्षक अजून जिथपर्यंत पोहोचलेला नाही असा विषय. हा ऐच्छिक नाही — फक्त अजून विचारला गेलेला नाही, आणि तो परीक्षेत येऊ शकतो.

2. प्रश्न-ओळ कशी वाचावी

PQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 347 **LEVEL II Application** **सोपा**

ओळीचा भाग	ते काय सांगते
PQ 1.2	Scanner चा स्वत:चा प्रश्न क्रमांक. **PQ** म्हणजे practical question, **TQ** म्हणजे theory question.
PYQ 2024-Sep [1] (b)	तो कुठे विचारला गेला — **PYQ** मागील परीक्षा, **MTP** mock test paper, **RTP** revision test paper — मग ते sitting, आणि त्या पेपरमधील त्याचा क्रमांक.
{C}	case-scenario प्रश्न.
5M	Marks, जसे Scanner मध्ये छापले आहेत. जिथे स्रोत marks छापत नाही तिथे रिकामे — RTP marks छापत नाहीत.
Pg 347	Scanner चे ते पान जिथे प्रश्न आणि त्याचे उत्तर छापलेले आहे.

ओळीचा भाग	ते काय सांगते
LEVEL II Application	ICAI ची skill level, आणि त्यातील sub-skill. भाग 3 मध्ये यांचे स्पष्टीकरण आहे.
सोपा	प्रश्न किती मागणी करतो — त्याचे marks आणि त्यात वेगवेगळ्या किती गोष्टी विचारल्या आहेत, या दोन्हींच्या आधारे.

3. Manner of Assessment — प्रत्येक कौशल्य तुमच्याकडून काय मागते

ICAI **Skill Assessment Specification Grid** प्रकाशित करते. त्यात तीन skill levels सांगितल्या आहेत, आणि त्याच grid च्या **Manner of Assessment of Skills** स्तंभात प्रत्येक level चे वर्णन दोन वेगवेगळ्या कौशल्यांच्या रूपात केले आहे. हीच सहा कौशल्ये या पुस्तकात चालणारी band headings आहेत.

कौशल्य	कशात मोजले जाते	परीक्षक तुमच्याकडून काय करवून घेतो	कोणत्या directive verbs वर लक्ष ठेवावे
Remembering	Level I	जे शिकला आहात ते ज्या स्वरूपात शिकलात त्याच स्वरूपात पुन्हा मांडा.	Define · List · State · Name · Enumerate · Recognise
Understanding	Level I	समजावून सांगा आणि संदर्भात ठेवा — नियम जसा आहे तसा का आहे हे तुम्हाला उमगले आहे ते दाखवा.	Describe · Explain · Distinguish · Identify · Illustrate · Outline
Application	Level II	माहिती, concept किंवा technique चा वापर करा किंवा करून दाखवा. sum सोडवा.	Apply · Calculate · Determine · Prepare · Reconcile · Record · Perform · Use · Conduct · Demonstrate
Analysis	Level II	वेगवेगळ्या क्षेत्रांमधील परस्परसंबंध तपासा, मुळाशी जा, आणि एखाद्या निर्णयाला आधार देईल असा पुरावा शोधा.	Analyse · Discuss · Compare and Contrast · Examine · Develop · Monitor · Prioritise · Produce · Align · Communicate
Evaluation	Level III	समस्या पारखा आणि स्वत:च्या विवेकाने एखाद्या निष्कर्षापर्यंत पोहोचा.	Advise · Evaluate · Recommend · Review · Select · Assess
Synthesis	Level III	आकडेवारी आणि माहिती जोडा, आणि कामाची बाब गैरलागू बाबींपासून वेगळी करा.	**Synthesis साठी ICAI कोणतेही verb देत नाही.**

> ICAI स्वत: **Application** आणि **Analysis** चे verbs दोन वेगळ्या याद्यांमध्ये छापते, त्यामुळे हे विभाजन Institute चे स्वत:चे आहे. Level I आणि Level III साठी ते एकेकच संयुक्त यादी छापते — त्यामुळे **Remembering आणि Understanding** यांच्यातील, आणि **Evaluation आणि Synthesis** यांच्यातील रेषा ICAI च्या manner of assessment विषयीच्या वर्णनावर आधारित आहे, प्रकाशित verb यादीवर नाही.
>
> CA Intermediate चे मूल्यमापन **फक्त Level I आणि Level II** वर होते — Evaluation आणि Synthesis Final पासून सुरू होतात. या पेपरमध्ये जिथे एखादा प्रश्न evaluation च्या भाषेत लिहिलेला आहे, तिथे कौशल्य प्रश्न वाचल्यावर जे बनते तेच दाखवले आहे, पण level tag **Level II** हाच राहतो — याच level वर हा पेपर प्रत्यक्षात तपासला जातो.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

4. skill mix मुळे तयारीत काय बदलले पाहिजे

ICAI या पेपरला marks च्या आधारे **Level I 5–15%** आणि **Level II 85–95%** असा दर्जा देते. यातून दोन गोष्टी निघतात, ज्यांच्याकडे सहसा लक्ष जात नाही.

- **"Analysis & Application" म्हणजे समसमान वाटणी असे समजू नका.** या पेपरमध्ये Level II च्या marks पैकी सुमारे **95%** Application चे आहेत आणि सुमारे **5%** Analysis चे. काम बहुतांशी sum सोडवण्याचे आहे, त्यावर लिहिण्याचे नाही.
- **संपूर्ण पेपरचा समतोल म्हणजे प्रत्येक प्रकरणाचा समतोल नव्हे.** प्रत्येक प्रकरण स्वतःच्या **ICAI Skill Profile** पॅनेलने सुरू होते, जे त्या प्रकरणाचे marks प्रत्यक्षात कसे विभागले आहेत आणि त्याच्या तयारीसाठी याचा काय अर्थ आहे ते सांगते. काही प्रकरणे एक-तृतीयांश theory आहेत; काहींमध्ये theory जवळपास नाहीच. प्रकरण सुरू करण्यापूर्वी हे पॅनेल वाचा.

5. पुस्तकाच्या सुरुवातीचे दोन मार्गदर्शक

	हे कशासाठी आहे
अभ्यास प्राधान्य मार्गदर्शक	परीक्षेत आलेला प्रत्येक विषय Scanner च्या वर्गीकृत प्रश्नांमधील त्याच्या वाट्यानुसार क्रमाने लावला आहे, आणि संचयी coverage वर **A**, **B** किंवा **C** श्रेणी दिली आहे. श्रेणी A मध्ये सर्व प्रश्नांतील पहिले 60% येतात — आधी यांच्यावरच पूर्ण पकड मिळवा.
महत्त्व (Importance) श्रेणी	अनुक्रमणिकेत प्रत्येक प्रकरणासमोर छापलेली **A–D** श्रेणी. हा ICAI चा syllabus भारांक संकेत आहे, आणि तो प्रश्न-वारंवारतेच्या क्रमवारीपेक्षा **वेगळा** आहे. जिथे दोहोंत फरक असेल, तिथे प्रकरणाची तयारी दोहोंपैकी वरच्या पातळीनुसार करा.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

अभ्यास प्राधान्य मार्गदर्शक

विषय क्रमवारी — परीक्षा भारांक

आधी हे वाचा: या पुस्तिकेतील परीक्षकाने प्रत्यक्षात विचारलेला प्रत्येक विषय, खाली Scanner च्या 483 वर्गीकृत प्रश्नांमधील (2026 October Edition, V6) त्याच्या वाट्यानुसार क्रमाने मांडला आहे — सर्व 16 Units मिळून — आणि संचयी coverage वर त्याला A, B किंवा C श्रेणी दिली आहे. **श्रेणी A (क्रम 1–16)** सर्व वर्गीकृत प्रश्नांपैकी पहिले 60% सामावून घेते: उत्तीर्णतेचा निकष 50% असल्याने, जो विद्यार्थी A-विषयांवर पूर्ण पकड मिळवतो तो त्या निकषापेक्षा स्पष्ट फरकाने वर राहतो. **श्रेणी B (क्रम 17–23)** पुढील 15% जोडते आणि coverage सुमारे 75% पर्यंत नेते — वेळ मिळाला तर हेही करा. **श्रेणी C (क्रम 24–55)** उरलेली 25% आहे: एक लांब शेपूट, जिच्यातून marks काढणे संथ पडते आणि जिचा मोठा भाग A आणि B ची तयारी करता करता आपोआप झाकला जातो. **पान** स्तंभ सांगतो की त्या विषयाचे notes कोणत्या पानापासून सुरू होतात.

#	श्रेणी	प्रकरण	विषय	वाटा	संचयी	पान
1	A	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 3: AS 13 — Investments चे Accounting [AS13-Accounting For Investment]	5.6%	5.6%	61
2	A	Consolidated Financial Statements साठी Accounting Standards	विषय 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements	4.3%	9.9%	107
3	A	Securities चा Buy Back	विषय 3: Buy Back: Practical	4.1%	14.1%	134
4	A	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 4: AS 16 — Borrowing Costs	3.9%	18.0%	64
5	A	Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards	विषय 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates मधील बदलांचा परिणाम [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]	3.9%	21.9%	88
6	A	Revenue वर आधारित Accounting Standards	विषय 2: AS 9 — Revenue Recognition	3.9%	25.9%	97
7	A	Companies ची Financial Statements	विषय 5: Final Accounts	3.9%	29.8%	117
8	A	Companies च्या Reconstruction चे Accounting	विषय 3: Internal Reconstruction च्या बाबतीत Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]	3.9%	33.7%	146
9	A	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 5: AS 20 — Earnings Per Share	3.7%	37.5%	50
10	A	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 1: AS 2 — Inventories चे मूल्यांकन [AS 2-Valuation of Inventories]	3.7%	41.2%	56
11	A	Assets वर आधारित Accounting	विषय 5: AS 19 — Leases	3.7%	44.9%	67

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	श्रेणी	प्रकरण	विषय	वाटा	संचयी	पान
		Standards				
12	A	Companies चे Amalgamation	विषय 4: Amalgamations च्या Accounting च्या पद्धती [Methods of Accounting for Amalgamations]	3.7%	48.7%	141
13	A	Branches चे Accounting, Foreign Branches सह	विषय 3: Dependent Branches चे Accounting [Accounting For Dependent Branches]	3.3%	52.0%	151
14	A	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment	3.1%	55.1%	59
15	A	इतर Accounting Standards	विषय 1: AS 12 — Government Grants साठी Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]	3.1%	58.2%	101
16	A	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 6: AS 26 — Intangible Assets	2.9%	61.1%	70
17	B	Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards	विषय 2: AS 5 — त्या कालावधीचा Net Profit किंवा Loss, Prior Period Items आणि Accounting Policies मधील बदल [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]	2.7%	63.8%	85
18	B	Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards	विषय 4: AS 22 — Taxes on Income चे Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]	2.5%	66.3%	91
19	B	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 4: AS 18 — Related Party Disclosures	2.3%	68.5%	47
20	B	Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards	विषय 1: AS 4 — Contingencies आणि Balance Sheet च्या तारखेनंतर घडलेल्या घटना [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]	2.3%	70.8%	82
21	B	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 2: AS 3 — Cash Flow Statement	2.1%	72.9%	43
22	B	Liabilities वर आधारित Accounting Standards	विषय 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities आणि Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]	2.1%	74.9%	77
23	B	Revenue वर आधारित Accounting Standards	विषय 1: AS 7 — Construction Contracts	2.1%	77.0%	94
24	C	Companies ची Financial Statements	विषय 7: Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]	2.1%	79.1%	127
25	C	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 1: AS 1 — Accounting Policies चे Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies]	1.9%	81.0%	40

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	श्रेणी	प्रकरण	विषय	वाटा	संचयी	पान
26	C	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 3: AS 17 — Segment Reporting	1.9%	82.8%	45
27	C	इतर Accounting Standards	विषय 2: AS 14 — Amalgamation चे Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]	1.7%	84.5%	104
28	C	Branches चे Accounting, Foreign Branches सह	विषय 8: Branch Books मधील अपूर्ण माहिती [Incomplete Information in Branch Books]	1.4%	85.9%	158
29	C	Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework	विषय 9: Capital Maintenance	1.2%	87.2%	33
30	C	Assets वर आधारित Accounting Standards	विषय 7: AS 28 — Assets चे Impairment [AS 28-Impairment of Assets]	1.2%	88.4%	72
31	C	Liabilities वर आधारित Accounting Standards	विषय 1: AS 15 — Employee Benefits	1.2%	89.6%	75
32	C	Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework	विषय 7: Financial Statements चे Elements [Elements of Financial Statements]	1.0%	90.7%	29
33	C	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 6: AS 24 — Discontinuing Operations	1.0%	91.7%	52
34	C	Companies ची Financial Statements	विषय 3: Operating Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]	0.8%	92.5%	123
35	C	Companies चे Amalgamation	विषय 3: Purchase Consideration	0.8%	93.4%	139
36	C	Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework	विषय 6: Financial Statements ची Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements]	0.6%	94.0%	28
37	C	Accounting Standards कोणाला लागू होतात	विषय 2: Accounting Standards चा वापर [Applications of Accounting Standards]	0.6%	94.6%	37
38	C	Companies ची Financial Statements	विषय 6: Distributed Profit	0.6%	95.2%	119
39	C	Companies ची Financial Statements	विषय 8: Direct आणि Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]	0.6%	95.9%	129
40	C	Branches चे Accounting, Foreign Branches सह	विषय 5: Independent Branches चे Accounting [Accounting For Independent Branches]	0.6%	96.5%	155
41	C	Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework	विषय 5: मूलभूत Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions]	0.4%	96.9%	26
42	C	Consolidated Financial Statements साठी Accounting Standards	विषय 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements मधील Associates च्या Investments चे Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated	0.4%	97.3%	110

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

#	श्रेणी	प्रकरण	विषय	वाटा	संचयी	पान
			Financial Statements]			
43	C	Accounting Standards ची ओळख	विषय 1: परिचय [Introduction]	0.2%	97.5%	13
44	C	Accounting Standards ची ओळख	विषय 3: Global Standards कडे Convergence ची गरज [Need for Convergence Towards Global Standards]	0.2%	97.7%	16
45	C	Accounting Standards ची ओळख	विषय 7: IND AS मध्ये Carve Outs/Ins म्हणजे काय [What Are Carve Outs/Ins in IND AS]	0.2%	97.9%	19
46	C	Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework	विषय 8: Financial Statements च्या Elements चे Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements]	0.2%	98.1%	32
47	C	Accounting Standards कोणाला लागू होतात	विषय 1: Accounting Standards ची स्थिती [Status of Accounting Standards]	0.2%	98.3%	35
48	C	Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards	विषय 7: AS 25 — Interim Financial Reporting	0.2%	98.6%	54
49	C	Companies ची Financial Statements	विषय 1: Cash चे Elements [Elements of Cash]	0.2%	98.8%	122
50	C	Companies ची Financial Statements	विषय 6: Direct Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct Method]	0.2%	99.0%	126
51	C	Securities चा Buy Back	विषय 2: Companies Act, 2013 च्या Section 70 ची provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]	0.2%	99.2%	132
52	C	Companies चे Amalgamation	विषय 1: Amalgamation म्हणजे काय [Meaning of Amalgamation]	0.2%	99.4%	137
53	C	Companies च्या Reconstruction चे Accounting	विषय 2: Internal Reconstruction च्या पद्धती [Methods of Internal Reconstruction]	0.2%	99.6%	145
54	C	Branches चे Accounting, Foreign Branches सह	विषय 4: Branches ना Goods पाठवण्याच्या पद्धती [Methods of Charging Goods to Branches]	0.2%	99.8%	154
55	C	Branches चे Accounting, Foreign Branches सह	विषय 6: Branch आणि Head Office Accounts चे Adjustment आणि Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]	0.2%	100.0%	156

वाटा % हा Scanner मधून आलेला प्रश्न-वारंवारतेचा संकेत आहे — म्हणजे प्रत्यक्षात काय विचारले गेले आहे. प्रत्येक प्रकरण आणि Unit शीर्षकासमोर छापलेली **महत्त्व** श्रेणी (A–D) हा ICAI चा स्वतःचा भारांक संकेत आहे, जो CA L2 P1 2026 Oct Chapter Priority Table (with Sep 2026) — 2023 scheme अंतर्गत झालेल्या 8 परीक्षांमधील ICAI चे marks, September 2026 सह मधून घेतला आहे. दोन्ही वेगवेगळ्या गोष्टी मोजतात, आणि जिथे दोहोंत फरक असेल तिथे तयारी वरच्या निकषानुसार करा. याशिवाय **26 विषय** असे आहेत जे Scanner च्या frequency तक्त्यांमध्ये घोषित केलेले आहेत पण ज्यांवर अजून एकही प्रश्न नाही; notes मध्ये त्यांवर **CONCEPT BASE** ची

> खूण लावली आहे आणि त्यांना इथे क्रम दिलेला नाही.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 1

Accounting Standards ची ओळख

Introduction to Accounting Standards

9 विषय · 3 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	100.0%	15 पैकी 15 marks
Level II — Analysis & Application	0.0%	15 पैकी 0 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 100% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. हे प्रकरण मुख्यत: theory म्हणून विचारले जाते. sums हा त्याचा लहान भाग आहे आणि वाचन हाच तयारीचा मोठा भाग आहे — संपूर्ण पेपराच्या अगदी उलट. हे विभाजन काळजीपूर्वक वाचा: या प्रकरणात फक्त 3 वर्गीकृत प्रश्न आहेत, म्हणून एकच प्रश्न ते कित्येक अंकांनी वर-खाली नेतो.

विषय 1: परिचय [Introduction]

L2P1-C1-U1-T01

Read first वाचा — §1 Introduction, Study Material 2026 July, Chapter 1, पाने 1.2–1.7 — GAAP, Accounting Standard म्हणजे काय, standards ज्या चार बाबींशी संबंधित असतात त्या, आणि तीन फायदे.

NOTES

GAAP म्हणजे स्वीकारलेली accounting principles, standards व procedures यांचा तो समान संच, जो reporting entity ला आपली financial statements तयार करताना आणि सादर करताना पाळावा लागतो — policy boards नी ठरवलेली authoritative standards आणि नोंद ठेवण्याच्या व reporting च्या सर्वमान्य पद्धती यांचे मिश्रण. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर ती authoritative standards म्हणजे IFRS; भारतात ती **Accounting Standards (AS)** आणि **Indian Accounting Standards (Ind AS)** आहेत.

Accounting Standard म्हणजे काय: recognition, measurement, presentation आणि disclosure यांवरील एक authoritative pronouncement. **non-corporate entities** साठी AS ICAI काढते; **companies** साठी AS/Ind AS Central Government/MCA **section 133 of the Companies Act, 2013** खाली prescribe किंवा notify करते. ही फोड बरोबर मांडली तर तिचा स्वतंत्र एक mark मिळतो.

AS ज्या चार बाबींशी संबंधित असतात — त्या एक संच म्हणून लक्षात ठेवा: (i) financial statements मध्ये events आणि transactions चे **recognition**; (ii) त्या transactions आणि events चे **measurement**; (iii) वाचकाला अर्थपूर्ण व समजण्याजोग्या पद्धतीने त्यांचे **presentation**; (iv) असे **disclosures** ज्यांमुळे जनता, stakeholders आणि संभाव्य investors ना statements काय दाखवू पाहत आहेत हे कळते, आणि त्यांना सावध व माहितीवर आधारित व्यावसायिक निर्णय घेता येतात.

उद्देश: entity च्या आर्थिक कामगिरीत रस असलेल्या investors व इतर stakeholders पर्यंत वेळेवर आणि उपयुक्त आर्थिक माहिती पोहोचावी, यासाठी standard-setting bodies अस्तित्वात आहेत. तर्कसंगततेच्या मर्यादेत राहून

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

accounting alternatives कमी करून standards हे साधतात, आणि त्यामुळेच वेगवेगळी enterprises तुलनायोग्य बनतात.

फायदा 1 — पर्यायी accounting treatments चे standardisation: treatment आणि presentation मधील गोंधळात टाकणारी विविधता वाजवी प्रमाणात कमी होते किंवा संपते. कोणताही एकच policies चा संच प्रत्येक enterprise ला शोभत नाही, म्हणून compliance सोबत **प्रत्यक्षात स्वीकारलेल्या policies चे disclosure असणे आवश्यक आहे** — उदा. inventory साठी कोणते मान्य cost formula (FIFO, weighted average) वापरले ते (पाहा AS 1).

फायदा 2 — अतिरिक्त disclosures ची आवश्यकता: ज्या क्षेत्रांत कायदा कोणतेही disclosure मागत नाही, तिथेही standards अनुसरलेली accounting policies व इतर माहिती disclose करण्यास सांगू शकतात, जेणेकरून वाचकाला statements मधील items ना दिलेले treatment समजावे.

फायदा 3 — comparability: standardisation मुळे **intra-enterprise** तुलना (एकाच enterprise ची अनेक वर्षांतील, जी तेव्हाच शक्य आहे जेव्हा ते दरवर्षी त्याच policies वापरते) आणि **inter-enterprise** तुलना (एकाच period साठी वेगवेगळ्या enterprises ची, जी तेव्हाच शक्य आहे जेव्हा तुलनायोग्य enterprises सारख्या policies वापरतात, किंवा फरक disclose करतात जेणेकरून वाचक जुळवून घेऊ शकेल) — दोन्ही सुधारतात.

फायद्यांवरील कोणत्याही उत्तरात सांगायच्या दोन मर्यादा: standards **principle-based** आहेत, त्यामुळे गुंतागुंतीच्या transactions वर त्यांचे application हा judgement चा विषय ठरतो; आणि जिथे AS आणि कायदेशीर तरतूद यांत संघर्ष असेल तिथे **statute prevails** — तरीही कायदेशीर चौकटीत राहून statements नी true and fair view चेच ध्येय ठेवावे.

Creative accounting म्हणजे एखाद्या विशिष्ट हितसंबंधी गटाला अनुकूल statements तयार व्हावीत यासाठी accounting policies ची केलेली पिळवणूक — revenue expenditure capitalise करून profit आणि assets फुगवून दाखवणे, किंवा capital expenditure चालू revenue विरुद्ध write off करून ती कमी दाखवणे. नेमक्या ज्या सीमारेषेवरील प्रकरणांत परस्परविरोधी मते शक्य असतात त्यांच्यासाठी policies आखून standards हे रोखतात.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- Accounting Standard ची व्याख्या देता आली पाहिजे आणि त्याच दमात ते ज्या चार बाबींशी संबंधित आहे त्यांची नावेही — recognition, measurement, presentation, disclosure. परीक्षक व्याख्येचे आणि चार बाबींचे marks वेगवेगळे देतात.
- 'objectives and advantages' च्या प्रश्नांत उत्तराची मांडणी अशी करा: आधी objectives (विविध policies मध्ये सुसूत्रता, comparability ला मदत, विश्वास व विश्वासार्हता निर्माण करणे) आणि नंतर advantages (तुलनायोग्य statements, दिशाभूल करणाऱ्या treatments ला आळा, फेरफारांवर नियंत्रण).
- शेवट नेहमी त्या दोन मर्यादांनी करा: standards principle-based असल्याने त्यांचे application judgement वर अवलंबून असते, आणि संघर्ष झाल्यास कायदाच वरचढ ठरतो.

TQ 1.1 · PYQ 2025-May [6] (a) · DESC · 4M · Pg 3 — **LEVEL I** Understanding — **सोपा**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 2: Standard Setting ची प्रक्रिया [Standard Setting Process]

L2P1-C1-U1-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §2 Standards Setting Process (पाने 1.7–1.10), §3 How Many Accounting Standards? (1.10–1.14) आणि §4 Status of Accounting Standards (पान 1.14).

NOTES

ती कोण ठरवते: देशातील अग्रगण्य accounting संस्था म्हणून ICAI ने **Accounting Standards Board (ASB) in 1977** स्थापन केले. त्याच्या रचनेत उद्योग व उद्योग संघटनांचे (ASSOCHAM, CII, FICCI) प्रतिनिधी, regulators, प्राध्यापक आणि सरकारी विभाग यांचा समावेश असतो. ASB ची स्थापना ICAI च्या Council ने केली असली, तरी **standards तयार करण्याच्या बाबतीत ते स्वतंत्र आहे**.

भारतीय standards आखताना ASB ने IAS/IFRS विचारात घेतली आणि देशातील लागू कायदे, रूढी, प्रथा व व्यावसायिक वातावरण लक्षात घेऊन ती सामावून घेण्याचा प्रयत्न केला.

standard-setting प्रक्रियेच्या आठ steps — त्या क्रमानेच लिहा: I व्यापक क्षेत्राची निश्चिती; **II** प्राथमिक draft (objective व scope, व्याख्या, recognition व measurement ची तत्त्वे, presentation व disclosure requirements) तयार करण्यासाठी study groups ची रचना, जो draft ASB विचारात घेऊन सुधारते; **III** सुधारित draft Council सदस्यांना व ठरावीक बाहेरच्या संस्थांना पाठवणे — MCA, SEBI, C&AG, CBDT, SCOPE; **IV** त्या संस्थांच्या प्रतिनिधींसोबत बैठक घेऊन त्यांची मते जाणून घेणे; **V exposure draft** अंतिम करून जनतेच्या सूचना मागवत तो प्रसिद्ध करणे; **VI** आलेल्या सूचना विचारात घेऊन ASB ने Council कडे सादर करण्यासाठी तो अंतिम करणे; **VII** Council ने विचार करून गरज पडल्यास ASB च्या सल्ल्याने बदल करणे; **VIII** standard प्रसिद्ध करणे — non-corporate entities साठी ICAI कडून, आणि companies साठी Central Government/MCA कडून section 133 खाली prescribe/notify करून.

Section 133: ICAI ने शिफारस केलेली accounting ची standards, किंवा त्यांतील कोणतीही भर, Central Government **NFRA च्या शिफारशींचा सल्ला घेऊन व त्या तपासून** prescribe करू शकते.

Accounting Standard Interpretations (ASIs): ज्या standard शी संबंधित असतील त्या standard नंतर ASB ही काढत असे, जेणेकरून प्रत्यक्ष application मध्ये उद्भवणाऱ्या प्रश्नांना उत्तर मिळावे; त्यांचा अधिकार संबंधित AS इतकाच होता. त्यांतील consensus चे भाग आता **संबंधित AS च्या paragraphs ना 'Explanations' म्हणून जोडून टाकले आहेत**, जेणेकरून non-corporates साठीची ICAI ची ASs आणि corporates साठीची MCA ने notify केलेली ASs सुसंगत राहतील.

किती standards आहेत: AS 10 Property, Plant and Equipment च्या सुधारणेच्या वेळी **AS 6** Depreciation Accounting मागे घेतले गेले, आणि AS 26 Intangible Assets प्रसिद्ध झाल्यावर **AS 8** Accounting for Research and Development मागे घेतले गेले. **प्रत्यक्षात 27 Accounting Standards आहेत.**

Rules: MCA च्या Companies (Accounting Standards) Amendment Rules, 2016 च्या जागी **Companies**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

(Accounting Standards) Rules, 2021 आले, जे 23 June 2021 रोजी notify झाले आणि 1 April 2021 रोजी किंवा त्यानंतर सुरू होणाऱ्या accounting periods ना लागू होतात. AS 2, 4, 10, 13, 14, 21 आणि 29 यांत सुधारणा करून ती शक्य तितकी संबंधित Ind AS शी जुळवली गेली.

Status — परीक्षक नेमके हेच तपासतो: ICAI ही कायदे करणारी संस्था नाही, त्यामुळे ती आपली standards फक्त **आपल्या सदस्यांवर** लागू करू शकते, आणि ती standards **कायदे व स्थानिक नियम ओलांडू शकत नाहीत**. तरीही त्यांत नमूद केलेल्या तारखांपासून ती standards बंधनकारक आहेत. म्हणून त्या mandatory status चा प्रत्यक्ष अर्थ **त्या enterprise ला लागू असलेला कायदा पालन मागतो की नाही** यावर अवलंबून असतो. Ind AS न वापरणाऱ्या companies 2021 च्या Rules खाली notify झालेली AS वापरतात.

विषय 3: Global Standards कडे Convergence ची गरज [Need for Convergence Towards Global Standards]

L2P1-C1-U1-T03

Read first वाचा — §5 Need for Convergence towards Global Standards, पाने 1.14–1.16 — चार प्रमुख बाबी, क्रमाने.

NOTES

पार्श्वभूमी: गेल्या दशकात जागतिक आर्थिक परिस्थितीत आमूलाग्र बदल झाला आहे; केवळ वाढीला इंधन पुरवण्यासाठीच नव्हे तर चालू कामकाज टिकवण्यासाठीही पैसा शोधणाऱ्या trans-national corporations ना सीमा ओलांडून जगाच्या सर्व भागांतून भांडवल उभे करावे लागले आहे. convergence च्या उत्तराची सुरुवात याच वाक्याने करा.

बाब 1 — आंतरराष्ट्रीय बाजारांतून निधी उभारणे: प्रत्येक देशाचे accounting आणि financial reporting चे स्वतःचे नियम असतात. स्वतःच्या देशाबाहेर भांडवल उभे करणारे enterprise त्या दुसऱ्या देशाच्या नियमांच्या कक्षेत येते, म्हणून त्याला दोन्ही व्यवस्थांमधील फरक समजून घ्यावा लागतो. झपाट्याने जागतिक होणाऱ्या जगात म्हणूनच translation आणि restatement ला प्रचंड महत्त्व आहे, आणि सादर केलेल्या statements वर समाजाचा विश्वास बसावा इतकी standards भक्कम असावी लागतात.

बाब 2 — financial statements ची comparability: आंतरराष्ट्रीय विश्लेषक व investors ना सारख्या standards वर आधारित statements ची तुलना करायची असते, आणि त्यातूनच सीमापार filings साठी आंतरराष्ट्रीय मान्यताप्राप्त संचाची गरज निर्माण झाली. Harmonisation मुळे निर्णय घेण्यासाठी व जोखीम तपासण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या माहितीवरचा investors चा विश्वास वाढतो.

बाब 3 — uniformity, comparability, transparency: कायदेमंडळाला uniformity, तर्कसंगतता, comparability, transparency आणि adaptability यांची तीव्र गरज जाणवली. standards ची भरमार जनहिताच्या विरोधात आहे: एकाच घटनांचे accounting वापरलेल्या पद्धतीनुसार वेगवेगळे आकडे देत असेल, तर ते आकडे वापरणाऱ्यांच्या नजरेत accounting ची पत घसरते — त्यातून गोंधळ निर्माण होतो, चुकांना वाव मिळतो आणि फसवणूक सोपी होऊ शकते. यावरचा उपाय म्हणजे **जनहितासाठी ठरवलेला, सर्वोच्च दर्जाच्या जागतिक**

www.scanneradda.com

standards चा एकच संच.

बाब 4 — जागतिक गुंतवणूक: convergence मुळे जागतिक गुंतवणुकीचा मुक्त प्रवाह वाढतो. जगभरातील गुंतवणुकींची तुलना करण्याची investors ची क्षमता सुधारते आणि त्यामुळे त्यांच्या चुकीच्या निर्णयांचा धोका कमी होतो; जागतिक कामकाज असलेल्या companies चे accounting व reporting सोपे होते आणि restatement सारख्या खर्चिक गरजा नाहीशा होतात; regulators सह सर्व बाजार घटकांसाठी जबाबदारीचा नवा मापदंड आणि अधिक transparency निर्माण होते; आणि accounting firms समोरील कामकाजातील अडचणी कमी होतात. देशांतर्गत व परदेशी बाजारात **joint listings** असलेल्या companies साठी याचे महत्त्व सर्वाधिक आहे.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- उत्तर म्हणजे त्या चार बाबी — आंतरराष्ट्रीय बाजारांतून निधी उभारणे, comparability, uniformity/transparency, आणि जागतिक गुंतवणूक — प्रत्येकीला दोन ओळींचे स्पष्टीकरण. फक्त नावे सांगून स्पष्टीकरण न देणे म्हणजे अर्धेच उत्तर.
- trans-national corporation च्या वाक्याने सुरुवात करा: एका ओळीत ते context चा mark मिळवून देते.

TQ 3.1 · PYQ 2026-May [6] (a) · DESC · 4M · Pg 4 — **LEVEL I** Understanding — **सोपा**

विषय 4: International Accounting Standard Board (IASB)

L2P1-C1-U1-T04

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §6 International Accounting Standard Board, पाने 1.16–1.17 — आणि तीन तारखा पक्क्या करा: 1973, 1997–1999, 1 April 2001.

NOTES

स्थापना: लंडनस्थित **International Accounting Standards Committee (IASC)** ची स्थापना **June 1973** मध्ये झाली, ज्यात विविध देशांतील व्यावसायिक accountancy संस्थांचा समावेश होता, आणि **International Accounting Standards (IAS)** विकसित करण्याची जबाबदारी त्याच्यावर होती.

उद्देश: financial statements तयार करताना व सादर करताना पाळावयाची IASs तयार करून प्रसिद्ध करावी आणि त्यांचा जगभर स्वीकार व पालन वाढावे, या जनहिताच्या हेतूने IASC ची उभारणी झाली. त्याच्या सदस्यांनी ती standards उचलून धरण्याचे आणि आपापल्या देशांत त्यांचा प्रसार करण्याचे वचन दिले.

पुनर्रचना: IASC ने 1973 ते 2001 या काळात IASs प्रसिद्ध केली. **1997 and 1999** च्या दरम्यान त्याने स्वत:ची पुनर्रचना केली, त्यातून **IASB** तयार झाले; हे बदल **1 April 2001** पासून अमलात आले, तेव्हा standard ठरवणारी संस्था म्हणून IASB ने IASC ची जागा घेतली. IASB आपली standards **IFRS** या मालिकेत प्रसिद्ध करते.

www.scanneradda.com

पाठ करायचा तारखेचा नियम: IASC ने **up to 31.03.2001** काढलेली standards ही IASs आहेत; IASB ने **from 01.04.2001** काढलेली standards ही IFRSs आहेत. IASB ने IASC ची standards **नाकारलेली नाहीत** — ती pronouncements आजही IAS याच नावाने ओळखली जातात.

विषय 5: Global Standards म्हणून International Financial Reporting Standards (IFRS) [International Financial Reporting Standards (IFRS) As Global Standards]

L2P1-C1-U1-T05

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §7 International Financial Reporting Standards as Global Standards, पाने 1.17–1.18 — IFRS या संज्ञेचे चार घटक.

NOTES

IFRS या संज्ञेचे चार घटक आहेत — 'IFRS म्हणजे काय काय' या प्रश्नाचे उत्तर हेच आहे: (1) IASB ने काढलेली **IFRS**; (2) IASC ने काढलेली आणि IASB ने स्वीकारलेली **IAS**; (3) IAS वरील **Standing Interpretations Committee (SIC)** ने काढलेली interpretations; आणि (4) IASB च्या **IFRS Interpretations Committee (IFRIC)** ने काढलेली interpretations.

स्वरूप: IFRS हा **principles-based** standards चा संच आहे — ती विशिष्ट treatments सांगत बसण्याऐवजी व्यापक नियम घालून देतात. उत्तरात त्यांना वेगळे ठरवणारा शब्द तोच एक आहे — principles-based.

व्याप्ती: अनेक jurisdictions मध्ये listed किंवा public-interest entities साठी IFRS बंधनकारक आहे किंवा त्यांना परवानगी आहे, जरी adoption व convergence ची पद्धत एका jurisdiction पासून दुसऱ्यापर्यंत वेगळी असते. मोठ्या संख्येने प्राधिकरणे public companies ना stock-exchange listing साठी IFRS वापरण्याची मुभा देतात, आणि banks, insurance companies व stock exchanges कायद्याने आवश्यक असलेल्या reports साठी ती वापरू शकतात.

listing च्या पलीकडे: IFRS चा वापर फक्त listing च्या अटींपुरता किंवा कायदेशीर reporting पुरता मर्यादित नाही — अनेक सावकार, regulators आणि सरकारी संस्था वित्तपुरवठा किंवा परवान्याशी जोडलेल्या स्थानिक financial reporting च्या जबाबदाऱ्या पूर्ण करण्यासाठी IFRS कडेच पाहतात. ही गरज हजारो enterprises पर्यंत पोहोचते, त्यांच्या subsidiaries, equity investors आणि joint venture भागीदारांसह.

विषय 6: IFRS Compliant होणे [Becoming IFRS Compliant]

L2P1-C1-U1-T06

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

www.scanneradda.com

Read first वाचा — §8 Becoming IFRS Compliant, पाने 1.18–1.19 — दोन तंत्रे आणि convergence चे चार फायदे.

NOTES

एखादा देश नेमक्या दोनच तंत्रांनी IFRS compliant होऊ शकतो. दोन्हींची नावे सांगा, दोन्हींची व्याख्या द्या, आणि मग भारताने कोणते निवडले ते सांगा.

तंत्र I — adoption: ठरावीक entities नी कोणत्या तारखेपर्यंत **IFRS as issued by the IASB** वापरायची याचे वेळापत्रक देश ठरवतो. काहीही नव्याने लिहिले जात नाही; standards जशी आहेत तशीच घेतली जातात.

तंत्र II — convergence: देश **high quality, compatible** accounting standards विकसित करतो, **काही प्रमाणात तडजोड करून** आपली standards आंतरराष्ट्रीय standard setter च्या standards शी जुळवतो, आणि त्यांतील अटी पूर्णपणे किंवा अंशत: स्वीकारतो.

भारताची भूमिका: भारतीय संदर्भात आवश्यक वाटलेले carve-outs, carve-ins व संज्ञांतील बदल वगळता Ind AS ही IFRS शी **substantially converged** आहेत.

convergence चे चार फायदे: transparency आणि comparability मुळे जगभरातील investors चा विश्वास वाढतो; inter-unit, inter-firm आणि inter-industry तुलना सुधारते; **group consolidation सोपे होते**, कारण group मधील प्रत्येक company कुठेही असली तरी तेच standard वापरते; आणि financial statements जगभरातील stock exchanges ना स्वीकारार्ह ठरतात, त्यामुळे भारतीय companies ची आंतरराष्ट्रीय exchanges वरील listing सोपी होते.

विषय 7: IND AS मध्ये Carve Outs/Ins म्हणजे काय [What Are Carve Outs/Ins in IND AS]

L2P1-C1-U1-T07

Read first वाचा — §9 What are Carve Outs/Carve-Ins in Ind AS?, पाने 1.19–1.21 — तीन प्रकारचे फरक, आणि त्यांतील कोणता एकच carve-out निर्माण करतो.

NOTES

निर्णय: IFRS च्या अटींचे सविस्तर analysis करून आणि stakeholders शी विस्तृत चर्चा करून Government of India ने, ICAI च्या सल्ल्याने, IASB ने काढलेली IFRS **converge करायची, adopt करायची नाहीत** असा निर्णय घेतला.

Ind AS तयार करताना तीन प्रकारचे फरक ठेवले गेले. परीक्षकाला तिन्हींची नावे हवी असतात, आणि मग त्यांतील कोणता प्रत्यक्षात carve-out निर्माण करतो हेही सांगायचे असते.

फरक 1 — संज्ञांतील बदल: भारतीय कायद्यात वापरल्या जाणाऱ्या संज्ञांशी सुसंगती राहावी म्हणून केलेले बदल — 'statement of comprehensive income' ऐवजी '**statement of profit and loss**', आणि 'statement of financial position' ऐवजी '**balance sheet**'.

www.scanneradda.com

फरक 2 — पर्याय काढून टाकणे: Ind AS खाली तयार होणाऱ्या statements मध्ये सुसंगती व comparability राहावी म्हणून IFRS मध्ये उपलब्ध असलेले पर्याय Ind AS मधून काढून टाकले आहेत. **या बदलांमुळे carve-outs तयार होत नाहीत.**

फरक 3 — आर्थिक वातावरणातील भिन्नता: IFRS जे गृहीत धरते त्यापेक्षा भारताची आर्थिक परिस्थिती वेगळी असल्याने केलेले बदल. **IFRS मध्ये सांगितलेल्या accounting तत्त्वांपासून व पद्धतींपासून होणारे हेच फरक म्हणजे 'carve-outs'.**

Carve-ins: IFRS च्या **पलीकडे जाऊन** Ind AS मध्ये समाविष्ट केलेले अतिरिक्त मार्गदर्शन किंवा अटी. Carve-out काहीतरी काढून टाकतो किंवा वेगळा मार्ग घेतो; carve-in भर घालतो. प्रत्येक फरकाला carve-out समजून विद्यार्थी marks गमावतात — फक्त तिसराच प्रकार carve-out आहे.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- संपूर्ण विषय एकाच फरकावर उभा आहे: फक्त आर्थिक वातावरणातील भिन्नतेमुळे झालेला फरक carve-out असतो. संज्ञांतील बदल आणि पर्याय काढून टाकणे हे carve-out नाहीत.
- तिन्ही प्रकारच्या फरकांची नावे सांगा, मग त्यांतील कोणता carve-out निर्माण करतो ते सांगा, आणि मग carve-in ची व्याख्या द्या. चार वाक्ये, चार marks.
- प्रत्येक फरकाचे एक सोडवलेले उदाहरण द्या — पूर्ण उत्तर आणि नुसती यादी यांतला फरक उदाहरणेच ठरवतात.

TQ 7.1 · RTP 2024-May [3] · DESC · Pg 5 | LEVEL I Understanding | कठीण

विषय 8: भारतात IFRS चे Convergence [Convergence of IFRS in India]

L2P1-C1-U1-T08

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §10 Convergence to IFRS in India, पाने 1.21–1.22 — आणि adoption विरुद्ध convergence च्या व्याख्या.

NOTES

स्थिती: जागतिकीकृत अर्थव्यवस्थेत भारत इतरत्र होणाऱ्या accounting मधील घडामोडींपासून स्वतःला अलिप्त ठेवू शकत नाही. जागतिक पातळीवर स्वीकारार्ह financial statements साठी भक्कम reporting standards तयार व्हावीत म्हणून ICAI, NFRA आणि SEBI व RBI सारखी regulators **शक्य तितके IFRS चे पालन करण्याचे** ध्येय ठेवतात.

International Federation of Accountants (IFAC) चा सदस्य असल्याने ICAI ने IFRS विचारात घेतली आणि भारतात प्रचलित कायदे, रूढी, प्रथा व व्यावसायिक वातावरण लक्षात घेऊन ती शक्य तितकी सामावून घेण्याचा प्रयत्न

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

केला.

व्यावसायिक कारण: अलीकडे भारतीय companies नी परदेशात केलेल्या अधिग्रहणांच्या मालिकेमुळे परदेशी enterprises ना भारतीय खरेदीदारांच्या **financial standing, disclosure and governance** बद्दल खात्री पटवून देणाऱ्या उच्च दर्जाच्या standards ची गरज निर्माण झाली. पूर्ण convergence ची गरज ओळखून ICAI ने त्यातील मुद्दे तपासण्यासाठी **Task Force** नेमला.

वेगळ्या ठेवायच्या व्याख्या — marks त्या फरकातच आहेत: adoption म्हणजे IASB ने काढलेली IFRS जशीच्या तशी वापरणे; **convergence** म्हणजे गरज असेल तिथे बदल करून राष्ट्रीय standards IFRS शी जुळवणे. **पूर्ण convergence मुळे मूलभूत फरक नाहीसे होतील, तरीही ते काढलेल्या स्वरूपातील IFRS च्या कायदेशीर adoption सारखे नाही.**

परिणाम: convergence साठी ASB ने MCA च्या सल्ल्याने ठरवले की **accounting standards चे दोन वेगळे संच** असतील — (i) IFRS विरुद्धचे फरक दूर करून आखलेली, IFRS शी converged असलेली Ind AS, आणि (ii) सध्या notify असलेली AS.

विषय 9: Ind AS

L2P1-C1-U1-T09

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §11 What are Indian Accounting Standards? (1.22–1.23), §12 History of IFRS-converged Ind AS (1.23–1.24), §13 List of Ind AS (1.24–1.27) आणि §14 Roadmap for Implementation: A Snapshot (1.27–1.29).

NOTES

ती काय आहेत: Ind AS म्हणजे Companies Act च्या चौकटीखाली **IFRS-converged standards notified by the MCA/Central Government**. ती ICAI च्या standard-setting प्रक्रियेतून आखली जातात आणि **NFRA** चा समावेश असलेली कायदेशीर सल्लामसलत व शिफारस प्रक्रिया पूर्ण झाल्यावर notify होतात; NFRA च MCA ला त्यांची शिफारस करते.

क्रमांकाचा नियम: Ind AS ची नावे व क्रमांक संबंधित IAS प्रमाणेच दिले जातात. **IFRS** शी संबंधित Ind AS साठी **IFRS च्या क्रमांकात 100 मिळवा** — IFRS 1 म्हणजे Ind AS 101. क्रमांकावरील एका ओळीच्या प्रश्नाचे उत्तर फक्त हेच वाक्य आहे.

इतिहास — तारखा: भारतीय corporate reporting ची स्वीकारार्हता व transparency वाढावी म्हणून ICAI ने **2006** मध्ये IFRS च्या दिशेने वाटचाल सुरू केली, आणि पुढे Government of India ने ती मान्य केली. Ind AS मुळात **2011** पासून अपेक्षित होती, पण कर व इतर मुद्दे सुटेपर्यंत MCA ने अंमलबजावणी पुढे ढकलली. **July 2014** च्या अर्थसंकल्पीय भाषणात convergence ची निकड जाहीर झाली.

Rules: MCA ने **16 February 2015** च्या notification द्वारे **Companies (Indian Accounting Standards) Rules, 2015** काढली — banking companies, insurance companies आणि NBFCs वगळता इतर companies साठी Ind AS **voluntary from 1 April 2015** आणि **mandatory from 1 April 2016**; त्या तीन प्रकारच्या entities साठी **separate roadmaps** ठरवले गेले.

Mapping चा तक्ता: Ind AS विरुद्ध IFRS/IAS विरुद्ध AS हा संबंध माहीत असावा — Ind AS 101/IFRS 1 First-time Adoption; 102/IFRS 2 Share Based Payment; **103/IFRS 3 Business Combinations against AS 14 Accounting for Amalgamations**; **105/IFRS 5 Non-current Assets Held for Sale against AS 24 Discontinuing Operations**; **108/IFRS 8 Operating Segments against AS 17 Segment Reporting**; **110/IFRS 10 against AS 21 Consolidated Financial Statements**; **111/IFRS 11 Joint Arrangements against AS 27**. एका mark च्या रिकाम्या जागा भरण्याच्या प्रश्नांत आणि मोठ्या प्रश्नांचा भाग म्हणून हेच जोड परत परत येतात.

Roadmap: टप्प्याटप्प्याने येणाऱ्या मर्यादांसाठी para 14 वाचा — कोणत्या वर्गातील company कोणत्या financial year पासून येते, आणि banking, insurance व NBFC entities ना दिलेली वेगळी वागणूक.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 2

Financial Statements च्या तयारीचे आणि सादरीकरणाचे Framework

Framework for Preparation and Presentation of Financial Statements

9 विषय · 17 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	**23.2%**	82 पैकी 19 marks
Level II — Analysis & Application	**76.8%**	82 पैकी 63 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 23% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: परिचय [Introduction]

L2P1-C2-U2-T01

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §1 Introduction (Study Material 2026 July, Chapter 2, पाने 2.2–2.3) सोबतच §3 Status and Scope of the Framework (पान 2.3) — Framework म्हणजे काय, आणि ते ज्या आठ क्षेत्रांना व्यापते ती.

NOTES

Framework म्हणजे काय: accounting standards च्या विकासाला मूलभूत तत्त्वांचा पाया लागतो. **Accounting Standards Board of the ICAI issued the Framework in July 2000**; नवी standards विकसित करण्यासाठी आणि आहे ती तपासून पाहण्यासाठी — दोन्हींसाठी ते मूलभूत आधार पुरवते.

ते ज्या आठ प्रमुख क्षेत्रांना व्यापते — जशीच्या तशी लिहायची स्वच्छ यादी: (a) financial statements चे घटक; (b) financial statements ची उद्दिष्टे; (c) financial statements मागची गृहीतके; (d) गुणात्मक वैशिष्ट्ये; (e) financial statements चे elements; (f) त्या elements च्या recognition चे निकष; (g) त्यांच्या measurement ची तत्त्वे; (h) capital आणि capital maintenance च्या संकल्पना.

संदर्भ: 2006 च्या Rules ची जागा घेणारी **Companies (Accounting Standards) Rules, 2021** आणि ICAI ने काढलेली Accounting Standards — या संदर्भात Framework महत्त्वाचे ठरते.

Status — marks देणारी दोन वाक्ये: Framework हे **general-purpose** financial statements ना लागू होते — सार्वजनिक असो वा खासगी क्षेत्रातील, सर्व commercial, industrial आणि business enterprises कडून बाहेरच्या वापरकर्त्यांसाठी सर्वसाधारणपणे दरवर्षी तयार होणारी. कर भरण्यासाठी केलेल्या गणनांसारखे **Special-purpose**

www.scanneradda.com

reports त्याच्या कक्षेबाहेर आहेत, तरीही त्यांच्या अटींशी विसंगत ठरणार नाही तिथवर ते त्यांनाही लावता येते.

Framework हे स्वत: Accounting Standard नाही, आणि **त्यातील कोणतीही गोष्ट एखाद्या विशिष्ट Accounting Standard ला ओलांडत नाही**. दोहोंत संघर्ष असेल तिथे **Accounting Standard च्या अटीच वरचढ ठरतात**. ही ओळ शब्दश: लक्षात ठेवा — या प्रकरणातील सर्वाधिक उद्धृत करण्याजोगी ओळ हीच आहे.

विषय 2: Framework चा उद्देश [Purpose of the Framework]

L2P1-C2-U2-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §2 Purpose of the Framework, पाने 2.3–2.4 — Framework ज्या सहा घटकांना मदत करते ते, आणि शेवटची सावधगिरीची सूचना.

NOTES

external users साठी तयार होणाऱ्या general-purpose financial statements च्या तयारीमागच्या आणि सादरीकरणामागच्या संकल्पना Framework मांडते. त्याचा मुख्य उद्देश **assist** करणे हाच आहे — आणि इथल्या कोणत्याही प्रश्नाचे उत्तर म्हणजे ते कोणाकोणाला मदत करते त्यांची यादी, प्रत्येकासोबत कारण जोडून.

(a) Enterprises — Accounting Standards चे पालन करणारी statements तयार करताना, आणि कोणत्याही standard ने **अद्याप न व्यापलेल्या** विषयांना हाताळताना. हा दुसरा अर्धा भागच विद्यार्थी गाळतात.

(b) the ASB — Accounting Standards विकसित करण्याच्या आणि तपासण्याच्या त्याच्या कामात.

(c) पुन्हा ASB — standards ने परवानगी दिलेल्या **पर्यायी accounting treatments ची संख्या कमी करण्यासाठी** आधार पुरवून, नियम, standards व procedures यांच्या harmonisation ला चालना देण्याच्या कामात.

(d) Auditors — financial statements ही Accounting Standards ला अनुसरून आहेत की नाहीत याबद्दल मत बनवताना.

(e) Users — financial statements चा अर्थ लावताना.

(f) ASB च्या कामात रस असलेला कोणीही — standards आखण्याच्या त्याच्या दृष्टिकोनाची माहिती देऊन.

आणि सावधगिरीची सूचना: Framework हे **स्वत: Accounting Standard नाही**. purpose वरील प्रत्येक उत्तराचा शेवट याच ओळीने करा.

विषय 3: Financial Statements चे घटक [Components of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T03

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §4 Components of Financial Statements, पाने 2.4–2.5 — पूर्ण संचात काय काय येते आणि प्रत्येक घटक वाचकाला काय सांगतो.

NOTES

पूर्ण संचात सर्वसाधारणपणे **Balance Sheet**, **Statement of Profit and Loss** आणि **Cash Flow Statement** येतात, सोबत **notes, other statements and explanatory material** जे financial statements चा अविभाज्य भाग असतात.

ते एकत्र का वाचायचे: सर्व घटक **interrelated** आहेत, कारण ते एकाच transactions किंवा events च्या वेगवेगळ्या बाजू दाखवतात. प्रत्येक घटक वेगळी माहिती देतो, पण **एकटा कोणताही** कोणताही एक हेतू साधत नाही, आणि वापरकर्त्याला लागणारे सगळे त्यांपैकी एकही पुरवत नाही.

Balance Sheet — enterprise च्या नियंत्रणातील आर्थिक साधनांचे मूल्य आणि त्या साधनांवरचे दावे, म्हणजे liabilities व equity, हे दाखवतो. त्यात **liquidity and solvency** बद्दलही माहिती असते, जी enterprise आपल्या आर्थिक जबाबदाऱ्या वेळेवर पूर्ण करू शकेल का हे ठरवायला उपयोगी पडते.

Statement of Profit and Loss — एका accounting period मधील कामकाजाचा निकाल मांडतो; तो **performance**, विशेषत: profitability, दाखवतो.

Cash Flow Statement — त्या period मध्ये enterprise ने रोख कशी निर्माण केली आणि ती कशी वापरली हे दाखवतो, आणि reporting period मधील **investing, financing and operating** activities तपासायला मदत करतो.

Notes and other statements — statements मधील items स्पष्ट करणारी पूरक माहिती देतात: accounting policies चे disclosure, segment reporting, related party disclosures, earnings per share वगैरे.

Companies साठी हे घटक **Companies Act, 2013** च्या अटींना आणि लागू असलेल्या exemptions ना अधीन असतात.

विषय 4: Financial Statements ची उद्दिष्टे आणि वापरकर्ते [Objectives and Users of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T04

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §5 Objectives and Users of Financial Statements, पाने 2.5–2.7 — उद्दिष्ट एका वाक्यात, आणि मग सात user groups व प्रत्येकाची माहितीची गरज.

NOTES

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

उद्दिष्ट हे की financial statements नी enterprise च्या **financial position, performance and cash flows** बद्दल अशी माहिती द्यावी जी **economic decisions** घेताना वापरकर्त्यांच्या मोठ्या वर्गाला उपयोगी पडेल. या विषयातील प्रत्येक उत्तराची सुरुवात हेच एक वाक्य आहे.

सात user groups — investors, employees, lenders, suppliers व इतर trade creditors, customers, governments व त्यांच्या संस्था, आणि जनता. सातही नावे सांगा; सर्वसाधारणपणे यादीचा एक mark आणि गरजांचा एक mark असतो.

Investors — जोखमीचे भांडवल पुरवणारे, आपल्या गुंतवणुकीच्या **risk and return** बद्दल आणि enterprise च्या **pay dividends** करण्याच्या क्षमतेबद्दल चिंतित.

Employees — आपल्या मालकाच्या **stability and profitability** मध्ये आणि **remuneration, retirement benefits and employment opportunities** देण्याच्या त्याच्या क्षमतेत रस असलेले.

Lenders — आपली **loans and the interest** वेळेवर परत मिळणार का, एवढाच प्रश्न.

Suppliers and other trade creditors — येणे असलेली रक्कम वेळेवर मिळणार का. Lenders पेक्षा त्यांचा रस सर्वसाधारणपणे **कमी कालावधीपुरता** असतो, जोवर ते एक मोठा ग्राहक म्हणून त्या enterprise वर अवलंबून नसतील.

Customers — enterprise चे **continuance**, विशेषत: जिथे त्यांचा त्याच्याशी दीर्घकालीन संबंध असेल किंवा वस्तू व सेवांसाठी ते त्याच्यावर अवलंबून असतील.

Governments and their agencies — साधनांचे वाटप, कामकाजाचे नियमन, **taxation policy**, आणि राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या आकडेवारीचा आधार.

Public — स्थानिक अर्थव्यवस्थेत, रोजगारात आणि स्थानिक suppliers कडून खरेदीत enterprise चे योगदान; समृद्धीतील आणि कामकाजाच्या व्याप्तीतील **trends and recent developments** दाखवून statements मदत करतात.

शेवटी सांगायची मर्यादा: financial statements **बहुतेक वापरकर्त्यांच्या समान गरजा** भागवतात; लागू शकणारी सगळी माहिती ती देऊ शकत नाहीत आणि देण्याचा त्यांचा हेतूही नसतो — उदा. निर्णयासाठी उपयुक्त ठरले असते तरीही **non-financial data त्यांत मुळीच नसतो**.

विषय 5: मूलभूत Accounting Assumptions [Fundamental Accounting Assumptions]

L2P1-C2-U2-T05

Read first वाचा — §6 Fundamental Accounting Assumptions, पाने 2.7–2.11, यात Illustration 1 (going concern विरुद्ध not-going-concern balance sheet) आणि Example 1 (cash basis विरुद्ध accrual basis) यांचाही समावेश.

NOTES

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

तीन मूलभूत गृहीतके: going concern, **accrual** आणि **consistency**. ती पाळली गेली आहेत असा वापरकर्त्यांचा विश्वास असतो, म्हणून ती पाळली असेपर्यंत **वेगळे disclosure करण्याची गरज नाही**. **त्यांपैकी एखादे पाळले नसेल, तर ती गोष्ट स्पष्टपणे disclose करावीच लागते.** तोच disclosure चा नियम परीक्षेच्या दृष्टीने मुख्य मुद्दा आहे.

Going concern: enterprise **नजीकच्या भविष्यात कामकाज चालू ठेवेल** आणि कामकाज **liquidate or materially curtail** करण्याचा त्याचा इरादाही नाही व तशी गरजही नाही, या गृहीतकावर statements सर्वसाधारणपणे तयार होतात. त्या आधारावरची statements कामकाजात वापरून संपलेली assets बदलण्याइतका नफा राखून ठेवण्याची आणि liabilities चुकवण्यासाठी पुरेशी तरतूद करण्याची गरज मान्य करतात. वेगळा आधार वापरला असेल — उदा. assets net realisable value ला दाखवली असतील — तर **वापरलेला आधार disclose करावाच लागतो**.

Going concern टिकत नाही तेव्हा काय बदलते — प्रत्यक्ष प्रश्नाचा पूर्ण गाभा हाच आहे. Assets **net realisable value** पर्यंत खाली येतात; **deferred expenditure amortise न करता पूर्णपणे write off केला जातो**; व्यवसाय चालू राहण्यावर ज्यांची वसुली अवलंबून आहे अशा रकमांसाठी provisions केल्या जातात; liabilities त्यांच्या **settlement** रकमेला पुन्हा मांडल्या जातात, ज्यात कर्जावरील **early repayment penalty** सुद्धा येतो; आणि सवलतीत मिटणार असलेली देय रक्कम सवलतीनंतरच्या आकड्याला घेतली जाते. Illustration 1 दोन्ही प्रकारे शेजारी शेजारी सोडवा, जोवर ती पद्धत आपोआप येत नाही.

Accrual: revenues आणि costs **accrued धरली जातात — ती मिळवली किंवा झाली तेव्हा recognise होतात, पैसे मिळाले किंवा दिले तेव्हा नव्हे** — आणि ज्या periods शी त्यांचा संबंध आहे त्या periods च्या statements मध्ये नोंदवली जातात. **Section 128(1) of the Companies Act, 2013** companies साठी accrual बंधनकारक करते. ते स्पष्टपणे सांगण्याची गरज नाही; पण **एखादे income किंवा expense cash basis वर recognise केले असेल, तर ती गोष्ट सांगावीच लागते**.

Accrual का आणि cash का नाही: Study Material मधील Example 1 दाखवते की एक व्यापारी cash basis वर period 1 मध्ये ₹58,000 नफा आणि period 2 मध्ये ₹47,500 तोटा नोंदवतो, तर accrual basis वर एकच सुसंगत निकाल मिळतो. तो फरक अमूर्त भाषेत वर्णन करण्याऐवजी जसाच्या तसा उद्धृत करा.

Consistency: कायद्याने, एखाद्या accounting standard ने किंवा अधिक योग्य presentation साठी बदल आवश्यक नसेल, तर सारख्या transactions साठी प्रत्येक period मध्ये त्याच accounting policies वापरल्या जातात.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 2 प्रश्न

- या बँड मधला प्रत्येक प्रश्न हाच सराव आहे: Profit and Loss Account आणि Balance Sheet दोनदा तयार करा — एकदा going concern गृहीत धरून आणि एकदा न धरून. सुरुवातीपासूनच दोन्ही बाजू शेजारच्या columns मध्ये मांडा — परीक्षक त्यांची तुलना करतो आहे, तशीच मांडणी तुमच्या उत्तरातही असावी.
- Adjustments ठरावीक क्रमानेच करा म्हणजे काही सुटणार नाही: property, plant and equipment NRV ला, inventory, receivables व doubtful debts, deferred expenditure, payables व कोणतीही settlement discount, आणि कर्ज व त्यावरचा early repayment penalty. या सातांपैकी सहा दोन्ही बाजूंत बदलतात.
- आकडे मांडण्यापूर्वी तुम्ही कोणते गृहीतक लावत आहात ते सांगा. going concern सोडल्यावर deferred expenditure पूर्णपणे write off का करतात हे सांगितल्याचा एक mark मिळतो; नुसत्या आकड्याचा मिळत नाही.

PQ 5.2 · PYQ 2020-Nov [6] (d) · 5M · Pg 12	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.1 · PYQ 2019-May [6] (b) · 5M · Pg 11	LEVEL II Application	मध्यम

विषय 6: Financial Statements ची Qualitative Characteristics [Qualitative Characteristics of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T06

Read first वाचा — §7 Qualitative Characteristics of Financial Statements, पाने 2.11–2.13, आणि §8 True and Fair View, पान 2.13.

NOTES

चार वैशिष्ट्ये: understandability, **relevance**, **comparability**, **reliability**. त्यांपैकी कोणतेही स्पष्ट करण्यापूर्वी चारही नावे सांगा.

Understandability: व्यवसाय, आर्थिक व्यवहार आणि accounting यांचे **reasonable knowledge** असलेल्या वापरकर्त्यांना सहज समजेल अशा पद्धतीने माहिती मांडली पाहिजे. इथला निकष म्हणजे वाजवी माहिती असलेला वाचक — तज्ज्ञही नाही आणि अगदी नवखाही नाही.

Relevance: अधिक माहिती म्हणजे नेहमीच चांगले नव्हे — असंबद्ध माहितीचा ढीग गोंधळ निर्माण करतो आणि **non-disclosure पेक्षाही अधिक घातक** ठरू शकतो. भूतकाळातील, वर्तमानातील किंवा भविष्यातील घटनांचे मूल्यमापन करायला मदत करून, किंवा आधीच्या मूल्यमापनांना दुजोरा देऊन वा ती दुरुस्त करून, माहिती वापरकर्त्यांच्या **economic decisions वर परिणाम करण्याची शक्यता असेल** तर ती relevant असते.

Materiality वरूनच relevance ठरवली जाते. एखादी माहिती चुकीची मांडली — वगळली किंवा चुकीची लिहिली — आणि त्याचा आर्थिक माहितीच्या आधारे घेतलेल्या वापरकर्त्याच्या **economic decisions वर परिणाम होऊ शकत असेल**, तर ती material आहे. ते त्या परिस्थितीतील item च्या किंवा चुकीच्या **size and nature** वर अवलंबून असते. **Materiality ही एक मर्यादारेषा किंवा cut-off point आहे, स्वतंत्रपणे एक प्राथमिक गुणात्मक वैशिष्ट्य नाही.** हा फरक वारंवार विचारला जातो.

दोन मर्यादा, दोन्ही परीक्षेच्या दृष्टीने महत्त्वाच्या: timeliness — reporting ला अवाजवी उशीर झाला तर माहिती आपली relevance गमावते, आणि transaction ची प्रत्येक बाजू कळण्याआधीच reporting केले तर reliability घटते, म्हणून management ने या दोहोंचा तोल सांभाळायचा असतो, आणि त्यात वापरकर्त्यांच्या गरजा उत्तम प्रकारे कशा भागतील हाच सर्वोच्च विचार असतो. **Balance between benefit and cost** — हे वैशिष्ट्य नसून सर्वव्यापी मर्यादा आहे: माहितीतून मिळणारे फायदे **ती पुरवण्याच्या खर्चापेक्षा जास्त** असावेत, आणि हे evaluation बव्हंशी judgement चा विषय आहे.

Reliability: माहिती **free from material error and bias** असली पाहिजे. transactions आणि events **faithfully represented** असल्याशिवाय; **substance over form** या तत्त्वावर मांडल्याशिवाय; **neutral**, म्हणजे पूर्वग्रहमुक्त असल्याशिवाय; निकाल अनिश्चित असेल तिथे **prudence** ने मांडल्याशिवाय; आणि **complete** असल्याशिवाय ती

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

reliable नसते. पाच अटी — त्या पाच म्हणूनच लक्षात ठेवा.

Comparability: statements नी **inter-firm and intra-firm** अशा दोन्ही तुलना शक्य कराव्यात, आणि त्यासाठीची एक अत्यावश्यक अट म्हणजे **disclosure of the financial effect of a change in accounting policy**. पण comparability ला **केवळ एकसारखेपणा** समजू नये आणि ती सुधारित standards च्या आड येऊ नये — policy जेव्हा relevance व reliability साधत नाही, किंवा अधिक relevant व reliable पर्याय उपलब्ध असतात, तेव्हा accounting तसेच चालू ठेवणे अयोग्य ठरते.

True and fair view: या संकल्पनेशी Framework **does not deal directly**. प्रमुख गुणात्मक वैशिष्ट्ये योग्य त्या Accounting Standards सोबत वापरली की **normally results** — म्हणजे सर्वसाधारणपणे true and fair view दाखवणारी statements तयार होतात. दोन्ही सावध शब्द लक्षात ठेवा — 'does not deal directly' आणि 'normally results'.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 2 प्रश्न

- आधी चार वैशिष्ट्यांची नावे सांगा, मग विस्तार करा. तीन वैशिष्ट्ये उत्तम समजावून सांगणारे पण चौथ्याचे नावच न घेणारे उत्तर यादीचा mark आणि मजकुराचा mark — दोन्ही गमावते.
- Reliability च्या पाच अटी — faithful representation, substance over form, neutrality, prudence, completeness — एक संच म्हणून पाठ ठेवा; त्या संच म्हणूनच विचारल्या जातात.

TQ 6.3 · MTP 2026-Apr S2 [6] (a) (i) · DESC · 2M · Pg 16	LEVEL I Remembering	सोपा
TQ 6.2 · PYQ 2020-Nov [6] (b) · DESC · 5M · Pg 14	LEVEL I Remembering	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादे treatment स्वीकारार्ह आहे का असे विचारले, तर निष्कर्षापर्यंत पोहोचण्याआधी ते कोणत्या वैशिष्ट्याला धक्का लावते ते सांगा. इथली बहुतेक उत्तरे relevance विरुद्ध reliability, किंवा comparability विरुद्ध अधिक चांगल्या policy चा स्वीकार, याभोवतीच फिरतात.
- Comparability च्या संघर्षाचे उत्तर Study Material स्पष्ट शब्दांत देते: अधिक relevant व reliable पर्याय उपलब्ध असताना policy न बदलणे अयोग्य आहे. तेच उद्धृत करा — नुसती चर्चा करण्याऐवजी ते प्रश्न निकाली काढते.

TQ 6.1 · PYQ 2018-Nov [6] (b) · DESC · 5M · Pg 14	LEVEL II Evaluation	कठीण

विषय 7: Financial Statements चे Elements [Elements of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T07

Read first वाचा — §9 Elements of Financial Statements, पाने 2.14–2.22, यात Examples 2 ते 4 आणि शेवटचा संबंध CE = OE + C + Profit − D यांचा समावेश.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

पाच elements, पाच गटांत: asset, **liability**, **equity**, **income**, **expenses**. **Gains आणि losses हे स्वतंत्र elements नाहीत** — ती व्यवसायाच्या नेहमीच्या ओघात निर्माण होतीलही किंवा होणारही नाहीत, पण त्या निर्माण होण्याच्या पद्धतीखेरीज त्यांची आर्थिक वैशिष्ट्ये अनुक्रमे income आणि expenses सारखीच असतात.

Asset: past events चा परिणाम म्हणून enterprise च्या **नियंत्रणातील साधन**, ज्यातून **future economic benefits are expected to flow**. या व्याख्येला सहा मुद्दे चिकटलेले आहेत आणि marks त्यांचेच असतात.

Asset, मुद्दा मुद्दा: त्याला **भौतिक स्वरूप असलेच पाहिजे असे नाही** — तो एखादा हक्कही असू शकतो, उदा. patent, copyright किंवा trade receivable. **मालकी नव्हे, नियंत्रण महत्त्वाचे** — finance lease खाली lessor मालक असूनही **lessee** ते asset recognise करतो, आणि lessor करत नाही, कारण मालकी असूनही त्याचे त्यावर नियंत्रण नसते. **पुरेसे नियंत्रण नसेल तर asset नाही** — एखाद्या कर्मचाऱ्याचे विशेष कौशल्य recognise करता येत नाही, पण copyright सारख्या कायदेशीर हक्काने संरक्षित साधन करता येते. फायदा **probable असावा आणि चालू period च्या पलीकडे जाणारा असावा** — व्यापाऱ्याने पुनर्विक्रीसाठी घेतलेली machinery ही **inventory** आहे, त्या प्रकारचे asset नाही, आणि विक्रीच्या वेळी तिची किंमत cost of goods sold बनते; वर्षअखेरीस न विकलेल्या वस्तू **closing stock** म्हणून recognise होतात, कारण फायदा पुढच्या period मध्ये अपेक्षित असतो. त्या साधनाची **किंमत किंवा मूल्य विश्वसनीयरीत्या मोजता येण्याजोगे** असावे. आणि चालू period पलीकडे फायदा येण्याची शक्यता **improbable** असेल, तिथे तो खर्च asset नव्हे तर **expense** म्हणून recognise होतो.

Liability: past events मधून निर्माण झालेली **present obligation**, जी मिटवताना **आर्थिक फायदे सामावलेल्या साधनांचा बहिर्गत प्रवाह** अपेक्षित असतो. Present obligation बंधनकारक करारामुळे किंवा कायद्यामुळे कायदेशीररीत्या अमलात आणण्याजोगी असू शकते, किंवा नेहमीच्या व्यावसायिक प्रथेतून, रूढीतून, अथवा चांगले व्यावसायिक संबंध टिकवण्याच्या इच्छेतून निर्माण होऊ शकते.

नुकसानभरपाईच्या दाव्याची कसोटी, जी परीक्षक वारंवार वापरतो: enterprise दावा हरण्याची शक्यता probable असेल आणि रक्कम **reasonable accuracy** ने ठरवता येत असेल, तर **liability** recognise करा — नफ्यावर charge करून provision म्हणून. इतर प्रसंगी ती **contingent liability** ठरते, जी **liability च्या व्याख्येत बसत नाही**. फक्त **अंदाजाच्या मोठ्या प्रमाणावर** मोजता येणारी liability म्हणजे provision, अशी provision ची व्याख्या आहे.

Liabilities वरचे दोन सापळे. पहिला, **doubtful debts, depreciation आणि impairment losses साठीच्या provisions म्हणजे assets च्या मूल्यातील घट आहे, obligations नव्हेत, आणि त्या liabilities नाहीत.** दुसरा, **भविष्यातील वचनबद्धता म्हणजे liability नव्हे** — पुढे assets घेण्याचा management चा निर्णय स्वतःहून present obligation निर्माण करत नाही; asset **delivered** झाल्यावर, किंवा ते घेण्याचा **irrevocable agreement** enterprise ने केल्यावरच सर्वसाधारणपणे obligation निर्माण होते.

Equity, income आणि expenses ने हा संच पूर्ण होतो, आणि त्याचे गणित पाठ करण्यासारखे आहे कारण ते व्याख्येच्या प्रश्नाचे रूपांतर गणितात करते: closing equity = closing assets − closing liabilities, आणि **Profit = CE − OE − C + D**, जिथे C म्हणजे आणलेले भांडवल आणि D म्हणजे drawings. त्याच अर्थाने **Profit = (CA − CL) − (OA − OL) − C + D**.

तो संबंध काय सांगतो: नफा assets आणि liabilities ना दिलेल्या मूल्यांवर अवलंबून असतो. बहुतांशी **historical**

www.scanneradda.com

> **cost** वापरला जात असल्याने नोंदवलेला नफा हा मुख्यत: historical-cost चा आकडा असतो — आणि नोंदवलेला नफा **valuation च्या आधारानुसार बदलतो**. हेच निरीक्षण capital maintenance कडे नेणारा पूल आहे, आणि हा दुवा जोडलेला परीक्षकांना आवडतो.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- इथल्या व्याख्या शब्दश: उद्धृत करायच्या असतात, स्वत:च्या शब्दांत नाही. 'A resource controlled by the enterprise as a result of past events from which future economic benefits are expected to flow' या ओळीचा स्वतंत्र mark आहे, आणि सैल पुनर्मांडणीचा नाही.
- Gains आणि losses मुद्दाम स्वतंत्र elements ठेवलेली नाहीत हे लक्षात ठेवा, आणि का ते सांगता आले पाहिजे.

TQ 7.1 · PYQ 2017-May [7] (a) · SN · 4M · Pg 16	**LEVEL I** Remembering	**सोपा**

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- नियंत्रण विरुद्ध मालकी हा मुद्दा finance lease च्या उदाहरणाने आणि पुरेसे नियंत्रण नसण्याचा मुद्दा कर्मचाऱ्याच्या कौशल्याच्या उदाहरणाने स्पष्ट करा. दोन उदाहरणे, दोन marks, चार ओळी.
- एखादी वस्तू asset किंवा liability का ठरत नाही असा प्रश्न असेल, तेव्हा व्याख्या कलमवार तपासा आणि कोणते कलम पूर्ण होत नाही ते सांगा. सर्वसाधारण चर्चेपेक्षा ही मांडणी जास्त marks मिळवते.

TQ 7.2 · PYQ 2025-Sep [6] (Or) (a) · DESC · 4M · Pg 17	**LEVEL I** Understanding	**सोपा**

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 2 प्रश्न

- हे classification चे प्रश्न आहेत: प्रत्येक item साठी element, तो ठरवणारे व्याख्येचे कलम, आणि treatment सांगा. Item-वार मांडा — परीक्षक item-वारच तपासतो.
- तीन ठरलेले सापळे लक्षात ठेवा: doubtful debts किंवा depreciation ची provision ही liability नाही; भविष्यातील वचनबद्धता delivery होईपर्यंत किंवा irrevocable agreement होईपर्यंत liability नाही; आणि पुनर्विक्रीसाठी घेतलेली machinery ही inventory आहे.

PQ 7.2 · PYQ 2021-Dec [6] (a) · 5M · Pg 19	**LEVEL II** Application	**सोपा**
PQ 7.3 · PYQ 2022-Nov [6] (b) · 5M · Pg 20	**LEVEL II** Application	**सोपा**

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादी वस्तू recognise करावी का असे विचारले असेल, तर probability ची कसोटी आणि measurability ची कसोटी स्वतंत्रपणे मांडा, मग निष्कर्ष काढा. दोन्ही पूर्ण व्हाव्या लागतात, आणि फक्त एकच तपासणारे उत्तर अर्धेच असते.

www.scanneradda.com

- नुकसानभरपाईच्या दाव्याबाबत ती provision आहे की contingent liability आहे ते स्पष्ट सांगा आणि का ते सांगा — 'probable and reliably measurable' विरुद्ध 'does not meet the definition of a liability'.

PQ 7.1 · RTP 2020-May [15] · Pg 18 | LEVEL II Evaluation | मध्यम

विषय 8: Financial Statements च्या Elements चे Measurement [Measurement of Elements of Financial Statements]

L2P1-C2-U2-T08

Read first वाचा — §10 Measurement of Elements of Financial Statements, पाने 2.22–2.24, सोबत Example 5 (₹7,00,000 चे machine आणि ₹5,00,000 चे कर्ज).

NOTES

Measurement म्हणजे एखादे element balance sheet मध्ये किंवा statement of profit and loss मध्ये कोणत्या पैशातील मूल्याला recognise करता येईल हे ठरवण्याची प्रक्रिया. Framework **चार पर्यायी measurement bases** मान्य करते, आणि त्यांचा थेट संबंध **assets and liabilities** च्या valuation शी आहे — income आणि expenses चे, म्हणजे नफ्याचे valuation assets व liabilities मधील बदलातून **implied** असते.

ते चार आधार: historical cost, **current cost**, **realisable value**, **present value**.

Historical cost म्हणजे **acquisition price**. Assets दिलेल्या रोख किंवा रोख समकक्ष रकमेला, किंवा खरेदीच्या वेळच्या asset च्या fair value ला नोंदवली जातात — म्हणून ₹7,00,000 ची invoice किंमत आणि ₹1,00,000 चा installation खर्च मिळून historical cost **₹8,00,000** होतो. Liabilities **obligation च्या बदल्यात मिळालेल्या रकमेला** नोंदवल्या जातात, किंवा काही प्रसंगी नेहमीच्या व्यवसायाच्या ओघात ती obligation पूर्ण करण्यासाठी द्यावी लागेल अशा अपेक्षित रकमेला — income tax liability पुढे assessment year मध्ये भरली जाते, ती अशीच नोंदवली जाते.

प्रत्यक्षात: Accounting Standards च्या अटींच्या अधीन राहून यांतील सर्व किंवा कोणतेही आधार वेगवेगळ्या मिश्रणांत वापरता येतात. पण **standards बहुतांशी historical cost वापरतात**, काही items साठी इतर मूल्यांना परवानगी देत — inventory खरेदीच्या वेळी historical cost ला नोंदवली जाते आणि वर्षअखेरीस **lower of cost and net realisable value** ला valued होते. द्यायचे उदाहरण तेच आहे.

परीक्षक नेमके काय तपासतो ते हे की asset ची किंमत पुढे बदलली तरी historical-cost चा आकडा हलत नाही: ₹7,00,000 ला घेतलेले machine त्याच्या जागी नवे घ्यायला ₹25,00,000 लागत असले तरीही ₹7,00,000 लाच राहते.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- प्रश्न ज्या आधाराबद्दल आहे तो स्पष्ट करण्याआधी चारही आधारांची नावे सांगा; यादीचा स्वतंत्र mark असतो.
- Historical cost ला दोन भागांच्या नियमाने पक्के करा — assets साठी acquisition price आणि liabilities साठी मिळालेली रक्कम — आणि मग standards त्यापासून कुठे वेगळी होतात ते दाखवायला inventory चे उदाहरण द्या.

www.scanneradda.com

TQ 8.1 · PYQ 2016-Nov [7] (c) · DESC · 4M · Pg 21 **LEVEL I** Understanding **सोपा**

विषय 9: Capital Maintenance

L2P1-C2-U2-T09

Read first वाचा — §11 Capital Maintenance, पाने 2.24–2.29, Examples 8 व 9 आणि Illustration 2 सोडवत — तिन्ही conventions खाली तोच व्यापारी.

NOTES

मूळ कल्पना: राखून ठेवलेल्या नफ्याचे मूल्य assets आणि liabilities ची valuation कशी केली यावर अवलंबून असते. Capital maintenance विचारते की **retained profit ऋण आहे का** — म्हणजे व्यवसायाकडे पूर्वीप्रमाणे कामकाज चालू ठेवण्याइतका पैसा उरला आहे का. याचे उत्तर देण्यासाठी तीन आधार वापरतात.

Financial capital maintenance at historical cost: opening व closing assets त्यांच्या **respective historical costs** ला मांडून opening व closing equity काढली जाते. Retained profit **शून्य किंवा धन** असेल, तर historical cost ला capital टिकले आहे, आणि व्यवसायाकडे आपली assets **at historical cost** बदलण्याइतका पैसा आहे. **किमती वाढत नाहीत तोवरच हे खरे आहे** — हे सांगाच, कारण पुढचा आधार नेमकी हीच मर्यादा दूर करण्यासाठी आहे.

Financial capital maintenance at current purchasing power: historical cost वरची opening व closing equity **average price indices वापरून closing prices ला पुन्हा मांडली जाते**. मग धन retained profit म्हणजे व्यवसाय आपली assets **सरासरी closing किमतीला** बदलू शकतो. परीक्षकाला हवी असलेली त्याची कमजोरी: **वैयक्तिक assets च्या किमती सरासरी दराने हलत नाहीत** — सरासरी 20% वाढत असताना एखादे machine 30% वाढू शकते.

Physical capital maintenance at current costs: opening व closing assets चे historical costs **प्रत्येक asset ला लागू असलेले specific price indices वापरून** closing prices ला पुन्हा मांडले जातात, आणि liabilities closing तारखेला त्या मिटवायला लागणाऱ्या साधनांना पुन्हा मांडल्या जातात. मग current-cost assets चा current-cost liabilities वरचा अतिरेक म्हणजे equity. इथला धन retained profit **प्रत्येक asset तिच्या स्वतःच्या closing किमतीला बदलण्याइतका पैसा असल्याची खात्री देतो** — तिन्हींतील सर्वात कडक कसोटी हीच.

पाठ करायची सोडवलेली पद्धत (Examples 8 व 9): एक व्यापारी ₹12,000 ने सुरुवात करतो — ₹2 दराने 6,000 units, ती ₹3 ला विकतो आणि ₹6,000 काढून घेतो. Historical cost ला opening ₹12,000 विरुद्ध closing equity ₹12,000, म्हणजे retained profit **nil** — capital टिकले. Opening equity 120 च्या closing index ला पुन्हा मांडली तर ती ₹14,400 होते, म्हणजे retained profit **(₹2,400)** — capital **टिकले नाही**, आणि drawings ₹3,600 पर्यंतच मर्यादित ठेवायला हवी होती.

उत्तराचा शेवट कसा करायचा: capital टिकले आहे की नाही ते सांगा, आणि टिकले नसेल तर drawings किती मर्यादित ठेवायला हवी होती ते सांगा. परीक्षक त्या दुसऱ्या वाक्याच्याच शोधात असतो.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 6 प्रश्न

- उत्तराची मांडणी दर वेळी याच क्रमाने करा: opening equity, closing equity, convention जिला पुन्हा मांडायला सांगते ती बाजू पुन्हा मांडा, आणि मग फरक म्हणून retained profit. इथे सर्वाधिक marks चुकीची बाजू पुन्हा मांडल्यानेच जातात.
- तुम्ही कोणते convention लावत आहात ते सांगा आणि एका ओळीत सांगा की त्याखाली धन retained profit चा अर्थ काय — historical cost ला बदली, सरासरी closing किमतीला बदली, की प्रत्येक asset च्या स्वतःच्या closing किमतीला बदली. त्या ओळीचा स्वतंत्र mark आहे.
- प्रश्नात सर्वसाधारण index आणि specific indices दोन्ही दिले असतील, तर त्याला एकापेक्षा जास्त conventions हवी आहेत. प्रत्येकाचे उत्तर स्वतंत्र छोट्या भागात लिहा, सगळे एकत्र मिसळून नको.
- शेवट शब्दांतल्या निष्कर्षाने करा: capital टिकले की नाही, आणि व्यापाऱ्याने drawings किती मर्यादित ठेवायला हवी होती.

PQ 9.2 · PYQ 2021-Jan [6] (a) · 5M · Pg 23	LEVEL II Application	सोपा
PQ 9.3 · PYQ 2021-Jul [6] (a) · 5M · Pg 24	LEVEL II Application	सोपा
PQ 9.4 · MTP 2022-Sep [6] (b) · 5M · Pg 25	LEVEL II Application	सोपा
PQ 9.1 · RTP 2018-Nov [15] (b) · Pg 22	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 9.6 · RTP 2024-May [4] · Pg 27	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 9.5 · PYQ 2023-May [6] (d) · 5M · Pg 26	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 3

Accounting Standards कोणाला लागू होतात

Applicability of Accounting Standards

2 विषय · 4 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: D

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	26.1%	23 पैकी 6 marks
Level II — Analysis & Application	73.9%	23 पैकी 17 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 26% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा एक-चतुर्थांश किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका. हे विभाजन काळजीपूर्वक वाचा: या प्रकरणात फक्त 4 वर्गीकृत प्रश्न आहेत, म्हणून एकच प्रश्न ते कित्येक अंकांनी वर-खाली नेतो.

विषय 1: Accounting Standards ची स्थिती [Status of Accounting Standards]

L2P1-C3-U3-T01

Read first वाचा — §1 Status of Accounting Standards (Study Material 2026 July, Chapter 3, पाने 3.2–3.6) — applicability चे तीन प्रश्न, mandatory status चा अर्थ, materiality, आणि Income Tax Act शी असलेला संबंध, ज्यात दहा ICDSs सुद्धा येतात.

NOTES

तीन प्रश्न ज्यांवरून standard लागू होणार की नाही हे ठरते, आणि त्यांची उत्तरे याच क्रमाने द्यावी लागतात: **(a) ते संबंधित enterprise ला लागू होते का?** होय असेल तर — **(b) ते संबंधित financial statement ला लागू होते का?** होय असेल तर — **(c) ते संबंधित financial item ला लागू होते का?** Preface to the Statements of Accounting Standards या तिन्हींची उत्तरे देते.

कोणते enterprises: हे standards **कोणत्याही enterprise** ला लागू होतात — corporate असो, co-operative असो की अन्य कोणत्याही स्वरूपातील असो — जर ते **commercial, industrial किंवा business activities** मध्ये गुंतलेले असेल, मग त्याचा हेतू profit मिळवण्याचा असो वा नसो, आणि त्याची स्थापना charitable किंवा religious हेतूने झालेली असली तरी.

Exclusion, आणि ते किती अरुंद आहे: जे enterprises **फक्त** अशाच activities करतात ज्या commercial, industrial किंवा business स्वरूपाच्या नाहीत — उदा. पूरग्रस्तांसाठी वर्गणी गोळा करणे — त्यांना हे standards लागू होत नाहीत. Exclusion तेव्हाच मिळते जेव्हा activity चा **कोणताही भाग** त्या स्वरूपाचा नसेल. commercial activity चे **अगदी थोडे प्रमाण असले तरी** standards त्या enterprise च्या **सर्वच** activities ला लागू होतात — non-commercial activities ला सुद्धा. परीक्षेच्या दृष्टीने हीच शेवटची ओळ मुख्य मुद्दा आहे.

जिथे statute मौन आहे तिथे mandatory status — उदा. एखादी partnership firm: Institute चे सदस्य आपले **attest function** पार पाडताना हे तपासतील की statements standards चे पालन करतात की नाही, आणि जिथे

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

deviation असेल तिथे **आपल्या report मध्ये adequate disclosure करणे** हे त्यांचे कर्तव्य आहे, जेणेकरून users ना त्याची कल्पना राहील. **Statements तयार करण्याची आणि adequate disclosure करण्याची जबाबदारी management चीच असते**; auditor ची जबाबदारी फक्त opinion बनवून तो report करण्याची आहे.

Companies साठी mandatory status — तीन sections: Section 129(1) नुसार companies ना statements त्याच standards ला अनुसरून सादर करावी लागतात जी **Section 133** खाली notify झाली आहेत; **Section 143(3)(e)** नुसार auditor ला report करावे लागते की त्याच्या मते statements त्या standards चे पालन करतात की नाही; आणि **Section 129(5)** नुसार जी company पालन करत नाही तिला **deviation, त्याची कारणे, आणि त्यातून निर्माण होणारे financial effects** disclose करावे लागतात.

Saving provision: statements फक्त एवढ्याच कारणाने true and fair view देत नाहीत असे **मानले जाणार नाही** की त्यांत अशा बाबी disclose केल्या नाहीत ज्या **Insurance Act, 1938 / IRDA Act, 1999** (insurance companies), **Banking Regulation Act, 1949** (banking companies), **Electricity Act, 2003** (वीज निर्मिती किंवा पुरवठा), किंवा company ला लागू असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्याखाली disclose करणे आवश्यकच नव्हते.

कोणते financial items: हे standards **फक्त अशाच items ला लागू होतात जे material असतील**. एखादा item तेव्हा material असतो जेव्हा तो वगळला गेल्यास किंवा चुकीचा दाखवला गेल्यास user च्या **economic decision वर परिणाम होण्याची शक्यता असते**. **Materiality नेहमीच रकमेच्या आकारावर अवलंबून नसते — खरी गोष्ट ही आहे की item कोणती माहिती देतो.** कायद्याच्या भंगाबद्दल लागलेला ₹50,000 चा penalty कोट्यवधींची turnover असलेल्या company साठी लहान रक्कम आहे, तरीही material आहे, कारण तो जे सांगतो तेच महत्त्वाचे आहे. Material item **वेगळा दाखवावा** लागतो, दुसऱ्या कशात मिसळून नाही — penalties ना legal charges मध्ये मिसळले जात नाही.

Accounting Standards आणि Income Tax Act, 1961: standards विविधता कमी करतात आणि comparability वाढवतात; तर taxable income मोजताना मिळणाऱ्या deductions आणि exemptions हा **fiscal policy** चा विषय आहे. म्हणून **एखादा expense standard नुसार charge करणे बंधनकारक असले, तरी तो tax मध्ये नेहमीच deductible असतोच असे नाही** — finance lease वर घेतलेल्या asset ची depreciation lessee AS 19 खाली charge करतो, पण tax मध्ये ती legal owner म्हणून **lessor** ला मिळते. त्याचप्रमाणे, **revenue फक्त Section 10 खाली exempt आहे म्हणून accounts मध्ये unrecognised ठेवता येत नाही**.

ICDS: Section 145(2) Central Government ला **Income Computation and Disclosure Standards** notify करण्याचा अधिकार देते. अशी दहा standards notify झाली आहेत, जी **A.Y. 2017-18** पासून **mercantile system** स्वीकारणाऱ्या सर्व assessees ना लागू होतात (ज्या individual किंवा HUF चे accounts Section 44AB खाली audit करणे आवश्यक नाही ते वगळून), आणि **'Profits and gains of business or profession'** तसेच **'Income from other sources'** खाली येणाऱ्या income वर लागू होतात. ती दहा अशी: I Accounting Policies · II Valuation of Inventories · III Construction Contracts · IV Revenue Recognition · V Tangible Fixed Assets · VI Effects of Changes in Foreign Exchange Rates · VII Government Grants · VIII Securities · IX Borrowing Costs · X Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- तीन प्रश्न — enterprise, statement, item — हा या विषयाचा कणा आहे. बाकी काहीही लिहिण्यापूर्वी ते क्रमाने लिहून टाका; उरलेले उत्तर आपोआप त्यांच्याभोवती मांडले जाते.
- Companies Act च्या या तीन sections एक त्रिकूट म्हणून लक्षात ठेवा: 129(1) standards ला अनुसरून सादरीकरण, 143(3)(e) auditor ची report, आणि 129(5) deviation, त्याची कारणे व financial effect चे disclosure.
- दहा ICDSs चा प्रश्न list-प्रकारचा असतो. क्रमाने नावांसह लिहिता आली तर marks पक्के; फक्त ICDS कशासाठी आहे एवढेच सांगता आले तर निम्मेच मिळतात.

TQ 1.1 · RTP 2020-Nov [15] (b) · DESC · Pg 30 — **LEVEL I** Remembering — **मध्यम**

विषय 2: Accounting Standards चा वापर [Applications of Accounting Standards]

L2P1-C3-U3-T02

Read first वाचा — §2 Applicability of Accounting Standards, पाने 3.6–3.18 — non-company entities साठी 1 April 2024 पासून लागू होणारे MSME आणि Large वर्गीकरण, Annexure 1, आणि June 2021 च्या MCA notification खाली companies ना मिळणाऱ्या SMC exemptions.

NOTES

दोन वेगवेगळ्या schemes आहेत, आणि entity चे नाव सांगूनच परीक्षक कोणती लागू होणार हे स्पष्ट करतो. Companies चे वर्गीकरण **Companies (Accounting Standards) Rules, 2021** खाली **SMCs** आणि **Non-SMCs** मध्ये होते. Non-company entities चे वर्गीकरण ICAI च्या revised scheme खाली **MSMEs** आणि **Large entities** मध्ये होते. इथे प्रत्येक प्रश्नातला पहिला mark हाच असतो की तुम्ही कोणती scheme लावली.

Revised non-company scheme ला Council च्या **433rd meeting, 13–15 August 2024** मध्ये मान्यता मिळाली, आणि ती **1 April 2024 किंवा त्यानंतर** सुरू होणाऱ्या accounting periods ना लागू होते; त्यामुळे March 2021 ची announcement रद्द झाली.

MSME म्हणजे पाचही अटी पूर्ण करणारी non-company entity: (i) तिची **equity किंवा debt securities listed नसाव्यात**, आणि भारतात वा भारताबाहेर कोणत्याही stock exchange वर listing च्या प्रक्रियेतही नसाव्यात; (ii) ती **bank, financial institution किंवा insurance company नसावी**; (iii) लगतच्या आधीच्या accounting year मध्ये तिची **other income वगळून turnover ₹250 crore पेक्षा जास्त नसावी**; (iv) लगतच्या आधीच्या accounting year मध्ये कोणत्याही वेळी तिची **borrowings ₹50 crore पेक्षा जास्त नसावीत**; आणि (v) ती **स्वतः MSME नसलेल्या entity ची holding किंवा subsidiary नसावी**. या अटी **संबंधित accounting period च्या अखेरच्या स्थितीनुसार** तपासल्या जातात.

Large entity म्हणजे एवढेच — MSME नसलेली non-company entity, आणि **Large entities सर्व Accounting Standards चे पूर्णपणे पालन करतात**.

MSMEs ना पूर्णपणे लागू होत नाहीत: AS 3 Cash Flow Statements, **AS 17** Segment Reporting, **AS 20**

www.scanneradda.com

Earnings per Share, **AS 24** Discontinuing Operations. आणि **AS 18** Related Party Disclosures व **AS 28** Impairment of Assets अशा MSME ला पूर्णपणे लागू होत नाहीत जिची **turnover ₹50 crore पेक्षा जास्त नाही**, जिच्या **borrowings ₹10 crore पेक्षा जास्त नाहीत**, आणि जी या मर्यादांबाहेरच्या कोणत्याही MSME ची holding किंवा subsidiary नाही.

Exclusions नव्हे, तर relaxations MSMEs ना मिळतात — AS 10 (encouraged disclosures), AS 11, AS 15, AS 19, AS 22, AS 26, AS 28 आणि AS 29. **AS 14** तसेच **AS 27** खाली येणारे jointly controlled operations आणि assets MSMEs ना लागू होत नाहीत असे मानले जाते, कारण असे transactions सर्वसाधारणपणे उद्भवतच नाहीत — **पण उद्भवले तर entity ला ते standard लावावेच लागते**.

MSME relief घेण्याशी जोडलेल्या चार disclosure अटी — यावर वारंवार प्रश्न येतो: (1) exemptions घेणाऱ्या MSME ला **note द्वारे disclose** करावे लागते की ती MSME आहे आणि जिथवर लागू होते तिथवर तिने पालन केले आहे; (2) जी entity MSME **राहत नाही** ती संबंधित standards चालू period पासून लावेल, आधीच्या period चे आकडे सुधारण्याची गरज नाही, पण तिला **दोन्ही गोष्टी disclose** कराव्या लागतात; (3) जी entity MSME **बनते** ती **सलग दोन वर्षे MSME राहिल्याशिवाय relief साठी पात्र ठरत नाही**; (4) जी MSME काही standards वर relief घेते, सर्वांवर नाही, तिला **कोणत्या standards वर** relief घेतली ते disclose करावे लागते.

Companies साठी — SMC ची स्थिती: AS 17 Segment Reporting हे एकमेव standard आहे जे SMCs ना पूर्णपणे लागू होत नाही. Relaxations मिळतात **AS 15** मध्ये (short-term accumulating non-vesting compensated absences; 12 months पलीकडचे discounting; defined benefit plans, जरी accrued liability तेव्हाही **Projected Unit Credit Method** नेच actuarially काढावी लागते आणि discount rate **government bonds** वरील market yields च्या आधारे घ्यावा लागतो), **AS 19** मध्ये (काही disclosures), **AS 20** मध्ये (**diluted EPS चे disclosure करावे लागत नाही**), **AS 28** मध्ये (value in use present value technique ने नव्हे, तर **reasonable estimate** च्या आधारे) आणि **AS 29** मध्ये (paragraphs 66 व 67 ची disclosures).

AS 25 Interim Financial Reporting कोणत्याही company कडून interim report सादर करण्याची मागणी करत नाही — ते तेव्हाच लागू होते जेव्हा company ला **एखाद्या regulator ने तसे करण्यास सांगितले असेल, किंवा ती स्वतः तसे करणे निवडत असेल**. फक्त काही Non-SMCs वरच हे बंधनकारक आहे, उदा. SEBI खाली quarterly results, आणि तेव्हा recognition व measurement च्या अटी त्यांना लागू होतात.

Non-SMCs सर्व standards चे पूर्णपणे पालन करतात. company-classification च्या उत्तराची सुरुवात याच ओळीने करा.

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 2 प्रश्न

- Classification चे प्रश्न एक-एक अट घेऊन सोडवले जातात. MSME च्या पाचही tests क्रमाने घ्या, प्रत्येकासमोर प्रश्नात दिलेला आकडा लिहा, आणि सांगा की कोणती अट पूर्ण होत नाही — एकही अट चुकली की entity चे MSME status लगेच जाते.
- वर्गीकरण करण्यापूर्वी लिहून टाका की तुम्ही कोणती scheme लावत आहात. partnership वर SMC criteria लावले, किंवा company वर MSME criteria, तर गणित कितीही बरोबर असले तरी पूर्ण उत्तर वाया जाते.
- जिथे प्रश्नात एकापेक्षा जास्त entities चे आकडे दिले असतील, तिथे प्रत्येक entity चे उत्तर स्वतंत्र छोट्या paragraph मध्ये लिहा आणि निष्कर्ष स्पष्ट लिहा. परीक्षक प्रत्येक entity ची स्वतंत्रपणे तपासणी करतो.

TQ 2.1 · PYQ 2021-Jan [6] (d) · DESC · 5M · Pg 31	LEVEL II Analysis	मध्यम
PQ 2.1 · RTP 2024-May [5] · Pg 32	LEVEL II Analysis	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादी entity relaxation घेऊ शकते का असे विचारले असेल, तेव्हा eligibility आणि disclosure अटी — या दोन्ही स्वतंत्र भागांत लिहा. बहुतेक विद्यार्थी पहिला भाग लिहितात आणि विसरतात की relief सोबत disclosure ची जबाबदारीही जोडलेली आहे.
- सलग दोन वर्षांचा नियम आणि MSME न राहण्याचा नियम — हेच दोन सापळे आहेत. प्रश्नात entity ने नुकतीच एखादी threshold ओलांडली आहे किंवा नुकतीच तिच्या खाली आली आहे असे सांगितले असेल, तर तपासणी नेमकी त्याचीच आहे.
- निष्कर्ष स्पष्ट शब्दांत लिहा — applicable, not applicable, किंवा relaxation सह applicable — आणि standard चे नावही लिहा. जी चर्चा कोणत्याच उत्तरावर पोहोचत नाही, तिला इथे फार कमी marks मिळतात.

TQ 2.2 · PYQ 2023-Nov [6] (Or) (b) · DESC · 5M · Pg 31	LEVEL II Evaluation	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 4

Presentation आणि Disclosures वर आधारित Accounting Standards

Presentation & Disclosures Based Accounting Standards

7 विषय · 63 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	19.3%	362 पैकी 70 marks
Level II — Analysis & Application	80.7%	362 पैकी 292 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 19% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: AS 1 — Accounting Policies चे Disclosures [AS 1- Disclosures of Accounting Policies]

L2P1-C4-U4-T01

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 1, AS 1 Disclosure of Accounting Policies, Study Material पाने 4.1–4.19 — §1.3 Accounting Policies, §1.4 Selection of Accounting Policy, §1.5 Disclosure of Changes आणि §1.6 Disclosure of Deviations from Fundamental Accounting Assumptions.

NOTES

Accounting policy म्हणजे काय: आपली financial statements तयार करताना व सादर करताना enterprise ने स्वीकारलेली **specific accounting principles and the methods of applying those principles**. Inventory FIFO ने की weighted average ने cost करायची, cash flow statement direct method ने की indirect method ने काढायचे — प्रत्येक हा policy चा निर्णय आहे, आणि ही यादी न संपणारी आहे.

Enterprises मध्ये policies वेगवेगळ्या का असतात: accounting हे शास्त्रही आहे आणि कलाही. तत्त्वे तपासलेली व सार्वत्रिक असतात, पण **त्यांचे application प्रत्येक accountant च्या judgement वर अवलंबून असते**, त्यामुळे एकाच उद्योगातील वेगवेगळी enterprises वेगवेगळ्या policies वापरतात. ICAI आणि Government ने पर्यायांची संख्या कमी केली आहे पण **ती एकावर आणता येत नाही**, आणि स्वीकारलेल्या policy चा नोंदवलेल्या निकालावर बराच परिणाम होतो — त्यामुळेच statements चे दोन संच तुलना करायला कठीण जातात.

Policy निवडताना तीन बाबी निर्णायक ठरतात — परीक्षकाला हवे असलेले तीन भागांचे उत्तर हेच: prudence, substance over form आणि **materiality**.

Prudence: भविष्यातील घटनांशी जोडलेल्या अनिश्चिततेमुळे **profits are not anticipated but losses are provided for**. रक्कम निश्चितपणे ठरवता येत नसली आणि ती फक्त सर्वोत्तम अंदाज असली तरीही सर्व ज्ञात

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

liabilities व losses साठी provision केली जाते. Prudence मुळे **profits जास्त दाखवले जात नाहीत, losses कमी दाखवले जात नाहीत, assets जास्त दाखवली जात नाहीत आणि liabilities कमी दाखवल्या जात नाहीत** — चार अंगे, आणि परीक्षकाला चारही अपेक्षित असतात.

Prudence चे उत्कृष्ट उदाहरण म्हणजे inventory ला **lower of cost and net realisable value** ला valued करणे: ₹10 ला घेतलेली 500 units, त्यांतली 400 ₹15 ला विकली. न विकलेल्या 100 ची NRV ₹15 असेल तर stock ₹10 लाच राहतो आणि पुढच्या वर्षीचा ₹500 चा नफा **ignored** राहतो; NRV ₹8 असेल तर stock ₹8 ला खाली येतो आणि ₹200 चा संभाव्य तोटा **recognised now** होतो. पहिल्या प्रसंगी नफा ₹2,000, दुसऱ्या प्रसंगी ₹1,800.

Prudence वरची मर्यादा, जी prudence इतक्याच वेळा विचारली जाते: profits व assets कमी दाखवून किंवा liabilities व losses जास्त दाखवून **prudence hidden reserves तयार करू देत नाही**. **दावा हरण्याची शक्यता न हरण्याच्या शक्यतेपेक्षा जास्त असेल** तरच damages साठी provision करावी, अन्यथा नाही.

Substance over form: transactions आणि events ची नोंद व मांडणी **in accordance with their substance and financial reality, not merely their legal form** होते. Study Material चे उदाहरण sale and leaseback चे आहे: एक company एक इमारत ₹5 crore ला 'विकते' आणि ती 20 वर्षांसाठी — म्हणजे इमारतीच्या उरलेल्या पूर्ण आयुष्यासाठी — परत lease वर घेते, आणि हप्त्यांतून bank ला आपले पैसे व त्यावरचा परतावा मिळतो. Substance नुसार हे **a loan secured on the building, not a sale** आहे — इमारत विक्रेत्याच्या balance sheet वरच राहते, ₹5 crore ही financial liability आहे, **विक्रीवरचा नफा recognise होत नाही**, आणि lease च्या कालावधीत interest charge होते.

Policy मधील बदलाचे disclosure — हा निर्णयवृक्ष पाठ करा, कारण प्रश्न जवळजवळ नेहमी कोणती फांदी लागू होते हाच असतो: ज्या बदलाचा **material effect in the current period** आहे तो disclose करावाच लागतो, सोबत **the amount by which any item is affected, to the extent ascertainable**; आणि ती रक्कम **not ascertainable wholly or in part, the fact must be indicated**. जो बदल **आत्ता material नाही पण पुढच्या एखाद्या period मध्ये material effect होण्याची वाजवी अपेक्षा आहे** तोही **in the current period** disclose करावाच लागतो.

चांगले disclosure कसे दिसते: नुसते 'policy बदलली आहे' एवढेच नव्हे, तर जुनी पद्धत, नवी पद्धत, नवी का चांगली आहे आणि आकड्यांतील परिणाम — 'the company has changed to weighted average, which better reflects the consumption pattern of inventory, from the earlier practice of FIFO; the change has reduced profit and the value of inventory by ₹20,000'. उत्तरात तोच आकार पुन्हा मांडा; नुसते बदलाचे विधान फार थोडे marks देते.

मूलभूत गृहीतकांपासून फारकत: going concern, consistency आणि accrual **पाळली असतील**, तर **no specific disclosure is required**. त्यांपैकी एखादे **पाळले नसेल**, तर **the fact must be disclosed**.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- इथला जवळजवळ प्रत्येक प्रश्न याच तीन हालचालींत सुटतो: AS 1 ची अट सांगा, ती दिलेल्या facts ना लावा, आणि मग company च्या स्वत:च्या शब्दांत disclosure लिहा. सर्वाधिक marks तिसऱ्या हालचालीतच जातात.

www.scanneradda.com

- Prudence हा मुद्दा असेल तिथे चारही अंगे द्या — profits जास्त नाही, losses कमी नाही, assets जास्त नाही, liabilities कमी नाही — आणि मग hidden-reserve ची मर्यादा सांगा.
- Substance over form साठी आधी substance सांगा आणि नंतर legal form, आणि accounts नी कोणते पाळायचे ते सांगा.

TQ 1.1 · RTP 2025-May [4] · DESC · Pg 39	LEVEL I Understanding	कठीण

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 2 प्रश्न

- Policy बदलाचा प्रश्न दोन भागांचे उत्तर मागतो: परिणाम दाखवणारे आकडे, आणि लिहून काढलेली disclosure note. ती note पूर्ण लिहा — तिचे marks गणिताइतकेच आहेत.
- परिणामाची रक्कम ascertainable नसेल, तर तसे स्पष्ट सांगा आणि ती गोष्ट indicate करावी लागते असे लिहा. तेच उत्तर आहे, उत्तर न देणे नव्हे.

PQ 1.3 · MTP 2022-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 43	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.4 · PYQ 2023-May [6] (a) · 5M · Pg 44	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 5 प्रश्न

- कशाहीआधी change in accounting policy आणि change in estimate यांतला फरक स्पष्ट करा; त्यांचे disclosure चे परिणाम वेगळे आहेत आणि परीक्षक बहुधा नेमकी तीच सीमारेषा तपासत असतो.
- एकाहून अधिक बदल एकत्र दिले असतील, तर प्रत्येकाचा स्वतंत्र विचार करा आणि प्रत्येकाबद्दल तो policy change आहे, estimate change आहे, की यांपैकी काहीच नाही ते सांगा.

PQ 1.1 · PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 40	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 1.2 · PYQ 2021-Dec [1] (d) {C} · 5M · Pg 41	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 1.6 · PYQ 2023-Nov [5] (b) · 5M · Pg 46	LEVEL II Analysis	सोपा
TQ 1.2 · MTP 2025-Aug S2 [6] (c) · DESC · 4M · Pg 40	LEVEL II Analysis	मध्यम
PQ 1.5 · RTP 2023-May [16] (a) · Pg 45	LEVEL II Analysis	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादे board तूट भरून काढून अंदाजित शिल्लक दाखवण्यासाठी policies बदलत असेल, तेव्हा उत्तर नुसते गणित नाही. प्रत्येक बदल हा नीट disclose केलेला खरा policy change आहे की निकाल घडवण्याची युक्ती आहे ते सांगा, आणि निष्कर्ष सिद्ध करण्यासाठी hidden-reserve ची मर्यादा व true and fair view ची अट वापरा.

- ते treatment AS 1 खाली स्वीकारार्ह आहे की नाही ते स्पष्ट सांगा. निष्कर्षाशिवाय नुसत्या बाबी मांडणाऱ्या उत्तराला फार कमी marks मिळतात.

PQ 1.7 · RTP 2025-Sep [5] · Pg 47 | LEVEL II Evaluation | कठीण

विषय 2: AS 3 — Cash Flow Statement

L2P1-C4-U4-T02

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 2, AS 3 Cash Flow Statements, Study Material पाने 4.20–4.47 — §2.3 Cash and cash equivalents, §2.5 Types of cash flow, §2.7 Direct and indirect method, §2.8 Reporting on a net basis, §2.10 Exchange gains and losses आणि §2.11 Disclosures.

NOTES

Cash and cash equivalents म्हणजे इथे (a) कोणत्याही bank कडील किंवा अन्य financial institution कडील **cash in hand and deposits repayable on demand**, आणि (b) **cash equivalents — short-term, highly liquid investments readily convertible into known amounts of cash and subject to insignificant risk of change in value. A short-term investment is one due for maturity within three months from the date of acquisition.** या unit मधली सर्वाधिक विचारली जाणारी एकच ओळ म्हणजे ती तीन महिन्यांची कसोटी.

Shares मधील investments सर्वसाधारणपणे cash equivalents नसतात, कारण त्यांच्या realisable value बद्दल अनिश्चितता असते.

Cash and cash equivalents मध्ये किमान तीन balance sheet items येतात — cash in hand, demand deposits, आणि cash equivalents मानली जाणारी investments — आणि म्हणूनच AS 3 statement ला note म्हणून **opening व closing cash चे break-up** मागते.

Cash flow चे तीन प्रकार, आणि ही फोड का महत्त्वाची: operating, investing, financing. प्रत्येकाचा अर्थ वेगळा आहे — उपयोगी fixed asset विकून आलेली रोख पुढच्या कामगिरीला धक्का लावण्याची शक्यता असते आणि ती operating income मधून आलेल्या रोखेसारखी मुळीच नाही — आणि ते एकमेकांवर परिणाम करतात: कर्जाऊ घेतलेली रोख operating expenses वर खर्च करणे आणि तीच रोख उपयोगी fixed asset वर खर्च करणे या एकसारख्या गोष्टी नाहीत. **Operating activities are the principal revenue-producing activities**, आणि operating cash flows म्हणजे त्यांतून किंवा जे investing वा financing नाही अशा कशातून निर्माण होणारे प्रवाह.

Direct method: विक्रीतून, trade receivables कडून आणि इतर operating स्रोतांकडून आलेल्या एकूण receipts मधून खरेदीसाठी, creditors ना आणि इतर खर्चांसाठी दिलेली एकूण payments वजा, आणि depreciation व provisions सारखी **सर्व non-cash items वगळून**. **Indirect method:** net profit किंवा loss पासून सुरुवात करा, **non-cash, investing आणि financing items काढून टाका** — depreciation, provisions, दिलेले interest, assets विकल्यावरचा तोटा परत जोडा; मिळालेले interest वजा करा — आणि मग cash and cash equivalents वगळून working capital मधील बदलांसाठी जुळवणी करा.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

कोणते पसंत केले जाते, आणि का: the direct method, कारण त्यातून inflows व outflows च्या स्रोतांचे स्पष्ट चित्र मिळते, जे भविष्यातील cash flows चा अंदाज बांधायला मदत करते. 'preferred' असे म्हणा आणि तेच कारण द्या — हा ठरलेला एका mark चा प्रश्न आहे.

Netting करणे निषिद्ध आहे — investing व financing activities साठी: machinery साठी दिलेले ₹50,000 आणि furniture वर मिळालेले ₹10,000 यांचा **निव्वळ** ₹40,000 चा outflow दाखवायचा नाही. **दोन सर्वसाधारण अपवाद** — **on behalf of customers** केलेली receipts व payments (bank ची acceptances आणि demand deposits ची परतफेड), आणि जिथे **turnover is quick, amounts are large and maturities short** अशी items (investments विकत घेणारी व विकणारी investment company). **Financial enterprises साठी आणखी तीन अपवाद**, ज्यात ठरावीक maturity तारीख असलेल्या fixed deposits आणि deposits चे placements व withdrawals येतात.

Exchange gains and losses — विद्यार्थी चुकवतात तो मुद्दा: foreign currency monetary items transaction च्या तारखेच्या दराने नोंदवली जातात आणि balance sheet च्या तारखेच्या दराने पुन्हा मांडली जातात, आणि फरक statement of profit and loss मध्ये नेला जातो. Foreign currency cash balances सुद्धा त्याच पद्धतीने पुन्हा मांडली जातात, **पण exchange differences मुळे रोखेत झालेला बदल हा cash flow नाही**. म्हणून cash flow statement मध्ये दाखवलेली निव्वळ वाढ किंवा घट **stated exclusive of exchange gains and losses** असते, आणि त्यामुळे balance sheet च्या आकड्याशी पडणारा फरक **note मध्ये reconcile केला जातो**.

Disclosures: significant cash and cash equivalent balances not available for use ची रक्कम, सोबत management चे भाष्य — उदा. exchange control खाली परदेशात ठेवलेली bank balances. AS 3 भविष्यातील operating activities व capital commitments साठी उपलब्ध असलेल्या **undrawn borrowing facilities** चे disclosure, त्यांवरील निर्बंधांसह, आणि operating capacity **टिकवण्यासाठी** लागणारे cash flows ती **वाढवणाऱ्या** cash flows पासून वेगळे दाखवणे — या दोन्हींना **encourages**.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 6 प्रश्न

- छापील AS 3 चा format पाळा आणि प्रत्येक subtotal ला नाव द्या. Marks गणिताइतकेच मांडणीचेही आहेत — operating, investing व financing मधून आलेली रोख, मग निव्वळ वाढ, मग opening व closing balances.
- Indirect method खाली ठरावीक क्रमानेच काम करा: tax व extraordinary items आधीचा net profit, non-cash adjustments, investing व financing items वगळणे, working capital मधले बदल, भरलेला tax. त्या क्रमापासून ढळले की चुका शिरतात.
- Interest आणि dividends साठी policy सांगावी लागते: तुम्ही ती कुठे classify केली ते सांगा आणि संपूर्ण statement मध्ये तेच पाळा.
- Investing किंवा financing प्रवाह net करू नका. प्रश्नात ते एकत्र दिले असले तरी खरेदी आणि विक्री वेगवेगळी दाखवा.

PQ 2.2 · PYQ 2019-Nov [1] {C} · 5M · Pg 51	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.3 · PYQ 2021-Dec [1] (b) {C} · 5M · Pg 52	LEVEL II Application	सोपा

www.scanneradda.com

PQ 2.4 · MTP 2022-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 53	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.6 · MTP 2023-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 56	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.7 · MTP 2023-Mar [5] (a) · 15M · Pg 57	LEVEL II Application	कठीण
PQ 2.9 · PYQ 2026-Sep [4] (a) · 10M · Pg 60	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 4 प्रश्न

- Classification चे प्रश्न item-वार सुटतात: activity चे नाव सांगा — operating, investing, financing की cash equivalent — आणि एका ओळीचे कारण द्या. कारणांशिवाय नुसती यादी कधीच देऊ नका.
- तीन महिन्यांची maturity ची कसोटी cash-equivalent चे बहुतेक प्रश्न निकाली काढते. ती उद्धृत करा.
- एखादी item operating, investing की financing मध्ये येते असे विचारले, तर आधी ती operating activities च्या व्याख्येवर तपासा — principal revenue-producing activities — आणि मगच इतर दोहोंचा विचार करा.
- Cash balances वरचे exchange differences हा ठरलेला सापळा आहे: balance पुन्हा मांडा, पण फरक cash flows बाहेर ठेवा आणि note मध्ये reconcile करा.

PQ 2.1 · PYQ 2018-May [6] (e) · 5M · Pg 50	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 2.5 · PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 55	LEVEL II Analysis	सोपा
TQ 2.1 · RTP 2024-Sep [4] · DESC · Pg 49	LEVEL II Analysis	मध्यम
PQ 2.8 · RTP 2025-Jan [4] · Pg 59	LEVEL II Analysis	मध्यम

विषय 3: AS 17 — Segment Reporting

L2P1-C4-U4-T03

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 3, AS 17 Segment Reporting, Study Material पाने 4.48–4.77 — §3.4 Definitions, §3.5 Treatment of interest, §3.6 Allocation, §3.7 Primary and secondary segments, §3.9 Identifying reportable segments, §3.11–3.13 Disclosures.

NOTES

परिमाणात्मक मर्यादा — या unit मधले संपूर्ण प्रत्यक्ष काम हेच आहे. तीन कसोट्यांपैकी **कोणतीही एक** पूर्ण झाली तरी एखादा business किंवा geographical segment हा **reportable segment** ठरतो: (a) बाहेरच्या customers कडून आणि इतर segments सोबतच्या transactions मधून मिळणारी त्याची **revenue** सर्व segments च्या एकूण revenue च्या — बाहेरची व आतली मिळून — **10% or more** असेल; किंवा (b) त्याचा **segment result**, म्हणजे नफा किंवा तोटा, नफ्यातील सर्व segments च्या एकत्रित निकालाच्या किंवा तोट्यातील सर्व segments च्या एकत्रित

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

निकालाच्या — **whichever is greater in absolute amount** — **10% or more** असेल; किंवा (c) त्याची **segment assets** सर्व segments च्या एकूण assets च्या **10% or more** असतील.

कसोटी (b) नीट वाचा. तुलना ही नफा कमावणाऱ्या segments च्या एकत्रित नफ्याशी आणि तोटा असलेल्या segments च्या एकत्रित तोट्याशी — यांतील absolute amount मध्ये जो मोठा त्याच्याशी — केली जाते, **निव्वळ** आकड्याशी नव्हे. तो denominator चुकणे ही या पूर्ण unit मधली सर्वात सामान्य चूक आहे.

Management ची मुभा: तिन्ही कसोट्यांत नापास होणारा segment सुद्धा management च्या मुभेनुसार **reportable ठरवला जाऊ शकतो**. तसा ठरवला नाही, तर तो **included as an unallocated reconciling item** असतो.

75% ची कसोटी — Step II, आणि ती ऐच्छिक नाही: reportable segments ना लागू होणारी एकूण **external** revenue **less than 75% of total enterprise revenue** असेल, तर 10% च्या मर्यादांत नापास असूनही **additional segments must be identified as reportable**, **until at least 75% of total enterprise revenue is included**.

म्हणून पद्धत दोन steps ची आहे, आणि नेहमी याच क्रमाने: Step I मध्ये 10% ची materiality ची कसोटी लावा, तिन्हींपैकी कोणतीही एक पुरे; Step II मध्ये 75% ची coverage ची कसोटी तपासा आणि ती पूर्ण होईपर्यंत segments जोडत जा. Step I नंतर थांबणारे उत्तर, टक्केवारी कितीही अचूक असली तरी, अपूर्णच आहे.

Primary आणि secondary formats: enterprise च्या जोखमी व परताव्याचा प्रमुख स्रोत आणि त्यांचे स्वरूप यावरून **business segments** primary की **geographical segments** primary हे ठरते; दुसरा secondary होतो. Primary format मध्ये अधिक सविस्तर disclosure असते, secondary format मध्ये कमी.

Interest: segment revenue व expense मध्ये interest कधी धरायचे ते Study Material मधील para 3.5 सांगते — segment result ची गणना करण्याआधी ते वाचा, कारण interest हीच सर्वाधिक वेळा चुकीच्या जागी वाटली जाणारी item आहे.

Allocation: segment revenue, expense, assets आणि liabilities **intra-group balances आणि transactions वगळण्याआधी** ठरवली जातात, फक्त ती एकाच segment मधली असतील तेवढे वगळून. जी items वाजवी आधारावर वाटता येत नाहीत ती **unallocated** राहतात आणि reconcile केली जातात, segment मध्ये जबरदस्तीने घुसवली जात नाहीत.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- तीन 10% च्या कसोट्या आणि 75% ची कसोटी हा पाठ करायचा संच आहे. आकड्यांना हात घालण्याआधी त्या लिहून काढा — आधी गणित करून मग नियम आठवणारे विद्यार्थी नेहमी चुकीचा denominator वापरतात.

PQ 3.7 · PYQ 2023-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 68 **LEVEL I** Remembering **सोपा**

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 4 प्रश्न

- तिन्हींपैकी कोणतीही एक कसोटी का पुरेशी आहे, आणि 75% ची कसोटी का आहे ते समजावून सांगा — enterprise ने इतके कमी segments दाखवू नयेत की disclosure चा हेतूच संपेल, म्हणून.

www.scanneradda.com

- काम तक्त्याच्या रूपात मांडा: segment, revenue व तिची टक्केवारी, result व त्याची टक्केवारी, assets व त्यांची टक्केवारी, आणि मग reportable होय की नाही आणि ते कोणत्या कसोटीने. परीक्षक तक्ताच तपासतो.
- Result च्या कसोटीसाठी नफा कमावणाऱ्या segments चा एकत्रित नफा आणि तोट्यातील segments चा एकत्रित तोटा वेगवेगळे काढा, absolute amount मध्ये कोणता मोठा ते सांगा, आणि तोच denominator म्हणून वापरा. तो step दाखवा — त्याचा स्वतंत्र mark आहे.
- शेवट 75% च्या तपासणीने करा आणि आणखी एखादा segment जोडावा लागतो का ते सांगा.

PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 64	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 3.5 · PYQ 2022-May [6] (a) · 5M · Pg 67	LEVEL I Understanding	सोपा
TQ 3.2 · RTP 2024-Sep [13] · DESC · Pg 63	LEVEL I Understanding	मध्यम
TQ 3.1 · RTP 2022-May [15] (a) · DESC · Pg 62	LEVEL I Understanding	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 4 प्रश्न

- enterprise ने केलेले segments चे identification बरोबर आहे का असे विचारले, तर कसोट्या स्वतः लावा आणि मग कोणते segments चुकीने घेतले किंवा गाळले ते स्पष्ट सांगा.
- एखादा segment reportable ठरवण्याची management ची मुभा हे facts तसे दाखवत असतील तिथे खरे उत्तर आहे — पण तसा ठरवला नाही तर काय होते ते सांगा: unallocated reconciling item.

PQ 3.1 · PYQ 2018-May [6] (d) · 5M · Pg 63	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 3.4 · PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 66	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 3.6 · PYQ 2023-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 67	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 3.2 · RTP 2018-May [20] (a) · Pg 64	LEVEL II Evaluation	मध्यम

विषय 4: AS 18 — Related Party Disclosures

L2P1-C4-U4-T04

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 4, AS 18 Related Party Disclosures, Study Material पाने 4.78–4.102 — §4.3 Related party relationships, §4.4 Who are not deemed related parties, §4.5 Exemptions, आणि §4.8 related party transactions व disclosures ची यादी.

NOTES

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

व्याख्या: reporting period मध्ये कोणत्याही वेळी एका पक्षाला दुसऱ्यावर **control** ठेवण्याची, किंवा **financial and/or operating decisions** घेताना त्याच्यावर **significant influence** वापरण्याची क्षमता असेल, तर ते पक्ष related आहेत. 'at any time during the reporting period' हे लक्षात ठेवा — वर्षाच्या काही भागापुरता असलेला संबंधसुद्धा disclosure ला जन्म देतो.

AS 18 हे नेमक्या पाच संबंधांच्या यादीला लागू होते, त्याबाहेरच्या कशालाही नाही: (a) reporting enterprise वर **प्रत्यक्ष किंवा मध्यस्थांमार्फत अप्रत्यक्ष control ठेवणारी, तिच्या control खाली असणारी, किंवा समान control खाली असणारी** enterprises — holding companies, subsidiaries आणि fellow subsidiaries; (b) reporting enterprise ची **associates and joint ventures**, आणि ज्यांच्या दृष्टीने reporting enterprise ही associate किंवा joint venture आहे असे investing party किंवा venturer; (c) **मतदान अधिकारात असा हिस्सा असलेल्या व्यक्ती** ज्यामुळे त्यांना control किंवा significant influence मिळते, आणि त्यांचे नातेवाईक; (d) **key management personnel** आणि त्यांचे नातेवाईक; आणि (e) **(c) किंवा (d) मधील कोणतीही व्यक्ती ज्यांवर significant influence वापरू शकते अशी enterprises**.

Related party कोण नाही — परीक्षकाचा आवडता प्रदेश: (a) **फक्त एक director समाईक असलेल्या दोन companies — पण तो director दोन्ही companies च्या परस्पर व्यवहारांतील policies वर परिणाम करू शकत असेल तर** मात्र तो संबंध अस्तित्वात येतो; (b) **एकच customer, supplier, franchiser, distributor किंवा general agent** ज्याच्याशी enterprise मोठ्या प्रमाणावर व्यवहार करते, **फक्त त्यातून निर्माण होणाऱ्या आर्थिक अवलंबित्वामुळे**; (c) Study Material ने para 4.4 मध्ये दिलेले इतर पक्ष.

समाईक director चा मुद्दा ही सशर्त वगळणूक आहे, पूर्ण वगळणूक नव्हे. त्याचे उत्तर दोन वाक्यांत द्या: नुसते समाईकत्व पुरेसे नाही; दोन्ही companies च्या परस्पर व्यवहारांतील policies वर परिणाम करण्याची क्षमता असेल तर त्या related ठरतात.

Disclosure पासून सूट: कायद्याने, एखाद्या regulator ने किंवा तशाच सक्षम प्राधिकरणाने विशेषत: मागितलेल्या **गोपनीयतेच्या कर्तव्याशी disclosure चा संघर्ष होत असेल तिथे या अटी लागू होत नाहीत**. ग्राहकांची गोपनीयता कायद्याने राखणे बंधनकारक असलेली banks हे ठरलेले उदाहरण.

काय disclose करावे लागते: जिथे control आहे तिथे **name of the related party** आणि **nature of the relationship**, **व्यवहार झाले असोत वा नसोत** — हे शेवटचे कलम वारंवार विचारले जाते. व्यवहार झाले असतील तिथे **nature of the transactions and of the outstanding items**, **volume** — रक्कम म्हणून किंवा प्रमाण म्हणून —, related parties कडून येणे किंवा त्यांना देणे असलेल्या रकमांबाबत **amounts written off or written back**, आणि understanding साठी आवश्यक असे इतर घटक disclose करावे लागतात.

Aggregation: सारख्या स्वरूपाची items **by type of related party** एकत्रित करून disclose करता येतात, फक्त financial statements वरचा परिणाम समजण्यासाठी स्वतंत्र disclosure आवश्यक असेल तिथे नाही.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 6 प्रश्न

- 'related party कोण' या प्रश्नाचे उत्तर पाच वर्ग सांगून द्या, मग वगळणुका सांगा. दोन्ही अर्ध्यांचे marks आहेत.
- control किंवा significant influence ची कसोटी आणि 'at any time during the reporting period' ही अट — दोन्ही पहिल्याच वाक्यात याव्यात.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- समाईक director ची आणि आर्थिक अवलंबित्वाची वगळणूक यांवरच इथले बहुतेक प्रश्न फिरतात. आधी त्या शोधा, मग facts त्या प्रकरणाला वगळणुकीबाहेर काढतात का ते तपासा.
- key management personnel च्या नातेवाइकांकडे आणि KMP ज्यांवर significant influence ठेवतो अशा enterprises कडे लक्ष द्या — ती व्याख्येत आत आहेत आणि बहुधा दुर्लक्षित राहतात.

TQ 4.3 · PYQ 2026-Sep [6] (a) · DESC · 4M · Pg 71	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 4.1 · PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 72	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 4.2 · PYQ 2019-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 72	LEVEL I Understanding	सोपा
TQ 4.2 · RTP 2026-Jan [14] · DESC · Pg 70	LEVEL I Understanding	मध्यम
TQ 4.1 · RTP 2022-May [16] (a) · DESC · Pg 69	LEVEL I Understanding	कठीण
PQ 4.7 · PYQ 2025-Jan [6] (a) · 4M · Pg 77	LEVEL I Understanding	कठीण

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 3 प्रश्न

- Identification चे प्रश्न प्रकरणवार सुटतात: संबंध सांगा, related की नाही ते ठरवा, आणि ते ठरवणारे व्याख्येचे कलम किंवा वगळणूक सांगा. प्रत्येकी एक ओळ, प्रश्नाने दिलेल्या क्रमाने.
- control असेल तिथे वर्षभरात कोणतेही व्यवहार झाले नसले तरीही नाव आणि संबंधाचे स्वरूप disclose करावे लागते असे सांगा. त्याचा स्वतंत्र mark आहे.

PQ 4.3 · PYQ 2021-Jul [1] (d) {C} · 5M · Pg 73	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.6 · MTP 2023-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 77	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.8 · RTP 2025-Jan [13] · Pg 78	LEVEL II Application	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 2 प्रश्न

- एखादी company सूट मागत असेल, तर ती गोपनीयतेच्या तरतुदीवर तपासा — कायद्याने, regulator ने किंवा तशाच सक्षम प्राधिकरणाने मागितलेली — आणि तो दावा टिकतो का ते सांगा.
- प्रश्नात नाव आलेल्या प्रत्येक पक्षाबद्दल निष्कर्ष द्या. पक्षवार निष्कर्षाशिवाय AS 18 वरची सर्वसाधारण चर्चा बहुतेक marks गमावते.

PQ 4.4 · MTP 2023-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 74	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 4.5 · PYQ 2023-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 75	LEVEL II Evaluation	सोपा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 5: AS 20 — Earnings Per Share

L2P1-C4-U4-T05

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 5, AS 20 Earnings Per Share, Study Material पाने 4.103–4.136 — §5.3 Earnings-basic, §5.4 Per share-basic, §5.5 Shares issued in a scheme, §5.6–5.9 Diluted EPS, §5.10 Restatement, §5.11–5.12 Presentation and disclosure.

NOTES

Basic EPS — numerator: period मध्ये recognise झालेली सर्व income व expense ची items, **including tax expense and extraordinary items**, net profit किंवा loss मध्ये येतात, जोवर AS 5 वेगळे सांगत नाही. त्यातून **preference dividends आणि त्यावरचा लागू tax वजा करून** equity shareholders ना लागू होणारा नफा काढला जातो.

Preference dividend चा नियम, जो share च्या प्रकारानुसार बदलतो आणि सतत विचारला जातो: non-cumulative preference shares साठी त्या period बाबत **provided for** असलेली रक्कम वजा करा; **cumulative** preference shares साठी **the full amount of the required dividend for the period, whether or not it has been provided for or declared** वजा करा.

Basic EPS — denominator: त्या period मध्ये **बाकी असलेल्या equity shares ची weighted average संख्या** — सुरुवातीचे shares, period मध्ये **issued or bought back** झालेल्या shares साठी जुळवणी करून, आणि period मधील दिवसांपैकी किती दिवस ते बाकी होते या **time-weighting factor** ने गुणून. Standard हा factor दिवसांच्या आधारावर मांडते पण अनेक प्रसंगी **accepts a reasonable approximation**.

साधनांत बदल न होता shares ची संख्या बदलणाऱ्या घटना — **bonus issue**, **share split** किंवा **consolidation** — या **at the beginning of the earliest period reported** घडल्या असे मानले जाते, आणि **prior period EPS is restated**. त्यांना time-weighting लागत नाही. **Rights issue मात्र वेगळा आहे**: त्यात bonus चा अंश असतो, म्हणून rights issue आधीच्या shares ना **bonus adjustment factor** ने गुणले जाते — exercise च्या लगेच आधीची fair value भागिले theoretical ex-rights fair value.

Diluted EPS — दोन्ही अर्धे जुळवा. Numerator वाढतो dilutive potential equity shares वर recognise झालेल्या dividends नी, त्यांवर recognise झालेल्या interest नी, आणि conversion झाल्यास income किंवा expense मध्ये होणाऱ्या इतर कोणत्याही बदलाने — प्रत्येक **as adjusted for the attributable change in tax**. **Denominator** वाढतो सर्व dilutive potential equity shares च्या conversion वर निघणाऱ्या shares च्या weighted average संख्येने.

Dilutive म्हणजे dilutive. Potential equity shares तेव्हाच धरली जातात जेव्हा त्यांच्या conversion मुळे **continuing ordinary operations मधून येणारा net profit per share कमी होईल**; **anti-dilutive potential shares are ignored**. प्रत्येक वर्ग स्वतंत्रपणे आणि dilution च्या क्रमाने तपासा — सर्वात जास्त dilutive आधी.

Presentation आणि disclosure: basic व diluted EPS प्रत्येक सादर केलेल्या period साठी **on the face of the statement of profit and loss**, **with equal prominence** मांडली जातात, **रक्कम ऋण असली तरीही**. Numerators म्हणून वापरलेल्या रकमा आणि त्यांचा net profit शी ताळमेळ, तसेच denominators म्हणून वापरलेली

www.scanneradda.com

shares ची weighted average संख्या आणि त्यांचा परस्पर ताळमेळ disclose करा.

Chapter 3 मधून लक्षात ठेवायची SMC ची सवलत: diluted EPS चे disclosure SMCs साठी माफ आहे — extraordinary items धरून आणि वगळून, दोन्ही.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 18 प्रश्न

- उत्तर चार दिसणाऱ्या steps मध्ये उभे करा: equity shareholders ना लागू होणारी earnings, shares ची weighted average संख्या, basic EPS, आणि मग diluted ची गणना. प्रत्येकाला नाव द्या; परीक्षक त्यांचे marks वेगवेगळे देतो.
- Preference dividend कशाहीआधी हाताळा, आणि shares cumulative आहेत की non-cumulative ते सांगा — treatment वेगळे आहे आणि कारण सांगितल्याचा mark मिळतो.
- Bonus issue, split किंवा consolidation साठी सादर केलेल्या सर्वात आधीच्या period च्या सुरुवातीपासून restate करा आणि तसे शब्दांत लिहा. Rights issue साठी theoretical ex-rights price आणि adjustment factor स्वतंत्र working म्हणून काढा.
- Weighted average ची गणना एका ओळीच्या गणितापेक्षा तारखा, shares आणि time-weighting factors यांचा छोटा तक्ता म्हणून दाखवा. तपासायला सोपे आणि दुरुस्त करायलाही सोपे.
- प्रत्येक potential equity share dilution साठी तपासा आणि निष्कर्ष लिहा. Anti-dilutive instrument धरणे ही गणिताची घसरण नाही, मूलभूत चूक आहे.
- शेवटी basic आणि diluted EPS एकत्र, equal prominence ने मांडा, त्यांतील एखादी ऋण असली तरीही.

PQ 5.1 · PYQ 2018-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 80	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.2 · PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 81	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 82	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.5 · PYQ 2021-Dec [6] (d) · 5M · Pg 85	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.8 · PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 88	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.11 · PYQ 2024-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 91	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.13 · PYQ 2025-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 94	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.15 · PYQ 2026-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 97	LEVEL II Application	सोपा
TQ 5.1 · RTP 2021-May [17] · DESC · Pg 79	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.4 · RTP 2020-May [17] (b) · Pg 83	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.6 · PYQ 2022-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 85	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.7 · RTP 2022-May [18] (a) · Pg 87	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.9 · PYQ 2023-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 89	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.10 · RTP 2023-Nov [17] · Pg 90	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.14 · RTP 2025-Jan [15] · Pg 96	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.16 · RTP 2026-Jan [16] · Pg 98	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.17 · PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} · 4M · Pg 99	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.12 · RTP 2024-Sep [14] · Pg 93	LEVEL II Application	कठीण

विषय 6: AS 24 — Discontinuing Operations

L2P1-C4-U4-T06

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 6, AS 24 Discontinuing Operations, Study Material पाने 4.137–4.152 — §6.2 Discontinuing operation, §6.3 Initial disclosure event, §6.4 Recognition and measurement, §6.5–6.9 Presentation, disclosure and restatement.

NOTES

Discontinuing operation म्हणजे enterprise चा असा घटक जो तिन्ही कलमे पूर्ण करतो. (a) **एकाच योजनेनुसार** enterprise तो **substantially in its entirety** विकून टाकत आहे — एकाच व्यवहारात विक्री, demerger किंवा spin-off ने — किंवा assets स्वतंत्रपणे विकून व liabilities स्वतंत्रपणे मिटवून **piecemeal**, किंवा ती **terminating it through abandonment** करत आहे; (b) तो **represents a separate major line of business or geographical area of operations**; आणि (c) तो **can be distinguished operationally and for financial reporting purposes**.

तिन्ही कलमे पूर्ण व्हावीच लागतात. Study Material चे उदाहरण हेच सांगते: restaurants ची एक साखळी सुमारे **5%** revenue देणाऱ्या **एका** restaurant मधला आपला हिस्सा विकते, आणि बाकीची विकण्याचा तिचा इरादा नाही. हे एकाच योजनेनुसार जवळजवळ पूर्ण विक्रीही नाही आणि separate major line of business ही नाही — **म्हणून ती discontinuing operation नाही**. तेच तर्कशास्त्र उद्धृत करा; परीक्षक हीच fact pattern वारंवार देतो.

Initial disclosure event म्हणजे यांपैकी जे **आधी** घडेल ते: (a) discontinuing operation ला लागू होणाऱ्या जवळजवळ सर्व assets साठी enterprise ने **binding sale agreement** केले; किंवा (b) **board of directors or similar governing body** ने **both approved a detailed formal plan and announced it**. (b) मधील दोन्ही अटी लागतात — नुसती approval म्हणजे ती घटना नव्हे.

www.scanneradda.com

सविस्तर औपचारिक योजनेत सर्वसाधारणपणे काय असते: विकायच्या प्रमुख assets ची ओळख, **expected method of disposal**, **पूर्ण होण्यासाठी अपेक्षित कालावधी**, आणि Study Material ने para 6.3 मध्ये दिलेले आणखी तपशील. यांपैकी काही नसेल तर ती detailed formal plan नाही.

Recognition and measurement AS 24 ने बदलत नाही — standard **presentation and disclosure** चे नियमन करते. Impairment AS 28 खाली तपासले जाते, provisions AS 29 खाली, वगैरे. AS 24 काय recognise करायला सांगते असे विचारले की हेच सांगा: ते एक disclosure standard आहे.

प्रत्येक discontinuing operation साठी स्वतंत्र disclosure लागते, आणि discontinuance पूर्ण होईपर्यंत ती disclosures **updated in each subsequent period** राहतात. Continuing आणि discontinuing रकमा वेगळ्या करण्यासाठी आधीच्या period चे आकडे **restated** केले जातात.

Interim financial reports मध्ये AS 24 ची disclosures देत राहावी लागतात — AS 25 शी जोडणारा हा दुवा उत्तरात एका ओळीचा फायदा देतो.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- व्याख्येची तीन कलमे आणि initial disclosure event चे दोन पर्याय उद्धृत करण्याजोगे आहेत. ते लावण्याआधी लिहून काढा.

TQ 6.1 · PYQ 2026-Jan [6] (a) · DESC · 4M · Pg 100	LEVEL I Remembering	सोपा

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 4 प्रश्न

- हे प्रश्न facts देऊन विचारतात की discontinuing operation आहे का. तीन कलमे क्रमाने घ्या, कोणते पूर्ण होते व कोणते नाही आणि का ते सांगा, मग निष्कर्ष काढा — आधी निष्कर्ष काढू नका.
- प्रश्न वेळेवर अवलंबून असेल, तर initial disclosure event नेमका ओळखा आणि तारीख द्या — 'remembering that board approval without announcement is not enough' हा मुद्दा ध्यानात ठेवा.
- Revenue मध्ये मोठा असलेला पण separate major line of business नसलेला घटक तरीही ही कसोटी पार करत नाही. टक्केवारीने हुरळून न जाता तसे स्पष्ट सांगा.

PQ 6.1 · RTP 2018-May [18] · Pg 101	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 6.2 · RTP 2021-May [19] (a) · Pg 103	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 6.4 · PYQ 2026-May [5] (b) · 10M · Pg 105	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 6.3 · PYQ 2021-Jul [1] (b) {C} · 5M · Pg 104	LEVEL II Evaluation	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 7: AS 25 — Interim Financial Reporting

L2P1-C4-U4-T07

Read first वाचा — Chapter 4 Unit 7, AS 25 Interim Financial Reporting, Study Material पाने 4.153–4.171 — §7.3 Content, §7.6 Periods to be presented, §7.7 Materiality, §7.9 Accounting policies, §7.10 Seasonal revenue आणि §7.11 Costs incurred unevenly.

NOTES

AS 25 कोणालाही interim report तयार करायला सांगत नाही. ते **only where an enterprise is required by a regulator, or elects, to prepare one** लागू होते — उदा. SEBI खालील quarterly results. Applicability वरच्या कोणत्याही उत्तराची सुरुवात याच वाक्याने करा.

Periods to be presented — तक्ताच उत्तर आहे: चालू interim period अखेरचे **balance sheet**, सोबत **end of the immediately preceding financial year** अखेरचे comparative; चालू interim period साठीचे **statement of profit and loss आणि वर्षारंभापासून एकत्रित**, सोबत **comparable interim period and year-to-date of the immediately preceding financial year** ची comparatives; आणि वर्षारंभापासून एकत्रित **cash flow statement**, सोबत त्याच year-to-date चे comparative.

Balance sheet चे comparative कोणते ते लक्षात घ्या: preceding financial year चा अखेर, त्याच interim तारखेशी जुळणारा नाही. या unit मधला सर्वाधिक वेळा विचारला जाणारा मुद्दा हीच एक विषमता आहे.

Accounting policies: interim statements मध्ये annual statements सारख्याच policies वापरल्या जातात, फक्त सर्वात अलीकडच्या annual statements च्या तारखेनंतर केलेले आणि पुढच्या annual statements मध्ये दाखवायचे बदल वगळता.

हंगामी किंवा प्रसंगोपात मिळणारी revenue — dividend revenue, royalties, government grants, किंवा किरकोळ विक्रेत्याची हंगामी वसुली — **must not be anticipated or deferred at an interim date if anticipation or deferral would not be appropriate at the year end. Such revenues are recognised when they occur.**

वर्षभरात असमानपणे झालेले खर्च anticipated or deferred for interim reporting purposes if, and only if, it would also be appropriate to anticipate or defer that type of cost at the year end. A cost that does not meet the definition of an asset at the end of an interim period is not deferred — तो asset होईल की नाही याची पुढची माहिती येईपर्यंत थांबण्यासाठीही नाही, आणि **to smooth earnings between interim periods** सुद्धा नाही.

Materiality ही **in relation to the interim period financial data** ठरवली जाते, वार्षिक आकड्यांच्या तुलनेत नाही. Interim measurements annual measurements पेक्षा अंदाजांवर अधिक अवलंबून असू शकतात, पण माहितीच्या reliability शी तडजोड होता कामा नये.

Chapter 3 मधली applicability ची स्थिती लक्षात ठेवा: AS 25 कोणत्याही company ला interim report सादर करायला सांगत नाही; फक्त काही Non-SMCs ना त्यांच्या regulators कडून ते बंधनकारक असते, आणि तेव्हा

recognition व measurement च्या अटी त्यांना लागू होतात.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- Periods ची मांडणी Study Material वापरते त्याच तक्त्याच्या रूपात करा — statement, चालू period, comparative period. लिहायला जलद आणि परीक्षकाला अपेक्षित तेच.
- प्रश्न हंगामी receipt किंवा असमान खर्चाबद्दल असेल, तर आधी वर्षअखेरीची कसोटी सांगा — वर्षअखेरीस anticipation किंवा deferral योग्य ठरले असते का? — आणि उत्तर तिच्यातूनच येऊ द्या.
- asset ची व्याख्या पूर्ण न करणारा खर्च earnings smooth करण्यासाठी defer केला जात नाही, हे स्पष्ट सांगा. तेच वाक्य सहसा mark मिळवून देते.

PQ 7.1 · PYQ 2025-May [3] (b) · 7M · Pg 106 LEVEL II Application मध्यम

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 5

Assets वर आधारित Accounting Standards

Assets Based Accounting Standards

7 विषय · 117 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **पेपरशी सुसंगत**

Level I — Comprehension & Knowledge	13.5%	686 पैकी 92 marks
Level II — Analysis & Application	86.5%	686 पैकी 594 marks

हे प्रकरण पेपरच्या स्वत:च्या profile मध्ये बसते — 5–15% च्या band समोर 13% Level I. याची तयारी पेपराच्या प्रमाणातच करा: थोडी theory, भरपूर application.

विषय 1: AS 2 — Inventories चे मूल्यांकन [AS 2-Valuation of Inventories]

L2P1-C5-U5-T01

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 1, AS 2 Valuation of Inventories, Study Material पाने 5.1–5.27 — §1.3 Measurement, §1.4–1.8 Costs, §1.9 Exclusions, §1.10 Cost formula, §1.12–1.14 Net realisable value, §1.15 Disclosures.

NOTES

नियम एका ओळीत: inventories चे valuation **lower of cost and net realisable value** ला होते. **NRV** म्हणजे **estimated selling price in the ordinary course of business less the estimated costs of completion and the estimated costs necessary to make the sale**. त्यामागचे तत्त्व: **no asset should be carried at a value in excess of what is realisable by its sale or use**.

Cost of inventories मध्ये **costs of purchase**, **costs of conversion** आणि **other costs incurred in bringing the inventories to their present location and condition** येतात. Costing च्या प्रश्नातले सगळे त्या शेवटच्या वाक्यांशानेच ठरते — प्रत्येक item बद्दल विचारा की तिने माल त्याच्या सध्याच्या जागी व स्थितीत आणायला मदत केली का.

चार exclusions, आणि costing च्या बहुतेक प्रश्नांतले marks तीच आहेत: (a) वाया गेलेले material, labour किंवा इतर production costs यांच्या **abnormal** रकमा; (b) **storage costs, unless the production process requires such storage**; (c) inventories ना त्यांच्या सध्याच्या जागी व स्थितीत आणण्यात **योगदान न देणारी administrative overheads**; (d) **selling and distribution costs.** दोन सशर्त exclusions लक्षात घ्या — प्रक्रिया ज्या storage ची मागणी करते ती **धरली जाते**, आणि जी administrative overheads **योगदान देतात** ती धरली जातात.

Cost formula: units ओळखता येत असतील तिथे **specific identification is best**. अन्यथा cost **FIFO or weighted average** ने ठरवला जातो. निवडलेले formula वस्तू त्यांच्या सध्याच्या जागी व स्थितीत आणण्यासाठी

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

झालेल्या खर्चाचे **should reflect the fairest possible approximation to the cost incurred**. **LIFO is not permitted.**

Cost आणि NRV ची तुलना item-वारच केली जाते, जरी **सारख्या किंवा संबंधित items चा गट** करणे योग्य ठरू शकते. **ती कधीही global आधारावर केली जात नाही** — एकूण cost ची एकूण NRV शी तुलना हेच ठरलेले चुकीचे उत्तर आहे, कारण त्यामुळे एका item वरचा फायदा दुसऱ्यावरचा तोटा झाकून टाकतो.

Production मध्ये वापरण्यासाठी ठेवलेली materials not written down below cost if the finished product in which they will be incorporated is expected to sell at or above cost. Finished goods cost च्या खाली विकली जाणार असतील तिथे materials ची किंमत कमी केली जाते, आणि **replacement cost may be the best available measure of their NRV**.

प्रत्येक balance sheet तारखेला NRV ची पुन्हा तपासणी होते, त्यामुळे आधीच्या वर्षी केलेली write-down तशीच पुढे नेली जात नाही, तर पुन्हा पाहिली जाते.

Disclosure: वापरलेल्या cost formula सह **accounting policy adopted**, आणि enterprise ला योग्य त्या वर्गीकरणांसह **total carrying amount**.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- NRV ची व्याख्या पूर्ण उद्धृत करा — estimated selling price, वजा estimated costs of completion, वजा estimated costs necessary to make the sale. तिन्ही अंगांचे marks आहेत.
- तुलना item-वार का आणि global का नाही ते सांगता आले पाहिजे.

TQ 1.1 · RTP 2022-May [17] (c) · DESC · Pg 110	LEVEL I Understanding	मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 16 प्रश्न

- Cost चा आकडा दिसणाऱ्या schedule म्हणून उभा करा: purchase cost, conversion cost, other costs, आणि मग वगळलेली प्रत्येक item कारणासह वगळलेली म्हणून दाखवा. परीक्षक समाविष्ट केलेल्यांइतकेच वगळलेल्यांचेही marks देतो.
- Abnormal wastage, प्रक्रियेला आवश्यक नसलेले storage, योगदान न देणारी administrative overheads आणि selling and distribution costs बाहेर जातात. ती गुपचूप गाळण्याऐवजी item-वार तसे सांगा.
- Cost विरुद्ध NRV ची तुलना item-वार करा आणि ती तीन columns च्या तक्त्यात मांडा — cost, NRV, inventory value. Columns ची बेरीज आधी कधीच करू नका.
- Raw materials साठी आधी ठरवा की finished product cost ला किंवा त्याहून वर विकले जाईल का. जाणार असेल, तर स्वतःची replacement किंमत कितीही खाली गेली असली तरी material cost लाच राहते — आणि तेच तर्कशास्त्र उत्तर आहे, आकडा नव्हे.

PQ 1.1 · MTP 2019-Mar [1] (d) {C} · 5M · Pg 112	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.3 · PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} · 5M · Pg 114	LEVEL II	सोपा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

	Application	
PQ 1.4 · PYQ 2021-Jul [1] (a) {C} · 5M · Pg 115	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 118	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.7 · PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 118	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.9 · MTP 2023-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 120	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.11 · PYQ 2023-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 122	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.15 · PYQ 2025-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 127	LEVEL II Application	सोपा
TQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [6] (Or) (a) · DESC · 4M · Pg 111	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.2 · PYQ 2019-May [6] (e) · 5M · Pg 113	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.8 · RTP 2022-Nov [16] · Pg 120	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.10 · RTP 2023-May [16] (b) · Pg 121	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.12 · RTP 2023-Nov [16] · Pg 123	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.13 · PYQ 2024-May [1] (b) {C} · 7M · Pg 124	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.14 · RTP 2024-Sep [3] · Pg 126	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.5 · PYQ 2022-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 117	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखाद्या company ने inventory चे valuation global तुलनेने केले असेल किंवा त्यात selling costs धरले असतील, तर AS 2 चा कोणता paragraph तिने मोडला ते सांगा, परिणाम आकड्यांत मांडा, आणि बरोबर मूल्य सांगा.
- Valuation स्वीकारार्ह आहे की नाही यावर निष्कर्ष द्या. होय किंवा नाही न सांगणाऱ्या AS 2 वरच्या चर्चेला फार कमी marks मिळतात.

TQ 1.3 · RTP 2026-Jan [3] · DESC · Pg 111	LEVEL II Evaluation	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 2: AS 10 — Property, Plant and Equipment

L2P1-C5-U5-T02

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 2, AS 10 Property, Plant and Equipment, Study Material पाने 5.28–5.85 — §2.3–2.4 Definitions, §2.5 Recognition criteria, §2.6–2.7 Measurement and initial recognition, §2.8 Self-constructed assets, §2.9 Exchange of assets, §2.10 Subsequent costs.

NOTES

Recognition — दोन अटी, दोन्ही आवश्यक: PPE च्या एखाद्या item चा cost asset म्हणून **if and only if** recognise होतो जेव्हा (i) **probable that future economic benefits associated with the item will flow** enterprise कडे, आणि (ii) **the cost of the item can be measured reliably**.

Recognition वरच्या दोन प्रत्यक्ष नोंदी, ज्या परीक्षक वापरतो: स्वतंत्रपणे क्षुल्लक असलेली items एकत्र करणे योग्य ठरू शकते — moulds, tools आणि dies — आणि निकष त्या एकत्रित रकमेला लावता येतात; आणि **रक्कम material नसेल तिथे capitalise करता येण्याजोगी item enterprise expense म्हणून टाकू शकते**.

Cost मध्ये import duties व परत न मिळणारे taxes धरून, trade discounts व rebates वजा करून येणारी **purchase price**; asset ला अपेक्षित पद्धतीने चालवण्यासाठी लागणाऱ्या जागी व स्थितीत आणण्याचे **directly attributable costs**; आणि जिथे तशी obligation निर्माण होते तिथे **initial estimate of dismantling, removing and site restoration costs** येतात.

Self-constructed assets चा cost विकत घेतलेल्या asset सारख्याच तत्त्वांवर काढला जातो. **Internal profits are eliminated**, आणि **abnormal amounts of wasted material, labour or other resources are not included** cost मध्ये.

Subsequent costs — संपूर्ण unit ज्यावर फिरते तो फरक. Day-to-day servicing — मुख्यतः labour व consumables, आणि कदाचित छोटे भाग, ज्याला सर्वसाधारणपणे repairs and maintenance म्हणतात — carrying amount मध्ये **धरले जात नाही** आणि **charged to the statement of profit and loss as incurred**.

Replacement of parts वेगळे आहे: एखाद्या item चे भाग ठरावीक अंतराने बदलावे लागतात तिथे — furnace चे relining, विमानातील seats व galleys, conveyor चे मोठे भाग — recognition चे निकष पूर्ण झाल्यास बदलाचा खर्च **is recognised in the carrying amount**, आणि **carrying amount of the replaced part is derecognised**. उत्तराचा तोच अर्धा भाग बहुतेक विद्यार्थी गाळतात.

Major inspections जर asset चालू ठेवण्याची अट म्हणून केल्या जात असतील, तर त्याही याच पद्धतीने capitalise होतात, आणि आधीच्या inspection ची उरलेली carrying amount derecognise होते.

Depreciation useful life वर पद्धतशीर आधारावर वाटली जाते; **residual value and useful life are reviewed at least at each financial year end**, आणि बदल झाल्यास त्याची नोंद AS 5 खाली **change in accounting estimate** म्हणून होते — prior period item म्हणून नव्हे.

Revaluation: एखादे item revalue केले, तर ते ज्या वर्गात येते तो **संपूर्ण वर्ग** revalue करावाच लागतो. वाढ **revaluation reserve** ला जमा होते, फक्त तिने आधी profit and loss ला charge केलेली घट उलटवली असेल तेवढे

वगळून; घट profit and loss ला charge होते, फक्त त्याच asset साठी revaluation reserve मध्ये जमा शिल्लक असेल तेवढे वगळून.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- Recognition च्या दोन अटी उद्धृत करण्याजोग्या आहेत आणि कोणत्याही application आधी त्या शब्दशः लिहिण्यासारख्या आहेत.

PQ 2.6 · MTP 2022-Mar [1] (b) (i) {C} · 2.5M · Pg 134	LEVEL I Remembering	सोपा

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- Day-to-day servicing आणि एखाद्या भागाचे replacement यांतला फरक Study Material च्या स्वतःच्या उदाहरणांनी समजावून सांगा — furnace चे relining, विमानातील seats. ठोस उदाहरणे ज्ञानासारखी वाचली जातात; अमूर्त मांडणी अंदाजासारखी.
- Useful life किंवा residual value बदलली, तर तो change in estimate आहे आणि तो पुढील काळासाठीच लावला जातो असे स्पष्ट सांगा.

PQ 2.1 · MTP 2018-Aug [1] (b) {C} · 5M · Pg 129	LEVEL I Understanding	सोपा

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 13 प्रश्न

- Cost ची उभारणी ओळ-ओळीने मांडा, प्रत्येक item capitalised की expensed ते कारणासह लिहा. तीच मांडणी marks मिळवून देते.
- Replacement असेल तिथे दोन्ही अर्धे करा: नवा भाग capitalise करा आणि जुन्याची carrying amount derecognise करा. Derecognition स्वतंत्र working म्हणून दाखवा.
- Revaluation साठी वर्गाचा नियम आणि reserve चे गणित लक्षात ठेवा — वाढ revaluation reserve ला, फक्त आधीचा charge उलटवत असेल तेवढे वगळून; घट profit and loss ला, फक्त त्याच asset साठी reserve असेल तेवढे वगळून.

PQ 2.2 · MTP 2018-Aug [6] (Or) (d) · 5M · Pg 130	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.3 · PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 130	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.4 · PYQ 2020-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 131	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.5 · PYQ 2021-Jul [1] (b) {C} · 5M · Pg 133	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.7 · PYQ 2022-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 134	LEVEL II Application	सोपा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

TQ 2.1 · RTP 2022-May [18] (a) · DESC · Pg 128	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.8 · RTP 2022-Nov [17] · Pg 135	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.10 · RTP 2023-May [17] · Pg 138	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.11 · RTP 2025-Jan [8] · Pg 139	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.12 · PYQ 2025-May [1] (a) {C} · 7M · Pg 140	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.13 · RTP 2025-Sep [12] · Pg 141	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.9 · PYQ 2023-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 136	LEVEL II Application	कठीण
PQ 2.14 · RTP 2026-Jan [9] · Pg 142	LEVEL II Application	कठीण

विषय 3: AS 13 — Investments चे Accounting [AS13-Accounting For Investment]

L2P1-C5-U5-T03

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 3, AS 13 Accounting for Investments, Study Material पाने 5.86–5.122 — §3.4 Classification, §3.5 Cost, §3.6 Carrying amount, §3.7 Investment properties, §3.8 Disposal, §3.9 Reclassification, §3.10 Disclosure.

NOTES

Classification: current investment म्हणजे असे investment जे गुंतवणुकीच्या तारखेपासून **by its nature readily realisable and is intended to be held for not more than one year** — आणि **हा इरादा खरेदीच्या वेळी तपासला जातो**. **Long-term investment** म्हणजे current investment खेरीज इतर कोणतेही investment. 'judged at the time of purchase' ही अटच अनेक प्रश्न निकाली काढते.

Cost of an investment मध्ये **acquisition charges such as brokerage, fees and duties** येतात. ₹200 lakh चे investment आणि ₹1 lakh brokerage म्हणजे ते **₹201 lakh** ला carry होते. Investment पूर्णपणे किंवा अंशत: **issue of shares or other securities** ने घेतले असेल, तिथे acquisition cost म्हणजे **fair value of the securities issued**, जी **may not equal their nominal or par value**.

Carrying amount — वेगळे ठेवायचे दोन नियम: current investments at the lower of cost and fair value; **long-term investments at cost**, मूल्यातील **decline other than temporary** इतकी कमी करून. Current investments चे valuation **overall किंवा global आधारावर योग्य नाही**; कधी कधी category-wise वापरतात, पण **the more prudent and appropriate method is to carry them individually at the lower of cost and fair value**.

Current investment ची fair value पर्यंत केलेली कोणतीही घट statement of profit and loss ला debit

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

होते. Long-term investment साठी फक्त **other than temporary** असलेली घटच recognise होते, आणि ती **for each investment individually** ठरवली व नोंदवली जाते.

Investment property म्हणजे **land or buildings not intended to be occupied substantially for use by, or in the operations of, the investing enterprise** मधील investment. त्याचे accounting **cost model in AS 10** खाली होते. ज्या co-operative society किंवा company मधील holding थेट ती property धारण करण्याच्या हक्काशी जोडलेली आहे, त्या shares चा cost carrying amount मध्ये जोडला जातो.

Reclassification — दोन्ही दिशा वेगवेगळ्या शिका, कारण त्या सममित नाहीत: long-term to current, हस्तांतरणाच्या तारखेला **lower of cost and carrying amount** ला transfer; **current to long-term**, हस्तांतरणाच्या तारखेला **lower of cost and fair value** ला transfer.

Disposal: carrying amount आणि **net disposal proceeds** यांतील फरक statement of profit and loss ला charge किंवा credit होतो. Holding चा काही भाग विकला असेल, तिथे विकलेल्या भागाची carrying amount **average carrying amount** च्या आधारावर ठरवली जाते.

Interest, dividends and rentals: मिळालेल्या रकमा **pre-acquisition** असतील, तर त्या income मध्ये न नेता investment च्या cost मधून वजा केल्या जातात — investment account च्या प्रश्नातली सर्वात सामान्य चूक हीच.

Cum-interest and ex-interest खरेदी व विक्री काहीही नोंदवण्याआधी capital चा भाग आणि interest चा भाग यांत विभागाव्या लागतात. ती विभागणी स्वतंत्र step म्हणून करा.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- Classification ची कसोटी — readily realisable आणि एका वर्षापेक्षा जास्त न ठेवण्याचा इरादा, खरेदीच्या वेळी तपासलेला — आणि carrying amount चे दोन नियम उद्धृत करण्याजोगा मजकूर आहे.

PQ 3.27 · RTP 2026-Jan [11] · Pg 197	LEVEL I Remembering	मध्यम

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 4 प्रश्न

- Current आणि long-term investments चे valuation वेगवेगळे का, आणि current-investment ची तुलना global न करता investment-वार का केली जाते ते सांगा.
- Reclassification च्या दोन्ही दिशा जोडीनेच विचारल्या जातात. दोन्ही द्या, आणि प्रत्येकीत कोणते मूल्य लागू होते ते सांगा.

PQ 3.8 · MTP 2022-Mar [3] (a) (ii) · 4M · Pg 157	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 3.11 · PYQ 2022-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 161	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 3.15 · RTP 2023-May [19] (b) · Pg 168	LEVEL I Understanding	मध्यम
PQ 3.22 · RTP 2024-Sep [11] · Pg 184	LEVEL I Understanding	कठीण

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 18 प्रश्न

- Investment Account मध्ये तीन columns चालवा — nominal, income (interest किंवा dividend) आणि capital (cost) — आणि प्रत्येक transaction योग्य त्या column मध्ये post करा. इथे सर्वाधिक marks चुकीच्या column मधल्या postings मुळे जातात, गणितामुळे नव्हे.
- Cum-interest आणि ex-interest रकमा post करण्याआधी विभागा, आणि ती विभागणी working म्हणून दाखवा.
- Pre-acquisition interest आणि dividends cost मधून वजा करा. तुम्ही तसे करत आहात हे लिहा; त्याचा mark आहे.
- अंशत: disposal असेल तिथे holding ची average carrying amount वापरा आणि गणना दाखवा.
- Classification ला योग्य त्या valuation च्या नियमाने खाते बंद करा, आणि तुम्ही कोणता नियम लावला ते सांगा.

PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 148	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.19 · MTP 2024-Mar [1] (a) {C} · 5M · Pg 180	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.21 · PYQ 2024-Sep [6] (a) · 4M · Pg 183	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.1 · RTP 2018-May [8] · Pg 144	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.4 · RTP 2021-May [9] · Pg 149	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.7 · MTP 2022-Mar [3] (a) (i) · 8M · Pg 153	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.9 · RTP 2022-May [9] · Pg 157	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.12 · RTP 2022-Nov [19] (b) · Pg 162	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.13 · MTP 2023-Mar [5] (b) · 5M · Pg 163	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.14 · RTP 2023-May [9] · Pg 165	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.17 · PYQ 2023-Nov [3] (a) · 10M · Pg 174	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.18 · RTP 2023-Nov [8] · Pg 178	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.20 · RTP 2024-May [9] · Pg 181	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.23 · PYQ 2025-May [1] (b) {C} · 7M · Pg 185	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.24 · RTP 2025-May [14] · Pg 190	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.26 · PYQ 2026-Jan [3] (b) · 7M · Pg 196	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com

PQ 3.16 · MTP 2023-Sep [5] (a) · 15M · Pg 169	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.25 · MTP 2025-Aug S2 [5] · 14M · Pg 192	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 4 प्रश्न

- Reclassification चे प्रश्न cost, carrying amount आणि fair value एकत्र देतात आणि योग्य जोडी निवडण्याची अपेक्षा ठेवतात. आधी हस्तांतरणाची दिशा लिहा, मग नियम, मग आकडा.
- एकाहून अधिक investments reclassify होत असतील, तर प्रत्येकाचे उत्तर स्वतंत्रपणे आणि स्वतःच्या निष्कर्षासह द्या.

PQ 3.2 · PYQ 2019-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 146	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 3.5 · PYQ 2021-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 151	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 3.6 · PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} · 5M · Pg 152	LEVEL II Analysis	मध्यम
PQ 3.10 · RTP 2022-May [19] (b) · Pg 160	LEVEL II Analysis	मध्यम

विषय 4: AS 16 — Borrowing Costs

L2P1-C5-U5-T04

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 4, AS 16 Borrowing Costs, Study Material पाने 5.123–5.149 — §4.2 Definitions, §4.4 Costs eligible for capitalisation, §4.6 Specific borrowings, §4.7 General borrowings, §4.9 Commencement, §4.10 Suspension, §4.11 Cessation, §4.12 Disclosure.

NOTES

संपूर्ण standard एका वाक्यात: directly attributable to the acquisition, construction or production of a qualifying asset असणारे — किंवा तो खर्च केला नसता तर **could have been avoided** असे — borrowing costs त्याच्या cost चा भाग म्हणून **capitalised** होतात; **all other borrowing costs are recognised as an expense** ज्या period मध्ये ते झाले त्याच period मध्ये.

Qualifying asset म्हणजे असे asset जे **necessarily takes a substantial period of time to get ready for its intended use or sale.** विकत घेतानाच वापरायला तयार असलेली assets, आणि थोड्या काळात नेहमीच्या पद्धतीने तयार होणारी inventories, ही qualifying assets नाहीत.

Specific borrowings: पात्र रक्कम म्हणजे **actual borrowing costs incurred on that borrowing during the period, less any income on the temporary investment of those borrowings**. त्या temporary investment च्या income ची वजावट नेहमी विसरली जाते.

General borrowings — दोन steps ची पद्धत: Step 1, capitalisation rate काढा, म्हणजे **weighted average**

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

of the borrowing costs applicable to the borrowings outstanding during the period, other than borrowings made specifically for a qualifying asset. **Step 2**, तो दर **expenditure on the asset** ला लावा. **The amount capitalised in a period must not exceed the borrowing costs actually incurred in that period** — ही मर्यादा सांगा; तिचा mark आहे.

Commencement साठी **तिन्ही** गोष्टी लागतात: asset वर खर्च होत आहे; borrowing costs होत आहेत; आणि asset ला अपेक्षित वापरासाठी किंवा विक्रीसाठी तयार करण्याची कामे सुरू आहेत. **Expenditure includes only that which has resulted in payments of cash, transfers of other assets or the assumption of interest-bearing liabilities**, आणि तो **reduced by progress payments and grants received**.

Suspension: capitalisation **suspended during extended periods in which active development is interrupted** — ते खर्च अर्धवट तयार asset बाळगण्याचे खर्च असतात. **पण सर्वसाधारणपणे ते थांबवले जात नाही** जेव्हा मोठ्या प्रमाणावर तांत्रिक व प्रशासकीय काम चालू असते, किंवा तात्पुरता विलंब हा प्रक्रियेचाच आवश्यक भाग असतो.

Cessation: capitalisation **ceases when substantially all the activities necessary to prepare the asset for its intended use or sale are complete**. Asset सर्वसाधारणपणे तेव्हा तयार मानले जाते जेव्हा **physical construction is complete even though routine administrative work continues**; वापरकर्त्याच्या मागणीनुसार सजावटीसारख्या फक्त **minor modifications** बाकी असतील, तर ते जवळजवळ सर्व कामे पूर्ण झाल्याचे लक्षण आहे.

Recoverable amount पेक्षा जास्त: capitalise केलेल्या borrowing costs सह carrying amount **exceeds the recoverable amount or net realisable value** असेल, तिथे carrying amount इतर standards च्या अटींनुसार **written down or written off** केली जाते.

Exchange differences परकीय चलनातील borrowings वरचे borrowing costs आहेत **to the extent they are regarded as an adjustment to interest cost** — त्याच्या गणनेसाठी para 4.3 वाचा.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 4 प्रश्न

- कशाहीआधी qualifying asset ची व्याख्या द्या; asset पात्र ठरते की नाही यावरच पूर्ण उत्तर अवलंबून आहे.
- Specific आणि general borrowings यांतला फरक समजावून सांगा आणि capitalisation rate मधून specific borrowings का वगळली जातात ते सांगा.
- Commencement, suspension आणि cessation साठी आधी नियम आणि मग त्यावरची अट द्या — marks अटींमध्येच आहेत: मोठे तांत्रिक व प्रशासकीय काम चालू असताना suspension नाही; routine administrative work चालू असले तरी cessation.

TQ 4.1 · RTP 2020-Nov [20] (b) · DESC · Pg 199	LEVEL I Understanding	मध्यम
TQ 4.2 · RTP 2022-May [20] (a) · DESC · Pg 199	LEVEL I Understanding	कठीण
TQ 4.3 · RTP 2025-Sep [16] · DESC · Pg 200	LEVEL I	कठीण

www.scanneradda.com

	Understanding	
TQ 4.4 · RTP 2026-Jan [12] · DESC · Pg 201	LEVEL I Understanding	कठीण

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 14 प्रश्न

- उत्तर standard च्याच क्रमाने मांडा: qualifying asset ओळखा, borrowings चे वर्गीकरण करा, पात्र costs काढा, आणि मग commencement, suspension व cessation च्या तारखा लावून capitalisation चा कालावधी ठरवा.
- Specific borrowings वर त्या निधीच्या temporary investment मधून आलेली income वजा करा आणि ती स्वतंत्र ओळ म्हणून दाखवा.
- General borrowings वर capitalisation rate स्पष्ट weighted-average working म्हणून दाखवा, मग तो expenditure ला लावा, आणि मग प्रत्यक्ष झालेल्या borrowing costs च्या मर्यादेवर तपासा.
- कोणत्या तारखेपासून आणि कोणत्या तारखेपर्यंत costs capitalise केले ते कारणासह सांगा. तारखा न सांगता आलेली बरोबर बेरीज marks गमावते.

PQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 204	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.6 · PYQ 2023-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 209	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.14 · PYQ 2026-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 222	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.1 · PYQ 2019-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 202	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.3 · PYQ 2022-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 205	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.4 · RTP 2022-Nov [20] · Pg 206	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.7 · RTP 2023-May [20] · Pg 210	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.8 · PYQ 2023-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 212	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.9 · RTP 2023-Nov [20] · Pg 214	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.11 · RTP 2024-May [10] · Pg 217	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.12 · RTP 2024-Sep [12] · Pg 218	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.13 · RTP 2025-Jan [11] · Pg 221	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.10 · PYQ 2024-May [1] (a) {C} · 7M · Pg 214	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.15 · PYQ 2026-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 224	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखाद्या company ने काम बंद असलेल्या काळात किंवा पूर्ण झाल्यानंतरही capitalise केले असेल, तर कोणता नियम मोडला ते सांगा, जास्त capitalise झालेली रक्कम आकड्यांत मांडा आणि दुरुस्त आकडा द्या.
- दीर्घ खंड आणि प्रक्रियेचाच आवश्यक भाग असलेला तात्पुरता विलंब यांतला फरक करा — प्रश्न बहुधा नेमके तेच तपासत असतो.

PQ 4.5 · MTP 2023-Mar [6] (c) · 5M · Pg 208 — LEVEL II Evaluation — सोपा

विषय 5: AS 19 — Leases

L2P1-C5-U5-T05

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 5, AS 19 Leases, Study Material पाने 5.150–5.195 — §5.3 Definitions, §5.4 Types of leases, §5.5–5.7 Indicators and conditions, §5.8 Finance leases, §5.9 Operating leases, §5.10 Sale and leaseback.

NOTES

Classification ची कसोटी: एखादा lease **finance lease if it transfers substantially all the risks and rewards incident to ownership**; **title may or may not eventually be transferred**. तो **operating lease if it does not**. **Classification depends on the substance of the transaction rather than its form** — हे वाक्य lease च्या प्रत्येक उत्तरात असावे.

Classification is made at the inception of the lease आणि नुसते अंदाज बदलले म्हणून ते पुन्हा तपासले जात नाही.

सर्वसाधारणपणे finance lease कडे नेणाऱ्या परिस्थिती अशा: lease कालावधीअखेर **transfers ownership**; lessee कडे **bargain purchase option** — option वापरता येण्याच्या तारखेला fair value पेक्षा इतकी कमी किंमत अपेक्षित असते की inception ला ती वापरली जाणार हे वाजवीपणे निश्चित असते (Study Material ची ₹2,00,000 बाजारमूल्य असलेली कार ₹20,000 ला); title हस्तांतरित होत नसले तरी lease term हा **major part of the economic life** इतका असणे; inception ला **present value of the minimum lease payments amounts to at least substantially all of the fair value** असणे; आणि asset इतक्या **specialised nature** चे असणे की मोठे बदल केल्याशिवाय ते फक्त lessee च वापरू शकेल.

Lessee च्या पुस्तकांत — finance lease: inception ला **asset and a liability at the lower of the fair value of the leased asset and the present value of the minimum lease payments** recognise करा. प्रत्येक payment **apportioned between the finance charge and the reduction of the outstanding liability** होते, आणि finance charge अशा प्रकारे वाटला जातो की उरलेल्या शिलकीवर **constant periodic rate of interest** मिळेल. **Depreciate the asset** स्वतःच्या मालकीच्या assets प्रमाणेच; मालकी मिळणार याची वाजवी निश्चिती नसेल, तर **shorter of the lease term and the useful life** वर depreciate करा.

Lessee च्या पुस्तकांत — operating lease: lease payments **expense on a straight line basis over the**

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

lease term म्हणून recognise होतात, जोवर वापरकर्त्याला मिळणाऱ्या फायद्याच्या काळाच्या रचनेचे अधिक चांगले प्रतिनिधित्व करणारा दुसरा पद्धतशीर आधार नसेल.

Sale and leaseback — treatment classification नुसार बदलते, आणि परीक्षेच्या दृष्टीने हाच भाग महत्त्वाचा आहे. Leaseback हा **finance lease** असेल, तर **excess of sale proceeds over the carrying amount is deferred and amortised over the lease term** — तो लगेच उत्पन्न म्हणून recognise होत **नाही**. Leaseback हा **operating lease** असेल, तर उत्तर किमतीवर अवलंबून आहे: **fair value** ला असेल तर नफा किंवा तोटा लगेच recognise होतो; **below fair value** असेल तर नफा किंवा तोटा लगेच recognise होतो, **except** बाजारभावापेक्षा कमी असलेल्या पुढच्या lease payments नी भरून निघणारा तोटा, जो lease payments च्या प्रमाणात **deferred and amortised** होतो; **above fair value** असेल तर **excess over fair value is deferred and amortised** अपेक्षित वापराच्या कालावधीवर.

Disclosure lessee व lessor साठी आणि प्रत्येक प्रकारच्या lease साठी वेगळे असते; **5.8 आणि** 5.9 मध्ये minimum lease payments चे कालखंडवार तक्ते दिले आहेत.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- दोन्ही व्याख्या आणि substance-over-form चे वाक्य उद्धृत करण्याजोगे आहे. काहीही classify करण्याआधी ते लिहा.

TQ 5.1 · PYQ 2022-May [6] (c) · DESC · 5M · Pg 225 — **LEVEL I** Remembering — **मध्यम**

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- Classify करायला सांगितले, तर indicators एक-एक करून facts वर तपासा आणि कोणते पूर्ण होतात ते सांगा. त्यांपैकी कोणत्याही एकावर lease हा finance lease ठरू शकतो.
- Finance lease साठीचा depreciation चा नियम पूर्ण समजावून सांगा, मालकी मिळण्याची वाजवी निश्चिती नसेल तिथला shorter-of चा नियम धरून.

PQ 5.7 · RTP 2022-May [17] (b) · Pg 231 — **LEVEL I** Understanding — **कठीण**

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 14 प्रश्न

- कशाहीआधी minimum lease payments ची present value काढा आणि तिची fair value शी तुलना करा; जो आकडा कमी तोच पुस्तकांत जातो, आणि ती तुलना दाखवणे हा एक mark आहे.
- Amortisation चा तक्ता opening liability, finance charge, payment आणि closing liability या columns सह बनवा. त्याने एकाच वेळी अनेक उप-प्रश्न सुटतात आणि तपासणेही जलद होते.
- Annuity factor दिला असेल तर तो वापरा आणि तसे सांगा. दिला नसेल तर स्पष्टपणे discount करा.
- Sale and leaseback साठी आधी classification सांगा, मग त्याला जुळणारा नफ्याचा नियम लावा. Classification च उत्तर ठरवते; तिथे उशिरा पोहोचणे हेच चुकांचे कारण आहे.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.2 · PYQ 2019-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 227	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.5 · PYQ 2021-Jan [6] (a) · 5M · Pg 229	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.8 · MTP 2022-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 232	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.9 · MTP 2023-Sep [1] (d) {C} · 5M · Pg 234	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.10 · MTP 2024-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 235	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.11 · PYQ 2024-May [6] (a) · 5M · Pg 236	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.12 · PYQ 2025-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 237	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.14 · PYQ 2026-Jan [6] (Or) (a) · 4M · Pg 240	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.1 · RTP 2018-May [16] (b) · Pg 226	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.13 · RTP 2025-Jan [14] · Pg 238	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.15 · RTP 2026-Jan [15] · Pg 241	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.16 · MTP 2026-Apr S2 [2] (a) · 7M · Pg 242	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.6 · PYQ 2021-Dec [6] (c) · 5M · Pg 230	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.17 · PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 243	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 2 प्रश्न

- प्रश्नात असा lease दिला असेल जो रूपाने operating वाटतो पण substance ने finance आहे, तर तसे सांगा आणि तो ठरवणारे indicators द्या. तपासणी नेमकी त्याचीच आहे.
- Fair value पेक्षा वेगळ्या किमतीला झालेल्या sale and leaseback साठी तीन प्रसंग वेगळे करा — fair value ला, त्याखाली, त्यावर — आणि गणनेआधी कोणता लागू होतो ते ओळखा.

PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [6] (e) · 5M · Pg 228	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 5.4 · RTP 2020-Nov [16] (a) · Pg 229	LEVEL II Analysis	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 6: AS 26 — Intangible Assets

L2P1-C5-U5-T06

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 6, AS 26 Intangible Assets, Study Material पाने 5.196–5.231 — §6.3–6.6 Definitions, identifiability, control and future benefits, §6.7 Recognition, §6.12–6.16 Internally generated intangibles, §6.19–6.23 Amortisation, §6.26 Disclosure.

NOTES

व्याख्या: intangible asset म्हणजे वस्तू किंवा सेवा तयार करण्यासाठी वा पुरवण्यासाठी, इतरांना भाड्याने देण्यासाठी, किंवा प्रशासकीय कामांसाठी ठेवलेले **identifiable non-monetary asset, without physical substance, held for use**. **Identifiability, control and future economic benefits** या तीन कसोट्या आहेत, आणि **6.4 ते** 6.6 त्या एक-एक करून घेतात.

Recognition — कोणत्याही asset सारख्याच त्या दोन अटी: probable that the expected future economic benefits will flow enterprise कडे, आणि **cost can be measured reliably**.

Internally generated goodwill is never recognised as an asset — ते enterprise च्या नियंत्रणातील असे identifiable साधन नाही जे cost ला विश्वसनीयरीत्या मोजता येईल. हे स्पष्ट शब्दांत सांगा; हा ठरलेला एका mark चा प्रश्न आहे.

Research and development — हा unit ज्या फरकावर उभा आहे तो. Research म्हणजे **original and planned investigation undertaken with the prospect of gaining new scientific or technical knowledge and understanding. No intangible asset arising from research or from the research phase is recognised; expenditure on research is recognised as an expense when incurred.** उदाहरणे: नवे ज्ञान मिळवण्याच्या हेतूने केलेली कामे; research findings च्या उपयोगांचा शोध, त्यांचे evaluation आणि अंतिम निवड; materials, devices, products, processes, systems किंवा services साठीच्या पर्यायांचा शोध.

Development म्हणजे **application of research findings or other knowledge to a plan or design for the production of new or substantially improved materials, devices, products, processes, systems or services before the commencement of commercial production or use**.

Development मधून निर्माण होणारे intangible asset तेव्हाच आणि फक्त तेव्हाच recognise होते जेव्हा enterprise पुढील सर्व गोष्टी सिद्ध करू शकते — आणि परीक्षकाला त्या सर्वच हव्या असतात: (a) asset पूर्ण करून ते वापरासाठी किंवा विक्रीसाठी उपलब्ध करण्याची **technical feasibility**; (b) ते पूर्ण करून वापरण्याचा किंवा विकण्याचा **intention to complete**; (c) ते वापरण्याची किंवा विकण्याची **ability to use or sell**; (d) **how it will generate probable future economic benefits**; (e) ते पूर्ण करण्यासाठी पुरेशा **technical, financial and other resources** ची उपलब्धता; आणि (f) **measure the expenditure attributable to it reliably** ही क्षमता.

Research phase आणि development phase वेगळे करता येत नसतील, तिथे संपूर्ण खर्च research म्हणून हाताळला जातो — म्हणजे expense म्हणून टाकला जातो.

Expenditure once recognised as an expense cannot be reinstated as an asset पुढच्या एखाद्या period मध्ये. हा नियम निरपवाद आहे, आणि project यशस्वी झाल्यावर आधीचे खर्च capitalise करू पाहणाऱ्या विद्यार्थ्यांना

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

तो अडवतो.

Amortisation: depreciable amount **systematic basis over the best estimate of useful life** वाटली जाते, आणि amortisation **commences when the asset is available for use**. AS 26 asset वापरासाठी उपलब्ध झाल्याच्या तारखेपासून **rebuttable presumption that useful life will not exceed ten years** स्वीकारते. **Amortisation is recognised whether or not the asset's fair value or recoverable amount has increased.**

Residual value is presumed to be zero, जोवर तिसऱ्या पक्षाने useful life अखेरीस ते asset विकत घेण्याची वचनबद्धता दिलेली नसेल, किंवा अशी सक्रिय बाजारपेठ अस्तित्वात नसेल जिच्यावरून residual value ठरवता येईल आणि useful life अखेरीस अशी बाजारपेठ असण्याची शक्यता probable नसेल.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 2 प्रश्न

- Research आणि development यांच्या व्याख्या standard च्याच शब्दांत आणि वेगवेगळ्या द्या, मग त्या लावा. खर्च कोणत्या phase मध्ये येतो यावरच पूर्ण उत्तर फिरते.
- Internally generated goodwill कधीच recognise होत नाही, आणि एकदा expense म्हणून टाकलेला खर्च पुन्हा asset करता येत नाही, हे सांगा.

PQ 6.10 · MTP 2023-Mar [6] (Or) (b) · 5M · Pg 253	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 6.9 · RTP 2022-May [20] (b) · Pg 252	LEVEL I Understanding	मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 8 प्रश्न

- खर्च item-वार घ्या, प्रत्येक research ला की development ला ते ठरवा, आणि development च्या items साठी capitalise करण्याआधी सहाही अटी तपासा. ती तपासणी दाखवा.
- Phases वेगळे करता येत नसतील, तर तसे सांगा आणि पूर्ण रक्कम expense करा — तेच बरोबर उत्तर आहे, नाइलाजाचा पर्याय नव्हे.
- Amortisation asset वापरासाठी उपलब्ध झाल्यावर सुरू होते, खर्च झाल्यावर नव्हे. सुरुवातीची तारीख स्पष्ट लिहा.

PQ 6.1 · PYQ 2018-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 244	LEVEL II Application	सोपा
PQ 6.4 · PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 247	LEVEL II Application	सोपा
PQ 6.6 · PYQ 2021-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 249	LEVEL II Application	सोपा
PQ 6.11 · PYQ 2023-Nov [6] (e) · 5M · Pg 253	LEVEL II Application	सोपा
PQ 6.13 · PYQ 2024-Sep [1] (a) {C} · 4M · Pg 255	LEVEL II Application	सोपा

www.scanneradda.com

PQ 6.12 · RTP 2023-Nov [19] · Pg 255	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 6.5 · PYQ 2020-Nov [6] (c) · 5M · Pg 248	LEVEL II Application	कठीण
PQ 6.7 · PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} · 5M · Pg 250	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 3 प्रश्न

- एखाद्या company ने research costs capitalise केले असतील किंवा आधी expense केलेल्या रकमा पुन्हा asset केल्या असतील, तर मोडलेला नियम सांगा आणि दुरुस्त नफा व carrying amount द्या.
- दहा वर्षांपेक्षा जास्त useful life चा दावा केला असेल, तर presumption rebuttable आहे आणि ते खोडायला काय लागेल ते सांगा, आणि मग दिलेल्या facts वर निष्कर्ष काढा.

PQ 6.2 · MTP 2019-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 245	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 6.3 · PYQ 2019-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 246	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 6.8 · RTP 2022-May [20] (a) · Pg 251	LEVEL II Evaluation	मध्यम

Synthesis सामग्री जोडून उत्तर रचणे · 1 प्रश्न

- Intangibles साठी policy किंवा note तयार करायला सांगितले असेल, तर ती recognition च्या अटी, amortisation चा आधार व कालावधी, आणि para 6.26 मधील disclosure requirements — याच क्रमाने उभी करा.

PQ 6.14 · RTP 2025-Jan [19] · Pg 256	LEVEL II Synthesis	मध्यम

विषय 7: AS 28 — Assets चे Impairment [AS 28-Impairment of Assets]

L2P1-C5-U5-T07

Read first वाचा — Chapter 5 Unit 7, AS 28 Impairment of Assets, Study Material पाने 5.232–5.269 — §7.3 Assessment, §7.4 Measurement of recoverable amount, §7.7 Recognition and measurement of an impairment loss, §7.8 Cash-generating units, §7.10 Goodwill, §7.13–7.16 Reversal, §7.18 Disclosure.

NOTES

प्रत्येक प्रश्न ठरवणाऱ्या तीन व्याख्या: **impairment loss** म्हणजे ज्या रकमेने **carrying amount exceeds the recoverable amount** ती रक्कम. **Recoverable amount** म्हणजे **higher of net selling price and value in use**. **Net selling price** म्हणजे **arm's length transaction between knowledgeable, willing parties, less the costs of disposal** मधून मिळणारी रक्कम, जिथे costs of disposal म्हणजे **incremental costs directly attributable to the disposal, excluding finance costs and income tax expense**.

Higher of, not lower of. विकून किंवा वापरून यांपैकी कशानेही carrying amount वसूल होत असेल तर asset ठेवण्यासारखे आहे, म्हणून दोहोंतला जो चांगला तो लागू होतो. कमी असलेला घेऊन विद्यार्थी पूर्ण प्रश्नच गमावतात.

Value in use म्हणजे चालू वापरातून आणि अखेरच्या विल्हेवाटीतून अपेक्षित असलेल्या भावी cash flows ची present value, जी **pre-tax rate reflecting current market assessments of the time value of money and the risks specific to the asset** ने discount केलेली असते. **7.5 आणि** 7.6 मध्ये त्या अंदाजांत काय धरता येते व काय नाही ते दिले आहे.

Recognition — दोन प्रसंग. Recoverable amount carrying amount पेक्षा जास्त असेल, तर फरक **ignored** राहतो आणि asset त्याच book value ला पुढे चालते; **no upward adjustment**. **Recoverable amount carrying amount पेक्षा कमी असेल**, तर तो फरक म्हणजे **impairment loss** आणि तो recognise होतो.

कोणताही impairment loss recognise झाला नसेल तिथेही impairment च्या लक्षणाचा अर्थ **remaining useful life, depreciation method or residual value need review and adjustment under AS 10** असा असू शकतो. ते वाक्य फुकटचा mark आहे आणि जवळजवळ नेहमीच उपलब्ध असतो.

तोटा कसा घ्यायचा: तो **statement of profit and loss** ला charge होतो, फक्त asset revalued रकमेला carry होत असेल तर तो त्याच asset साठीच्या revaluation surplus इतका **revaluation decrease** म्हणून हाताळला जातो. **Recognition नंतर depreciation जुळवली जाते**, जेणेकरून सुधारित carrying amount मधून residual value वजा करून उरलेली रक्कम उरलेल्या useful life वर वाटली जाईल.

Cash-generating units: एखाद्या स्वतंत्र asset साठी recoverable amount काढता येत नसेल, तिथे ती **smallest identifiable group of assets generating cash inflows largely independent of those from other assets** साठी काढली जाते. एखाद्या unit चा impairment loss **first to goodwill** वाटला जातो, मग **pro rata to the other assets on the basis of their carrying amounts** — आणि **no asset is reduced below the highest of its net selling price, its value in use, and zero**.

Reversal: प्रत्येक balance sheet तारखेला enterprise तपासते की आधीच्या periods मध्ये recognise केलेला impairment loss **may no longer exist or may have decreased**, आणि तसे असेल तर recoverable amount चा अंदाज काढते. तोटा **only if there has been a change in the estimates used** तेव्हाच उलटवला जातो — म्हणजे मागचा तोटा recognise केल्यापासून recoverable amount ठरवण्यासाठी वापरलेले अंदाज बदलले असतील तरच. **The increased carrying amount must not exceed the carrying amount that would have been determined, net of depreciation, had no impairment loss been recognised.**

An impairment loss recognised for goodwill is not reversed पुढच्या period मध्ये, फक्त तो तोटा पुन्हा घडण्याची अपेक्षा नसलेल्या अपवादात्मक स्वरूपाच्या विशिष्ट बाह्य घटनेमुळे झाला असेल आणि नंतरच्या घटनांनी तिचा परिणाम उलटवला असेल तेवढे वगळून.

SMC आणि MSME ची सवलत, Chapter 3 मधून: अशी entities value in use present value technique ने न काढता **reasonable estimate** वर मोजू शकतात, आणि तसे केल्यास discount rate वरच्या तरतुदी लागू होत नाहीत.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 5 प्रश्न

- उत्तर चार दिसणाऱ्या steps मध्ये द्या: carrying amount, net selling price, value in use, आणि शेवटच्या दोहोंतील जास्त म्हणून recoverable amount — आणि मग impairment loss. त्यांना नावे द्या; प्रत्येकाचे marks आहेत.
- तोटा काढण्याआधी recoverable amount शब्दांत निष्कर्ष म्हणून लिहा. त्याने higher-of ची चूक टळते आणि परीक्षकाला नियम माहीत असल्याचे दिसते.
- तोटा recognise केल्यावर उरलेल्या useful life वर depreciation चा charge पुन्हा काढा आणि दाखवा. प्रश्न सहसा त्याच दमात तेही विचारतो.
- Asset revalued रकमेला carry होत असेल, तर तोटा आधी त्याच asset च्या revaluation surplus विरुद्ध घ्या आणि मगच profit and loss ला.
- Cash-generating unit साठी आधी goodwill ला आणि मग pro rata वाटा, आणि तळमर्यादा तपासा — net selling price, value in use आणि शून्य यांतील सर्वाधिक रकमेच्या खाली कोणतेही asset जात नाही.

PQ 7.1 · MTP 2024-Mar [1] (c) {C} · 5M · Pg 257	LEVEL II Application	सोपा
PQ 7.3 · PYQ 2025-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 259	LEVEL II Application	सोपा
PQ 7.5 · PYQ 2026-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 262	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.4 · PYQ 2025-Sep [3] (b) · 7M · Pg 260	LEVEL II Application	कठीण
PQ 7.6 · PYQ 2026-Sep [4] (b) · 4M · Pg 265	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 1 प्रश्न

- Asset मुळात impaired आहे का असे विचारले असेल, तर कोणतीही गणना करण्याआधी para 7.3 मधील indications तपासा आणि त्यांपैकी कोणती उपस्थित आहेत ते सांगा.
- Reversal असेल तिथे आधी अंदाज बदलले आहेत हे प्रस्थापित करा, मग कमाल मर्यादा लावा — तोटा recognise झालाच नसता तर जी carrying amount आली असती ती. दोन्ही अंगे आवश्यक आहेत.

PQ 7.2 · RTP 2024-Sep [17] · Pg 258	LEVEL II Analysis	मध्यम

www.scanneradda.com

प्रकरण 6

Liabilities वर आधारित Accounting Standards

Liabilities Based Accounting Standards

2 विषय · 16 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	22.1%	86 पैकी 19 marks
Level II — Analysis & Application	77.9%	86 पैकी 67 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 22% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: AS 15 — Employee Benefits

L2P1-C6-U6-T01

Read first वाचा — Chapter 6 Unit 1, AS 15 Employee Benefits, Study Material, पाने 6.1–6.29 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §1.3 employee benefits चा अर्थ, §1.4 short-term benefits, §1.5 defined contribution विरुद्ध defined benefit, §1.6 gratuity चा प्रश्न, §1.7 accounting treatment, §1.10 actuarial gains आणि losses, §1.11 other long-term benefits, §1.12 termination benefits.

NOTES

Employee कोण: AS 15 **does not define the term** — या शब्दाची व्याख्या देत नाही, पण एवढे सांगते की employee **full-time, part-time, permanent, casual or temporary** आधारावर services देऊ शकतो, आणि हेही की **employees include directors and other management personnel**. म्हणून याचा आवाका फक्त contract of employment असणाऱ्यांपुरता मर्यादित नाही, कारण casual आणि temporary staff कडे बहुधा कोणताही contract नसतोच.

संपूर्ण standard मध्ये **benefits च्या चार categories** चालत राहतात: **short-term**, **post-employment**, **other long-term** आणि **termination** benefits. प्रत्येक प्रश्नात पहिले step हेच आहे की category बरोबर ओळखली जावी, कारण यांचे accounting एकमेकांपासून पूर्णपणे वेगळे आहे.

Short-term employee benefits म्हणजे ते (termination benefits वगळून) जे **payable within twelve months after the end of the period in which the service is rendered** असतात. यांचे accounting सरळ आहे कारण **no actuarial assumptions are required**. यांच्या चार sub-categories आहेत: **regular period benefits** (wages, salaries); **short-term compensated absences** (paid annual leave, maternity leave, sick leave); **profit sharing and bonuses** जे बारा महिन्यांत देय असतील; आणि **non-monetary benefits** (medical care, housing, cars).

Compensated absences दोन प्रकारे विभागले जातात, आणि ही विभागणी परीक्षेत विचारली जाते:

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

accumulating absences पुढे carry forward होतात आणि भविष्यातील periods मध्ये वापरता येतात — त्यांचा cost तेव्हा recognise होतो **when the employees render the service that increases their entitlement**, मग ते entitlement **vesting** असो (नोकरी सोडताना रोखीने देय) की **non-vesting**. **Non-accumulating** absences lapse होतात, आणि त्यांचा cost तेव्हा recognise होतो **when the absence occurs**.

Post-employment plans — तो भेद ज्यावर सगळे ठरते: defined contribution plan मध्ये enterprise फक्त एक ठरावीक contribution देण्यास बांधील असते, त्यापुढे काही नाही, म्हणून expense म्हणजे फक्त देय contribution; तर **defined benefit plan** मध्ये **actuarial and investment risk** enterprise वरच राहतो, म्हणून obligation चे measurement actuarially करावे लागते.

Insured plans — gratuity चा तोच प्रश्न ज्यावर परीक्षक वारंवार परत येतो. जिथे enterprise एखादा post-employment plan fund करण्यासाठी insurance premium भरते तिथे ते **treats the plan as a defined contribution plan unless** त्याच्यावर अशी obligation असेल की (a) **pay the employee benefits directly when they fall due**, किंवा (b) **pay further amounts if the insurer does not pay all future benefits** — जी current आणि prior periods च्या service शी संबंधित असेल. यांपैकी कोणतीही एक obligation असेल तर **it is a defined benefit plan**, नाव काहीही दिलेले असो — LIC कडून चालवली जाणारी gratuity scheme बहुधा याच प्रकारात येते.

Balance Sheet मधील defined benefit liability हा यांचा **net total** आहे: (a) balance sheet date ला **present value of the defined benefit obligation**; **वजा** (b) कोणताही **past service cost not yet recognised** — अजून recognise न झालेला past service cost; **वजा** (c) balance sheet date ला तो **fair value of plan assets** ज्यातून obligations थेट settle होणार आहेत.

जिथे plan assets obligation पेक्षा जास्त असतात तिथे net रक्कम एक **asset** असते, आणि AS 15 त्यावर मर्यादा घालते: अशा प्रकारे ठरलेली रक्कम आणि **present value of economic benefits available as refunds from the plan or reductions in future contributions** — या दोहोंपैकी जे **कमी** असेल त्यावर तो asset मोजला जातो. हे ceiling परीक्षेत नियमितपणे विचारले जाते.

Termination benefits तेव्हा देय होतात जेव्हा **either the enterprise's decision to terminate employment before the normal retirement date, or the employee's decision to accept voluntary redundancy** — या benefits च्या बदल्यात — असा प्रसंग असतो; VRS payments हे याचे ठरलेले उदाहरण आहे. ते **liability and an expense only when** recognise होतात जेव्हा enterprise कडे (i) **detailed formal plan for the termination, duly approved** असेल, आणि (ii) obligation चा **a reliable estimate can be made**. दोन्ही conditions लागतात, आणि उत्तरात दोन्ही लिहिणेही आवश्यक आहे.

SMC आणि MSME ला मिळालेली सूट, Chapter 3 मधून: अशा entities ना defined benefit plans च्या recognition आणि measurement च्या provisions मधून सूट आहे, **but must still determine and provide for the accrued liability actuarially using the Projected Unit Credit Method**, आणि discount rate **market yields on government bonds** च्या आधारावर घ्यायचा.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 5 प्रश्न

- काही मोजण्याआधी benefit ला classify करा — short-term, post-employment, other long-term की termination. classification शब्दांत लिहा; त्याचा स्वतःचा एक mark आहे आणि पुढचे संपूर्ण उत्तर त्यावरच ठरते.
- एखाद्या insured किंवा LIC कडून चालवल्या जाणाऱ्या scheme मध्ये para 1.6 मधील दोन भागांचा test स्पष्टपणे लावा आणि सांगा की plan defined contribution आहे की defined benefit. बहुधा हाच निष्कर्ष प्रश्नाचा खरा गाभा असतो.
- defined benefit liability तीन ओळींचा net total म्हणून मांडा — present value of obligation, वजा unrecognised past service cost, वजा fair value of plan assets — आणि प्रत्येक ओळीला label द्या.
- जिथे plan assets obligation पेक्षा जास्त असतील तिथे asset ceiling लावा आणि सांगा की दोन रकमांपैकी कोणती कमी आहे आणि का.
- compensated absences मध्ये आधी ठरवा की ते accumulating आहेत की non-accumulating, मग vesting की non-vesting, आणि त्याप्रमाणे recognise करा.

PQ 1.2 · PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} · 5M · Pg 271	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.3 · PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} · 4M · Pg 272	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.5 · PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} · 4M · Pg 274	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.4 · MTP 2025-Nov S1 [4] (a) · 6M · Pg 273	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.6 · PYQ 2026-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 275	LEVEL II Application	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- जिथे एखाद्या company ने gratuity scheme ला defined contribution मानले असेल, तिथे para 1.6 मधील दोन्ही obligations समोर ती तपासा आणि स्पष्ट सांगा की हे treatment टिकते की नाही.
- VRS किंवा दुसऱ्या कोणत्याही termination benefit मध्ये दोन्ही conditions तपासा — approve झालेला तपशीलवार औपचारिक plan आणि विश्वासार्ह अंदाज — आणि provision वेळेआधी केले असेल तर कोणती condition कमी पडते ते सांगा.

PQ 1.1 · MTP 2024-Jul [6] (b) · 4M · Pg 270	LEVEL II Evaluation	सोपा

विषय 2: AS 29 (Revised) — Provisions, Contingent Liabilities आणि Contingent Assets [AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets]

L2P1-C6-U6-T02

Read first वाचा — Chapter 6 Unit 2, AS 29 (Revised) Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, Study Material, पाने 6.30–6.54 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §2.3 Definitions, §2.4–2.8 Recognition, §2.9 contingent liabilities, §2.10 contingent assets, §2.11–2.14 Measurement, §2.15 Reimbursements,

§2.17–2.18 provisions मधील बदल आणि त्यांचा वापर, §2.19 Application of the rules, §2.20 Disclosure.

NOTES

Provision तेव्हा recognise होते जेव्हा तिन्ही conditions पूर्ण होतात: (a) enterprise वर **present obligation as a result of a past event** असेल; (b) ते **probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle** असेल; आणि (c) त्या रकमेचा **reliable estimate can be made. If these conditions are not met, no provision is recognised.** तिन्ही शब्दशः लिहा; या Unit मधील जवळजवळ प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर त्यांना क्रमाने लावल्यानेच मिळते.

Present obligation आहे का? Enterprise **all available evidence, including the opinion of experts** विचारात घेते. जिथे **more likely than not that a present obligation exists** असेल तिथे बाकीचे criteria पूर्ण होत असतील तर provision recognise केले जाते. जिथे **more likely that no present obligation exists** असेल तिथे ते **discloses a contingent liability** — मात्र outflow ची शक्यता **remote** असेल तर मग disclosure सुद्धा होत नाही.

यातून तीन पायऱ्यांची शिडी मिळते, जी लावायचीही आहे आणि उत्तरात लिहायचीही: probable outflow आणि विश्वासार्ह अंदाज — **provide**; **possible** पण probable नाही — **disclose as a contingent liability**; **remote** — **neither provide nor disclose**.

Contingent liabilities are never recognised — त्या कधीही recognise होत नाहीत, फक्त disclose होतात. जिथे enterprise **jointly and severally liable** असेल तिथे जो भाग दुसरे भरतील अशी अपेक्षा असेल तो **contingent liability** मानला जातो, आणि **provision is recognised for the part for which outflow is probable** — फक्त त्या अत्यंत दुर्मीळ स्थितीत नाही जिथे विश्वासार्ह अंदाजच शक्य नसतो. Contingent liabilities चे **assessed continually** सतत आकलन होत राहते, आणि outflow probable झाला तर ज्या period मध्ये हा बदल झाला त्याच period मध्ये provision recognise केले जाते.

Contingent assets are neither recognised nor disclosed in the financial statements. ते अनपेक्षित किंवा अचानक घडणाऱ्या घटनांमधून जन्मतात — जसे legal process मधून लढला जाणारा एखादा claim — आणि त्याला recognise केल्याने **recognising income that is never realised** अशी स्थिती होऊ शकते. **Where realisation of income becomes virtually certain, the asset is no longer a contingent asset and recognition is appropriate.** Contingent asset सामान्यतः **usually disclosed in the report of the approving authority** होते, statements मध्ये नाही. contingent liabilities समोरची ही असमानता मुद्दाम ठेवलेली आहे आणि प्रश्न बहुधा यावरच बनतो.

Measurement: रक्कम म्हणजे **best estimate of the expenditure required to settle the present obligation at the balance sheet date**, आणि ती **judgement of management, supplemented by experience of similar transactions and, in some cases, reports from independent experts** यातून ठरते.

Discounting: a provision is not discounted to present value, **except decommissioning, restoration and similar liabilities recognised as a cost of property, plant and equipment** साठी. जिथे discounting लागू होते तिथे rate हा **pre-tax rate reflecting current market assessments of the time value of money**

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

and the risks specific to the liability असेल. हा अपवाद फार अरुंद आहे — warranty किंवा legal claim ला discount करू नका.

Reimbursements: जिथे enterprise आपल्या expenditure चा काही किंवा संपूर्ण भाग दुसऱ्या पक्षाकडून वसूल करू शकते — **insurance contract**, **indemnity clause**, किंवा **supplier's warranty** खाली — तिथे reimbursement **only when it is virtually certain to be received on settlement of the obligation** तेव्हाच recognise होते, आणि ते **separate asset** म्हणून दाखवले जाते, **not netted against the provision**. जी रक्कम recognise होते ती **must not exceed the provision**.

बदल आणि वापर: provisions चा **reviewed at each balance sheet date and adjusted to the current best estimate** आढावा घेतला जातो, आणि **reversed if an outflow is no longer probable**. कोणतेही provision **used only for the expenditure for which it was originally recognised** — म्हणजे फक्त त्याच expenditure साठी वापरले जाते; त्यातून दुसरे expenditure adjust केल्याने **conceal the impact of two different events** — दोन वेगळ्या घटनांचा परिणाम झाकला जाईल.

Future operating losses: no provision is recognised — त्यांच्यासाठी कोणतेही provision recognise होत नाही, कारण ते liability ची व्याख्याही पूर्ण करत नाहीत आणि सर्वसाधारण recognition criteria सुद्धा नाही. हे एका mark चे ठरलेले उत्तर आहे.

Restructuring: याची उदाहरणे — **sale or termination of a line of business**, **closure or relocation of business locations**, **changes in management structure such as eliminating a layer of management**, आणि **fundamental reorganisations materially affecting the nature and focus of operations**. Restructuring provision तेव्हाच recognise होते जेव्हा सर्वसाधारण criteria पूर्ण होतात, आणि **no obligation arises on the sale of an operation until there is a binding sale agreement** — तोपर्यंत enterprise आपला विचार बदलू शकते. या provision मध्ये **only the direct expenditure arising from the restructuring** तेवढेच येते.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 2 प्रश्न

- तिन्ही recognition conditions आणि probable / possible / remote ही शिडी शब्दशः लक्षात ठेवा. त्या लावण्याआधी लिहून टाका.
- contingent asset चा नियम contingent liability च्या नियमाशी जोडी लावून लक्षात ठेवा — एकात statements मध्ये ना recognition, ना disclosure; दुसऱ्यात recognition नाही पण disclosure होते.

PQ 2.6 · RTP 2022-May [20] (c) · Pg 282	LEVEL I Remembering	मध्यम
PQ 2.10 · RTP 2025-Jan [20] · Pg 288	LEVEL I Remembering	मध्यम

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- contingent assets आणि contingent liabilities यांच्याशी वेगळा व्यवहार का केला जातो ते समजावून सांगा: contingent asset ला recognise केल्याने अशी income नोंदली जाण्याचा धोका असतो जी कधीच realise होत नाही.

- no-discounting चा नियम आणि त्याचा एकमेव अपवाद एकाच वाक्यात सांगता आला पाहिजे.
- reimbursements मध्ये लिहा की asset वेगळे दाखवले जाते, provision मधून वजा केले जात नाही, आणि ते provision पेक्षा जास्त असू शकत नाही.
- joint and several liability, restructuring आणि future operating losses — या तीन अशा स्थिती आहेत ज्यांचे स्वतःचे वेगळे नियम आहेत. सर्वसाधारण criteria लावण्याआधी ओळखा की प्रश्न यांपैकी कोणत्या स्थितीचा आहे.
- restructuring मध्ये binding sale agreement शोधा; त्याच्याशिवाय एखाद्या operation च्या विक्रीवर कोणतीही obligation उभी राहत नाही.

PQ 2.2 · PYQ 2020-Nov [6] (e) · 5M · Pg 278	LEVEL I Understanding	सोपा

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 6 प्रश्न

- प्रत्येक item ला तिन्ही conditions वर क्रमाने तपासा आणि जिथे provision करायचे नसेल तिथे सांगा की कोणती condition पूर्ण होत नाही. जे उत्तर present obligation तपासल्याशिवाय थेट 'contingent liability' वर उडी मारते, ते reasoning चे marks गमावते.
- जिथे प्रश्नात अनेक स्वतंत्र situations दिलेल्या असतील तिथे प्रत्येकीचे उत्तर स्वतंत्र छोट्या paragraph मध्ये द्या आणि निष्कर्ष स्पष्ट लिहा — provision, disclosure, की दोन्हीपैकी काहीच नाही.
- जिथे best estimate काढता येईल तिथे treatment सोबत रक्कमही द्या, आणि लिहा की हा best estimate आहे.

PQ 2.1 · PYQ 2019-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 277	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.3 · MTP 2021-Oct [1] (a) {C} · 5M · Pg 279	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.5 · PYQ 2022-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 281	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.7 · PYQ 2022-Nov [6] (d) · 5M · Pg 284	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.9 · PYQ 2025-Jan [3] (a) · 7M · Pg 287	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.8 · RTP 2024-Sep [18] · Pg 285	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- जिथे एखाद्या company ने future operating losses साठी provision केले असेल, किंवा reimbursement ला provision मधून वजा केले असेल, किंवा provision चा वापर दुसऱ्या expenditure साठी केला असेल, तिथे नियमाचे नाव द्या आणि बरोबर treatment व आकडे द्या.
- प्रत्येक situation वर निष्कर्ष अवश्य द्या. परीक्षक इथे निष्कर्षावर marks देतो, AS 29 च्या सर्वसाधारण चर्चेवर नाही.

PQ 2.4 · MTP 2022-Mar [6] (Or) (b) · 5M · Pg 280	LEVEL II	सोपा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Evaluation

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 7

Financial Statements वर परिणाम करणाऱ्या Items वर आधारित Accounting Standards

Accounting Standards Based on Items Impacting Financial Statements

4 विषय · 55 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	18.4%	309 पैकी 57 marks
Level II — Analysis & Application	81.6%	309 पैकी 252 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 18% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: AS 4 — Contingencies आणि Balance Sheet च्या तारखेनंतर घडलेल्या घटना [AS 4-Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date]

L2P1-C7-U7-T01

Read first वाचा — Chapter 7 Unit 1, AS 4 Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date, Study Material, पाने 7.1–7.14 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §1.2 Contingencies, §1.3 balance sheet date नंतर घडणाऱ्या घटना, §1.4 Adjusting events, §1.5 Non-adjusting events, §1.6 Disclosure.

NOTES

Events occurring after the balance sheet date म्हणजे त्या घटना — अनुकूल असोत की प्रतिकूल — ज्या **between the balance sheet date and the date on which the financial statements are approved** या काळात घडतात, म्हणजे approving authority कडून financial statements मंजूर होईपर्यंत. उत्तर लिहिण्याआधी या खिडकीची दोन्ही टोके नक्की करा — अनेक प्रश्न घटना या काळाबाहेर पडते यावरच फिरतात.

Adjusting events: ज्या घटना **provide additional information materially affecting the determination of amounts relating to conditions existing at the balance sheet date** अशा असतात, त्यांच्यासाठी assets आणि liabilities मध्ये adjustments **are required** — कराव्याच लागतात. Study Material चे उदाहरण: **loss on a trade receivable confirmed by the insolvency of the customer occurring after the balance sheet date** — customer ची दुर्बलता year end लाच होती; insolvency ने ती फक्त पक्की केली.

Non-adjusting events: जिथे घटना **does not relate to conditions existing at the balance sheet date** अशी असते तिथे adjustment **not appropriate** — योग्य ठरत नाही. याचे ठरलेले उदाहरण म्हणजे balance sheet date आणि मंजुरीच्या तारखेदरम्यान झालेली **decline in the market value of investments** — **ordinary fluctuations in market value do not normally relate to the condition of the investments at the**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

balance sheet date, त्या पुढच्या period च्या परिस्थितीचे प्रतिबिंब असतात.

म्हणून कसोटी नेहमी तीच असते: ती condition balance sheet date ला **exist** — अस्तित्वात होती का, आणि नंतरची घटना तिचाच पुरावा देते का? होय असेल तर adjust करा. घटना balance sheet date नंतर **arose** — उद्भवली असेल तर adjust करू नका. treatment देण्याआधी कोणते अंग लागू होते ते सांगा.

Non-adjusting event चे disclosure: अशा घटनांना **do not normally require disclosure in the financial statements**, पण जिथे त्या इतक्या **significance that non-disclosure would affect the ability of users to make proper evaluations and decisions** अशा असतील तिथे approving authority च्या report मध्ये disclosure केले जाते — **nature of the event and an estimate of its financial effect, or a statement that such an estimate cannot be made**.

दोन घटना ज्यांचे adjustment वेळ कोणतीही असो, नेहमी होते: a proposed dividend — प्रस्तावित dividend चा व्यवहार standard आणि Schedule III सांगतात त्याप्रमाणे केला जातो, आणि **events that indicate the going concern assumption is no longer appropriate** अशा घटनांमुळे statements पूर्णपणे वेगळ्या आधारावर नव्याने तयार करावी लागतात — हे एका line-item चे नव्हे, तर मुळापासूनचे adjustment आहे.

Contingencies: provisions, contingent liabilities आणि contingent assets साठी AS 4 च्या contingency तरतुदी आता बहुतांशी **AS 29** ने मागे टाकल्या आहेत; **events occurring after the balance sheet date** यावर मात्र AS 4 चेच नियंत्रण चालू आहे. जिथे प्रश्नात दोन्ही मिसळलेले असतील तिथे कोणत्या अंगावर कोणते standard चालते ते सांगा — त्याचा एक mark आहे आणि गोंधळलेले उत्तर टळते.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- balance sheet date नंतर घडणाऱ्या घटनांची व्याख्या आणि त्या ज्या खिडकीत येतात ती — दोन्ही शब्दश: लिहिता आल्या पाहिजेत. काहीही classify करण्याआधी दोन्ही लिहा.
- दोन ठरलेली उदाहरणे तयार ठेवा: year-end ची condition पक्की करणारी debtor ची insolvency (adjusting), आणि investments च्या market value मधील घट (non-adjusting).

PQ 1.2 · PYQ 2019-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 296 — LEVEL I Remembering — सोपा

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- सुरुवात व्याख्येने आणि खिडकीने करा — balance sheet date पासून मंजुरीच्या तारखेपर्यंत. मग प्रत्येक घटनेवर condition-existed ही कसोटी स्वतंत्रपणे लावा.
- फक्त label नको, कारणही द्या. 'Non-adjusting, कारण market value मधील घट पुढच्या period च्या परिस्थितीचे प्रतिबिंब आहे, year end ला investment च्या स्थितीचे नाही' — याला mark मिळतो; एकटे 'non-adjusting' लिहून मिळत नाही.

TQ 1.1 · RTP 2022-Nov [12] · DESC · Pg 294 — LEVEL I Understanding — मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- या प्रश्नांत अनेक घटना दिलेल्या असतात आणि प्रत्येकीचे treatment अपेक्षित असते. दिलेल्या क्रमानेच उत्तर द्या, प्रत्येकीला एक छोटा paragraph, आणि शेवटी adjust करायचे की नाही आणि त्याचा disclosure वरचा परिणाम लिहा.
- जिथे घटना non-adjusting पण महत्त्वाची असेल तिथे लिहा की disclosure approving authority च्या report मध्ये होते, ज्यात घटनेचे स्वरूप आणि तिच्या financial effect चा अंदाज, किंवा असा अंदाज देता येत नाही असे विधान येते.
- going concern कडे लक्ष ठेवा. तारखेनंतरची घटना ती डळमळीत करत असेल तर उत्तर एका आकड्याचे adjustment नसून तयारीचा आधारच बदलणे हे आहे.

PQ 1.10 · RTP 2026-Jan [4] · Pg 308	LEVEL II Application	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 8 प्रश्न

- जिथे एखाद्या company ने year end नंतर उद्भवलेल्या घटनेसाठी adjustment केले असेल, किंवा year-end ची condition पक्की करणारी घटना दुर्लक्षित केली असेल, तिथे तिने कोणते अंग चुकीचे लावले ते नाव घेऊन सांगा आणि बरोबर treatment व आकडे द्या.
- approving authority च्या report मध्ये disclosure लागते का ते सांगा, आणि त्या disclosure मध्ये काय यायला हवे — घटनेचे स्वरूप आणि financial effect चा अंदाज, किंवा असा अंदाज देता येत नाही असे विधान.
- जिथे going concern बद्दल शंका असेल तिथे निष्कर्ष असा की statements वेगळ्या आधारावर नव्याने तयार करावी लागतील, provision करावे असा नाही. हे स्पष्ट लिहा.

PQ 1.1 · PYQ 2018-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 295	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.3 · PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} · 5M · Pg 297	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.4 · MTP 2021-Oct [6] (b) · 5M · Pg 299	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 302	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.7 · PYQ 2022-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 304	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.8 · RTP 2024-May [14] · Pg 305	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 1.9 · RTP 2024-Sep [5] · Pg 306	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 1.5 · PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} · 5M · Pg 301	LEVEL II Evaluation	कठीण

www.scanneradda.com

विषय 2: AS 5 — त्या कालावधीचा Net Profit किंवा Loss, Prior Period Items आणि Accounting Policies मधील बदल [AS 5-Net Profit Or Loss For The Period , Prior Period Items And Changes in Accounting Policies]

L2P1-C7-U7-T02

Read first वाचा — Chapter 7 Unit 2, AS 5 Net Profit or Loss for the Period, Prior Period Items and Changes in Accounting Policies, Study Material, पाने 7.15–7.31 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §2.2 period चा net profit किंवा loss, §2.3 Prior period items, §2.4 accounting estimates मधील बदल, §2.5 accounting policies मधील बदल.

NOTES

All items of income and expense recognised in a period enter net profit or loss — एखादे Accounting Standard वेगळे सांगत किंवा परवानगी देत नसेल तर period मध्ये recognise झालेले income आणि expense चे सर्व items net profit किंवा loss मध्ये जातात. या net profit किंवा loss चे दोन भाग असतात, **each of which must be disclosed on the face of the statement of profit and loss**: **profit or loss from ordinary activities** आणि **extraordinary items**.

Ordinary activities म्हणजे business चा भाग म्हणून केल्या जाणाऱ्या आणि त्याला पुढे नेणाऱ्या, त्याच्याशी जोडलेल्या किंवा त्यातून निर्माण होणाऱ्या संबंधित क्रिया — माल विकून झालेला profit, हंगाम संपताना न विकलेला inventory विकून झालेला loss.

Extraordinary items म्हणजे enterprise च्या **events or transactions clearly distinct from the ordinary activities** अशा घटना किंवा व्यवहारांतून येणारे income किंवा expenses, आणि म्हणूनच ते **not expected to recur frequently or regularly** असतात. कसोटी घटनेच्या स्वरूपाची आहे, आकाराची नाही — मोठा पण नेहमीचा loss extraordinary होत नाही.

Ordinary activities मधील स्वतंत्र disclosure: जिथे ordinary activities मधील income किंवा expense चे items इतक्या **size, nature or incidence** चे असतात की त्यांचे disclosure enterprise ची कामगिरी समजावून सांगण्यासाठी उपयुक्त ठरते, तिथे त्यांचे **nature and amount are disclosed separately**. विद्यार्थी ज्यांना चुकून extraordinary म्हणतात अशा बहुतेक मोठ्या एकदाच घडणाऱ्या items ची खरी जागा हीच आहे.

Prior period items म्हणजे **income or expenses which arise in the current period as a result of errors or omissions in the preparation of the financial statements of one or more prior periods**. चुका **mathematical mistakes, mistakes in applying accounting policies, misinterpretation of facts, or oversight** यांतून होऊ शकतात. त्यांचे **nature and amount must be separately disclosed in the statement of profit and loss in a manner that their impact on the current profit or loss can be perceived**.

Changes in accounting estimates हे prior period items नाहीत आणि extraordinary items ही नाहीत. Estimate तेव्हा बदलले जाते जेव्हा **circumstances change, or as a result of new information, more experience or subsequent developments**, आणि **the revision by its nature does not bring the adjustment within the definition of an extraordinary item or a prior period item**. Estimates ही

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

approximations that may need revision as additional information becomes known असतात — म्हणून **income or expense recognised on the outcome of a contingency that previously could not be estimated reliably is not a prior period item**.

तीन भागांतला हा फरक म्हणजे संपूर्ण Unit आहे, आणि प्रत्येक प्रश्न तोच तपासतो: आधीच्या period मधली **error or omission** म्हणजे **prior period item**; एखाद्या अंदाजाची **revision of an approximation** म्हणजे **change in estimate**, जो चालू आणि गरज असल्यास पुढच्या periods मध्ये prospectively घेतला जातो; आणि accounting च्या आधारातच झालेला **change in the basis of accounting** म्हणजे **change in accounting policy**. कोणतेही treatment देण्याआधी तुम्ही या तिन्हींपैकी कशाशी काम करत आहात आणि का, ते सांगा.

Effect of a change in estimate फक्त त्याच period वर परिणाम करत असेल तर **period of the change** मधील net profit किंवा loss ठरवताना धरला जातो, आणि दोन्हींवर परिणाम करत असेल तर **period of the change and future periods** मध्ये. परिणाम material असेल तिथे त्याचे **nature and amount are disclosed**.

Change in accounting policy तेव्हाच केला जातो जेव्हा तो **required by statute, for compliance with an Accounting Standard, or if it would result in a more appropriate presentation** असेल. **amount by which any item is affected is disclosed to the extent ascertainable**; आणि जिथे तो पूर्णपणे किंवा अंशतः काढता येत नाही तिथे **the fact is indicated** — AS 1 मधली तीच शिस्त.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 2 प्रश्न

- extraordinary item, prior period item आणि change in estimate यांच्या व्याख्या शब्दशः लिहिता आल्या पाहिजेत, कारण संपूर्ण classification त्यांच्यावरच उभे असते.

PQ 2.3 · PYQ 2021-Jan [1] (b) {C} · 5M · Pg 312	LEVEL I Remembering	सोपा
PQ 2.10 · RTP 2025-Sep [9] · Pg 319	LEVEL I Remembering	मध्यम

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 2 प्रश्न

- Classification चे प्रश्न सोडवताना आधी category चे नाव द्या, मग ती कोणती व्याख्या पूर्ण करते ते सांगा, आणि मग treatment व disclosure. प्रत्येक item ला तीन वाक्ये.
- स्पष्ट लिहा की change in estimate prospectively लावला जातो आणि त्याला कधीही prior period item म्हणून मागे जाऊन restate केले जात नाही.

PQ 2.8 · PYQ 2023-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 317	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 2.2 · RTP 2020-May [14] (b) · Pg 312	LEVEL I Understanding	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 3 प्रश्न

- जिथे प्रश्नात items ची यादी दिलेली असेल तिथे एक छोटे table करा — item, classification, treatment, disclosure. ते लिहायला जलद आणि तपासायला सोपे असते.
- change in accounting policy साठी परिणाम आकड्यांत द्या आणि AS 1 प्रमाणेच disclosure note चा मसुदा लिहा.
- Extraordinary items विद्यार्थ्यांना वाटतात त्यापेक्षा खूप दुर्मीळ असतात. तसे label लावण्याआधी विचारा की घटना ordinary activities पासून स्पष्टपणे वेगळी आहे का; ती फक्त मोठी असेल तर तिची जागा ordinary activities मधील स्वतंत्र disclosure ही आहे.

PQ 2.1 · PYQ 2018-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 310	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.11 · PYQ 2025-Sep [6] (a) · 4M · Pg 320	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.12 · RTP 2026-Jan [6] · Pg 321	LEVEL II Application	मध्यम

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 2 प्रश्न

- prior period item, change in estimate की change in policy — हा फरक विचारणारा प्रश्न जवळजवळ प्रत्येक sitting ला येतो. उत्तर व्याख्यांभोवती बांधा आणि प्रत्येकाचे एक उदाहरण द्या.
- एखादी contingency आता मोजता येऊ लागली म्हणून येणारी रक्कम हा change in estimate आहे, prior period item नाही. हे एकच उदाहरण पाठ करण्यासारखे आहे.

PQ 2.4 · PYQ 2022-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 314	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 2.9 · RTP 2025-Jan [5] · Pg 318	LEVEL II Analysis	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 4 प्रश्न

- जिथे एखादा item extraordinary म्हणून दाखवला असेल तिथे त्याला आकारावर नव्हे तर 'clearly distinct from ordinary activities' या कसोटीवर तपासा, आणि त्याची खरी जागा ordinary activities मधील स्वतंत्र disclosure असेल तर तिथे हलवा.
- जिथे बदललेल्या estimate ला prior period item म्हणून हाताळले असेल तिथे सांगा की change in estimate prospectively लावला जातो आणि चालू वर्षावरचा परिणाम नव्याने मांडा.
- शेवटी statement of profit and loss च्या दर्शनी भागावर बरोबर presentation कसे दिसेल ते द्या.

PQ 2.5 · MTP 2022-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 314	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.6 · PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 315	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.13 · PYQ 2026-May [6] (b) · 4M · Pg 322	LEVEL II Evaluation	सोपा

www.scanneradda.com

PQ 2.7 · RTP 2022-Nov [13] (a) · Pg 316 LEVEL II Evaluation मध्यम

विषय 3: AS 11 — Foreign Exchange Rates मधील बदलांचा परिणाम [AS 11-The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates]

L2P1-C7-U7-T03

Read first वाचा — Chapter 7 Unit 3, AS 11 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, Study Material, पाने 7.32–7.59 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §3.2 Definitions, §3.3 Initial recognition, §3.4 प्रत्येक balance sheet date ला reporting, §3.5 exchange differences चे recognition, §3.6–3.9 Foreign operations, §3.11 Forward exchange contracts.

NOTES

Initial recognition: foreign currency transaction reporting currency मध्ये नोंदवताना **exchange rate at the date of the transaction** लावला जातो. जो rate **approximates the actual rate** असेल तोही वापरता येतो — उदा. आठवड्याचा किंवा महिन्याचा average — **but not where exchange rates fluctuate significantly**.

Balance sheet date ला treatment दोन प्रश्नांवर ठरते: item **monetary or non-monetary** आहे का, आणि non-monetary असेल तर तो **historical cost or fair value** पैकी कशावर carry केला आहे? कोणताही rate लावण्याआधी दोन्हींची उत्तरे द्या.

तीन नियम: monetary items ला **closing rate**; **non-monetary items carried at historical cost** ला **rate at the date of the transaction**; आणि **non-monetary items carried at fair value** ला **rates that existed when the values were determined**.

Closing rate चा अपवाद: जिथे closing rate प्रत्यक्षात मिळण्याची किंवा द्यावी लागणारी रक्कम **does not reflect with reasonable accuracy** — remittances वरची बंधने, किंवा ज्या दराने exchange प्रत्यक्षात होऊच शकत नाही असा अवास्तव दर — तिथे अधिक योग्य rate वापरला जातो.

Recognition of exchange differences: settlement of monetary items वर, किंवा **reporting monetary items at rates different from those at which they were initially recorded** किंवा आधी report केलेल्या दरांपेक्षा वेगळ्या दराने report करताना जे फरक निघतात ते **recognised as income or expense in the period in which they arise**. नेहमीच्या व्यवहारांसाठी काहीही पुढे ढकलले जात नाही.

Integral विरुद्ध non-integral foreign operations — हे वर्गीकरणच संपूर्ण उत्तर ठरवते. integral operation च्या items चे translation **as if its transactions had been entered into by the reporting enterprise itself** असे होते: tangible fixed assets आणि त्यांचे depreciation **rate at the date of purchase** ला (किंवा valuation वर carry केले असतील तर valuation च्या तारखेच्या दराने), inventories **rates when those costs were incurred** ला, आणि recoverable amount किंवा realisable value **rate when that amount was determined** ला — आणि त्यातून निघणारे फरक **profit and loss** मध्ये जातात.

A non-integral operation चे translation अगदी वेगळ्या पद्धतीने होते: **all assets and liabilities, monetary**

www.scanneradda.com

and non-monetary, at the closing rate; **income and expense items at the rates at the dates of the transactions**; आणि **all resulting exchange differences accumulated in a foreign currency translation reserve until the disposal of the net investment**. हे reserve या Unit मधले सर्वाधिक विचारले जाणारे वैशिष्ट्य आहे.

On a change of classification — वर्गीकरण बदलले तर नव्या वर्गीकरणाच्या translation procedures **from the date of the change** लागू होतात, म्हणजे prospectively; आधीचे periods नव्याने मांडले जात नाहीत.

Forward exchange contracts not intended for trading or speculation: premium or discount arising at inception is amortised as expense or income over the life of the contract; **exchange differences on the contract are recognised in the statement of profit and loss in the reporting period in which the exchange rates change**; आणि **profit or loss on cancellation or renewal is recognised as income or expense for the period**. तीन वेगवेगळे नियम — पूर्ण उत्तरात तिन्ही यायला हवेत.

Where a contract IS intended for trading or speculation तिथे treatment वेगळे असते: gain किंवा loss forward rate च्या आधारे काढला जातो आणि profit and loss मध्ये recognise होतो, premium किंवा discount चे कोणतेही amortisation होत नाही.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- balance sheet चे तीन नियम — monetary ला closing rate, historical cost वरचे non-monetary ला transaction-date चा rate, fair value वरचे non-monetary ला value ठरली त्या वेळचा rate — हा या Unit चा कणा आहे. आधी तेच लिहून काढा.
- non-integral operations साठी तिघांची जोडी लक्षात ठेवा: assets आणि liabilities ला closing rate, income आणि expense ला transaction-date चे rates, आणि फरक foreign currency translation reserve मध्ये.

PQ 3.4 · PYQ 2018-Nov [6] (c) · 5M · Pg 329	**LEVEL I** Remembering	**सोपा**

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 2 प्रश्न

- कोणत्याही translation च्या प्रश्नाचे उत्तर आधी वर्गीकरण सांगून सुरू करा — monetary की non-monetary, integral की non-integral — आणि मग त्यातून येणारा rate.
- non-integral चे फरक profit and loss ऐवजी reserve मध्ये का जातात ते समजावून सांगा: ते net investment शी संबंधित आहेत, reporting enterprise च्या स्वतःच्या व्यवहारांशी नाहीत.

PQ 3.6 · PYQ 2021-Jan [1] (d) {C} · 5M · Pg 331	**LEVEL I** Understanding	**सोपा**
PQ 3.10 · RTP 2022-Nov [18] · Pg 337	**LEVEL I** Understanding	**मध्यम**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 13 प्रश्न

- काम एका schedule च्या रूपात मांडा: item, वर्गीकरण, लावलेला rate, translate केलेली रक्कम. परीक्षक item समोरचा rate तपासत असतो, आणि हे schedule दोन्ही दाखवते.
- monetary items वरचे exchange differences थेट profit and loss मध्ये न्या, आणि तसे लिहा. ते पुढे ढकलणे ही मूलभूत चूक आहे.
- forward contract मध्ये premium किंवा discount, period चे exchange differences आणि cancellation — तिन्ही स्वतंत्रपणे हाताळा. प्रत्येकाचा एक mark आहे.
- जिथे प्रश्न दोन वर्षांवर पसरलेला असेल तिथे प्रत्येक balance sheet date ला restate करा आणि फरक दरवर्षी recognise करा, फक्त settlement च्या वेळी नाही.

PQ 3.1 · MTP 2018-Mar [6] (a) · 5M · Pg 326	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.2 · PYQ 2018-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 327	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.3 · PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 327	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.5 · PYQ 2019-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 330	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.7 · PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} · 5M · Pg 333	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.9 · PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 336	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.8 · RTP 2022-May [18] (b) · Pg 334	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.12 · RTP 2023-May [18] · Pg 339	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.13 · PYQ 2023-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 340	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.14 · MTP 2024-Jul [6] (c) · 6M · Pg 341	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.15 · RTP 2024-Sep [9] (a) · Pg 343	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.17 · RTP 2025-May [12] · Pg 344	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.18 · PYQ 2026-May [6] (Or) (a) · 4M · Pg 346	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 1 प्रश्न

- integral की non-integral हा निर्णयच या प्रश्नांचा खरा गाभा असतो. आधी indicators मांडा, वर्गीकरणापर्यंत पोहोचा, मग translate करा — उलट्या क्रमाने कधीच नाही.

- वर्गीकरण बदलले तर नव्या procedures बदलाच्या तारखेपासून लावा आणि सांगा की आधीचे periods नव्याने मांडले जात नाहीत.

TQ 3.1 · RTP 2023-Nov [18] · DESC · Pg 325	LEVEL II Analysis	मध्यम

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 2 प्रश्न

- जिथे एखाद्या company ने non-integral चे translation differences profit and loss मध्ये नेले असतील, किंवा नेहमीचे exchange losses capitalise केले असतील, तिथे paragraph चे नाव घ्या, परिणाम आकड्यांत मोजा आणि बरोबर treatment द्या.

PQ 3.11 · PYQ 2023-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 338	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 3.16 · RTP 2025-Jan [9] · Pg 344	LEVEL II Evaluation	मध्यम

विषय 4: AS 22 — Taxes on Income चे Accounting [AS 22-Accounting For Taxes On Income]

L2P1-C7-U7-T04

Read first वाचा — Chapter 7 Unit 4, AS 22 Accounting for Taxes on Income, Study Material, पाने 7.60–7.76 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §4.3 Definitions, §4.4 Recognition, §4.5 Measurement, §4.6 recognise न झालेल्या deferred tax assets चे re-assessment, §4.7 आधी recognise झालेल्या assets चा review, §4.9 Disclosure, §4.10 Explanations.

NOTES

कल्पना: income वरचे taxes हा **expense incurred in earning income** आहे आणि तो **accrued in the same period as the revenue and expenses to which they relate** होतो. taxable income आणि accounting income वेगवेगळ्या पद्धतीने काढले जात असल्याने या matching मधून **timing differences** निर्माण होतात, आणि त्यांचे tax परिणाम balance sheet मध्ये **deferred tax assets or liabilities** बनतात.

Tax expense for the period comprises current tax and deferred tax, आणि net profit किंवा loss ठरवताना दोन्ही धरले जातात.

Timing differences विरुद्ध permanent differences — हे आधी बरोबर जमले नाही तर संपूर्ण उत्तर कोसळते. Timing differences originate in one period and reverse in one or more subsequent periods — books आणि Act मधील depreciation rates वेगळे असणे, section 43B खाली payment वर मिळणारे expenses, वगैरे. **Permanent differences do not reverse** — नामंजूर झालेला दंड, किंवा section 10 खाली सूट असलेले income — आणि **no deferred tax is recognised on a permanent difference**.

Recognition, ज्यात prudence आधीच बसवलेले आहे: deferred tax **liabilities** सर्व timing differences साठी

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

recognise होतात. deferred tax **assets** मात्र **recognised and carried forward only to the extent that there is a reasonable certainty that sufficient future taxable income will be available** — म्हणजे जेवढ्या प्रमाणात ते वसूल होण्याइतके भविष्यातील taxable income उपलब्ध असेल याची वाजवी खात्री असेल तेवढ्याच प्रमाणात.

Losses साठीची अधिक कडक कसोटी: जिथे enterprise कडे **unabsorbed depreciation or carry-forward of losses under tax laws** असेल तिथे deferred tax assets **only to the extent that there is virtual certainty supported by convincing evidence** recognise होतात, की पुरेसे भविष्यातील taxable income उपलब्ध असेल. **Reasonable certainty for ordinary timing differences; virtual certainty supported by convincing evidence for losses.** ही जोडी परीक्षक सतत तपासतो.

Measurement: current tax ती रक्कम जी **expected to be paid to or recovered from the taxation authorities**, लागू दर आणि कायदे वापरून. **Deferred tax** मात्र **tax rates and tax laws enacted or substantively enacted by the balance sheet date** वापरून — आणि Study Material नोंदवते की Government च्या काही दर व कायद्यांच्या **announcements** ला **substantive effect of actual enactment** असू शकतो, अशा वेळी तेच जाहीर झालेले दर वापरले जातात.

Deferred tax assets and liabilities are not discounted — त्यांना present value वर discount केले जात नाही.

Re-assessment and review दोन्ही दिशांनी चालतात, आणि दोन्ही परीक्षेत येतात. प्रत्येक balance sheet date ला enterprise **re-assesses unrecognised deferred tax assets** आणि जेवढ्या प्रमाणात पुरेसे भविष्यातील taxable income उपलब्ध असण्याबद्दल — प्रसंगानुसार — वाजवी खात्री किंवा virtual certainty निर्माण झाली असेल तेवढ्या प्रमाणात ते recognise करते. त्याचप्रमाणे ते **reviews previously recognised deferred tax assets** आणि जेवढ्या प्रमाणात ती वसूल होण्याची वाजवी किंवा virtual certainty उरलेली नाही तेवढ्या प्रमाणात त्यांना **writes them down**.

Presentation: deferred tax assets आणि liabilities चे disclosure **separately from current tax** केले जाते आणि ते **distinguished from assets and liabilities representing current tax**. त्यांचे **offset only where the enterprise has a legally enforceable right of set-off and they relate to taxes on income levied by the same governing taxation laws**.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- दोन certainty कसोट्या ही पाठ करायची जोडी आहे: नेहमीच्या timing differences साठी reasonable certainty, आणि unabsorbed depreciation किंवा carried-forward loss असेल तिथे convincing evidence ने पाठिंबा दिलेली virtual certainty.
- Deferred tax फक्त timing differences वर निघतो. timing आणि permanent differences ची प्रत्येकी दोन उदाहरणे विचार न करता सांगता आली पाहिजेत.

TQ 4.1 · RTP 2022-Nov [19] (a) · DESC · Pg 348 — **LEVEL I** Remembering — **मध्यम**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 11 प्रश्न

- उत्तर एका schedule सारखे सोडवा: item, book treatment, tax treatment, फरक, timing की permanent, आणि लागू दराने deferred tax. परीक्षकाला हवे ते सगळे त्या table मध्ये दिसते.
- तुम्ही कोणता tax rate वापरत आहात आणि का ते लिहा — balance sheet date ला enacted किंवा substantively enacted.
- Deferred tax ची शिल्लक आणि वर्षभरातील हालचाल स्वतंत्रपणे दाखवा; प्रश्न बहुधा balance sheet मधला आकडा आणि statement of profit and loss मधला charge दोन्ही मागतात.
- Discount करू नका. Permanent difference वर deferred tax उभे करू नका. या दोन चुका arithmetic च्या चुकांपेक्षा जास्त marks घालवतात.

PQ 4.1 · PYQ 2018-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 348	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 349	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.3 · PYQ 2021-Jan [1] (d) {C} · 5M · Pg 350	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.4 · PYQ 2021-Jul [6] (a) · 5M · Pg 351	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.6 · PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 353	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.7 · PYQ 2023-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 355	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.8 · PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} · 5M · Pg 356	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.10 · PYQ 2025-Sep [1] (a) {C} · 5M · Pg 360	LEVEL II Application	सोपा
PQ 4.5 · RTP 2022-May [19] (a) · Pg 352	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.9 · RTP 2025-Jan [16] · Pg 357	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 4.11 · PYQ 2026-May [1] (c) {C} · 4M · Pg 361	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com

प्रकरण 8

Revenue वर आधारित Accounting Standards

Revenue Based Accounting Standards

2 विषय · 29 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	21.7%	161 पैकी 35 marks
Level II — Analysis & Application	78.3%	161 पैकी 126 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 22% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: AS 7 — Construction Contracts

L2P1-C8-U8-T01

Read first वाचा — Chapter 8 Unit 1, AS 7 Construction Contracts, Study Material, पाने 8.1–8.35 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §1.3 Combining and segmenting, §1.4 contract चे प्रकार, §1.5 Contract revenue and costs, §1.6 Percentage completion method, §1.7 भविष्यातील कामाशी संबंधित costs, §1.8 Uncollectable contract revenue, §1.9 Stage of completion, §1.10 estimates मधील बदल, §1.11 Disclosure.

NOTES

Contract चे दोन प्रकार: fixed price contract, ज्यात contractor **fixed contract price or a fixed rate per unit of output** मान्य करतो, आणि काही वेळा त्यावर **subject to cost escalation** अशी clauses असतात; आणि **cost plus contract**, ज्यात contractor ला **reimbursed for allowable or otherwise defined costs, plus a percentage of those costs or a fixed fee** मिळते.

Contract revenue comprises (i) **initial amount of revenue agreed in the contract**, आणि (ii) **variations, claims and incentive payments** — पण फक्त **to the extent that it is probable they will result in revenue and they are capable of being reliably measured** एवढ्याच प्रमाणात.

Contract revenue Study Material च्याच क्रमाने उभे करा: ठरलेली किंमत (fixed किंवा cost-plus), **अधिक** मान्य केलेले cost escalation, **अधिक** claims, **अधिक** incentive payments, **वजा** penalties, आणि **variations साठी समायोजित**. **Claims are included only when it is probable the customer will accept them and the amount can be measured reliably**; **incentives only on the same probable-and-measurable test**; **penalties, usually for late completion, reduce revenue**.

The percentage of completion method कामाच्या प्रगतीच्या प्रमाणात revenue recognise करते, आणि त्या वर्षी झालेल्या costs शी ती जुळवली जाते. ती **consistent with the accrual and matching concepts** आहे, आणि एखाद्या period मधील contract च्या कामाचा आवाका व कामगिरी याबद्दल उपयुक्त माहिती देते. **AS 7 prescribes**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

that it should not be used unless it is possible to make a reasonable estimate of the final outcome of the contract.

Stage of completion may be determined in several ways, आणि enterprise ती पद्धत वापरते जी **measures reliably the work performed**: (a) **proportion that contract costs incurred for work performed to date bear to estimated total contract costs**; (b) **surveys of work performed**; किंवा (c) **completion of a physical proportion of the contract work**. **Progress payments and advances received from customers may not necessarily reflect the work performed** — ही सावधगिरी परीक्षेत विचारली जाते, कारण प्रश्नात progress billings बहुधा लक्ष विचलित करण्यासाठीच दिलेली असतात.

Costs relating to future activity — site वर पोहोचलेले पण अजून न वापरलेले materials, subcontractors ना दिलेले advances — stage of completion काढताना **excluded from costs incurred to date** ठेवले जातात आणि asset म्हणून पुढे नेले जातात. त्यांना आत धरले की percentage फुगते, आणि या Unit मधली हीच सर्वात नेहमीची चूक आहे.

An expected loss is recognised immediately and in full. जेव्हा **total contract costs will exceed total contract revenue** हे probable असते तेव्हा **expected loss is recognised as an expense immediately** — काम सुरू झाले आहे की नाही, stage of completion किती आहे, आणि एकच contract म्हणून न हाताळल्या जाणाऱ्या दुसऱ्या contracts वर किती profit अपेक्षित आहे, या कशाचाही विचार न करता.

Where the outcome cannot be estimated reliably: revenue फक्त **only to the extent of contract costs incurred of which recovery is probable** एवढेच recognise होते, आणि **contract costs are recognised as an expense in the period incurred** — कोणताही profit घेतला जात नाही.

Changes in estimates: ही पद्धत contract revenue आणि costs च्या **on a cumulative basis in each period to the current estimates** लावली जाते. revenue चा, costs चा किंवा outcome चा estimate बदलला तर त्याचे accounting **change in accounting estimate under AS 5** म्हणून होते — चालू आणि पुढच्या periods मध्ये घेतले जाते, **never as a prior period item**.

Uncollectable contract revenue: जिथे contract revenue मध्ये आधीच धरलेली रक्कम वसूल होण्यासारखी राहत नाही तिथे ती contract revenue चे समायोजन म्हणून नव्हे, तर **expense** म्हणून recognise होते.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- contract revenue ची रचना — ठरलेली किंमत, अधिक escalation, अधिक claims, अधिक incentives, वजा penalties, आणि variations साठी समायोजन — हे यादीचे उत्तर आहे. त्याच क्रमाने पाठ करा.
- stage of completion मोजण्याचे तीन मार्ग, आणि progress payments काम किती झाले ते मोजत नाहीत ही सावधगिरी — यांचा स्वतंत्र एक mark आहे.

PQ 1.9 · RTP 2024-Sep [7] · Pg 376 **LEVEL I** Remembering **मध्यम**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- कोणतीही गणना करण्याआधी contract चे दोन प्रकार आणि contract revenue ची रचना लिहा; दोन्हींना स्वतःचे marks आहेत.
- percentage completion method accrual आणि matching शी सुसंगत का आहे, आणि ती वापरण्यावर AS 7 कोणती अट घालते, हे सांगता आले पाहिजे.

PQ 1.5 · RTP 2022-May [13] (b) · Pg 371	LEVEL I Understanding	मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 7 प्रश्न

- ठरावीक क्रमाने काम करा: total contract revenue, total estimated contract costs, आजवर झालेले costs, stage of completion, period चे revenue आणि costs, आणि recognise झालेला profit किंवा loss. प्रत्येक step ला label द्या.
- percentage काढण्याआधी भविष्यातील कामाशी संबंधित costs बाजूला काढा, आणि तसे केले आहे हे उत्तरात दाखवा.
- कोणताही profit recognise करण्याआधी expected loss आहे का ते तपासा. total costs total revenue पेक्षा जास्त असतील तर संपूर्ण loss लगेच आत घ्या — त्याला percentage लागू होत नाही.
- जिथे outcome विश्वासार्हपणे ठरवता येत नाही तिथे revenue फक्त वसूल होण्याजोग्या झालेल्या costs एवढेच recognise करा आणि profit का घेतला नाही ते सांगा.
- अनेक वर्षांच्या प्रश्नात पद्धत cumulatively लावा आणि आधीच्या वर्षांत recognise झालेले वजा करून चालू वर्षाचा आकडा काढा. बहुतेक चुका याच वजाबाकीत होतात.

PQ 1.2 · PYQ 2020-Nov [1] (a) {C} · 5M · Pg 367	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.3 · PYQ 2021-Jul [1] (a) {C} · 5M · Pg 369	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.6 · MTP 2022-Sep [6] (c) · 5M · Pg 372	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.4 · PYQ 2022-May [1] (d) {C} · 5M · Pg 370	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.8 · PYQ 2024-May [3] (a) · 7M · Pg 374	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.10 · RTP 2025-Jan [6] · Pg 377	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.7 · PYQ 2023-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 373	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- जिथे contractor ने expected loss पुढे ढकलला असेल किंवा उरलेल्या मुदतीत पसरवला असेल तिथे सांगा की AS 7 त्याचे पूर्ण आणि तात्काळ recognition मागते, आणि दुरुस्त आकडा द्या.

PQ 1.1 · PYQ 2019-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 366 LEVEL II Evaluation सोपा

विषय 2: AS 9 — Revenue Recognition

L2P1-C8-U8-T02

Read first वाचा — Chapter 8 Unit 2, AS 9 Revenue Recognition, Study Material, पाने 8.36–8.59 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §2.2 revenue ची व्याख्या, §2.3 Agency relationship, §2.4–2.5 Sale of goods आणि त्याची वेळ, §2.6 Rendering of services, §2.7 Interest, royalties and dividends, §2.8 sale of goods च्या अटी, §2.9 Effect of uncertainties, §2.10 Disclosure.

NOTES

Revenue म्हणजे enterprise च्या **gross inflow of cash, receivables or other consideration arising in the course of the ordinary activities** — जो **sale of goods**, **rendering of services**, आणि **use by others of enterprise resources yielding interest, royalties and dividends** यांतून येतो. तीन स्रोत — प्रत्येक प्रश्न यांपैकी एकातच बसतो, म्हणून आधी स्रोताचे नाव घ्या.

Agency relationship: agency relationship मध्ये revenue म्हणजे **the amount of commission**, principal च्या वतीने गोळा केलेला संपूर्ण inflow नव्हे. principal साठी गोळा केलेल्या रकमा **not revenue of the agent**.

Sale of goods — performance च्या तीन अटी: (i) seller ने **transferred to the buyer the property in the goods for a price**, **or** (ii) **all significant risks and rewards of ownership have been transferred and the seller retains no effective control** — ownership शी सहसा जोडले जाते तेवढे नियंत्रण seller कडे उरलेले नाही; **and** (iii) मिळणाऱ्या रकमेबाबत **no significant uncertainty exists regarding the amount of consideration**. रचना नीट पाहा: (i) किंवा (ii), आणि (iii) प्रत्येक वेळी.

आणि या सगळ्यांवर एक अट: revenue तेव्हाच recognise होते **provided that at the time of performance it is not unreasonable to expect ultimate collection**. **If at the time of raising the claim it is unreasonable to expect ultimate collection, revenue recognition is postponed.**

Rendering of services — दोन पद्धती: proportionate completion method, जी revenue **proportionately with the degree of completion** recognise करते आणि जिथे performance मध्ये **execution of more than one act** असते; आणि **completed service contract method**, जिथे revenue **on completion or substantial completion** recognise होते आणि performance एका **single act** ची किंवा इतक्या महत्त्वाच्या कृतींची असते की पूर्तता अत्यावश्यक ठरते.

Interest, royalties and dividends — तीन वेगवेगळे आधार, आणि परीक्षक ते एकत्रच विचारतो: interest time proportion basis वर, ज्यात शिल्लक रक्कम आणि लागू दर विचारात घेतले जातात; **royalties accrual basis in accordance with the terms of the relevant agreement** वर; आणि **dividends when the owner's right to receive payment is established** तेव्हा.

Claim च्या वेळी निर्माण होणारी अनिश्चितता विरुद्ध नंतर निर्माण होणारी अनिश्चितता — हा फरकच या Unit चा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

गाभा आहे. जिथे अंतिम वसुलीचा अंदाज **with reasonable certainty is lacking at the time of raising the claim** असतो तिथे **revenue recognition is postponed to the extent of the uncertainty**. आणि जिथे वसुलीबाबतची अनिश्चितता **arises after the sale or the rendering of the service** तिथे **adjust the revenue originally recorded** करण्यापेक्षा **it is more appropriate to make a separate provision**.

An essential criterion हा आहे की **consideration receivable is reasonably determinable**. जिथे ती वाजवी मर्यादेत ठरवता येत नाही तिथे **recognition is postponed**.

Disclosure: जिथे मोठ्या अनिश्चितता मिटेपर्यंत revenue recognition पुढे ढकलले जाते तिथे त्या **circumstances** चे disclosure करावेच लागते.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- sale of goods च्या तीन अटी, आणि interest, royalties व dividends चे तीन आधार — ही यादीची उत्तरे आहेत. यादी म्हणूनच पाठ करा आणि काहीही लावण्याआधी लिहून काढा.

PQ 2.9 · MTP 2024-Mar [3] (a) · 4M · Pg 390	LEVEL I Remembering	सोपा

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 3 प्रश्न

- आधी revenue चा स्रोत सांगा — goods, services, की resources चा वापर — कारण recognition चा नियम त्यातूनच येतो.
- postponement चा नियम आणि provision चा नियम एकमेकांसमोर ठेवून समजावा: सुरुवातीलाच अनिश्चितता असेल तर revenue पुढे ढकलले जाते; नंतर निर्माण झालेल्या अनिश्चिततेसाठी provision करायचे आणि revenue तसेच राहते.

TQ 2.2 · PYQ 2022-Nov [6] (a) · DESC · 5M · Pg 379	LEVEL I Understanding	मध्यम
TQ 2.4 · RTP 2024-Sep [8] · DESC · Pg 381	LEVEL I Understanding	मध्यम
TQ 2.3 · RTP 2022-Nov [14] · DESC · Pg 380	LEVEL I Understanding	कठीण

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 6 प्रश्न

- प्रसंगावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे एका वेळी एक प्रसंग अशी द्या, कोणती अट पूर्ण होते किंवा पडते ते सांगा, आणि मग recognition ची रक्कम व वेळ लिहा.
- services साठी proportionate completion की completed service हे ठरवताना विचारा की performance एक कृती आहे की एकापेक्षा जास्त, आणि तुम्ही कोणती पद्धत निवडली व का ते लिहा.
- agency व्यवस्थेत फक्त commission recognise करा, आणि स्पष्ट लिहा की एकूण वसुली ही agent चे revenue नाही.
- जिथे consideration वाजवीपणे ठरवता येत नाही तिथे recognition पुढे ढकला आणि सांगा की त्या परिस्थितीचे disclosure करावे लागेल.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 2.2 · PYQ 2019-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 383	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.4 · PYQ 2021-Jul [6] (c) · 5M · Pg 385	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.11 · MTP 2024-Nov [1] (c) {C} · 5M · Pg 393	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.15 · PYQ 2026-Sep [6] (Or) (a) · 4M · Pg 397	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.10 · RTP 2024-May [16] · Pg 391	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.12 · RTP 2025-Jan [7] · Pg 394	LEVEL II Application	मध्यम

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 2 प्रश्न

- Sale-or-return, consignment वरचा माल, आणि instalment sales हे नेहमीचे प्रसंग आहेत. प्रत्येकाला property च्या हस्तांतरणावर आणि मोठ्या risks व rewards च्या हस्तांतरणावर स्वतंत्रपणे तपासा — दोन्हींची उत्तरे वेगळी येऊ शकतात, आणि standard दोन्हींपैकी कोणतेही अंग स्वीकारते.

PQ 2.3 · MTP 2020-Oct [1] (b) {C} · 5M · Pg 384	LEVEL II Analysis	सोपा
PQ 2.13 · PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} · 4M · Pg 395	LEVEL II Analysis	सोपा

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 7 प्रश्न

- जिथे एखाद्या company ने customer नंतर संशयास्पद झाला म्हणून आधीचे revenue उलटवले असेल तिथे सांगा की बरोबर treatment स्वतंत्र provision हेच आहे आणि मूळ revenue तसेच राहते.
- जिथे सुरुवातीलाच मोठी अनिश्चितता असूनही revenue recognise केले असेल तिथे कोणती अट मोडली ते नाव घेऊन सांगा आणि दुरुस्त treatment व त्याचा profit वरचा परिणाम लिहा.

PQ 2.1 · PYQ 2019-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 381	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.5 · PYQ 2021-Dec [1] (b) {C} · 5M · Pg 386	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.6 · MTP 2023-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 388	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.7 · PYQ 2023-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 389	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 2.8 · RTP 2023-May [14] · Pg 390	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 2.14 · RTP 2026-Jan [8] · Pg 397	LEVEL II Evaluation	मध्यम

TQ 2.1 · RTP 2022-May [14] (a) · DESC · Pg 378

LEVEL II
Evaluation

कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 9

इतर Accounting Standards

Other Accounting Standards

2 विषय · 23 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: C

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **theory-प्रधान**

Level I — Comprehension & Knowledge	21.8%	124 पैकी 27 marks
Level II — Analysis & Application	78.2%	124 पैकी 97 marks

पेपरच्या Level I कमाल मर्यादेच्या वर: या प्रकरणाचे 22% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथली theory म्हणजे sums भोवतीची भरती नाही — ती या प्रकरणाच्या एकूण मूल्याचा पाचवा भाग किंवा अधिक आहे. या प्रकरणाची तयारी फक्त sums सोडवून करू नका.

विषय 1: AS 12 — Government Grants साठी Accounting Standards [AS 12-Accounting Standards for Government Grants]

L2P1-C9-U9-T01

Read first वाचा — Chapter 9 Unit 1, AS 12 Accounting for Government Grants, Study Material 2026 July Chapter 9.1, पाने 9.1–9.23 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §1.2 Government grants, §1.4 Recognition, §1.5 Non-monetary grants, §1.6 विशिष्ट fixed assets शी संबंधित grants, §1.7 revenue शी संबंधित grants, §1.8 promoters' contribution च्या स्वरूपाचे grants, §1.9 Refund, §1.10 Disclosure.

NOTES

व्याख्या: government grants म्हणजे **assistance by government in cash or kind to an enterprise for past or future compliance with certain conditions**. त्यातून **exclude** — वगळले जातात ते government assistance चे प्रकार ज्यांना **cannot reasonably have a value placed upon them**, आणि government शी होणारे असे व्यवहार जे enterprise च्या **cannot be distinguished from the normal trading transactions**.

Recognition — दोन अटी, दोन्ही आवश्यक: grant **not recognised until there is reasonable assurance that** (i) enterprise **will comply with the conditions attaching to it**, आणि (ii) **the grant will be received. Receipt of a grant is not of itself conclusive evidence that the conditions have been or will be fulfilled** — पैसे आले आहेत पण compliance संशयास्पद आहे अशा प्रश्नांच्या संपूर्ण मालिकेचे उत्तर हेच वाक्य आहे.

Non-monetary grants: जिथे grant जमिनीसारख्या non-monetary asset च्या रूपात, **concessional rate** ने दिले जाते तिथे त्या asset ची नोंद सहसा त्याच्या **acquisition cost** वर केली जाते. आणि जो non-monetary asset **free of cost is recorded at a nominal value**. Market value इथे येतच नाही — हाच सापळा आहे.

Grants related to specific fixed assets म्हणजे ज्यांची **primary condition is that the enterprise should**

www.scanneradda.com

purchase, construct or otherwise acquire such assets अशी असते; इतर अटी assets चा प्रकार किंवा ठिकाण, किंवा ती कोणत्या काळात घ्यायची व सांभाळायची यावर बंधने घालू शकतात. दोन presentations ला परवानगी आहे: **deduct the grant from the gross value of the asset** करून त्याचे book value काढा, **or** त्याला **deferred income** माना, जे asset च्या **systematic and rational basis over the useful life of the asset** profit and loss मध्ये recognise होते.

Grants related to revenue ची presentation एकतर **as a credit in the statement of profit and loss, separately or under a general heading such as 'Other Income'** अशी होते, **or deducted in reporting the related expense** अशी. दोन्ही मान्य आहेत — तुम्ही कोणती निवडली ते लिहा.

Grants of the nature of promoters' contribution: जिथे grant **given with reference to the total investment in an undertaking, or by way of contribution towards its total capital outlay** असे दिले जाते — उदा. एखादी central investment subsidy scheme — आणि **no repayment is ordinarily expected**, तिथे ते **treated as capital reserve**, आणि असे capital reserve **neither be distributed as dividend nor considered as deferred income**. हे शेवटचे कलम नियमितपणे विचारले जाते.

Refund of a government grant ला **extraordinary item under AS 5** म्हणून हाताळले जाते. **revenue** grant असेल तर परत करायची रक्कम आधी **first against any unamortised deferred credit** लावली जाते, आणि उरलेली — किंवा deferred credit नसेल तर संपूर्ण रक्कम — **charged immediately to the statement of profit and loss**. **specific fixed asset** शी संबंधित grant असेल तर refund ची नोंद **increasing the book value of the asset or by reducing the deferred income balance** अशी, जसे योग्य असेल तसे, केली जाते.

Refund वर asset चे book value वाढवले जाते तिथे, सुधारित book value वरचे depreciation asset च्या **prospectively over the residual useful life** दिले जाते.

Refund of a promoters' contribution grant आधी **first against any capital reserve** लावले जाते, आणि उरलेली रक्कम statement of profit and loss ला charge केली जाते.

Disclosure: accounting policy adopted — स्वीकारलेले accounting policy, त्यात presentation च्या पद्धतींसह; आणि recognise झालेल्या grants चे **nature and extent**, ज्यात concessional rate ने किंवा फुकट दिलेल्या non-monetary assets च्या grants चाही समावेश होतो.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- व्याख्या, recognition च्या दोन अटी, आणि grant चे तीन वर्ग — specific fixed asset, revenue, promoters' contribution — हे शब्दशः लिहिता आले पाहिजेत आणि treatment तेच ठरवतात.

PQ 1.8 · PYQ 2022-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 410 — LEVEL I Remembering — सोपा

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 3 प्रश्न

- आधी grant चे वर्गीकरण करा. या Unit मधला जवळजवळ प्रत्येक mark वर्ग बरोबर ओळखण्यावर अवलंबून आहे, आणि तो लिहायला एक ओळ पुरते.

- जिथे दोन presentations ना परवानगी आहे तिथे दोन्ही द्या आणि तुम्ही कोणती स्वीकारली ते सांगा. फक्त एकच देणारे उत्तर अपूर्ण असते.

PQ 1.1 · PYQ 2018-May [1] (a) {C} · 5M · Pg 402	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 1.10 · MTP 2023-Mar [1] (b) {C} · 5M · Pg 412	LEVEL I Understanding	सोपा
PQ 1.14 · RTP 2024-Sep [10] · Pg 417	LEVEL I Understanding	मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 7 प्रश्न

- journal entries पास करा आणि statement of profit and loss व balance sheet मधली presentation दाखवा. प्रश्न जवळजवळ नेहमी दोन्ही मागतात.
- fixed asset शी संबंधित grant साठी deferred income useful life मध्ये कसे सोडले जाते ते दाखवा, किंवा कमी केलेले book value आणि सुधारित depreciation दाखवा — तुम्ही जी presentation निवडली असेल त्याप्रमाणे.
- Refund झाला तर तो आधी unamortised deferred credit किंवा प्रसंगानुसार capital reserve वर लावा, आणि फक्त उरलेली रक्कम profit and loss ला charge करा. set-off चा तो क्रम उत्तरात दाखवा.
- Refund ला extraordinary item माना आणि तसे लिहा; त्याचा स्वतंत्र mark आहे.

PQ 1.3 · MTP 2020-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 404	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.4 · PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 405	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.5 · PYQ 2021-Jan [1] (a) {C} · 5M · Pg 406	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.12 · PYQ 2023-Nov [1] (d) {C} · 5M · Pg 415	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.2 · RTP 2019-Nov [18] (b) · Pg 403	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.9 · RTP 2022-May [19] (a) · Pg 411	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.11 · PYQ 2023-May [1] (c) {C} · 5M · Pg 413	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 4 प्रश्न

- जिथे grant फक्त मिळाले म्हणून recognise केले असेल तिथे हा नियम उद्धृत करा की मिळणे हा compliance चा निर्णायक पुरावा नाही, आणि recognition घाईचे होते का ते सांगा.
- जिथे promoters' contribution grant income मध्ये नेले असेल किंवा deferred income म्हणून हाताळले असेल तिथे सांगा की त्याची जागा capital reserve आहे आणि ते ना वाटता येते ना पुढे ढकलता येते.

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 1.7 · PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} · 5M · Pg 408	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 1.6 · RTP 2021-May [19] (a) (i) · Pg 407	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 1.13 · RTP 2023-Nov [19] · Pg 416	LEVEL II Evaluation	मध्यम
PQ 1.15 · RTP 2026-Jan [10] · Pg 418	LEVEL II Evaluation	मध्यम

विषय 2: AS 14 — Amalgamation चे Accounting [AS 14-Accounting For Amalgamation]

L2P1-C9-U9-T02

Read first वाचा — Chapter 9 Unit 2, AS 14 Accounting for Amalgamations, Study Material 2026 July Chapter 9.2, पाने 9.24–9.47 — त्यातही मुख्यत: हे भाग पाहा: §2.3 Types, §2.4–2.5 merger आणि purchase च्या अटी, §2.6 Methods of accounting, §2.7 Consideration, §2.8–2.10 Reserves, §2.11 Goodwill, §2.13 Disclosures, §2.14 balance sheet date नंतरचे amalgamation.

NOTES

दोन प्रकार: **merger**, ज्यात **genuine pooling not merely of the assets and liabilities of the amalgamating companies but also of the shareholders' interests and of the businesses** असते; आणि **purchase**, जो **in effect a mode by which one company acquires another** असतो, आणि त्यामुळे घेतल्या गेलेल्या company चे shareholders एकत्रित business मध्ये **normally do not continue to have a proportionate share**.

Amalgamation in the nature of merger requires ALL five conditions — आणि परीक्षक त्यांतली एक काढून टाकतो, तुमच्या लक्षात येते का ते पाहायला: (i) **all the assets and liabilities of the transferor become those of the transferee**; (ii) transferor च्या **not less than 90% of the face value of the equity shares** धारण करणारे shareholders (transferee किंवा तिच्या subsidiaries किंवा त्यांच्या nominees कडे आधीच असलेले shares वगळून) **become equity shareholders of the transferee**; (iii) **consideration to those equity shareholders who agree to become equity shareholders is discharged wholly by the issue of equity shares**, फक्त fractional shares साठीची रोख रक्कम वगळून; (iv) transferee कडून **business of the transferor is intended to be carried on**; आणि (v) accounting policies जुळवण्यापुरते सोडले तर transferor च्या **no adjustment is intended to the book values of the assets and liabilities**.

If any one condition fails, it is an amalgamation in the nature of purchase. कोणती अट पडते तिचे नाव घेऊन सांगा — marks तिथेच आहेत.

दोन पद्धती दोन प्रकारांमागोमाग येतात: merger साठी **pooling of interests**, आणि purchase साठी **purchase method**.

Pooling of interests: इथे उद्देश असा की amalgamation चे accounting **as if the separate businesses were intended to be continued** असे व्हावे, म्हणून वेगवेगळी financial statements एकत्र करताना फक्त **minimal**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

changes केले जातात. **Assets, liabilities and reserves of the transferor are recorded at their existing carrying amounts.**

Purchase method: assets आणि liabilities ची नोंद एकतर त्यांच्या **existing carrying amounts** वर होते, किंवा amalgamation च्या तारखेला **allocating the consideration to individual identifiable assets and liabilities on the basis of their fair values** या पद्धतीने होते.

Consideration म्हणजे **aggregate of the shares and other securities issued and the payment made in the form of cash or other assets by the transferee to the shareholders of the transferor**. तिचे मूल्य ठरवताना **assessment is made of the fair value of its elements**. व्याख्या नीट पाहा: ते जे **to the shareholders** दिले जाते ते, म्हणून debenture holders किंवा creditors ना केलेली payments त्यात येत नाहीत.

ती काढण्याच्या दोन पद्धती: Net Payment Method आणि **Net Assets Method**. Study Material स्पष्ट सांगते — **compute by the Net Payment Method; only if it cannot be computed that way does the Net Assets Method apply**. तुम्ही कोणती वापरत आहात आणि का ते लिहा.

Reserves — दोन पद्धतींमधला फरक हाच अनेक प्रश्नांचा संपूर्ण गाभा आहे. merger मध्ये **identity of the reserves is preserved**: transferor चे General Reserve हे transferee चे General Reserve होते, Capital Reserve हे Capital Reserve होते, वगैरे. **purchase** मध्ये मात्र **identity of the reserves is not preserved, other than statutory reserves**.

ताळमेळाचा आकडाही वेगळा असतो. pooling of interests खाली, issue केलेले share capital म्हणून नोंदवलेली रक्कम (अधिक रोखीने किंवा इतर assets मधून दिलेले जादा consideration) आणि transferor चे share capital यांतला फरक **adjusted in reserves** केला जातो. **purchase method** खाली consideration **deducted from the value of the net assets acquired** केले जाते: निकाल **negative, the difference is debited to Goodwill**; आणि **positive, it is credited to Capital Reserve**.

Statutory reserves purchase मध्ये जपले जातात — त्यांची नोंद करताना **'Amalgamation Adjustment Account'** ला तेवढाच debit दिला जातो, जो assets खाली एक स्वतंत्र line item म्हणून दाखवला जातो आणि statutory बंधन संपल्यावर उलटवला जातो.

Goodwill arising on amalgamation म्हणजे **payment made in anticipation of future income**, आणि त्याला **asset amortised to income on a systematic basis over its useful life** असे हाताळले जाते. ते useful life ठरवणे अवघड असल्याने अंदाज **on a prudent basis** केला जातो, आणि **amortise goodwill over a period not exceeding five years unless a somewhat longer period can be justified** हे योग्य मानले जाते.

Balance sheet date नंतरचे amalgamation: जिथे ते दोहोंपैकी कोणत्याही पक्षाच्या **after the balance sheet date but before the issuance of the financial statements** या काळात झालेले असते तिथे **disclosure is made in accordance with AS 4 but the amalgamation is not incorporated in the financial statements**. तरीही ते statements वर परिणाम करणारी माहिती देऊ शकते — उदा. **going concern assumption to be maintained** राखता येणे.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- आधी amalgamation चे वर्गीकरण करा, एकेक अट तपासत, आणि purchase असेल तर कोणती अट पडते तिचे नाव घ्या. बाकीचे सगळे वर्गीकरणातूनच येते.
- दोन पद्धतींमधला फरक तीन मुद्द्यांवर सांगता आला पाहिजे: assets चे valuation, reserves चा व्यवहार, आणि ताळमेळाचा आकडा.

TQ 2.1 · PYQ 2021-Jan [6] (b) · DESC · 5M · Pg 419	LEVEL I Understanding	मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 7 प्रश्न

- purchase consideration Net Payment Method ने काढा, ती काढताच येत नसेल तरच दुसरी वापरा, आणि तुम्ही कोणती पद्धत वापरली ते लिहा. तिचे घटक fair value वर दाखवा.
- लक्षात ठेवा की consideration हे shareholders ना जाणारे आहे. debenture holders, creditors किंवा liquidation expenses साठी केलेली payments त्यात येत नाहीत.
- purchase मध्ये consideration आणि net assets यांतला फरक काढा आणि तो Goodwill ला की Capital Reserve ला नेला हे कारणासह सांगा.
- merger मध्ये reserves जशीच्या तशी पुढे न्या आणि ताळमेळाचा फरक reserves मधूनच घ्या — goodwill मधून नाही.
- purchase मध्ये statutory reserves Amalgamation Adjustment Account मधून जपा, आणि ते assets च्या बाजूला स्वतंत्र item म्हणून दाखवा.
- जिथे goodwill निघते तिथे amortisation चे policy आणि कालावधी लिहा, पाच वर्षांच्या मर्यादेसह आणि ती ओलांडण्याचे समर्थन असेल तर तेही.

PQ 2.1 · PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} · 5M · Pg 420	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.2 · PYQ 2021-Dec [1] (d) {C} · 5M · Pg 421	LEVEL II Application	सोपा
PQ 2.3 · PYQ 2022-Nov [6] (e) · 5M · Pg 422	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.4 · MTP 2024-Jul [3] (b) · 4M · Pg 423	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.5 · RTP 2025-Jan [10] · Pg 424	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.6 · RTP 2025-Sep [15] · Pg 424	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 2.7 · PYQ 2026-Sep [2] (b) · 4M · Pg 425	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com

प्रकरण 10

Consolidated Financial Statements साठी Accounting Standards

Accounting Standards for Consolidated Financial Statements

3 विषय · 23 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **फक्त sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	3.3%	245 पैकी 8 marks
Level II — Analysis & Application	96.7%	245 पैकी 237 marks

पेपरच्या Level I किमान मर्यादेच्या खाली: या प्रकरणाचे फक्त 3% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथे आधार घेण्यासारखी theory जवळपास नाहीच. इथला प्रत्येक mark sum सोडवूनच मिळतो, म्हणून तयारी म्हणजे सराव, वाचन नव्हे.

विषय 1: AS 21 — Consolidated Financial Statements

L2P1-C10-U10-T01

Read first वाचा — Chapter 10 Unit 1, AS 21 Consolidated Financial Statements, Study Material 2026 July Chapter 10.1, पाने 10.1–10.115 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §1.6 Control, §1.7 consolidation मधून वगळणे, §1.10 Consolidation procedures, §1.12 Minority interests, §1.14 Consolidation adjustments, §1.17 Uniform accounting policies, §1.18 preference share capital असलेली subsidiary.

NOTES

Control — दोन स्वतंत्र कसोट्या, आणि त्यांपैकी एकही पुरते: control तेव्हा असते जेव्हा parent एखाद्या enterprise च्या **owns, directly or indirectly through subsidiaries, more than one-half of the voting power**; आणि **control also exists** जेव्हा एखादे enterprise **controls the composition of the board of directors** — किंवा enterprise company नसेल तर तिथल्या तशाच governing body ची रचना — **so as to obtain economic benefits from its activities**. प्रश्नांत 50% पेक्षा कमी shareholding पण board वर नियंत्रण असे बहुधा दिलेले असते, आणि उत्तर दुसऱ्या अंगातच असते.

Consolidation मधून वगळणे — फक्त दोनच कारणे: (a) **control is intended to be temporary because the subsidiary is acquired and held exclusively with a view to its subsequent disposal in the near future**; किंवा (b) ती **operates under severe long-term restrictions which significantly impair its ability to transfer funds to the parent**. Consolidated statements मध्ये अशा subsidiaries मधल्या investments चे accounting **AS 13** खाली होते. कामांचे स्वरूप वेगळे असणे हे वगळण्याचे कारण **not** — होऊ शकत नाही.

Procedure: parent आणि subsidiaries ची स्वतंत्र शिल्लक **line by line** एकत्र केली जाते — cash सोबत cash, trade receivables सोबत trade receivables — आणि मग **consolidation adjustments** केली जातात. **Rule 6**

www.scanneradda.com

of the Companies (Accounts) Rules, 2014 नुसार consolidation **Schedule III** आणि लागू standards प्रमाणे करावे लागते.

मुख्य eliminations: cost of the parent's investment is offset against the parent's portion of equity in the subsidiary at the date of acquisition, आणि त्यातून **goodwill** किंवा **capital reserve** निघते; **intra-group balances and intra-group transactions are eliminated in full**; आणि **unrealised profit on intra-group stock and fixed asset transfers is eliminated**.

Capital विरुद्ध revenue profits — प्रत्येक consolidation चा प्रश्न याच फरकावर फिरतो. Subsidiary चे **pre-acquisition** profits आणि reserves हे **capital profits** आहेत आणि ते cost-of-control च्या गणनेत जातात; **post-acquisition** profits हे **revenue profits** आहेत आणि ते group व minority मध्ये वाटले जातात.

Minority interest म्हणजे **that part of the net assets of a subsidiary attributable to interests held by outsiders**. Consolidated subsidiaries च्या **net income** मधले minority interest **identified and adjusted against the income of the group** केले जाते, म्हणजे parent च्या shareholders ना मिळणारे net income काढता येते. Balance Sheet मध्ये ते **presented separately from liabilities and from the equity of the parent's shareholders** — तो तिसरा वर्ग आहे, liability नाही.

Subsidiary च्या assets चे revaluation: जिथे parent consolidation साठी subsidiary च्या assets चे revaluation करते — असे revaluation जे **not made in the subsidiary's own separate statements** — तिथे **profit or loss on revaluation is treated as a capital profit or loss. But if the fall in value occurs after the date of acquisition, the loss is a revenue loss. Depreciation on the changed value must be given effect to**, आणि revalue झालेल्या भागावरचे depreciation capital मानले जाते.

Uniform accounting policies: consolidated statements are prepared using uniform accounting policies for like transactions and other events in similar circumstances. जिथे group मधली एखादी company वेगळी policies वापरते तिथे consolidation तयार करताना तिची statements वापरण्यापूर्वी **appropriate adjustments are made to its financial statements**.

Preference share capital असलेली subsidiary: subsidiary ने issue केलेले आणि **held outside the group** असलेले शिल्लक **cumulative** preference shares हे **in the same manner as any other liability** — debentures सारख्या — मानले जातात. म्हणून subsidiary च्या profit किंवा loss मधला आपला वाटा काढताना parent **adjusts for the preference dividend on those shares whether or not it has been declared**.

Presentation: consolidation वर निघणारे goodwill asset म्हणून दाखवले जाते; capital reserve हे reserve म्हणून. जिथे वेगवेगळ्या subsidiaries वर दोन्ही निघतात तिथे प्रश्नाने वेगळे सांगितले नसेल तर **they are not netted off**.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 21 प्रश्न

- Balance Sheet ला हात लावण्याआधी ठरलेली चार schedules सोडवा: subsidiary च्या profits चे capital व revenue मध्ये analysis, cost of control (goodwill किंवा capital reserve), minority interest, आणि consolidated profit and loss. प्रश्नातला प्रत्येक mark यांपैकी एकात बसतो.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- आधी acquisition च्या तारखेला subsidiary ची reserves आणि profits फोडून घ्या. capital-revenue ची फोड बरोबर जमणे हे इतर कोणत्याही एका step पेक्षा जास्त मोलाचे आहे.
- Intra-group शिल्लक आणि unrealised profit पूर्णपणे काढून टाका, आणि विकणारी company subsidiary असेल तरच minority ला त्याच्या वाट्याचा unrealised profit लावा.
- जिथे parent subsidiary च्या assets चे revaluation करते तिथे revaluation ला capital माना, सुधारित मूल्यावर depreciation समायोजित करा, आणि लक्षात ठेवा की acquisition नंतरची घट ही revenue loss आहे.
- Group बाहेर धारण केलेल्या cumulative preference shares साठी parent चा वाटा काढण्याआधी preference dividend वजा करा, ते जाहीर झाले असो वा नसो.
- Minority interest स्वतंत्र ओळ म्हणून दाखवा, liabilities मध्ये नाही, आणि goodwill व capital reserve एकमेकांत न मिळवता दाखवा.

PQ 1.1 · MTP 2020-Oct [2] (b) · 4M · Pg 430	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.4 · MTP 2022-Sep [4] (b) · 5M · Pg 436	LEVEL II Application	सोपा
PQ 1.2 · RTP 2021-May [11] · Pg 431	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.5 · RTP 2022-Nov [10] · Pg 437	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.7 · RTP 2023-Nov [11] · Pg 442	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.10 · RTP 2024-May [17] · DESC · Pg 454	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.16 · PYQ 2025-May [5] (a) · 10M · Pg 473	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.17 · PYQ 2025-May [5] (b) · 4M · Pg 476	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.20 · PYQ 2026-May [5] (a) · 10M · Pg 487	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 1.3 · MTP 2022-Mar [5] (a) · 15M · Pg 432	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.6 · PYQ 2023-Nov [3] (a) · 15M · Pg 440	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.8 · MTP 2024-Mar [5] · 14M · Pg 445	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.9 · PYQ 2024-May [5] · 14M · Pg 449	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.11 · MTP 2024-Jul [5] · 14M · Pg 455	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.12 · PYQ 2024-Sep [5] · 14M · Pg 459	LEVEL II Application	कठीण

PQ 1.13 · MTP 2024-Nov [5] · 14M · Pg 463	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.14 · PYQ 2025-Jan [5] · 14M · Pg 466	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.15 · MTP 2025-Mar S1 [2] · 14M · Pg 470	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.18 · PYQ 2025-Sep [5] · 14M · Pg 477	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.19 · PYQ 2026-Jan [5] · 14M · Pg 482	LEVEL II Application	कठीण
PQ 1.21 · PYQ 2026-Sep [5] · 14M · Pg 490	LEVEL II Application	कठीण

विषय 2: AS 23 — Consolidated Financial Statements मधील Associates च्या Investments चे Accounting [AS 23-Accounting For Investments in Associates in Consolidated Financial Statements]

L2P1-C10-U10-T02

Read first वाचा — Chapter 10 Unit 2, AS 23 Accounting for Investments in Associates in Consolidated Financial Statements, Study Material 2026 July Chapter 10.2, पाने 10.116–10.140 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §2.3 Definitions, §2.4 equity method वापरून हाताळले जाणारे associates, §2.5 equity method कोणत्या परिस्थितीत वापरले जाते, §2.6 Application of the equity method, §2.7 Contingencies, §2.9 Disclosure.

NOTES

An associate म्हणजे असे enterprise ज्यात investor ला **significant influence** असतो आणि जे investor चे **neither a subsidiary nor a joint venture**. **Significant influence** म्हणजे investee च्या **participate in the financial and/or operating policy decisions** मध्ये भाग घेण्याची शक्ती, **but not control** — त्यांवर नियंत्रण नव्हे.

20% चे गृहीतक, आणि ते दोन्ही बाजूंनी चालते: 20% or more of the voting power धारण केले तर significant influence आहे असे गृहीत धरले जाते, **unless it can be clearly demonstrated otherwise**; आणि **less than 20%** असेल तर नाही असे गृहीत धरले जाते, **unless significant influence can be clearly demonstrated**. कोणते गृहीतक लागू होते आणि दिलेल्या facts नी ते खोडले जाते का ते सांगा.

The equity method अशी पद्धत आहे जिथे investment **initially recorded at cost, identifying any goodwill or capital reserve arising at the time of acquisition**. त्यानंतर **carrying amount is adjusted thereafter for the post-acquisition change in the investor's share of the net assets of the investee**, आणि consolidated statement of profit and loss मध्ये investee च्या कामकाजाच्या निकालातला investor चा वाटा दिसतो.

AS 23 applies only in consolidated financial statements. Investor च्या **separate** statements मध्ये त्या

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

investment चे accounting **AS 13** खालीच चालू राहते. हा ठरलेला एका mark चा मुद्दा आहे आणि विद्यार्थी तो सतत गमावतात.

When the equity method is NOT followed — AS 21 सारखीच तीच दोन कारणे: (a) **control or the investment is intended to be temporary because it is acquired and held exclusively with a view to its subsequent disposal in the near future**; किंवा (b) associate **operates under severe long-term restrictions that significantly impair its ability to transfer funds to the investor**. अशा वेळी त्या investment ला AS 13 खाली carry केले जाते.

पद्धत लावताना: investment ची नोंद equity method खाली **from the date the relationship comes into effect** सुरू होते. **difference between cost and the investor's share of equity at the date of acquisition is goodwill or capital reserve** — Study Material च्या Case 1 मध्ये 22% holding ची किंमत ₹33,000 आहे आणि एकूण equity ₹2,00,000, म्हणून वाटा ₹44,000 येतो आणि त्यामुळे **capital reserve** निघते.

Goodwill or capital reserve arising on an associate is included in the carrying amount of the investment and is disclosed separately — ते consolidated balance sheet मध्ये स्वतंत्र asset म्हणून दाखवले जात नाही.

Post-acquisition adjustments: associate च्या **profits or losses** मधला investor चा वाटा carrying amount समायोजित करतो आणि consolidated profit and loss मध्ये जातो; **distributions received reduce the carrying amount**; आणि associate च्या equity मधले जे बदल तिच्या profit and loss मधून गेलेले नाहीत, जसे **revaluation reserve**, त्यांच्यासाठीही समायोजन केले जाते — ते consolidated statements मधल्या त्याच reserve मध्ये जातात.

Losses: जिथे investor च्या वाट्याचे losses **equals or exceeds the carrying amount of the investment, the investor discontinues recognising further losses** तिथे ती investment शून्यावर दाखवली जाते. पुढचे losses फक्त तेवढ्या प्रमाणात provide केले जातात जेवढ्या प्रमाणात investor ने associate च्या वतीने obligations घेतल्या किंवा payments केल्या असतील.

Uniform policies आणि unrealised profits: जिथे शक्य असेल तिथे **differences in accounting policies** साठी समायोजन केले जाते, आणि **unrealised profits and losses on transactions between the investor and the associate are eliminated to the extent of the investor's interest** — फक्त वाट्यापुरते, पूर्णपणे नाही, आणि AS 21 पेक्षा हाच फरक आहे.

Contingencies: investor आपल्या **share of the contingencies and capital commitments of the associate** चे disclosure करतो, आणि ज्यांसाठी तो contingently liable आहे त्यांचेही.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- significant influence ची व्याख्या आणि 20% चे गृहीतक दोन्ही दिशांनी शब्दशः लिहिता आले पाहिजे. holding चे वर्गीकरण करण्याआधी ते लिहा.
- लक्षात ठेवा की AS 23 फक्त consolidated statements मध्ये चालते; separate statements वर AS 13 चे नियंत्रण असते.

PQ 2.1 · RTP 2024-Sep [15] · Pg 492 — LEVEL I Remembering — मध्यम

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- क्रमाने काम करा: आधी significant influence सिद्ध करा, acquisition च्या वेळचा investor चा equity मधला वाटा काढा, goodwill किंवा capital reserve काढा, आणि मग post-acquisition profits, distributions व equity मधल्या इतर हालचालींसाठी समायोजन करा.
- Goodwill ला investment च्या carrying amount मध्ये धरा आणि त्याचे disclosure स्वतंत्रपणे करा, स्वतंत्र asset म्हणून दाखवू नका.
- Associate शी झालेल्या व्यवहारांवरचा unrealised profit फक्त investor च्या वाट्यापुरता काढून टाका.
- जिथे साठलेल्या losses नी investment शून्यावर आणली असेल तिथे पुढचे losses recognise करणे थांबवा आणि का ते सांगा.

PQ 2.2 · RTP 2025-Jan [17] · Pg 493 — LEVEL II Application — मध्यम

विषय 3: AS 27 — Joint Ventures मधील हितसंबंधांचे Financial Reporting [AS 27-Financial Reporting of Interests in Joint Ventures]

L2P1-C10-U10-T03

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 10 Unit 3, AS 27 Financial Reporting of Interests in Joint Ventures, Study Material 2026 July Chapter 10.3, पाने 10.141–10.176 — त्यातही मुख्यतः हे भाग पाहा: §3.3 Definitions, §3.4 Contractual arrangement, §3.5 joint venture चे प्रकार, §3.6–3.8 JCO, JCA आणि JCE, §3.9 Consolidated financial statements, §3.10 venturer आणि joint venture यांच्यातले व्यवहार, §3.13 Disclosure.

NOTES

व्याख्या: joint venture म्हणजे **contractual arrangement whereby two or more parties undertake an economic activity which is subject to joint control**. यातून दोन आवश्यक अटी निघतात: **two or more parties coming together** — व्यक्ती किंवा कोणत्याही स्वरूपाची business organisation, व्यक्तींचा समूह, association of persons, एखादी company किंवा firm — आणि **a contractual arrangement establishing joint control**.

Joint control म्हणजे एखाद्या आर्थिक कामावरच्या नियंत्रणाची **contractually agreed sharing of control**, आणि joint venture ला associate किंवा subsidiary पासून वेगळे करणारे तेच आहे. **Without a contractual arrangement there is no joint venture** — shareholdings कितीही समान असली तरी.

तीन प्रकार, आणि त्यांचे reporting एकमेकांपासून पूर्णपणे वेगळे आहे: Jointly Controlled Operations

www.scanneradda.com

(JCO), **Jointly Controlled Assets (JCA)** आणि **Jointly Controlled Entities (JCE)**.

Jointly Controlled Operations: इथे **no separate entity is created**. प्रत्येक venturer **its own resources** वापरतो, स्वतःचा निधी उभा करतो, स्वतःचे expenses करतो आणि स्वतःची sales करतो, आणि **same assets and employees for the joint venture and for its own business** वापरतो. एकत्र तयार झालेल्या उत्पादनातून येणारे revenue आणि वाटून घ्यायचे expenses कसे विभागायचे ते agreement ठरवते.

Reporting a JCO: venturer आपल्या स्वतःच्या statements मध्ये joint venture मधून **the assets it controls, the liabilities it incurs, the expenses it incurs, and its share of the income** recognise करतो. **No adjustment or consolidation procedure is required** — या प्रकाराचा मुद्दाच तो आहे.

Jointly Controlled Assets: इथेही **no separate legal entity**; venturers **own the assets jointly** आणि प्रत्येकासाठी आर्थिक लाभ निर्माण करण्यासाठी ती वापरतात, आणि contract प्रमाणे expenses व liabilities उचलतात. सांगायची तीन वैशिष्ट्ये: **no separate legal identity**, **common control over the joint assets**, आणि **use of the asset for each venturer's own benefit**.

Reporting a JCA: venturer **its share of the jointly controlled assets, classified according to their nature** recognise करतो; **any liabilities it has incurred**; **its share of any liabilities incurred jointly**; **any income from the sale or use of its share of the output** आणि त्यासोबत आपल्या वाट्याचे expenses; आणि **any expenses it has incurred in respect of its interest**.

Jointly Controlled Entities: इथे venturers **create a new entity** — एखादी corporation, partnership किंवा दुसरी entity ज्यात प्रत्येक venturer ला हितसंबंध असतो — आणि त्यासोबत **a contractual arrangement establishing joint control** असते. ती entity **purchases its own assets, incurs its own liabilities and expenses, and makes its own sales**.

Reporting a JCE: consolidated financial statements मध्ये venturer आपल्या हितसंबंधाचे reporting **proportionate consolidation** वापरून करतो — assets, liabilities, income आणि expenses यांपैकी प्रत्येकातला आपला वाटा line by line एकत्र करून. त्याच्या **separate financial statements** मध्ये मात्र तो हितसंबंध **AS 13** खाली investment म्हणून हाताळला जातो.

Venturer आणि joint venture यांच्यातले व्यवहार — इथली असमानता हाच परीक्षेचा मुद्दा आहे. जेव्हा venturer joint venture ला **sells or contributes assets to** तेव्हा तो **only that portion of the gain or loss attributable to the interests of the other venturers** recognise करतो; पण जिथे व्यवहार **evidence of a reduction in the net realisable value of current assets or an impairment loss** देतो तिथे तो **full amount of any loss** recognise करतो. आणि जेव्हा venturer joint venture कडून **purchases assets from** तेव्हा तो **not recognise its share of the profit** — जोपर्यंत तो ती assets स्वतंत्र पक्षाला **disposes of the assets** करत नाही तोपर्यंत; losses मात्र वरच्याच आधारावर recognise होतात.

CONCEPT BASE: Scanner या विषयाची घोषणा करते पण या आवृत्तीत त्यासाठी एकही प्रश्न देत नाही. तो परीक्षेच्या कक्षेत आहेच, आणि तीन प्रकार व त्यांची reporting treatments हाच प्रश्नाचा सर्वाधिक संभाव्य आकार आहे.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 11

Companies ची Financial Statements

Financial Statements of Companies

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **फक्त sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	0.0%	375 पैकी 0 marks
Level II — Analysis & Application	100.0%	375 पैकी 375 marks

पेपरच्या Level I किमान मर्यादेच्या खाली: या प्रकरणाचे शून्य marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथे आधार घेण्यासारखी theory जवळपास नाहीच. इथला प्रत्येक mark sum सोडवूनच मिळतो, म्हणून तयारी म्हणजे सराव, वाचन नव्हे.

Unit 11.1: Financial Statements ची तयारी (महत्त्व: B)

6 विषय · 22 वर्गीकृत प्रश्न

विषय 1: Company म्हणजे काय [Meaning of a Company]

L2P1-C11-U11.1-T01

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 11 Unit 1, §1.1 Meaning of Company, Study Material 2026 July, पाने 11.2–11.4 — विविध प्रकारच्या company च्या Section 2 मधील व्याख्या.

NOTES

Section 2(20): company म्हणजे अशी company जी **Companies Act, 2013 खाली किंवा त्याआधीच्या कोणत्याही company law खाली incorporate झालेली आहे** — उदा. Companies Act, 1956.

Section 2(21) — company limited by guarantee: अशी company जिच्या members ची liability **memorandum द्वारे अशा रकमेपुरती मर्यादित असते, जी company wound up होण्याच्या प्रसंगी तिच्या assets मध्ये भर घालण्याचे प्रत्येक member ने स्वत:पुरते मान्य केलेले असते**.

Section 2(22) — company limited by shares: अशी company जिच्या members ची liability **memorandum द्वारे, त्यांच्याकडील shares वर जी काही रक्कम unpaid असेल तेवढ्यापुरती मर्यादित असते**.

तयार ठेवायच्या इतर व्याख्या: private company (Section 2(68)), **public company** (Section 2(71)), **One Person Company** (Section 2(62)), **small company** (Section 2(85)), **holding** आणि **subsidiary** company (Sections 2(46) आणि 2(87)), **listed company** (Section 2(52)) आणि **government company** (Section

www.scanneradda.com

2(45)).

Accounts च्या दृष्टीने हे classification का महत्त्वाचे, आणि परीक्षक याच बाजूने प्रश्न विचारतो: company चा प्रकार ठरवतो की **कोणती financial statements तयार करावी लागतील** — One Person Company, small company आणि dormant company यांना **cash flow statement समाविष्ट करण्याची गरज नाही** — आणि Chapter 3 मधील SMC criteria द्वारे **Accounting Standards ची applicability** सुद्धा तोच ठरवतो.

CONCEPT BASE: Scanner हा विषय जाहीर करतो, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. पुढचे पूर्ण प्रकरण याच्यावर उभे आहे, म्हणून तो एकदा वाचून पुढे जा.

विषय 2: Books of Accounts ची देखभाल [Maintenance of Books of Accounts]

L2P1-C11-U11.1-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §1.2 Maintenance of Books of Account, Study Material, पाने 11.4–11.7 — Section 128 आणि त्याला जोडलेल्या अटी.

NOTES

Section 128: प्रत्येक company ने **आपल्या registered office मध्ये books of account आणि इतर संबंधित books व papers तयार करून ठेवावीत तसेच प्रत्येक financial year ची financial statements सुद्धा**, जी **company च्या कारभाराच्या स्थितीचे true and fair view देतील** — तिच्या branch offices च्या स्थितीसह.

त्या एका वाक्यात दडलेल्या चार अटी — आणि प्रश्न सहसा यांपैकी एकावरच उभे असतात: books **registered office मध्येच** ठेवाव्या लागतात; त्या **प्रत्येक financial year** साठी असाव्या लागतात; त्या **accrual basis वर आणि double entry system नुसार** असाव्या लागतात; आणि त्यांनी **true and fair view** द्यायला हवा.

Books भारतात दुसऱ्या एखाद्या ठिकाणी ठेवता येतात — जर Board ने तसे ठरवले असेल, आणि त्या ठिकाणाचा संपूर्ण पत्ता देऊन company ने **सात दिवसांच्या आत Registrar कडे लेखी notice दाखल केली** असेल तर.

Books विहित पद्धतीने electronic mode मध्ये ठेवता येतात.

Company ला एखादे branch office असेल — भारतात किंवा भारताबाहेर — तर **त्या branch मधील व्यवहारांशी संबंधित योग्य books of account त्याच office मध्ये ठेवली गेली** असतील आणि **योग्य summarised returns नियमितपणे registered office ला पाठवली जात** असतील, किंवा books जिथे ठेवली आहेत त्या दुसऱ्या ठिकाणी पाठवली जात असतील, तर तिने पालन केले असे मानले जाते.

Preservation: books of account, तसेच कोणत्याही entry शी संबंधित vouchers, **संबंधित financial year च्या लगेच आधीच्या किमान आठ financial years** इतक्या काळासाठी सुस्थितीत ठेवावी लागतात — आणि company आठ वर्षांपेक्षा कमी काळ अस्तित्वात असेल तर तिच्या आधीच्या सर्व वर्षांसाठी.

CONCEPT BASE: Scanner ने जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये अद्याप विचारलेला नाही. आठ वर्षांचा preservation चा नियम आणि सात दिवसांची notice — ही दोन तथ्ये उद्धृत करण्याजोगी आहेत.

विषय 3: Statutory Books

L2P1-C11-U11.1-T03

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §1.3 Statutory Books, Study Material, पाने 11.7–11.8 — registers, आणि प्रत्येक register ज्या section खाली ठेवला जातो ती section.

NOTES

हे register आणि section अशा जोड्या म्हणूनच लक्षात ठेवा — प्रश्न याच स्वरूपात विचारला जातो:

Register of Investments — company स्वत:च्या नावावर धारण करते त्या investments चा — **Section 187** खाली.

Register of Charges — **Section 85** खाली.

Register of Members — **Section 88** खाली.

Register of Debenture-holders and other Security holders — हा सुद्धा **Section 88** खालीच ठेवला जातो.

Minute Books — **Section 118** खाली.

Register of Contracts or arrangements in which directors are interested — **Section 189** खाली ठेवला जातो.

Register of Directors and Key Managerial Personnel and their shareholding — **Section 170** खाली ठेवला जातो.

Register of Loans and Investments by the company — **Section 186** खाली ठेवला जातो.

Register of Renewed and Duplicate Share Certificates आणि **Register of Deposits** ही नेहमीची यादी पूर्ण करतात; जशी छापली आहे तशी संपूर्ण यादी पाहण्यासाठी Study Material मधला para 1.3 पाहा.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये विचारलेला नाही. आलाच तर तो यादीचाच प्रश्न असेल, म्हणून वर्णन नव्हे, यादी लक्षात ठेवा.

विषय 4: Annual Returns

L2P1-C11-U11.1-T04

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

Read first वाचा — §1.4 Annual Return, Study Material, पाने 11.8–11.10 — Section 92, सही कोण करते, आणि filing च्या मुदती.

NOTES

Section 92: प्रत्येक company ने **विहित नमुन्यात annual return तयार करावा**, **ज्यावर एक director आणि company secretary यांची सही असेल** किंवा, company secretary नसेल तिथे, **practice मधील एखाद्या company secretary ची सही असेल**.

लहान संस्थांसाठीची सवलत: One Person Company आणि small company च्या बाबतीत annual return वर **company secretary ची, आणि ती नसेल तर company च्या director ची सही** असते. इथे practising company secretary लागत नाही हे लक्षात घ्या.

Filing: annual return **annual general meeting च्या तारखेपासून 60 दिवसांच्या आत Registrar कडे** दाखल केला जातो; किंवा एखाद्या वर्षी **AGM झालीच नसेल** तर **AGM जेव्हा व्हायला हवी होती त्या तारखेपासून 60 दिवसांच्या आत**, **ती का झाली नाही याची कारणे देणाऱ्या statement सह**.

या दोन मुदती हा कायमचा प्रश्न आहे: AGM पासून साठ दिवस, किंवा ती जेव्हा व्हायला हवी होती त्या तारखेपासून साठ दिवस, कारणांसह.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये अद्याप विचारलेला नाही.

विषय 5: Final Accounts

L2P1-C11-U11.1-T05

Read first वाचा — §1.5 Final Accounts, Study Material, पाने 11.10–11.18, सोबत Schedule III चे formats — Section 129 आणि Section 2(40) खालील financial statements चे घटक.

NOTES

Section 129: annual general meeting मध्ये **Board of Directors company समोर financial statements मांडेल**, आणि ती statements **true and fair view** देणारी असावीत, **Section 133 खाली notified Accounting Standards** चे पालन करणारी असावीत, आणि **Schedule III** मध्ये दिलेल्या नमुन्यात असावीत.

Section 2(40) खाली financial statements मध्ये इतके येतात: (i) financial year अखेरचे **balance sheet**; (ii) **profit and loss account**, किंवा नफ्यासाठी नसलेली कामे करणाऱ्या company साठी **income and expenditure account**; (iii) **cash flow statement**; (iv) **statement of changes in equity, लागू असल्यास**; आणि (v) त्या documents ला जोडलेली किंवा त्यांचा भाग बनणारी कोणतीही **explanatory note**.

लक्षात ठेवण्याजोगी सवलत: One Person Company, small company आणि dormant company च्या

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

financial statements मध्ये **cash flow statement असण्याची गरज नाही**.

Schedule III ची शिस्त — या विषयातले बहुतेक marks इथेच मिळतात आणि इथेच जातात. Balance sheet आधी **Equity and Liabilities** आणि मग **Assets** या क्रमाने मांडा, प्रत्येकाची विहित शीर्षकांत विभागणी करून; प्रत्येक item **current की non-current** हे ठरवा; आणि तपशील **Notes to Accounts** मध्ये टाका, statement च्या दर्शनी भागावरून note क्रमांकाने cross-reference देऊन.

Current की non-current हे operating cycle, बारा महिन्यांत अपेक्षित realisation किंवा settlement, asset मुख्यतः trading साठी धरलेली आहे का, आणि company ला settlement किमान बारा महिने पुढे ढकलण्याचा बिनशर्त हक्क आहे का — यावरून ठरते. हा test सवयीने नव्हे, तर item-गणिक लावा.

सर्वात जास्त वेळा चुकणारी items: subscribed capital मधून वजा करायचे **calls in arrear**; Act आणि standards मागतात तशी हाताळायची **provision for tax** आणि **proposed dividend**; वेगळी disclose करायची **सहा महिन्यांहून जास्त काळ थकलेली trade receivables**; इतर bank balances पासून वेगळे disclose करायचे **non-Scheduled Bank balance**; आणि asset म्हणून न ठेवता write off करायचे **preliminary आणि share issue expenses**.

Depreciation Schedule II मध्ये सांगितल्याप्रमाणे दिले जाते, आणि एखाद्या financial year मध्ये assets **विकल्या, टाकून दिल्या, पाडल्या किंवा नष्ट झाल्या** तर **written down value आणि scrap म्हणून मिळालेली रक्कम यांतला जास्तीचा भाग त्याच financial year मध्ये write off करावा लागतो**.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 17 प्रश्न

- उत्तर Schedule III च्या क्रमाने तयार करा आणि प्रत्येक head व sub-head ला नाव द्या. बरोबर असलेले trial balance Schedule III खेरीज दुसऱ्या format मध्ये उतरवले तर presentation चे इतके marks जातात, जितके कोणत्याही आकडेमोडीच्या चुकीने जात नाहीत.
- Notes to accounts नीट तयार करा आणि त्यांना क्रमांक द्या, मग balance sheet आणि statement of profit and loss च्या दर्शनी भागावरून cross-reference द्या. प्रश्न जवळपास नेहमीच notes मागतात आणि त्यांना भरपूर marks असतात.
- Adjustments ठरावीक क्रमाने करा — depreciation, provision for tax, reserves कडे transfers, proposed किंवा interim dividend, आणि मग प्रश्नापुरत्या खास बाबी — आणि प्रत्येकासाठी working दाखवा.
- प्रत्येक item current की non-current हे स्पष्टपणे ठरवा. जिथे वाद होऊ शकतो तिथे तुम्ही कोणता test लावला ते लिहा.
- नेहमीचे traps लक्षात ठेवा: calls in arrear, non-Scheduled Bank कडचे bank balance, सहा महिन्यांहून जुनी receivables, आणि trial balance मध्ये अजूनही बसलेला preliminary expenses चा आकडा.

PQ 5.15 · PYQ 2025-Jan [6] (Or) (a) · 4M · Pg 547	LEVEL II Application	सोपा
PQ 5.1 · RTP 2019-Nov [1] (a) · Pg 498	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.2 · PYQ 2019-Nov [5] (a) · 10M · Pg 503	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 5.7 · PYQ 2023-May [4] (a) · 10M · Pg 520	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.8 · RTP 2023-Nov [1] · Pg 523	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.11 · RTP 2024-May [18] · Pg 536	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.4 · MTP 2020-Oct [2] (a) · 16M · Pg 507	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.5 · PYQ 2021-Jul [4] · 20M · Pg 511	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.6 · PYQ 2022-Nov [4] · 20M · Pg 515	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.9 · PYQ 2023-Nov [4] · 20M · Pg 526	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.10 · MTP 2024-Mar [2] · 14M · Pg 532	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.12 · PYQ 2024-Sep [2] · 14M · Pg 539	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.13 · MTP 2024-Nov [2] · 14M · Pg 543	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.16 · PYQ 2025-May [2] · 14M · Pg 549	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.17 · PYQ 2025-Sep [2] · 14M · Pg 553	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.18 · PYQ 2026-May [2] · 14M · Pg 557	LEVEL II Application	कठीण
PQ 5.19 · PYQ 2026-Sep [2] (a) · 10M · Pg 561	LEVEL II Application	कठीण

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 2 प्रश्न

- एखाद्या company ने item चुकीच्या वर्गात टाकली असेल किंवा आवश्यक disclosure गाळली असेल, तिथे Schedule III चे head सांगा, योग्य मांडणी काय असेल ते लिहा, आणि totals वर किती परिणाम होतो ते आकड्यात मांडा.
- ही statements true and fair view देतात का यावर निष्कर्ष लिहा, आणि तसे होण्यासाठी काय बदलावे लागेल ते सांगा.

PQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [6] (a) · 5M · Pg 506	LEVEL II Evaluation	सोपा
PQ 5.14 · MTP 2024-Nov [6] (Or) (a) · 4M · Pg 547	LEVEL II Evaluation	सोपा

विषय 6: Distributed Profit

L2P1-C11-U11.1-T06

Read first वाचा — §1.6 Distributable Profit, Study Material, पाने 11.18–11.28 — dividend म्हणजे काय,

Section 123(1) ते (3), Section 123(2) आणि Schedule II, आणि Companies (Declaration and Payment of Dividend) Rules, 2014.

NOTES

हा विषय का आहे: profit and loss account मध्ये दिसणारा नफा **प्रत्येक वेळी वाटपासाठी उपलब्ध असतोच असे नाही**. तो उपलब्ध आहे की नाही हे **नफ्याच्या रचनेवर आणि त्यातून प्राधान्याने कराव्या लागणाऱ्या provisions व appropriations वर** अवलंबून असते.

Meaning of dividend: members कडे असलेल्या shares च्या संख्येनुसार आणि त्यांना जोडलेल्या हक्कांनुसार divisible profit चे त्यांच्यात केलेले वाटप. अशा वाटपात **assets बाहेर जातातच असे नाही** — cash दिली जाते तिथे जातात; पण **नफा capitalise करून तो मोफत दिल्या जाणाऱ्या bonus shares कडे वळवला जातो तिथे कोणतीही assets बाहेर जात नाहीत**, कारण तिथे नफा फक्त capitalise होतो आणि paid-up capital वाढते. **Section 2(35) — 'dividend' मध्ये interim dividend येतो.**

Section 123(1) — अनुमत चार sources, आणि याखेरीज दुसरे काहीही नाही: (a) **त्या financial year च्या company च्या नफ्यातून**, जो Section 123(2) खाली **depreciation ची तरतूद केल्यानंतर** काढलेला असतो; (b) **आधीच्या कोणत्याही financial years च्या न वाटलेल्या नफ्यातून**, जो depreciation ची तरतूद केल्यानंतर काढलेला असतो; (c) **दोन्हींतून**; किंवा (d) **Central किंवा State Government ने दिलेल्या पैशांतून**, जे त्या government ने दिलेल्या guarantee नुसार dividend देण्यासाठी दिलेले असतात.

आणि proviso: free reserves खेरीज इतर कोणत्याही reserves मधून dividend declare करता येत नाही किंवा देता येत नाही.

कोणत्याही उत्तराच्या सुरुवातीला लिहायची दोन तत्त्वे: नफ्याखेरीज दुसऱ्या कशातूनही dividend declare करता येत नाही, आणि **dividend च्या रूपाने shareholders ना capital परत करता येत नाही**. इतर कोणत्याही source मधून दिलेला dividend म्हणजे capital मधून dividend दिल्यासारखेच.

Depreciation: dividend declare करण्यासाठी **ज्या वर्षी नफा कमावला त्या वर्षाचे depreciation तर द्यायचेच, पण मागील वर्षांच्या depreciation चे कोणतेही arrears सुद्धा तरतूद केल्यानंतर** trading profit किंवा surplus उरतो हे गृहीत धरले जाते. **Section 123(2)** नुसार depreciation **Schedule II** मध्ये सांगितलेल्या प्रमाणात द्यावे लागते. Assets **विकल्या, टाकून दिल्या, पाडल्या किंवा नष्ट झाल्या** तर **written down value आणि scrap म्हणून मिळालेली रक्कम यांतला जास्तीचा भाग त्याच financial year मध्ये write off केला जातो**.

Interim dividend — Section 123(3): Board कोणत्याही financial year मध्ये **profit and loss account मधील surplus मधून आणि ज्या financial year मध्ये तो declare होतो त्या वर्षाच्या नफ्यातून** interim dividend declare करू शकते. **Proviso:** जर company ला **declaration च्या तारखेच्या लगेच आधीच्या quarter अखेरपर्यंत चालू financial year मध्ये तोटा झाला असेल**, तर interim dividend **लगेच आधीच्या तीन financial years मध्ये declare झालेल्या dividends च्या सरासरीपेक्षा जास्त दराने declare करता येणार नाही**.

नफा अपुरा असलेल्या किंवा मुळीच नसलेल्या वर्षात accumulated profits मधून dividend — Companies (Declaration and Payment of Dividend) Rules, 2014, आणि या अटी एकत्रितपणे पाळाव्या लागतात: (1)

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

declare होणारा दर लगेच आधीच्या तीन वर्षांत ज्या दरांनी dividend declare झाला त्यांच्या सरासरीपेक्षा जास्त असता कामा नये — ज्या company ने **त्या तिन्ही वर्षांपैकी प्रत्येक वर्षी एकही dividend declare केलेला नाही** तिला हे लागू होत नाही; (2) **accumulated profits मधून काढलेली एकूण रक्कम paid-up share capital आणि free reserves यांच्या बेरजेच्या एक-दशांशापेक्षा जास्त असता कामा नये** — ताज्या audited financial statement मध्ये दिसते त्याप्रमाणे; (3) अशी काढलेली रक्कम **ज्या financial year मध्ये dividend declare होतो त्या वर्षातील तोटे आधी भरून काढण्यासाठी** वापरावी; आणि (4) **अशी रक्कम काढल्यानंतर reserves चे शिल्लक balance paid-up share capital च्या पंधरा टक्क्यांच्या खाली जाता कामा नये** — ताज्या audited financial statement मध्ये दिसते त्याप्रमाणे.

काम करण्याचा क्रम, आणि चांगले उत्तर तोच दाखवते: वर्षाच्या नफ्यापासून सुरुवात करा, arrears सह depreciation ची तरतूद करा, बंधनकारक transfers लावा, source ची Section 123(1) समोर तपासणी करा, आणि accumulated profits मधून रक्कम काढली जात असेल तर Rules लावा — चारही अटी एक-एक करून तपासत.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 2 प्रश्न

- वाटपासाठी उपलब्ध रक्कम पायरीपायरीने काढा: वर्षाचा नफा, वजा arrears सह depreciation, वजा बंधनकारक appropriations, आणि मग उपलब्ध शिल्लक. प्रत्येक पायरीला नाव द्या.
- Accumulated profits मधून रक्कम काढली जात असेल तिथे 2014 च्या Rules च्या चारही अटी स्वतंत्रपणे तपासा, आणि एक-दशांशाची मर्यादा व पंधरा टक्क्यांची किमान पातळी यांची आकडेमोड दाखवा. Marks नेमके तिथेच आहेत.
- आधीच्या quarter पर्यंत company ला तोटा झालेला असताना interim dividend असेल, तिथे मागील तीन वर्षांच्या दरांची सरासरी काढा आणि declaration तिच्यावरच थांबवा.
- Section 123(1) खाली कोणत्या source वर भिस्त ठेवली ते शब्दांत लिहा. source चे नाव न घेता नुसता आकडा देणारे उत्तर अपूर्ण आहे.

PQ 6.2 · PYQ 2025-May [6] (b) · 4M · Pg 565	LEVEL II Application	सोपा
PQ 6.3 · PYQ 2026-Jan [6] (b) · 4M · Pg 567	LEVEL II Application	सोपा

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादी company revaluation reserve किंवा दुसऱ्या एखाद्या non-free reserve मधून dividend देऊ पाहत असेल, तिथे Section 123(1) चा proviso त्याला मनाई करतो हे सांगा, आणि ते capital मधून दिलेल्या payment सारखेच ठरेल असेही लिहा.
- Depreciation चे arrears दिलेले नसतील, तिथे declaration साठी चालू वर्षाबरोबरच arrears ची तरतूदही गृहीत आहे हे सांगा, आणि वाटपयोग्य रक्कम पुन्हा काढा.

PQ 6.1 · PYQ 2024-May [6] (Or) (b) · 4M · Pg 564	LEVEL II Evaluation	सोपा

www.scanneradda.com

Unit 11.2: Cash Flow Statements (महत्त्व: C)

8 विषय · 19 वर्गीकृत प्रश्न

विषय 1: Cash चे Elements [Elements of Cash]

L2P1-C11-U11.2-T01

Read first वाचा — Chapter 11 Unit 2, §2.2 Elements of Cash, Study Material, पाने 11.80–11.82, सोबत Chapter 4 Unit 2 मधील AS 3.

NOTES

Cash मध्ये हातातील रोख आणि banks कडील demand deposits येतात. Cash equivalents म्हणजे **short-term, अत्यंत तरल अशी investments जी ठरावीक रकमेच्या cash मध्ये सहज बदलता येतात आणि ज्यांच्या मूल्यात बदल होण्याचा धोका नगण्य असतो**.

तीन महिन्यांचा test: एखादी investment साधारणपणे cash equivalent ठरते ती तेव्हाच, जेव्हा तिची **मुदत अल्प असते — उदा. acquisition च्या तारखेपासून तीन महिने किंवा त्याहून कमी**. हा test balance sheet च्या तारखेला नव्हे, acquisition च्या तारखेला लावा.

Equity investments cash equivalents मधून वगळल्या जातात — जोपर्यंत त्या तत्त्वतः cash equivalent नसतील, उदा. **ठरलेल्या redemption च्या तारखेच्या थोडेच आधी घेतलेले preference shares**.

Bank borrowings सहसा financing activities मध्ये येतात; पण **मागणीनुसार परत करायचे असे bank overdrafts, जे एखाद्या enterprise च्या cash management चा अविभाज्य भाग असतात**, ते **cash and cash equivalents चा एक घटक** म्हणून धरले जातात. हा समावेश वारंवार विचारला जातो, कारण त्याने closing balance बदलते.

Cash and cash equivalents च्या items मधल्या हालचाली म्हणजे cash flows नव्हेत — current account मधून तीन महिन्यांच्या deposit मध्ये पैसे हलवले तर रचना बदलते, एकूण रक्कम नाही. एरवी बरोबर असलेल्या statement मधली सर्वात सामान्य चूक हीच.

Evaluation मानकावर पारखून निर्णय देणे · 1 प्रश्न

- एखादी item cash equivalents मध्ये धरली असेल किंवा त्यातून वगळली असेल, तिथे ती तीन महिन्यांच्या नियमासमोर आणि नगण्य धोक्याच्या अटीसमोर तपासा, आणि treatment बरोबर आहे की नाही ते स्पष्ट सांगा.
- Bank overdraft च्या बाबतीत विचारा की तो मागणीनुसार परत करायचा आहे का आणि cash management चा अविभाज्य भाग आहे का. असेल तर तो financing मध्ये नव्हे, cash and cash equivalents मध्येच येतो.

PQ 1.1 · PYQ 2017-May [1] (b) {C} · 5M · Pg 574 — LEVEL II Evaluation — सोपा

www.scanneradda.com

विषय 2: Cash Flow Activities चे वर्गीकरण [Classification of Cash Flow Activities]

L2P1-C11-U11.2-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §2.3 Classification of Cash Flow Activities, Study Material, पाने 11.82–11.85.

NOTES

तीन activities: operating — enterprise च्या **मुख्य revenue-producing activities** आणि investing किंवा financing मध्ये न येणारी इतर कामे; **investing** — **long-term assets आणि cash equivalents मध्ये न येणाऱ्या इतर investments ची खरेदी व विल्हेवाट**; **financing** — ज्यांतून **owners' capital आणि borrowings च्या आकारात व रचनेत बदल होतो** अशा activities.

ही विभागणी का महत्त्वाची: operating activities मधून येणाऱ्या cash flows ची रक्कम हे प्रमुख निर्देशक आहे की कामकाजातून **कर्जफेड करण्याइतकी, operating capability टिकवण्याइतकी, dividends देण्याइतकी आणि बाहेरच्या स्रोतांकडे न जाता नव्या investments करण्याइतकी cash निर्माण झाली आहे का**.

Interest आणि dividends — एक धोरण ठरवा आणि तेच पाळा: financial enterprise च्या बाबतीत दिलेले interest आणि मिळालेले interest व dividends **operating** मध्ये धरले जातात. **इतर enterprises** च्या बाबतीत **दिलेले interest financing** मध्ये, आणि **मिळालेले interest व dividends investing** मध्ये धरले जातात. **दिलेले dividends financing** मध्ये येतात.

Taxes on income operating मध्ये धरले जातात — जोपर्यंत ते **financing आणि investing activities शी नेमके जोडता येत नाहीत** तोपर्यंत.

Non-cash transactions cash flow statement मधून वगळल्या जातात — shares देऊन किंवा finance lease ने asset घेणे, अथवा debt चे equity मध्ये रूपांतर — आणि ती **financial statements मध्ये इतरत्र disclose केली जातात**, जेणेकरून investing आणि financing कामाबद्दलची सर्व संबंधित माहिती मिळेल.

CONCEPT BASE: Scanner ने जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. तरीही या Unit मधल्या प्रत्येक प्रश्नाचा पाया हाच आहे.

विषय 3: Operating Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Operating Activities]

L2P1-C11-U11.2-T03

Read first वाचा — §2.4 Calculation of Cash Flows from Operating Activities, Study Material, पाने 11.85–11.95, सोबत सोडवलेली formats.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

दोन methods: direct method, जी **gross cash receipts आणि gross cash payments चे प्रमुख वर्ग** दाखवते; आणि **indirect method**, जी **net profit or loss** पासून सुरू होऊन त्यात समायोजन करते. **Direct method ला प्राधान्य आहे**, कारण ती receipts आणि payments चे स्रोत दाखवते आणि त्यामुळे भविष्यातील cash flows चा अंदाज बांधायला मदत होते.

Indirect method ठरावीक क्रमाने — प्रत्येक वेळी हाच क्रम पाळा: net profit before tax and extraordinary items पासून सुरुवात करा; non-cash आणि non-operating charges **परत जोडा** — depreciation, amortisation, provisions, assets विकण्यावरचा तोटा, interest expense; non-operating credits **वजा करा** — interest आणि dividend income, assets विकण्यावरचा नफा; त्यातून **operating profit before working capital changes** मिळतो; मग **trade आणि इतर receivables, inventories, तसेच trade आणि इतर payables मधील बदलांचे** समायोजन करा; मग **income taxes paid** वजा करून **net cash from operating activities** काढा.

Working capital चा नियम: current asset मधील वाढ म्हणजे outflow आणि **घट म्हणजे inflow**; **current liability मधील वाढ म्हणजे inflow** आणि **घट म्हणजे outflow**. इथे चिन्ह चुकणे ही या पेपरातली सर्वात सामान्य एकच चूक आहे.

Working capital च्या समायोजनांतून cash and cash equivalents वगळा — तीच तर या statement ची विषयवस्तू आहेत, तिचे input नव्हेत.

Provisions आणि reserves: provision for doubtful debts परत जोडून receivables ची हालचाल gross घ्या, किंवा ती हालचाल net घेऊन काहीही परत जोडू नका — यांपैकी एकच पद्धत सातत्याने वापरा आणि कोणती वापरली ते लिहा.

Extraordinary items — operating, investing किंवा financing activities मधून येणारी — **ज्या activity शी संबंधित असतील त्याच activity मध्ये वर्गीकृत केली जातात आणि वेगळी disclose केली जातात**.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 4 प्रश्न

- छापील format वापरा आणि प्रत्येक subtotal ला नाव द्या — operating profit before working capital changes, cash generated from operations, net cash from operating activities. या subtotals ना स्वतःचे marks आहेत.
- सुरुवातीचा आकडा म्हणून tax आणि extraordinary items च्या आधीचा नफा घ्या, आणि दिलेला tax खाली एका वेगळ्या ओळीत वजा करा. Tax नंतरच्या नफ्यापासून सुरुवात करणे ही मूलभूत चूक आहे.
- Working capital मधले बदल ठरावीक क्रमाने घ्या आणि प्रत्येकाचे चिन्ह जागच्या जागी तपासा.
- एखादी item non-cash आणि non-operating दोन्ही असेल — उदा. fixed asset विकण्यावरचा नफा — तिथे ती operating मधून एकदाच काढून टाका आणि विक्रीचे संपूर्ण proceeds investing खाली दाखवा.

PQ 3.1 · MTP 2024-Mar [6] (b) · 4M · Pg 576	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.2 · PYQ 2024-May [3] (b) · 7M · Pg 577	LEVEL II	मध्यम

	Application	
PQ 3.3 · PYQ 2025-Jan [3] (b) · 7M · Pg 578	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.4 · PYQ 2025-Sep [3] (a) · 7M · Pg 580	LEVEL II Application	मध्यम

विषय 4: Investing Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Investing Activities]

L2P1-C11-U11.2-T04

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §2.5 Calculation of Cash Flows from Investing Activities, Study Material, पाने 11.95–11.99.

NOTES

Investing activities म्हणजे **long-term assets आणि cash equivalents मध्ये न येणाऱ्या इतर investments ची खरेदी व विल्हेवाट**. त्या महत्त्वाच्या आहेत कारण हे cash flows **भविष्यात उत्पन्न आणि cash flows निर्माण करण्यासाठी असलेल्या साधनांवर किती खर्च केला गेला** ते दाखवतात.

नेहमीचे inflows: property, plant and equipment आणि intangibles विकून मिळालेले proceeds; **shares, debentures आणि इतर securities मधील investments विकून मिळालेले proceeds**; **मिळालेले interest आणि dividends** (non-financial enterprise साठी); **तिसऱ्या पक्षांना दिलेल्या loans आणि advances ची परतफेड**.

नेहमीचे outflows: property, plant and equipment, intangibles आणि इतर long-term assets घेण्यासाठी केलेली payments — ज्यात capitalise केलेला development cost आणि स्वतः उभारलेली assets येतात; **investments घेण्यासाठी केलेली payments**; **तिसऱ्या पक्षांना दिलेली loans आणि advances**.

Gross दाखवा, net नाही. Fixed assets आणि investments च्या खरेदी व विक्री **एकमेकांविरुद्ध offset केल्या जात नाहीत** — machinery साठी दिलेले ₹50,000 आणि furniture वर मिळालेले ₹10,000 या दोन वेगळ्या ओळी आहेत, net ₹40,000 नव्हे.

परीक्षकाला fixed asset account हेच working पाहायचे असते. ते पुन्हा उभे करा — opening balance, additions, depreciation, written down value वरची disposals, closing balance — त्यातून purchase आणि sale चे आकडे काढा, आणि ते working दाखवा.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही; तरीही या Unit मधल्या प्रत्येक पूर्ण cash flow प्रश्नात हे आकडे येतातच.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 5: Financing Activities मधून Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow From Financing Activities]

L2P1-C11-U11.2-T05

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — §2.6 Calculation of Cash Flows from Financing Activities, Study Material, पाने 11.99–11.103.

NOTES

Financing activities म्हणजे ज्यांतून **owners' capital च्या — company च्या बाबतीत preference share capital धरून — आणि borrowings च्या आकारात व रचनेत बदल होतो** अशा activities. त्या वेगळ्या दाखवणे उपयोगी ठरते, कारण त्यातून **निधी देणाऱ्यांचे भविष्यातील cash flows वरचे दावे** अंदाजता येतात.

नेहमीचे inflows: shares किंवा तत्सम instruments च्या issue मधून मिळालेले proceeds; debentures, loans, notes, bonds आणि इतर अल्प किंवा दीर्घ मुदतीच्या borrowings च्या issue मधून मिळालेले proceeds.

नेहमीचे outflows: घेतलेल्या रकमांची परतफेड; preference shares चे redemption आणि equity shares चा buy-back; दिलेले dividends; दिलेले interest (non-financial enterprise साठी); **finance lease liability च्या मुद्दलाचा हिस्सा देणे.**

वारंवार चुकणारे दोन मुद्दे: shares च्या issue चे proceeds issue expenses वजा करून net घेतले जातात, आणि **मिळालेला securities premium हा financing inflow चाच भाग असतो**, वेगळी item नाही.

दिलेले interest non-financial enterprise साठी इथेच येते, आणि ते नफ्यात परत जोडून **operating मधून काढून टाकावे लागते**. दोन्ही गोष्टी करा, नाहीतर statement जुळणार नाही.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही; investing प्रमाणेच हे आकडे प्रत्येक पूर्ण प्रश्नात येतात.

विषय 6: Direct Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct Method]

L2P1-C11-U11.2-T06

Read first वाचा — direct method च्या मांडणीसाठी §2.4 पुन्हा, Study Material, पाने 11.85–11.90, सोबत illustrative format.

NOTES

www.scanneradda.com

Direct method gross cash receipts आणि gross cash payments चे प्रमुख वर्ग दाखवते — customers कडून मिळालेली cash, suppliers आणि employees ना दिलेली cash वगैरे — आणि **AS 3 ला तीच पसंत आहे**, कारण ती cash प्रत्यक्षात कुठून आली आणि कुठे गेली हे दाखवते.

खरे काम हे रूपांतरच आहे: customers कडून मिळालेली cash = sales, **अधिक** opening trade receivables, **उणे** closing trade receivables, आणि त्यात write off झालेले bad debts व provision मधील हालचाल यांचे समायोजन. **Suppliers ना दिलेली cash** = cost of goods sold, **अधिक** closing inventory, **उणे** opening inventory, **अधिक** opening trade payables, **उणे** closing trade payables. **Employees ना आणि इतर operating expenses साठी दिलेली cash** याच पद्धतीने काढली जाते — त्या खर्चात सुरुवातीची व शेवटची थकबाकी आणि आगाऊ रकमा यांचे समायोजन करून.

Non-cash items पूर्णपणे काढून टाका — direct method च्या operating भागात depreciation आणि provisions कधीच दिसत नाहीत.

मग income taxes paid वजा करा आणि **net cash from operating activities** दाखवा — indirect method नं जो आकडा आला असता तोच. प्रश्नात दोन्ही methods मागितल्या असतील तर हे जुळणे हाच स्वतंत्र एक mark आहे.

प्रश्नात statement of profit and loss आणि दोन balance sheets दिलेली असतील, तिथे प्रत्येक ओळ एक छोटे T-account म्हणून किंवा तीन ओळींचे working म्हणून उभी करा. ते मनातल्या मनात करायला जाणे हेच चुकांचे मूळ आहे.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- Direct method च्या प्रत्येक ओळीसाठी वेगळे working दाखवा — customers, suppliers, employees, इतर expenses. या workings ना statement इतकेच marks आहेत.
- Indirect method ने जो net cash from operating activities आला असता त्याच आकड्यावर जुळवा, आणि प्रश्नात दोन्ही मागितल्या असतील तर तसे लिहा.
- Direct method च्या operating भागात depreciation, provisions किंवा assets विकण्यावरचा नफा कधीही येऊ देऊ नका.

PQ 6.1 · RTP 2018-May [2] · Pg 584 — LEVEL II Application — मध्यम

विषय 7: Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Indirect Method]

L2P1-C11-U11.2-T07

Read first वाचा — §2.4 आणि §2.7 मधील illustrations, Study Material, पाने 11.90–11.145 — indirect method पूर्णपणे सोडवून.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

NOTES

Indirect method net profit or loss before taxation and extraordinary items पासून सुरू होते आणि त्यात **non-cash items चे, investing किंवा financing cash flows शी जोडलेल्या income अथवा expense च्या items चे, आणि working capital मधील बदलांचे** समायोजन करते.

ठरावीक क्रम, आणि उत्तरात तो स्पष्ट दिसायला हवा: net profit before tax and extraordinary items → depreciation, amortisation, impairment, provisions, assets विकण्यावरचा तोटा किंवा नफा, interest expense, interest व dividend income, foreign exchange तोटा किंवा नफा यांची adjustments → **operating profit before working capital changes** → inventories, trade व इतर receivables, trade व इतर payables यांतील हालचाली → **cash generated from operations** → **income taxes paid** → **net cash from operating activities**.

न दिलेले आकडे काढणे हेच बहुतांश काम आहे. Purchases, sales आणि depreciation साठी **fixed asset account** पुन्हा उभे करा; tax paid साठी **provision for tax account**; dividends paid साठी **profit and loss appropriation**; आणि proceeds व repayments साठी **loan accounts**. प्रत्येक पुनर्रचना नाव दिलेले working म्हणून दिसायला हवी.

Non-cash transactions वगळल्या जातात — finance lease खाली घेतलेली asset, cash खेरीज इतर मोबदल्यासाठी दिलेली shares, debentures चे रूपांतर — आणि ती **वेगळी disclose केली जातात**, जेणेकरून वाचणाऱ्याला ती दिसतच राहतील.

या Unit मधले नेहमीचे traps: सुरुवातीचा आकडा म्हणून tax **नंतरचा** नफा घेणे; दिलेले interest परत जोडून मग ते financing खाली दाखवायला विसरणे; fixed assets च्या खरेदी व विक्री एकमेकांविरुद्ध net करणे; bank आणि short-term deposit यांच्यातली हालचाल cash flow मानणे; आणि statement च्या तळाशी opening व closing cash and cash equivalents चे reconciliation न देणे.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 10 प्रश्न

- तिन्ही भाग क्रमाने मांडा आणि प्रत्येकाचा निव्वळ आकडा स्पष्ट लिहा, मग cash मधली निव्वळ वाढ किंवा घट, आणि मग opening व closing cash and cash equivalents. शेवटचा आकडा balance sheet शी जुळायलाच हवा; जुळत नसेल तर तो जबरदस्तीने बसवू नका, तसे लिहा.
- प्रत्येक काढलेल्या आकड्याला त्याचे स्वतःचे नाव दिलेले working द्या — fixed assets, tax, dividends, loans. स्पष्टीकरण नसलेला आकडा बरोबर असला तरी त्याला काहीही मिळत नाही.
- दिलेले interest operating मध्ये परत जोडा आणि financing मध्ये outflow म्हणून दाखवा. दोन्ही करा, आणि statement तरीही जुळते का ते तपासा.
- Non-cash transactions गाळून न टाकता note देऊन हाताळा, आणि ती का वगळली आहेत ते सांगा.

PQ 7.4 · PYQ 2022-May [6] (d) · 5M · Pg 593	LEVEL II Application	सोपा
PQ 7.3 · RTP 2022-May [3] · Pg 591	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 7.5 · PYQ 2023-May [4] (b) · 10M · Pg 594	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.6 · RTP 2022-Nov [3] · Pg 597	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.8 · PYQ 2025-May [3] (a) · 7M · Pg 602	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.9 · RTP 2025-May [6] · Pg 605	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.10 · PYQ 2026-May [3] (a) · 6M · Pg 607	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 7.1 · PYQ 2020-Nov [4] (a) · 10M · Pg 586	LEVEL II Application	कठीण
PQ 7.2 · PYQ 2021-Jan [4] (b) · 12M · Pg 588	LEVEL II Application	कठीण
PQ 7.7 · RTP 2023-May [3] · Pg 600	LEVEL II Application	कठीण

विषय 8: Direct आणि Indirect Method ने Cash Flow ची गणना [Calculation of Cash Flow By Direct and Indirect Method]

L2P1-C11-U11.2-T08

Read first वाचा — §2.7 Illustrations, Study Material, पाने 11.103–11.145 — दोन्ही methods ने सोडवलेले प्रश्न.

NOTES

प्रश्नात दोन्ही methods मागितल्या असतील, तिथे **investing आणि financing हे भाग सारखेच राहतात** आणि फक्त **operating भाग वेगळा असतो**. Operating भाग दोनदा तयार करा आणि उरलेले एकदाच — पूर्ण statement पुन्हा उभे करण्यात विद्यार्थी वेळ घालवतात.

दोन्ही operating भाग एकाच net cash from operating activities वर जुळायलाच हवेत. हेच संपूर्ण उत्तराचे अंतर्गत तपासणीचे साधन आहे; काहीही अंतिम म्हणून लिहिण्याआधी ते करा.

प्रश्नाने निवड तुमच्यावर सोडली असेल तर कोणती घ्यायची: AS 3 ला direct method पसंत आहे, पण जिथे प्रश्नात cash book चा सारांश नव्हे तर statement of profit and loss आणि दोन balance sheets दिलेली असतात, तिथे **indirect method सहसा जास्त वेगवान ठरते**. तुम्ही कोणती घेतली आणि का, ते लिहा.

मांडणीला स्वतःचे marks आहेत: enterprise चे नाव आणि कालावधी सांगणारे शीर्षक, तिन्ही भाग क्रमाने, नाव दिलेली subtotals, निव्वळ वाढ किंवा घट, opening व closing cash and cash equivalents, आणि AS 3 मागते त्याप्रमाणे **cash and cash equivalents ची फोड** देणारी एक note.

शेवटी disclosures द्या — जिथे तथ्ये तसे मागतात तिथे: **वापरासाठी उपलब्ध नसलेली लक्षणीय cash and cash equivalent balances**, management च्या टिप्पणीसह, आणि **न वापरलेल्या borrowing facilities** बद्दलची तसेच

> **operating capacity वाढवण्यासाठी नव्हे तर ती टिकवण्यासाठीच्या** cash flows बद्दलची प्रोत्साहित disclosures.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 3 प्रश्न

- Investing आणि financing हे भाग एकदाच तयार करा, मग जी किंवा ज्या methods मागितल्या असतील त्यानुसार operating भाग तयार करा.
- अंतिम करण्याआधी दोन्ही operating भाग एकाच आकड्यावर जुळतात का, आणि closing cash हे balance sheet शी जुळते का, हे तपासा.
- Cash and cash equivalents ची फोड note म्हणून द्या. ती AS 3 मागते आणि ती नेहमीच विसरली जाते.

PQ 8.2 · PYQ 2021-Jul [1] (d) {C} · 5M · Pg 611	LEVEL II Application	सोपा
PQ 8.1 · PYQ 2019-May [5] (b) · 10M · Pg 609	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 8.3 · PYQ 2024-Sep [3] (a) · 7M · Pg 613	LEVEL II Application	मध्यम

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 12

Securities चा Buy Back

Buy Back of Securities

3 विषय · 21 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: C

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **पेपरशी सुसंगत**

Level I — Comprehension & Knowledge	5.7%	174 पैकी 10 marks
Level II — Analysis & Application	94.3%	174 पैकी 164 marks

हे प्रकरण पेपरच्या स्वतःच्या profile मध्ये बसते — 5–15% च्या band समोर 6% Level I. याची तयारी पेपराच्या प्रमाणातच करा: थोडी theory, भरपूर application.

विषय 1: परिचय [Introduction]

L2P1-C12-U12-T01

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 12 §1 Introduction, Study Material 2026 July, पाने 12.1–12.3 — buy-back म्हणजे काय, companies ते का करतात, आणि Section 68(1) अंतर्गत अनुमत तीन sources कोणती.

NOTES

हे आहे तरी काय: buy-back म्हणजे **एखाद्या company ने स्वतःचेच shares खरेदी करणे**. जे shares buy back होतात ते **cancel करावेच लागतात**, त्यामुळे buy-back मुळे company ची **share capital कमी होते**. **कोणतीही company investment च्या हेतूने स्वतःचे shares खरेदी करू शकत नाही** — हे एक वाक्य प्रश्नांची अख्खी एक मालिका निकाली काढते.

पाच objectives किंवा advantages — एक नीटनेटके list उत्तर: (a) **earnings per share वाढवण्यासाठी**, कारण buy-back मुळे outstanding shares ची संख्या कमी होते आणि earnings मध्ये कसलेही dilution होत नाही; (b) **promoters' holding वाढवण्यासाठी**, कारण buy back झालेले shares cancel होतात; (c) **hostile takeover bid ला आळा घालण्यासाठी**, कारण buy-back मुळे promoters' holding आधीच वाढलेली असते; (d) **stock exchanges वर share price ला आधार देण्यासाठी**, जिथे management ला वाटते की price खऱ्या worth पेक्षा खाली आहे, विशेषतः मंदीच्या बाजारात; आणि (e) **shareholders ना surplus cash परत करण्यासाठी**, जेव्हा company ला तो business साठी लागत नाही.

Section 68(1) — अनुमत तीन sources, आणि फक्त हेच तीन: free reserves; securities premium account; किंवा **कोणत्याही shares अथवा इतर specified securities च्या issue मधून मिळालेले proceeds**.

त्या तिसऱ्या source वरील बंधन: कोणत्याही प्रकारच्या shares किंवा इतर specified securities चा buy-back त्याच प्रकारच्या आधीच्या issue च्या proceeds मधून करता येत नाही. म्हणजे equity shares buy back करायचे

www.scanneradda.com

असतील तर **preference** share issue चे proceeds वापरता येतात, पण आधीच्या equity issue चे नाही.

Free reserves मध्ये securities premium account देखील समाविष्ट आहे — Section 68 च्या हेतूसाठी, Explanation II. आणि **revaluation reserve हा unrealised profit आहे, म्हणून तो buy-back साठी वापरता येत नाही** — computation च्या प्रश्नांतला हाच तो कायमचा trap.

CONCEPT BASE: Scanner हा विषय जाहीर करतो, पण या edition मध्ये त्यावर एकही प्रश्न नाही. पुढे येणाऱ्या दोन विषयांचा पाया हाच आहे, म्हणून तो एकदा वाचून घ्या आणि तिन्ही sources व पाचही objectives पुढे सोबत न्या.

विषय 2: Companies Act, 2013 च्या Section 70 ची provision [Provision of Section 70 of the Companies Act, 2013]

L2P1-C12-U12-T02

Read first वाचा — Chapter 12 §2 Provisions of Section 70 of the Companies Act, 2013, Study Material, पाने 12.3–12.12 — Section 68(2) च्या conditions, तिन्ही tests, Section 69, Section 70 मधील प्रतिबंध, आणि SEBI regulations.

NOTES

Section 68(2) — buy-back साठीच्या conditions: तो **articles द्वारे authorised** असायला हवा; general meeting मध्ये एक **special resolution** संमत व्हायला हवा; **buy back होणारे सर्व shares किंवा securities पूर्णपणे fully paid-up असावेत**; listed company च्या buy-back मध्ये **SEBI regulations** पाळली जावीत; आणि unlisted company च्या buy-back मध्ये **prescribed guidelines**.

Board-resolution ची सवलत: जिथे buy-back **paid-up equity capital आणि free reserves यांच्या बेरजेच्या दहा टक्के किंवा त्याहून कमी** असेल, तिथे तो **रीतसर बोलावलेल्या meeting मध्ये संमत झालेल्या board resolution** ने authorise करता येतो — **ना articles ची authority लागते, ना special resolution**. प्रश्नात दहा टक्क्यांचा आकडा नीट पाहा; त्यावरूनच कोणती authority लागेल हे ठरते.

तिन्ही tests, आणि इथला प्रत्येक computation प्रश्न याच्यावरच अवलंबून आहे: Resource Test — buy-back **एकूण paid-up capital आणि free reserves च्या 25% इतका किंवा त्याहून कमी** असायला हवा; **Share Outstanding Test** — buy-back **कोणत्याही financial year मध्ये एकूण paid-up capital आणि free reserves च्या 25% पेक्षा जास्त असता कामा नये**; **Debt-Equity Ratio Test** — **buy-back नंतर company वर शिल्लक राहणारे debt, secured आणि unsecured दोन्ही मिळून, तिच्या paid-up capital आणि free reserves च्या एकूण बेरजेच्या दुपटीपेक्षा जास्त असता कामा नये. इथे debt मध्ये long-term आणि short-term दोन्ही प्रकारचे debt समाविष्ट आहे**, आणि Central Government एखाद्या वर्गातील companies साठी यापेक्षा जास्त ratio ठरवू शकते.

वर्षातून एकच buy-back: आधीचा offer बंद झाल्याच्या तारखेपासून एका वर्षाच्या आत buy-back चा नवा offer करता येत नाही. आणि **प्रत्येक buy-back बारा महिन्यांच्या आत पूर्ण करावाच लागतो** — special

www.scanneradda.com

resolution किंवा board resolution संमत झाल्याच्या तारखेपासून.

Methods: buy-back **existing security holders कडून proportionate basis वर**, **open market मधून**, किंवा **employees ना stock option अथवा sweat equity scheme खाली दिलेल्या securities खरेदी करून** करता येतो.

Declaration of solvency: special resolution ने authorised buy-back च्या आधी company ला **Registrar कडे आणि SEBI कडे declaration of solvency दाखल करावी लागते**, जी affidavit ने सत्यापित असते, की Board ने **company च्या कामकाजाची पूर्ण चौकशी** केली आहे आणि असे मत बनवले आहे की company **आपल्या liabilities फेडण्यास समर्थ आहे आणि एका वर्षाच्या आत insolvent होणार नाही**. तिच्यावर **किमान दोन directors ची सही असते, ज्यांपैकी एक managing director असेल, असल्यास**. **ज्या company चे shares listed नाहीत, ती SEBI कडे अशी कोणतीही declaration दाखल करत नाही.**

Buy-back नंतर: securities पूर्ण झाल्याच्या शेवटच्या तारखेपासून **सात दिवसांच्या आत extinguish करून प्रत्यक्ष नष्ट** कराव्या लागतात; buy back झालेल्या securities, दिलेला consideration आणि cancellation व destruction च्या तारखा यांचे एक **register** ठेवावे लागते; आणि पूर्ण झाल्यापासून **तीस दिवसांच्या आत Registrar आणि SEBI कडे return दाखल करावी लागते** — इथेही, **unlisted company साठी SEBI कडे नाही**.

सहा महिन्यांची बंदी: buy-back पूर्ण केल्यानंतर company **त्याच प्रकारच्या shares किंवा securities चा नवा issue सहा महिन्यांच्या आत करू शकत नाही**, **याला अपवाद** म्हणजे **bonus issue**, किंवा warrants चे conversion, stock option scheme, sweat equity, अथवा preference shares किंवा debentures चे equity मध्ये conversion यांसारख्या **subsisting obligations** पूर्ण करण्यासाठी केलेला issue.

Section 69 — Capital Redemption Reserve: जिथे एखादी company स्वतःचेच shares **free reserves किंवा securities premium account मधून** खरेदी करते, तिथे **अशा प्रकारे खरेदी केलेल्या shares च्या nominal value इतकी रक्कम Capital Redemption Reserve Account मध्ये transfer करावी लागेल**, आणि तिचा तपशील balance sheet मध्ये disclose होईल. **CRR चा वापर फक्त unissued shares paid up करण्यासाठी करता येतो, जे members ना fully paid bonus shares म्हणून दिले जातील** — हाच त्याचा एकमेव अनुमत वापर आहे.

Premium on buy-back — म्हणजे buy-back price चा par पेक्षा जास्तीचा भाग — **free reserves आणि/किंवा securities premium account मधून adjust केला जातो**. **Revaluation reserve हा unrealised profit असल्याने तो वापरता येत नाही.**

Section 70 — company buy-back करूच शकत नाही ते प्रसंग: कोणत्याही subsidiary company मार्फत, स्वतःच्या subsidiary companies सह; **कोणत्याही investment company किंवा investment companies च्या समूहामार्फत**; किंवा **एखादा default चालू असेल तर** — deposits किंवा त्यावरील interest परत करण्यात, debentures अथवा preference shares च्या redemption मध्ये, dividend देण्यात, किंवा एखाद्या financial institution अथवा bank ला term loan किंवा interest परत करण्यात — **पण default दुरुस्त केला गेला असेल आणि तो संपल्यापासून तीन वर्षे उलटली असतील तर buy-back वर बंदी राहत नाही**.

आणि compliance ची बंदी: buy-back तेव्हाही करता येत नाही जेव्हा company ने **Section 92** (annual return दाखल करणे), **Section 123** (declaration पासून 30 दिवसांत dividend देणे), **Section 127** (dividend वाटण्यात

कसूर) किंवा **Section 129** (financial statements तयार करणे) यांचे पालन केलेले नसेल.

लक्षात ठेवण्याजोगी SEBI regulations: paid-up capital आणि free reserves च्या **पंधरा टक्के किंवा त्याहून जास्तीसाठी open-market offer नाही**; आधीचा offer बंद झाल्यापासून **एका वर्षाच्या आत कोणताही offer नाही**; आणि **ठरवलेल्या रकमेपैकी किमान पन्नास टक्के रक्कम buy-back साठी वापरलीच पाहिजे**.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- तिन्ही tests लागू करण्याआधी त्यांची नावे लिहा, आणि दिलेल्या तथ्यांवर कोणता test fail होतो ते सांगा. नावे न लिहिता नुसते computation करणारे उत्तर structure चे marks गमावते.
- Special-resolution चा मार्ग आणि दहा टक्क्यांचा board-resolution चा मार्ग यांतील फरक स्पष्ट करा, आणि तथ्यांवर कोणता लागू होतो ते सांगा.
- Section 70 साठी तिन्ही प्रतिबंध आणि compliance ची बंदी वेगवेगळी हाताळा, आणि दुरुस्त केलेल्या default वरील तीन वर्षांची सवलत लक्षात ठेवा.

TQ 2.1 · PYQ 2023-May [6] (a) · DESC · 5M · Pg 618 **LEVEL I** Understanding **मध्यम**

विषय 3: Buy Back: Practical

L2P1-C12-U12-T03

Read first वाचा — Chapter 12 §3 पासून पुढचा भाग आणि illustrations, Study Material, पाने 12.12–12.52 — कमाल अनुमेय buy-back ची computation आणि journal entries.

NOTES

प्रत्येक practical प्रश्नाचा साचा हाच आहे: तिन्ही tests खाली **buy back करता येतील अशा shares ची कमाल संख्या** काढा, त्यांतील **सर्वात कमी** घ्या, आणि मग त्याच संख्येसाठी entries पास करा. सर्वात कमी आकडाच ग्राह्य धरला जातो — उत्तरात हे स्पष्ट लिहा.

Resource Test: (paid-up capital + free reserves) च्या 25% इतकी कमाल **रक्कम** खर्च करता येते; तिला buy-back price प्रति share ने भागले की shares ची संख्या मिळते.

Share Outstanding Test: त्या financial year मधील एकूण paid-up capital आणि free reserves च्या 25% — तो **त्याच class च्या equity shares** वर लागू करा आणि उत्तर shares च्या संख्येत लिहा.

Debt-Equity Ratio Test: buy-back नंतर **debt हे (paid-up capital + free reserves) च्या दुपटीपेक्षा जास्त असता कामा नये**. हा उलटा चालवून सोडवा — buy-back नंतरची किमान equity = debt ÷ 2; funds मधील कमाल घट = आजची equity वजा ती किमान; मग buy-back price वर ती shares मध्ये बदला. हाच तो test आहे जो विद्यार्थी बहुतेक वेळा उलटा मांडून बसतात.

या computations साठीच्या free reserves मध्ये **securities premium account** समाविष्ट आहे पण

www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

revaluation reserve समाविष्ट नाही. Revaluation reserve बाजूला ठेवणे हेच स्वतंत्र एक mark मिळवून देते; कारणही लिहा.

Journal entries, याच क्रमाने: (1) buy-back वर shareholders ना देय रक्कम — nominal value ने **Equity Share Capital A/c Dr**, जास्तीच्या भागाने **Premium on Buy-back A/c Dr**, credit **Equity Shareholders A/c**; (2) चुकवणी — **Equity Shareholders A/c Dr**, credit **Bank**; (3) premium चे adjustment — **Securities Premium A/c आणि/किंवा Free Reserves Dr**, credit **Premium on Buy-back A/c**; (4) CRR मध्ये transfer — **Free Reserves किंवा Securities Premium A/c Dr**, credit **Capital Redemption Reserve A/c**, रक्कम **free reserves किंवा securities premium मधून buy back झालेल्या shares चे nominal value**.

जिथे buy-back चा पैसा एखाद्या fresh issue मधून उभा राहिला असेल, तिथे CRR transfer फक्त त्या भागासाठी लागतो जो त्या fresh issue च्या proceeds मधून **झालेला नाही**. CRR काढण्याआधी funding ची विभागणी नक्की करून घ्या.

मग balance sheet पुन्हा तयार करा — कमी झालेली share capital, CRR, कमी झालेले reserves आणि कमी झालेले bank balance दाखवत. प्रश्न जवळपास नेहमीच buy-back नंतरचे balance sheet मागतात, आणि presentation चे marks तिथेच आहेत.

Remembering जे शिकलात ते जसेच्या तसे मांडणे · 1 प्रश्न

- तिन्ही tests ची नावे, आणि सर्वात कमी आकडा ग्राह्य धरला जातो हा नियम — इथल्या प्रत्येक प्रश्नाचा साचा हाच आहे. हे सर्वात आधी लिहून घ्या.
- CRR transfer चा नियम आणि revaluation reserve वगळणे — ही एक-एक ओळीची तथ्ये आहेत जी जिथे येतील तिथे marks मिळवून देतात.

PQ 3.14 · PYQ 2023-Nov [6] (b) · 5M · Pg 658 — LEVEL I Remembering — सोपा

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 18 प्रश्न

- तिन्ही tests वेगवेगळी नावे दिलेली workings म्हणून दाखवा, मग तिन्हींतील सर्वात कमी संख्या ही कमाल अनुमेय shares ची संख्या म्हणून सांगा.
- Debt-Equity Ratio Test हा buy-back नंतर अपेक्षित किमान equity पासून उलटा चालवून सोडवा. तो step अवश्य दाखवा; परीक्षक तोच शोधतो.
- चारही journal entries क्रमाने पास करा आणि सोबत थोडक्यात narration लिहा. मग CRR transfer nominal value वर दाखवा, आणि fresh issue ने पुरवलेल्या भागासाठी तो समायोजित करा.
- Buy-back नंतरचे balance sheet पुन्हा तयार करा, ज्यात CRR वेगळे दिसेल, आणि ते जुळते का हे तपासा.
- Free reserves मधून revaluation reserve वगळा आणि कारणही लिहा.

PQ 3.5 · PYQ 2021-Jan [6] (e) · 5M · Pg 633 — LEVEL II Application — सोपा

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 3.9 · PYQ 2022-Nov [6] (b) · 5M · Pg 644	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.18 · PYQ 2025-Jan [6] (b) · 4M · Pg 666	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.1 · RTP 2018-May [2] · Pg 619	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.2 · PYQ 2018-May [2] (a) · 10M · Pg 622	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.3 · PYQ 2019-May [2] (a) · 10M · Pg 625	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.8 · PYQ 2022-May [5] (a) · 10M · Pg 642	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.10 · RTP 2023-May [4] · Pg 646	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.12 · PYQ 2023-May [5] (a) · 10M · Pg 651	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.13 · RTP 2023-Nov [4] · Pg 655	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.15 · RTP 2024-May [19] · Pg 660	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.16 · PYQ 2024-Sep [3] (b) · 7M · Pg 662	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.17 · RTP 2024-Sep [19] · Pg 664	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.20 · PYQ 2026-Jan [3] (a) · 7M · Pg 668	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.4 · PYQ 2019-Nov [2] (a) · 15M · Pg 628	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.6 · PYQ 2021-Jul [2] (a) · 15M · Pg 634	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.7 · PYQ 2021-Dec [5] (a) · 10M · Pg 637	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.11 · MTP 2023-Mar [4] (a) · 15M · Pg 649	LEVEL II Application	कठीण

Analysis तोडून पाहणे आणि परस्परसंबंध तपासणे · 1 प्रश्न

- जिथे प्रश्न कमाल संख्या न विचारता प्रस्तावित buy-back अनुमेय आहे की नाही हे विचारतो, तिथे तिन्ही tests सोबत Section 68(2) आणि Section 70 च्या conditions देखील तपासा, आणि कोणती अट पूर्ण होत नाही ते सांगा.
- गेल्या एका वर्षात झालेला एखादा buy-back, चालू असलेला एखादा default, किंवा सहा महिन्यांच्या आत प्रस्तावित एखादा नवा issue — यांतले प्रत्येक स्वतःच पूर्ण उत्तर आहे, ते शोधा.

PQ 3.19 · MTP 2025-Jul S1 [2] (b) · 4M · Pg 667	LEVEL II Analysis	सोपा

www.scanneradda.com

प्रकरण 13

Companies चे Amalgamation

Amalgamation of Companies

4 विषय · 23 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: A

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **फक्त sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	1.6%	313 पैकी 5 marks
Level II — Analysis & Application	98.4%	313 पैकी 308 marks

पेपरच्या Level I किमान मर्यादेच्या खाली: या प्रकरणाचे फक्त 2% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथे आधार घेण्यासारखी theory जवळपास नाहीच. इथला प्रत्येक mark sum सोडवूनच मिळतो, म्हणून तयारी म्हणजे सराव, वाचन नव्हे.

विषय 1: Amalgamation म्हणजे काय [Meaning of Amalgamation]

L2P1-C13-U13-T01

Read first वाचा — Chapter 13 §1 Introduction आणि §2 Meaning of Amalgamation, Study Material 2026 July, पाने 13.1–13.5, सोबत Chapter 9 Unit 2 मधील AS 14.

NOTES

Amalgamation म्हणजे **दोन किंवा अधिक companies चे एकत्र येऊन एक होणे** — एकतर एक company इतरांना सामावून घेते, किंवा त्या सर्वांचा ताबा घेण्यासाठी नवी company स्थापन केली जाते. ज्या company चा business ताब्यात घेतला जातो ती **transferor** (किंवा vendor) company; आणि ताबा घेणारी ती **transferee** (किंवा purchasing) company.

Absorption आणि नेमक्या अर्थाने amalgamation यांतील फरक: absorption मध्ये एक **existing** company दुसरीचा business ताब्यात घेते आणि **नवी company स्थापन होत नाही**; तर खऱ्या **amalgamation** मध्ये दोन किंवा अधिक चालू companies चा ताबा घेण्यासाठी **नवी company स्थापन केली जाते**, आणि त्या companies नंतर wound up होतात. दोन्ही AS 14 खाली येतात आणि दोन्ही एकाच शीर्षकाखाली विचारल्या जातात.

External reconstruction हा या कुटुंबातील तिसरा सदस्य: **आर्थिक अडचणीत असलेल्या एखाद्या चालू company चा business ताब्यात घेण्यासाठी नवी company स्थापन केली जाते**, आणि जुनी company wound up होते. त्याचे accounting **in the nature of purchase** अशा amalgamation प्रमाणे केले जाते.

Companies amalgamate का होतात: economies of scale साधण्यासाठी, **स्पर्धा संपवण्यासाठी**, **पुरवठ्याचा स्रोत किंवा बाजारपेठ मिळवण्यासाठी**, **tax advantages मिळवण्यासाठी**, आणि **आर्थिक अडचणीतील company ला वाचवण्यासाठी**.

इथले प्रमाण standard म्हणजे AS 14, आणि सगळे accounting **merger की purchase या classification** मधूनच निघते — पाचही conditions Chapter 9 Unit 2 मध्ये आहेत आणि त्यांची उजळणी या प्रकरणासोबतच

www.scanneradda.com

करावी.

AS 14 काय व्यापत नाही: ज्या प्रसंगी transferor company चा business विकत घेतला जातो पण transferor **अस्तित्वात राहते**, ते प्रसंग यात येत नाहीत — ते business च्या acquisition च्या सर्वसाधारण नियमांखाली हाताळले जातात.

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- जिथे प्रश्न combination चा प्रकार ओळखायला सांगतो, तिथे त्याचे नाव लिहा — absorption, amalgamation, की external reconstruction — आणि मग AS 14 खाली तो merger आहे की purchase हे ठरवा. दोन्ही पायऱ्यांना marks आहेत.
- AS 14 च्या पाचही merger conditions तपासा आणि जी पूर्ण होत नाही तिचे नाव लिहा. एकही अट चुकली तरी तो purchase ठरतो, आणि accounting त्यानुसारच होते.

TQ 1.1 · PYQ 2019-May [6] (a) · DB · 5M · Pg 674 **LEVEL I** Understanding **मध्यम**

विषय 2: Amalgamation चे प्रकार [Types of Amalgamation]

L2P1-C13-U13-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 13 §3 Types of Amalgamation, Study Material, पाने 13.5–13.9, सोबत AS 14 §2.4 मधील पाच conditions.

NOTES

फक्त दोनच प्रकार: amalgamation **in the nature of merger** आणि amalgamation **in the nature of purchase**.

Merger साठी पाचही conditions पूर्ण व्हायलाच हव्यात — एक जरी चुकली तरी तो purchase: (i) **transferor ची सर्व assets आणि liabilities transferee ची होतात**; (ii) transferor च्या **equity shares च्या face value च्या 90% पेक्षा कमी नाही** इतके shares धारण करणारे shareholders — transferee किंवा तिच्या subsidiaries अथवा त्यांच्या nominees कडे आधीच असलेले shares वगळून — **transferee चे equity shareholders होतात**; (iii) जे equity shareholders होण्यास तयार होतात त्यांना दिले जाणारे consideration **पूर्णपणे equity shares देऊनच चुकते केले जाते**, फक्त fractional shares साठी cash वगळता; (iv) transferee कडून **transferor चा business पुढे चालू ठेवण्याचा इरादा असतो**; आणि (v) accounting policies जुळवण्यापुरते सोडले तर **assets आणि liabilities च्या book values मध्ये कोणताही बदल करण्याचा इरादा नसतो**.

Condition (ii) नीट वाचा. ते 90% म्हणजे **equity shares च्या face value** चे, आणि **transferee कडे आधीच**

www.scanneradda.com

असलेले shares या हिशेबातून वगळले जातात. या दोन्ही बारकाव्यांचा वापर करून परीक्षक वरकरणी merger दिसणाऱ्या व्यवहाराला purchase बनवतात.

Condition (iii) सुद्धा नीट वाचा. जे equity shareholders होण्यास तयार होतात त्यांना consideration **पूर्णपणे equity shares मध्येच** द्यावे लागते — **cash फक्त fractional shares साठीच चालते**. याखेरीज कोणताही cash चा भाग merger treatment मोडून टाकतो.

Amalgamation in the nature of purchase म्हणजे अशी amalgamation जी त्यांपैकी एक किंवा अधिक conditions पूर्ण करत नाही. ती **प्रत्यक्षात एका company ने दुसरी company विकत घेण्याचाच एक मार्ग आहे**, आणि विकत घेतलेल्या company चे shareholders एकत्रित business मध्ये **सहसा प्रमाणशीर वाटा राखत नाहीत**.

या classification चे परिणाम, आणि तेच तुम्हाला सांगता आले पाहिजेत: merger मध्ये **pooling of interests method** वापरली जाते, assets, liabilities **आणि reserves** त्यांच्या **existing carrying amounts** वरच घेतले जातात, reserves ची ओळख **टिकवली जाते**, आणि फरक **reserves मध्ये adjust** केला जातो. Purchase मध्ये **purchase method** वापरली जाते, assets आणि liabilities carrying amounts वर **किंवा fair values वर** घेतले जातात, **statutory reserves सोडून reserves टिकवली जात नाहीत**, आणि फरक **goodwill किंवा capital reserve** मध्ये नेला जातो.

विषय 3: Purchase Consideration

L2P1-C13-U13-T03

Read first वाचा — Chapter 13 §4 Purchase Consideration, Study Material, पाने 13.9–13.18, सोबत AS 14 चा paragraph 3(g).

NOTES

व्याख्या — AS 14 paragraph 3(g): purchase consideration म्हणजे **transferee company ने transferor company च्या shareholders ना दिलेल्या shares व इतर securities आणि cash अथवा इतर assets च्या रूपाने केलेल्या payment ची एकत्रित बेरीज**. सोप्या शब्दांत, **business ताब्यात घेण्यासाठी transferee ने द्यायची किंमत**.

बहुतेक प्रश्न ज्या मुद्द्यावर ठरतात तो हा: फक्त equity shareholders आणि preference shareholders ना दिलेल्या रकमाच यात मोजल्या जातात. Transferee ने transferor च्या **debenture-holders किंवा creditors ना थेट दिलेल्या रकमा purchase consideration मध्ये येत नाहीत**. जिथे एखादी liability **ताब्यात घेतली जात नाही**, तिथे ती **transferor company कडूनच चुकती केली जाते** आणि transferor च्याच books मध्ये दिसते.

Computation च्या तीन methods: Lumpsum method — एक ठरावीक रक्कम ठरवली जाते आणि ती shareholders ना देय असते; **Net Payment method** — equity आणि preference shareholders ना cash, shares किंवा debentures च्या रूपाने केलेली स्वतंत्र payments बेरीज करून घेतली जातात; **Net Assets method** — **ताब्यात घेतलेल्या assets चे ठरलेले मूल्य वजा ताब्यात घेतलेल्या outside liabilities**, ज्यात share capital

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

आणि reserves येत नाहीत.

Net Assets method खाली मूल्ये ही पक्षांमध्ये ठरलेली मूल्ये असतात; **मूल्य ठरलेले नसेल, तर assets आणि liabilities book value वर घेतल्या जातात**. तुम्ही कोणते वापरत आहात ते लिहा.

कोणती method वापरायची: AS 14 मधील Study Material चे मार्गदर्शन असे आहे की **Net Payment method ने computation करा, आणि त्या मार्गाने ते करता येत नसेल तरच Net Assets method वापरा**. निवडलेल्या method चे नाव working च्या सुरुवातीलाच लिहा.

घटकांचे मूल्य fair value ठरवते: consideration **त्याच्या घटकांच्या fair value वर अवलंबून असते** — त्यात securities असतील तर statutory authorities ने ठरवलेले मूल्य किंवा market value घेतली जाते, nominal value नाही. **Nominal value म्हणजे fair value नव्हे**, आणि या दोन्हींची गल्लत हीच ती कायमची चूक.

वारंवार येणारे चार traps लक्षात ठेवा: debenture-holders ना केलेली payments consideration नाहीत; transferee ने उचललेला **liquidation expenses** चा खर्च consideration नाही; **workmen ना किंवा outside liabilities साठी देय रकमा** consideration नाहीत; आणि जिथे shares **at a premium** दिले जातात तिथे consideration म्हणजे **issue price**, आणि premium transferee च्या books मध्ये Securities Premium ला credit होतो.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 4 प्रश्न

- आधी method चे नाव लिहा, मग consideration ओळीओळीने उभे करा — equity shareholders, preference shareholders, cash, fair value वरचे shares, fair value वरची debentures — आणि त्याची बेरीज करा.
- Debenture-holders, creditors आणि liquidation expenses यांना दिलेल्या रकमा वगळा, आणि त्या वगळल्या आहेत हे स्पष्ट लिहा. ते वगळणे हाच एक mark आहे.
- जिथे shares premium वर दिले जातात, तिथे त्यांचे मूल्य issue price वर धरा आणि premium transferee च्या entries मध्ये Securities Premium ला न्या.
- जर प्रश्नात payments ची यादी आणि assets व liabilities ची यादी दोन्ही दिल्या असतील, तर Net Payment method वापरा आणि Net Assets method का लागत नाही ते सांगा.

PQ 3.3 · PYQ 2023-Nov [6] (a) · 5M · Pg 685	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.1 · RTP 2022-May [6] · Pg 675	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.2 · RTP 2022-Nov [6] · Pg 680	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.4 · PYQ 2026-May [4] · 14M · Pg 687	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com

विषय 4: Amalgamations च्या Accounting च्या पद्धती [Methods of Accounting for Amalgamations]

L2P1-C13-U13-T04

Read first वाचा — Chapter 13 §5 Methods of Accounting, §6 Journal entries to close the books of the vendor company आणि §7 Entries in the books of the purchasing company, Study Material, पाने 13.18–13.102, illustrations सह.

NOTES

Classification नुसार दोन methods: merger साठी **pooling of interests**, आणि purchase साठी **purchase method**.

Pooling of interests: transferor च्या **assets, liabilities आणि reserves transferee च्या books मध्ये त्यांच्या existing carrying amounts वरच नोंदवल्या जातात**; **reserves ची ओळख टिकवली जाते**; आणि **consideration आणि transferor ची share capital यांतील फरक reserves मध्ये adjust केला जातो**, तो goodwill मध्ये नेला जात नाही.

Purchase method: ताब्यात घेतलेल्या assets आणि liabilities **ठरलेल्या मूल्यांवर, आणि मूल्य ठरलेले नसेल तिथे book values वर** नोंदवल्या जातात. **Consideration ची तुलना ताब्यात घेतलेल्या net assets शी केली जाते**: **consideration च्या तुलनेत net assets कमी पडली तर तो Goodwill**; **जास्त निघाली तर ते Capital Reserve**. **Statutory reserves** टिकवली जातात आणि त्यासाठी **Amalgamation Adjustment Account** ला debit दिले जाते, जे assets बाजूला वेगळे दाखवले जाते.

Amalgamation वर निर्माण होणारे Goodwill हे **जास्त काळ घेण्याचे समर्थन करता येत नसेल तर पाच वर्षांपेक्षा जास्त नसलेल्या कालावधीत amortise केले जाते** — हा AS 14 चा नियम, आणि तो computation इतक्याच वेळा विचारला जातो.

Transferor च्या books मध्ये — books बंद करताना: एक **Realisation Account** उघडा; **assets book value वर debit बाजूला** आणि **ताब्यात घेतलेल्या liabilities book value वर credit बाजूला** transfer करा; Realisation ला **येणे असलेले purchase consideration credit करा**; ते **प्रत्यक्ष मिळाल्यावर** consideration **Equity आणि Preference Shareholders' accounts** ला debit करा; आणि **Realisation Account चे शिल्लक balance, नफा असो वा तोटा, Equity Shareholders' Account मध्ये** transfer करा.

Transferee ने ताब्यात न घेतलेली assets आणि liabilities, पण **transferor नेच चुकती केलेली**, ती **फक्त transferor च्याच books मध्ये** दाखवली जातात — ती transferee च्या entries मधून नेऊ नका.

Transferee च्या books मध्ये — ठरावीक क्रम: (1) purchase consideration इतक्या रकमेने **Business Purchase A/c Dr, To Liquidator of the transferor company**; (2) **ताब्यात घेतलेल्या assets ना त्यांच्यावर ठेवलेल्या मूल्यांनी debit** करा आणि **ताब्यात घेतलेल्या liabilities ना credit** करा, **Business Purchase A/c** ला credit देऊन, आणि उरलेला आकडा **Goodwill** (debit) किंवा **Capital Reserve** (credit) मध्ये; (3) consideration चुकते करताना **Liquidator of the transferor company A/c Dr, To Share Capital / Securities Premium /**

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

Bank; (4) **liquidation expenses** च्या, **ताब्यात घेतलेल्या debentures** च्या, आणि **आपसातील देवाणघेवाण वगळण्याच्या** entries.

आपसातील items वगळायलाच हव्यात — परस्पर debtors आणि creditors, आणि एकीकडून दुसरीकडे गेलेल्या stock वरचा unrealised profit. जिथे transferee कडे transferor चे shares आहेत, किंवा transferor कडे transferee चे shares आहेत, तिथे treatment वेगळे असते आणि Study Material च्या illustrations मध्ये ते मांडलेले आहे; परीक्षेआधी ती सोडवून पाहा.

मग amalgamation नंतरचे transferee चे balance sheet तयार करा, Schedule III च्या format मध्ये. सहसा सर्वात मोठा marks चा वाटा तिथेच असतो.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 18 प्रश्न

- एकही entry लिहिण्याआधी classification आणि method नक्की करा. पुढचे सगळे त्यावरच अवलंबून आहे, आणि ते लिहून ठेवणे हाच पहिला mark मिळवून देते.
- Transferor च्या books मध्ये Realisation Account ठरावीक क्रमाने चालवा — book value वरची assets, ताब्यात घेतलेल्या liabilities, purchase consideration, आणि मग नफा किंवा तोटा equity shareholders कडे.
- Transferee च्या books मध्ये चार entries चा क्रम पाळा आणि Goodwill किंवा Capital Reserve हा उरलेला आकडा म्हणूनच येऊ द्या — तो वेगळा काढून मग entry जबरदस्तीने बसवू नका.
- Pooling of interests खाली reserves जशीच्या तशी पुढे न्या आणि फरक reserves मधूनच न्या. Purchase method खाली statutory reserves सोडून इतर reserves पुढे नेऊ नका, आणि ती Amalgamation Adjustment Account मधूनच न्या.
- Balance sheet तयार करण्याआधी आपसातील debtors, creditors आणि unrealised profit वगळा.
- Amalgamation नंतरचे balance sheet Schedule III च्या format मध्ये notes सह मांडा, आणि ते जुळते का हे तपासा.

PQ 4.1 · PYQ 2018-May [3] · 20M · Pg 692	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.2 · PYQ 2019-May [3] (a) · 10M · Pg 697	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.3 · PYQ 2020-Nov [3] (a) · 15M · Pg 701	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.4 · PYQ 2021-Jan [2] · 20M · Pg 705	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.5 · PYQ 2021-Jul [5] (a) · 10M · Pg 709	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.6 · PYQ 2021-Dec [2] (b) · 15M · Pg 712	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.7 · PYQ 2022-May [2] · 20M · Pg 717	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.8 · MTP 2022-Sep [2] (a) · 15M · Pg 722	LEVEL II Application	कठीण

PQ 4.9 · MTP 2023-Mar [3] (a) · 16M · Pg 726	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.10 · PYQ 2023-May [2] · 20M · Pg 730	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.11 · MTP 2024-Mar [4] · DESC · 14M · Pg 733	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.12 · PYQ 2024-May [4] · 14M · Pg 738	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.13 · PYQ 2024-Sep [4] · 14M · Pg 742	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.14 · PYQ 2025-Jan [4] · 14M · Pg 748	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.15 · PYQ 2025-May [4] · 14M · Pg 752	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.16 · PYQ 2025-Sep [4] · 14M · Pg 757	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.17 · PYQ 2026-Jan [4] · 14M · Pg 761	LEVEL II Application	कठीण
PQ 4.18 · PYQ 2026-Sep [3] · 14M · Pg 767	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 14

Companies च्या Reconstruction चे Accounting

Accounting for Reconstruction of Companies

3 विषय · 20 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **फक्त sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	0.0%	192 पैकी 0 marks
Level II — Analysis & Application	100.0%	192 पैकी 192 marks

पेपरच्या Level I किमान मर्यादेच्या खाली: या प्रकरणाचे शून्य marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथे आधार घेण्यासारखी theory जवळपास नाहीच. इथला प्रत्येक mark sum सोडवूनच मिळतो, म्हणून तयारी म्हणजे सराव, वाचन नव्हे.

विषय 1: Reconstruction म्हणजे काय [Meaning of Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T01

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 14 §1 Meaning of Reconstruction, Study Material 2026 July, पाने 14.2–14.5.

NOTES

Reconstruction का आवश्यक ठरते: जेव्हा एखादी company **अनेक वर्षे तोट्यात चालू असते** तेव्हा तिचे balance sheet true and fair view दाखवत नाही. **Assets सर्वसाधारणपणे overvalued दाखवले जातात**, आणि balance sheet मध्ये **fictitious assets, unrepresented intangible assets आणि profit and loss account चे debit balance** पडून राहते, जे तोटा पुढे ओढत नेते. Company **आपल्याकडे आहे त्यापेक्षा जास्त net worth दाखवते** — थोडक्यात ती **over-capitalised** आहे — आणि reconstruction नेमके हेच दुरुस्त करते.

Reconstruction ही ती प्रक्रिया आहे ज्यामध्ये एखाद्या company च्या कामकाजाची **assets च्या revaluation, liabilities च्या पुनर्आकलनाद्वारे आणि आधी झालेले तोटे write off करून पुनर्रचना केली जाते**, आणि जिथे गरज असेल तिथे paid-up capital कमी केली जाते.

दोन प्रकार आहेत, आणि हाच भेद प्रत्येक उत्तराची सुरुवात ठरतो: एक **internal reconstruction**, ज्यामध्ये **तीच company चालू राहते** आणि तिची capital structure आतल्या आत पुनर्रचित केली जाते; आणि दुसरा **external reconstruction**, ज्यामध्ये **सध्याच्या company चा business घेण्यासाठी नवी company स्थापन केली जाते** आणि जुनी company **wound up** केली जाते. External reconstruction चे accounting AS 14 खाली **amalgamation in the nature of purchase** प्रमाणे केले जाते.

Internal reconstruction साठी आवश्यक असते — प्रसंगानुसार memorandum किंवा articles मध्ये alteration, एक **special resolution**, आणि capital च्या reduction च्या बाबतीत **confirmation by the**

www.scanneradda.com

Tribunal. Study Material च्या शब्दांत scheme **through special resolution confirmed by the Court** स्वीकारली जाते.

उद्देश हा आहे की books वास्तवाशी जुळवून घ्याव्यात — accumulated losses आणि fictitious assets write off करणे, overvalued assets त्यांच्या खऱ्या मूल्यावर आणणे, आणि शेवटी असे balance sheet ठेवणे जे company ची खरी स्थिती दाखवेल, जेणेकरून ती पुढे काम करू शकेल.

CONCEPT BASE: Scanner हा विषय जाहीर करतो, पण या edition मध्ये त्यासाठी एकही प्रश्न नाही. तरीही या व्याख्या प्रकरणातील प्रत्येक उत्तराची सुरुवात ठरतात, म्हणून त्या इथेच लक्षात ठेवा.

विषय 2: Internal Reconstruction च्या पद्धती [Methods of Internal Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T02

Read first वाचा — Chapter 14 §2 Methods of Internal Reconstruction, Study Material, पाने 14.5–14.12 — Section 61 अंतर्गत alteration of share capital, variation of shareholders' rights, reduction of share capital, आणि creditors सोबत compromise किंवा arrangement.

NOTES

चार methods, ज्या बहुधा एकत्रच वापरल्या जातात: alteration of share capital, **variation of shareholders' rights**, **reduction of share capital**, आणि creditors व इतर outside liabilities सोबत **compromise or arrangement**.

Alteration of share capital — Section 61: एखादी limited company आपल्या share capital मध्ये बदल करू शकते **जर तिचे articles त्याला परवानगी देत असतील, आणि general meeting मध्ये ordinary resolution संमत केला जाईल**. अनुमत alterations अशी आहेत — **(a) increase of authorised share capital**; **(b) consolidation आणि sub-division**, म्हणजे shares मोठ्या किंवा लहान denominations मध्ये बदलणे; **(c) conversion of all or any shares into stock or vice versa**; आणि **(d) cancellation of shares which have not been taken or agreed to be taken by any person**.

Sub-division आणि consolidation तेव्हाच करता येतात **जोपर्यंत shares वरील paid-up आणि unpaid रकमेचे प्रमाण अपरिवर्तित राहते**. हा proviso परीक्षेत वारंवार विचारला जातो.

(d) खालील cancellation ही capital ची reduction नाही, कारण ते shares कधी घेतलेच गेले नव्हते. तिला reduction provisions खाली होणाऱ्या reduction पासून वेगळी करून दाखवा — दोन्हींचे accounting पूर्णपणे वेगळे आहे.

Variation of shareholders' rights — preference dividend चा दर बदलणे, cumulative preference shares चे non-cumulative मध्ये रूपांतर करणे, आणि अशाच प्रकारचे बदल — articles आणि Act खाली केले जातात.

Reduction of share capital हेच खरे पाऊल आहे — partly paid shares वरील liability संपवणे किंवा कमी करणे, अशी paid-up capital cancel करणे जी **lost or unrepresented by available assets** असेल, किंवा अशी capital

www.scanneradda.com

परत करणे जी **in excess of the company's wants** असेल. त्यासाठी **special resolution and confirmation by the Tribunal** आवश्यक आहे.

Compromise or arrangement — debenture-holders, creditors आणि इतर outside liabilities सोबत, म्हणजे अंशत: waiver, debt चे shares मध्ये रूपांतर, किंवा मुदतवाढ — हा चौथा भाग आहे, आणि या पक्षांनी जो त्याग केला तो reconstruction account मध्ये credit केला जातो.

सर्वात महत्त्वाचा accounting भेद, आणि संपूर्ण para 3 याच्यावरच अवलंबून आहे: alteration of share capital आणि variation of shareholders' rights मध्ये Capital Reduction Account येतच नाही. फक्त reduction of share capital, unrepresented reserves, outside liabilities सोबत compromise or arrangement, आणि surrender of shares या बाबतीतच **Capital Reduction (किंवा Reconstruction) Account** उघडले जाते.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- कोणतीही entry पास करण्यापूर्वी scheme चा प्रत्येक भाग या चार methods पैकी कोणत्या खाली येतो हे ओळखून घ्या, कारण त्यावरूनच ठरते की Capital Reduction Account येणार आहे की नाही.
- Sub-division किंवा consolidation मध्ये paid-up आणि unpaid रकमांचे प्रमाण अपरिवर्तित आहे हे तपासून घ्या, आणि उत्तरात तसे लिहा सुद्धा.
- Alteration साठी Section 61 चा उल्लेख करा आणि हेही लिहा की त्यासाठी फक्त ordinary resolution लागतो, तर reduction साठी special resolution आणि Tribunal ची confirmation आवश्यक असते.

PQ 2.1 · MTP 2025-Aug S2 [6] (b) · 5M · Pg 774 — LEVEL II Application — कठीण

विषय 3: Internal Reconstruction च्या बाबतीत Entries [Entries In Case of Internal Reconstruction]

L2P1-C14-U14-T03

Read first वाचा — Chapter 14 §3 Entries in case of Internal Reconstruction, Study Material, पाने 14.12–14.73, आणि illustrations पूर्णपणे सोडवा.

NOTES

Study Material जे चार rules देते, आणि जवळपास प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर त्यांतूनच निघते:

Rule 1: alteration of share capital आणि variation of shareholders' rights मध्ये Capital Reduction Account उघडण्याची गरज नसते. या entries फक्त capital accounts मधील balances इकडून तिकडे हलवतात.

Rule 2: फक्त reduction of share capital, unrepresented reserves, outside liabilities सोबत compromise or arrangement, आणि surrender of shares या बाबतीतच **Capital Reduction (किंवा**

www.scanneradda.com

Reconstruction) Account वापरले जाते, ज्यामध्ये **arrangement नुसार unrepresented assets आणि liabilities transfer केल्या जातात**.

Rule 3: एखाद्या **asset च्या मूल्यातील appreciation, किंवा एखाद्या liability च्या रकमेतील घट, संबंधित account मध्ये debit केली जाते आणि Capital Reduction Account मध्ये credit केली जाते**.

Rule 4: profit and loss account चे debit balance आणि assets चे सर्व over-valuation संपवा — संबंधित accounts ला credit करून आणि Capital Reduction Account ला debit करून. Books मध्ये दिसणारा कोणताही reserve या कामासाठी वापरता येतो, आणि **Capital Reduction Account मध्ये जो काही balance शिल्लक राहील तो Capital Reserve मध्ये transfer केला जातो**.

म्हणून Capital Reduction Account मध्ये ते सर्व credit होते ज्याचा त्याग केला गेला — कमी केलेली capital, creditors आणि debenture-holders नी सोडलेली रक्कम, assets मधील appreciation, liabilities मधील घट — **आणि ते सर्व debit होते जे write off केले गेले** — accumulated losses, fictitious assets, assets चे over-valuation, आणि scheme वर झालेला खर्च. **शिल्लक balance Capital Reserve मध्ये जाते**, profit and loss account मध्ये कधीही नाही.

ज्या entries तोंडपाठ असायला हव्यात: reduction वर — **Equity Share Capital A/c (old) Dr, To Equity Share Capital A/c (new), To Capital Reduction A/c**; waiver वर — **Creditors A/c Dr, To Capital Reduction A/c**; write off करताना — **Capital Reduction A/c Dr, To Profit and Loss A/c / Goodwill / Preliminary Expenses / Patents**; appreciation वर — **Fixed Assets A/c Dr, To Capital Reduction A/c**; आणि शिल्लक balance साठी — **Capital Reduction A/c Dr, To Capital Reserve A/c**.

Preference dividend च्या arrears कडे लक्ष ठेवा. जिथे arrears **waive** केले जातात, तिथे books मध्ये काहीही write off होत नाही — ते कधी liability होतेच नाहीत — पण जिथे ते **shares issue करून चुकते केले जातात**, तिथे issue नोंदवला जातो आणि जो त्याग झाला असेल तो Capital Reduction मध्ये credit केला जातो.

Scheme चा भाग म्हणून प्रत्यक्षात येणाऱ्या contingent liabilities — उदा. एखादा प्रलंबित दावा निकाली निघणे — **साठी Capital Reduction Account ला debit करून provision केली जाते**, कारण त्यांचा भार scheme उचलत आहे.

त्यानंतर reconstruction नंतरचे balance sheet पुन्हा तयार करा, Schedule III च्या format मध्ये. त्यात कमी झालेली capital, Capital Reserve (असल्यास), assets त्यांच्या revised values वर, आणि एकही fictitious asset नाही — हेच दिसायला हवे. सर्वाधिक marks याच balance sheet मध्ये आहेत.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 19 प्रश्न

- Capital Reduction Account सुरुवातीलाच उघडा आणि जसजसे पुढे जाल तसतसे त्यात posting करत चला, शेवटी जुळवाजुळव करून तयार करण्याचा प्रयत्न करू नका. प्रत्येक त्याग हा एक credit आहे आणि प्रत्येक write off हा एक debit.
- Scheme मधील item प्रश्नात दिलेल्या क्रमाने एक-एक करून हाताळा — entry पास करा आणि जिथे हे चारही rules सांगतात तिथे Capital Reduction मध्ये posting करा.

- Alteration of capital किंवा variation of rights ला Capital Reduction Account मधून नेऊ नका. या प्रकरणातील सर्वात सामान्य चूक हीच आहे.
- Capital Reduction Account मध्ये जो balance शिल्लक राहील तो Capital Reserve मध्ये transfer करा — profit and loss account मध्ये कधीही नाही — आणि हा transfer उत्तरात दाखवा सुद्धा.
- Balance sheet Schedule III च्या format मध्ये पुन्हा तयार करा आणि एकही fictitious asset शिल्लक नाही हे तपासा. जर balance sheet मध्ये अजूनही preliminary expenses किंवा profit and loss चे debit balance दिसत असेल, तर scheme पूर्णपणे लागू झालेली नाही.
- जिथे प्रश्नात Capital Reduction Account च मागितले असेल, तिथे ते रीतसर T-account म्हणून, दोन्ही बाजूंच्या total सह मांडा.

PQ 3.4 · MTP 2021-Mar [6] (b) · 5M · Pg 784	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.5 · PYQ 2021-Jul [6] (e) · 5M · Pg 786	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.13 · PYQ 2024-Sep [6] (b) · 4M · Pg 815	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.16 · PYQ 2025-Sep [6] (b) · 4M · Pg 825	LEVEL II Application	सोपा
PQ 3.1 · PYQ 2018-Nov [3] (b) · 10M · Pg 776	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.3 · MTP 2020-Oct [5] (b) · 8M · Pg 782	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.9 · RTP 2023-Nov [7] · Pg 802	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.11 · MTP 2024-Mar [3] (b) · 10M · Pg 810	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.12 · RTP 2024-May [20] · Pg 813	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.14 · MTP 2024-Dec S2 [3] (b) · 10M · Pg 816	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.18 · PYQ 2026-May [3] (b) · 8M · Pg 831	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.2 · PYQ 2019-Nov [3] (a) · 15M · Pg 778	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.6 · PYQ 2022-Nov [2] · 20M · Pg 787	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.7 · RTP 2022-Nov [7] · Pg 791	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.8 · PYQ 2023-Nov [2] · 20M · Pg 796	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.10 · PYQ 2024-May [2] · 14M · Pg 806	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

PQ 3.15 · PYQ 2025-Jan [2] · 14M · Pg 819	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.17 · PYQ 2026-Jan [2] · 14M · Pg 826	LEVEL II Application	कठीण
PQ 3.19 · PYQ 2026-Sep [6] (b) · 4M · Pg 834	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com

प्रकरण 15

Branches चे Accounting, Foreign Branches सह

Accounting for Branches Including Foreign Branches

10 विषय · 28 वर्गीकृत प्रश्न · महत्त्व: B

ICAI SKILL PROFILE Level I 5-15% · Level II 85-95% — हे प्रकरण वाचताना वाटते **फक्त sums**

Level I — Comprehension & Knowledge	2.0%	203 पैकी 4 marks
Level II — Analysis & Application	98.0%	203 पैकी 199 marks

पेपरच्या Level I किमान मर्यादेच्या खाली: या प्रकरणाचे फक्त 2% marks Comprehension आणि Knowledge चे आहेत, तर संपूर्ण पेपरासाठी हे प्रमाण 5–15% आहे. इथे आधार घेण्यासारखी theory जवळपास नाहीच. इथला प्रत्येक mark sum सोडवूनच मिळतो, म्हणून तयारी म्हणजे सराव, वाचन नव्हे.

विषय 1: परिचय [Introduction]

L2P1-C15-U15-T01

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 15 §1 Introduction, Study Material 2026 July, पाने 15.1–15.3.

NOTES

Branch accounts का अस्तित्वात आहेत: जिथे एखादा business एकापेक्षा जास्त ठिकाणांहून चालतो, तिथे head office ला **प्रत्येक branch चा निकाल स्वतंत्रपणे** कळायला हवा असतो — तिची नफाक्षमता, तिच्याकडचा stock आणि cash, आणि head office कडून तिला किती येणे आहे अथवा तिच्याकडून किती देणे आहे. हा निकाल तयार करण्याची यंत्रणा म्हणजेच branch accounting.

मुख्य classification, आणि प्रकरणातील सगळे याच्यातूनच निघते: branches एकतर **dependent** असतात — त्यांची business policies आणि प्रशासन **पूर्णपणे head office च्या नियंत्रणाखाली** असते, आणि accounts सुद्धा तेच ठेवते — किंवा **independent** असतात, ज्या स्वतःची **complete double-entry record** ठेवतात. तिसरा वर्ग, **foreign branches**, या दोन्हींवर पसरतो आणि त्यात translation चा प्रश्न भर घालतो.

Head office ला या यंत्रणेकडून काय हवे असते: branch profit or loss निश्चित करणे, **branch च्या stock आणि cash वर नियंत्रण**, आणि **branch चे निकाल आणि balances संपूर्ण business च्या accounts मध्ये समाविष्ट करणे**.

CONCEPT BASE: Scanner ने हा विषय जाहीर केला आहे पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. शब्दावलीसाठी तो एकदा वाचून घ्या — dependent, independent, foreign — कारण पुढचे पूर्ण प्रकरण तीच गृहीत धरते.

www.scanneradda.com

विषय 2: Branch Accounts आणि Departmental Accounts मधील फरक [Difference Between Branch Accounts and Departmental Accounts]

L2P1-C15-U15-T02

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 15 §2 Distinction between Branch Accounts and Departmental Accounts, Study Material, पाने 15.3–15.5.

NOTES

हा table चा प्रश्न आहे — तो table म्हणूनच, एक-एक basis धरून लक्षात ठेवा.

Maintenance of accounts: branch accounts एकतर branch मध्ये ठेवता येतात किंवा head office मध्ये; **departmental accounts मात्र एकाच ठिकाणी ठेवली जातात**.

Apportionment of common expenses: branches च्या बाबतीत प्रत्येक branch चा खर्च **वेगळा ओळखता येतो**, त्यामुळे **apportionment चा प्रश्न बहुतांशी उद्भवतच नाही**; departments च्या बाबतीत मात्र **common expenses एखाद्या न्याय्य आधारावर departments मध्ये वाटावाच लागतो**.

Location: branches head office पासून **भौगोलिकदृष्ट्या वेगळ्या** असतात; departments **एकाच जागेत** असतात.

Reconciliation: final accounts तयार करण्याआधी branch accounts मध्ये branch आणि head office च्या accounts चे **reconciliation करावेच लागते**; departmental accounts मध्ये **ते लागत नाही**, कारण तिथे reconcile करण्याजोगी converse accounts नसतातच.

Foreign currency: एखादी **foreign branch translation** चा प्रश्न उभा करते; department कधीच नाही.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. विचारला तर तो distinguish-between म्हणूनच येईल, म्हणून bases ठरावीक क्रमाने लक्षात ठेवा.

विषय 3: Dependent Branches चे Accounting [Accounting For Dependent Branches]

L2P1-C15-U15-T03

Read first वाचा — Chapter 15 §3 Dependent Branches आणि §5 Accounting for Dependent Branches, Study Material, पाने 15.5–15.35, ज्यात Debtors, Stock and Debtors, आणि Final Accounts या methods येतात.

NOTES

A dependent branch म्हणजे अशी branch जिची **business policies आणि प्रशासन पूर्णपणे head office च्या नियंत्रणाखाली असते**, आणि तेच **तिचे accounts सुद्धा ठेवते — branch कडून येणाऱ्या reports आणि returns**

www.scanneradda.com

च्या आधारे. Branch स्वतःच्या व्यवहारांची **पूर्ण record ठेवत नाही**.

Study Material जे तीन प्रकार सांगते: (a) **फक्त orders नोंदवण्यासाठी** उभी केलेली branch, ज्या orders ची पूर्तता head office करते आणि branch फक्त **orders पुढे पाठवते**; (b) एखाद्या व्यापारी केंद्रातील **head office ने पुरवलेला माल विकण्यासाठीची** branch, जिथे **सर्व वसुली head office करते**; आणि (c) **head office ने पुरवलेल्या मालाच्या किरकोळ विक्रीसाठीची** branch.

माल cost वर किंवा selling price वर invoice केलेला असताना dependent branch चा निकाल काढण्याच्या तीन methods: Debtors method, **Stock and Debtors method**, आणि **Trading and Profit and Loss (Final Accounts) method**. किरकोळ branch ला माल **wholesale price** वर invoice केलेला असेल तिथे **Wholesale Branch method** वापरली जाते.

Debtors method — लहान branch साठी योग्य. Head office च्या books मध्ये एकच **Branch Account** उघडले जाते, ज्याला stock, debtors, petty cash आणि fixed assets ची सुरुवातीची balances, branch ला पाठवलेला माल आणि head office ने दिलेला खर्च debit केला जातो, आणि शेवटची balances, returns, तसेच मिळालेली cash व remittances credit केली जातात. **उरणारा आकडा म्हणजेच branch चा नफा किंवा तोटा.**

Stock and Debtors method — जिथे **अधिक जवळून नियंत्रण** हवे असते आणि माल loading लावलेल्या किंमतीवर invoice केलेला असतो तिथे वापरली जाते. इथे स्वतंत्र accounts ठेवली जातात: **Branch Stock A/c**, **Branch Debtors A/c**, **Branch Expenses A/c**, loading साठी **Branch Adjustment A/c**, आणि **Goods Sent to Branch A/c**. **Branch Adjustment Account loading सामावून घेते** आणि **Branch Profit and Loss Account** निकाल देते.

Stock and Debtors method चा गाभा म्हणजे loading. opening stock वरचे, **goods sent** वरचे, **returns** वरचे आणि **closing stock** वरचे loading प्रत्येकी वेगळे काढून टाकायलाच हवे. **Stock चा surplus किंवा shortage** Branch Stock Account मधून सापडतो आणि त्याची फोड त्याचा cost व त्याचे loading अशी केली जाते.

Final Accounts method — इथे **Branch Trading and Profit and Loss Account cost वर** तयार केले जाते, ज्यातून Debtors method मधून येणाऱ्या काल्पनिक आकड्याऐवजी **branch चा खरा नफा** मिळतो. प्रश्नात **true profit** मागितला असेल तिथे हीच method वापरायची.

Normal आणि abnormal losses: normal loss — घट, गळती — हा विकलेल्या मालाच्या cost मध्येच सामावला जातो आणि stock ची नोंद जुळवण्यापलीकडे वेगळी entry लागत नाही; तर **abnormal loss** — चोरी, आग — हा **cost वर वेगळा काढून घेतला जातो** आणि Stock and Debtors खाली त्याचे **loading Branch Adjustment Account मधून परत लिहिले जाते**.

Goods in transit आणि cash in transit वर्षअखेरीस निकाल काढण्याआधी branch account मध्ये आणलेच पाहिजेत. हेच ते कायमचे reconciliation चे मुद्दे.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 16 प्रश्न

- सुरुवात करण्याआधी method ठरवा — Debtors, Stock and Debtors, की Final Accounts — आणि कारण सांगा. प्रश्नात branch चा true profit मागितला असेल तिथे Final Accounts method वापरा.

- Stock and Debtors खाली पाचही accounts उघडा आणि जसजसे पुढे जाल तसतसे त्यांत posting करत चला. Loading शेवटी काढायला जाणे हेच चुकांचे मूळ आहे.
- Opening stock, goods sent, returns आणि closing stock यांवरचे loading वेगवेगळे काढून टाका, आणि प्रत्येक working म्हणून दाखवा.
- Normal loss आणि abnormal loss यांतला फरक करा आणि त्यांची treatment वेगवेगळी करा. Abnormal loss cost वर बाहेर काढला जातो, आणि त्याचे loading Branch Adjustment Account मधून उलटवले जाते.
- नफा काढण्याआधी goods in transit आणि cash in transit accounts मध्ये आणा, आणि तसे केल्याचे उत्तरात लिहा.

PQ 3.1 · PYQ 2018-May [3] (b) · 10M · Pg 839	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.2 · MTP 2020-Oct [5] (b) · 6M · Pg 841	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.3 · PYQ 2020-Nov [2] (a) · 10M · Pg 842	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.4 · PYQ 2021-Jul [3] (a) · 10M · Pg 845	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.5 · PYQ 2021-Dec [3] (a) · 10M · Pg 848	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.6 · PYQ 2022-May [5] (b) · 10M · Pg 849	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.7 · PYQ 2022-Nov [3] (a) · 10M · Pg 851	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.8 · PYQ 2023-Nov [3] (b) · 10M · Pg 853	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.9 · RTP 2023-Nov [12] · Pg 856	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.10 · MTP 2024-Mar [6] (c) · 6M · Pg 858	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.11 · PYQ 2024-Sep [6] (c) · 6M · Pg 860	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.12 · RTP 2024-Sep [20] · Pg 861	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.13 · PYQ 2025-May [6] (c) · 6M · Pg 862	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.14 · PYQ 2025-Sep [6] (c) · 6M · Pg 864	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.16 · PYQ 2026-Sep [6] (c) · 6M · Pg 869	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 3.15 · PYQ 2026-Jan [6] (c) · 6M · Pg 867	LEVEL II Application	कठीण

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

विषय 4: Branches ना Goods पाठवण्याच्या पद्धती [Methods of Charging Goods to Branches]

L2P1-C15-U15-T04

Read first वाचा — Chapter 15 §4 Methods of Charging Goods to Branches, Study Material, पाने 15.9–15.12.

NOTES

Branch ला माल तीन प्रकारे invoice करता येतो: at cost; at selling price; किंवा, **किरकोळ branches च्या बाबतीत, at wholesale price**.

At cost: सर्वात सोपा मार्ग, आणि तेव्हा branch account मध्ये पाठवलेल्या मालाचा खरा cost दिसतो. Trading चा निकाल Debtors method, Stock and Debtors method किंवा Final Accounts method ने काढता येतो.

At selling price: जिथे branch माल ठरावीक किंमतीलाच विकणार असते तिथे हा मार्ग घेतला जातो — Study Material ची उदाहरणे म्हणजे **चहा, petrol आणि तूप यांचे dealers. यातून branch च्या कामकाजावर अधिक नियंत्रण ठेवता येते**, कारण **तेव्हा head office च्या books मधले branch balance नेहमी branch कडील न विकलेल्या stock चे मूल्य आणि remittances किंवा goods in transit यांनीच बनलेले असते**. 'selling price वर invoice का करायचे' या प्रश्नाचे उत्तर हेच वाक्य आहे.

At wholesale price to a retail branch: इथे head office ने transfer वर **wholesale profit** कमावला आणि branch ने विक्रीवर **retail profit** कमावला असे मानले जाते. यामुळे head office ला तसाही मिळालाच असता तो नफा आणि खऱ्या अर्थाने किरकोळ विक्रीतून आलेला नफा वेगळे होतात, म्हणून unrealised profit घेतला जाऊ नये यासाठी **loading विरुद्ध stock reserve तयार केला जातो**.

Stock valuation वरचा परिणाम, आणि marks तिथेच आहेत: माल cost पेक्षा जास्त किंमतीवर invoice केलेला असेल तर **branch कडील closing stock मध्ये unrealised profit असतो**, आणि त्या loading साठी **stock reserve तयार करावाच लागतो**. **एकत्रित accounts मध्ये फक्त cost चा भागच राहू शकतो.**

Understanding ते समजावून सांगणे, आणि संदर्भात ठेवून दाखवणे · 1 प्रश्न

- तिन्ही methods ची नावे लिहा, मग प्रश्न ज्याबद्दल विचारतो ती स्पष्ट करा, आणि शेवटी ती वापरण्यामागचे नियंत्रणाचे किंवा नफा मोजण्याचे कारण सांगा.
- Selling price च्या method साठी नियंत्रणाचा मुद्दा जसाच्या तसा लिहा — head office च्या books मधले branch balance फक्त न विकलेला stock आणि remittances किंवा goods in transit यांनीच बनलेले असते.
- जेव्हा जेव्हा माल cost पेक्षा जास्त किंमतीवर invoice केलेला असेल, तेव्हा closing stock मधल्या loading विरुद्ध stock reserve लागतो हे लिहा. ही सांगड theory च्या उत्तरातही एक mark मिळवून देते.

TQ 4.1 · MTP 2024-Dec S2 [6] (c) · DESC · 4M · Pg 870 — LEVEL I Understanding — सोपा

www.scanneradda.com

विषय 5: Independent Branches चे Accounting [Accounting For Independent Branches]

L2P1-C15-U15-T05

Read first वाचा — Chapter 15 §6 Accounting for Independent Branches, Study Material, पाने 15.36–15.48.

NOTES

An independent branch तेव्हा येते जेव्हा **business चा आकार** असा असतो की branch ने आपल्या व्यवहारांची **संपूर्ण records ठेवावीत** हे इष्ट ठरते, जेणेकरून तिच्यासाठी **स्वतंत्र trial balance** तयार करता येईल.

चार ठळक वैशिष्ट्ये — हेच ते list उत्तर: (1) branch **आपली संपूर्ण books of account double entry system खाली** ठेवते; (2) head office आणि branch यांच्यातील सर्व व्यवहार नोंदवण्यासाठी branch आपल्या books मध्ये **Head Office Account** उघडते, तर त्याच व्यवहारांसाठी **head office एक Branch Account ठेवते**; (3) कालावधी संपताना branch आपले **trial balance आणि trading and profit and loss account** तयार करते आणि **त्यांच्या प्रती incorporation साठी head office ला पाठवते**; आणि (4) अंतिम statements मिळाल्यावर head office ही दोन्ही accounts **reconcile** करते.

Branch च्या books मधले Head Office Account आणि head office च्या books मधले Branch Account ही एकमेकांची converse आहेत आणि transit मधील सर्व items जुळवल्यावर ती जुळायलाच हवीत. एकत्रित संस्थेच्या दृष्टीने ती assets किंवा liabilities **नाहीत** — incorporation च्या वेळी ती एकमेकांत रद्द होतात.

Inter-branch transactions सहसा **head office मार्फतच** नेल्या जातात: Branch A कडून Branch B कडे झालेला transfer प्रत्येक branch आपल्या Head Office Account समोर नोंदवते, आणि head office तो दोन्ही branch accounts समोर नोंदवते. तो थेट दोन branches मध्ये नोंदवणे ही इथली नेहमीची चूक.

Branch च्या fixed assets वरचे depreciation — ती assets head office च्या books मध्ये असतील तर head office ते आकारते आणि branch ला कळवते; ती assets branch च्या books मध्ये असतील तर branch स्वतः आकारते. Posting करण्याआधी प्रश्नात कोणती व्यवस्था आहे ते सांगा.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 3 प्रश्न

- Head office कडून branch कडे होणारा प्रत्येक व्यवहार branch च्या books मधल्या Head Office Account ला आणि head office च्या books मधल्या Branch Account ला post करा, आणि पुढे जाण्याआधी ही दोन्ही converse आहेत का ते तपासा.
- प्रश्नात वेगळे सांगितले नसेल तर inter-branch transfers head office मार्फतच न्या.
- Branch चे trial balance दिलेले असेल तिथे आधी branch चे trading and profit and loss account तयार करा, मग incorporate करा — थेट trial balance मधूनच consolidate करण्याचा प्रयत्न करू नका.

PQ 5.1 · PYQ 2021-Jan [6] (c) · 5M · Pg 871 — LEVEL II Application — सोपा

www.scanneradda.com

PQ 5.2 · PYQ 2025-Jan [6] (c) · 6M · Pg 872	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 5.3 · PYQ 2026-May [6] (c) · 6M · Pg 873	LEVEL II Application	मध्यम

विषय 6: Branch आणि Head Office Accounts चे Adjustment आणि Reconciliation [Adjustment and Reconciliation Of Branch and Head Office Accounts]

L2P1-C15-U15-T06

Read first वाचा — Chapter 15 §7 Adjustment and Reconciliation of Branch and Head Office Accounts, Study Material, पाने 15.48–15.55.

NOTES

अडचण अशी: branch आणि head office ची accounts **एकमेकांची converse** असतात, आणि **ती जुळत नसतील तर संपूर्ण संस्थेची final accounts तयार करण्याआधी त्यांचे reconciliation करावेच लागते**.

फरक पडण्याची चार ठरावीक कारणे — कोणत्याही प्रश्नात आधी हीच शोधा: goods in transit; **cash किंवा remittances in transit**; **एका बाजूने नोंदवलेला पण दुसऱ्या बाजूला अजून न कळवलेला खर्च किंवा उत्पन्न** — उदा. head office ने आकारलेले depreciation; आणि दोन्हींपैकी कोणत्याही books मधील **errors किंवा omissions**.

Study Material मधले सोडवलेले उदाहरण: head office ने **₹50,000** चा माल पाठवला आहे पण closing च्या तारखेपर्यंत branch ला फक्त **₹40,000** चाच मिळाला आहे. Branch **₹10,000 हे goods in transit** मानते आणि ही entry पास करते: **Goods in Transit A/c Dr 10,000, To Head Office A/c 10,000**.

आणि बहुतेक विद्यार्थी जो मुद्दा चुकवतात तो हा: head office च्या books मध्ये कोणतीही entry होत नाही, कारण **तिथे तर ती घटना आधीच पूर्णपणे नोंदली गेली आहे**. ज्या बाजूने ती अजून नोंदलेली नाही तीच बाजू जुळवा.

Cash in transit याच पद्धतीने हाताळले जाते — ज्या books मध्ये ती रक्कम मिळाल्याची नोंद अजून झालेली नाही तिथे.

Transit मधली ही बाब संपूर्ण business च्या final accounts मध्ये दाखवायची असेल, तिथे ती **asset म्हणून — goods in transit किंवा cash in transit** — दिसते, आणि मग दोन्ही inter-company accounts नेमकी एकमेकांत रद्द होतात.

पद्धत: प्रत्येक फरक घ्या, **कोणत्या books मध्ये त्याची नोंद झालेली नाही** ते ठरवा, adjusting entry फक्त तिथेच पास करा, आणि मग दोन्ही accounts जुळतात का ते तपासा. प्रश्नात reconciliation statement मागितले असेल तर ते statement स्वरूपात मांडा.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 1 प्रश्न

- फरक एक-एक करून हाताळा आणि प्रत्येकासाठी सांगा की entry कोणत्या books मध्ये लागते आणि दुसऱ्या books मध्ये का लागत नाही.

www.scanneradda.com

- एकत्रित balance sheet मध्ये goods in transit आणि cash in transit assets म्हणून दाखवा, आणि मग Branch व Head Office ची accounts एकमेकांत रद्द होतात याची खात्री करा.
- प्रश्नात reconciliation statement मागितले असेल तर ते statement स्वरूपात मांडा — सुरुवातीचा आकडा लिहून, मग adjustments, आणि शेवटी जुळलेला अंतिम आकडा.

PQ 6.1 · MTP 2024-Nov [6] (c) · 6M · Pg 875 | LEVEL II Application | मध्यम

विषय 7: Head Office Books मध्ये Branch Balance चे Incorporation [Incorporation of Branch Balance in Head Office Books]

L2P1-C15-U15-T07

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 15 §8 Incorporation of Branch Balance in Head Office Books, Study Material, पाने 15.55–15.60.

NOTES

कोणती method वापरायची हे काय तयार करायचे आहे यावर ठरते: (a) **प्रत्येक branch साठी स्वतंत्र profit and loss account आणि balance sheet**, की (b) **branch आणि head office चे एकत्रित statement**.

Method I — प्रत्येक branch साठी स्वतंत्र statements: branch आपला नफा काढते आणि **branch च्या books मध्ये तो head office कडे transfer करते**, आणि **head office च्या books मध्ये converse entry पास केली जाते**: **Branch A/c Dr, To Profit and Loss A/c**. मग **branch साठी आणि head office साठी स्वतंत्र balance sheet तयार केले जाते** — **branch च्या balance sheet मध्ये head office ने दिलेली रक्कम 'Capital' म्हणून दिसते**, आणि **head office च्या books मध्ये तीच रक्कम 'Advance to Branch' म्हणून दिसते**.

Method II — एकत्रित statements: branch ची स्वतंत्र assets, liabilities, incomes आणि expenses head office च्या books मध्ये **एक-एक item धरून incorporate केली जातात**, आणि **Branch Account व Head Office Account एकमेकांविरुद्ध eliminate केली जातात**.

Method II खाली incorporation दोन पातळ्यांवर करता येते: एकतर फक्त **branch चा trading and profit and loss निकाल** एकच आकडा म्हणून incorporate करा, किंवा **तपशीलवार balances** incorporate करा — stock, debtors, creditors, expenses वगैरे. प्रश्न काय मागतो त्यावरूनच कोणती पातळी हवी ते कळते.

Method कोणतीही असो, incorporation आधी तीन गोष्टी कराव्याच लागतात: items in transit जुळवा; माल cost पेक्षा जास्त किंमतीवर invoice केलेला असेल तिथे **stock reserve** तयार करून **branch च्या closing stock मधला unrealised profit** काढून टाका; आणि **inter-company accounts** eliminate करा.

CONCEPT BASE: Scanner ने हा विषय जाहीर केला आहे पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. तरीही प्रत्येक

www.scanneradda.com

independent-branch प्रश्न याच पायरीने पूर्ण होतो, म्हणून Study Material मधील illustrations सोडवा.

विषय 8: Branch Books मधील अपूर्ण माहिती [Incomplete Information in Branch Books]

L2P1-C15-U15-T08

Read first वाचा — Chapter 15 §9 Incomplete Information in Branch Books, Study Material, पाने 15.60–15.65.

NOTES

अशी परिस्थिती का येते: जिथे head office ला **branch ची नफाक्षमता branch च्या कर्मचाऱ्यांपासून गुप्त ठेवायची असते**, तिथे ते **महत्त्वाची माहिती राखून ठेवते** — उदा. **opening stock ची रक्कम** आणि **branch ला पाठवलेल्या मालाचा cost**.

त्याऐवजी head office काय करते: पाठवलेल्या मालाची नोंद ठेवण्यासाठी ते **Goods Supplied to the Branch A/c Dr, To Purchases A/c** ही entry पास करते, आणि **closing stock चे मूल्य सुद्धा फक्त head office च्याच books मध्ये जुळवले जाते**.

Branch काय करते: वर्षअखेरीस ती आपल्याकडील **विविध balances transfer करते** — Head Office Account कडे — निकाल न काढता; ती काढू शकतच नाही, कारण तिच्याकडे cost ची माहितीच नसते.

म्हणून परीक्षेतल्या प्रश्नात काम करण्याची पद्धत म्हणजे reconstruction. तुम्हाला तुकडे दिलेले असतात — sales, expenses, remittances, काही balances — आणि त्यांवरून **हरवलेले आकडे मागे जाऊन काढावे लागतात**. त्यासाठी **memorandum branch stock account** आणि **branch debtors account** ही दोन वाहने वापरा.

ठरावीक derivations: Branch Debtors Account मधून **credit sales** (opening debtors + credit sales − cash received − returns − bad debts − discount = closing debtors); **total sales** = cash sales + credit sales; invoice price वरच्या Branch Stock Account मधून **closing stock** (opening stock + goods sent − returns − sales − shortage = closing stock); आणि यांपैकी जे हरवलेले असेल त्यानुसार **goods sent** किंवा **opening stock**.

मग head office च्या books मध्ये नफा काढा, opening आणि closing stock वरचे loading तसेच shortage किंवा surplus यांचे समायोजन करून. हे computation branch ला कधीच दिसत नाही — आणि या व्यवस्थेचा हेतूच तो आहे.

Application नियम वापरणे — sum सोडवणे · 7 प्रश्न

- सुरुवात करण्याआधी काय हरवले आहे ते ओळखा, आणि ते देणारे account निवडा — sales चे आकडे Branch Debtors मधून, आणि stock व goods-sent चे आकडे Branch Stock मधून.
- Reconstruction ची accounts memorandum accounts म्हणून काढा आणि तशी नावेही द्या. परीक्षकाला नुसता निघालेला आकडा नको, working दिसायला हवे.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com

- Invoice price आणि cost कटाक्षाने वेगळे ठेवा. Branch Stock Account invoice price वर चालते; नफ्याच्या computation ला cost लागतो.
- Shortage किंवा surplus स्पष्टपणे हाताळा, आणि त्याची फोड cost आणि loading अशी करा.
- शेवटी branch चा नफा head office च्या books मध्ये काढा आणि तो branch च्या books मध्ये का काढता आला नसता ते सांगा.

PQ 8.2 · MTP 2020-Oct [5] (c) · 4M · Pg 879	LEVEL II Application	सोपा
PQ 8.5 · PYQ 2023-May [5] (c) · 5M · Pg 885	LEVEL II Application	सोपा
PQ 8.3 · MTP 2021-Mar [3] (a) · 8M · Pg 880	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 8.6 · RTP 2023-May [13] · Pg 887	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 8.7 · PYQ 2024-May [6] (c) · 6M · Pg 891	LEVEL II Application	मध्यम
PQ 8.1 · PYQ 2019-May [3] (b) · 8M · Pg 877	LEVEL II Application	कठीण
PQ 8.4 · MTP 2023-Mar [3] (a) · 12M · Pg 883	LEVEL II Application	कठीण

विषय 9: Foreign Branches चे Accounting [Accounting For Foreign Branches]

L2P1-C15-U15-T09

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 15 §10 Foreign Branches आणि §11 Accounting for Foreign Branches, Study Material, पाने 15.65–15.70, सोबत Chapter 7 Unit 3 मधील AS 11.

NOTES

Foreign branches सहसा स्वतंत्र आणि संपूर्ण records ठेवतात — ज्या देशात त्या काम करतात त्या देशाच्या चलनात. त्यामुळे त्यांची balances incorporate करण्याचा प्रश्न **मुख्यतः foreign currency चे भारतीय रुपयांत translation करण्याचा** असतो, कारण **रुपयाचा exchange rate इतर चलनांच्या तुलनेत स्थिर नसतो**.

दिलासा देणारा जो मुद्दा उत्तरात लिहायचा: inland branches ना लागू होणारी accounting principles तशीच foreign branch ला सुद्धा लागू होतात, एकदा **foreign branch चे trial balance भारतीय चलनात रूपांतरित झाले** की. आधी translation करा, मग independent branch प्रमाणेच accounting करा.

AS 11 (revised 2003) foreign operations चे दोन प्रकार करते, आणि हेच classification संपूर्ण translation

www.scanneradda.com

ठरवते: **Integral Foreign Operation (IFO)** आणि **Non-Integral Foreign Operation (NFO)**.

Integral Foreign Operation म्हणजे अशी foreign operation **जिचे कामकाज reporting enterprise च्या कामकाजाचा अविभाज्य भाग असते** — तो business **जणू reporting enterprise च्या operations चा विस्तार असल्यासारखा चालवला जातो**. Study Material चे उदाहरण म्हणजे **reporting enterprise कडून आयात केलेला माल विकणे आणि त्याचे proceeds तिच्याकडे परत पाठवणे**.

Non-Integral Foreign Operation म्हणजे अशी foreign operation जी **integral नसते** — ती cash आणि इतर monetary items जमवते, खर्च करते, उत्पन्न मिळवते आणि borrowings उभी करते ती **बहुतांशी आपल्याच स्थानिक चलनात**, आणि तिचे रोजचे कामकाज reporting enterprise पासून **बऱ्यापैकी स्वायत्तपणे चालते**.

Non-integral operation ची लक्षणे अशी: reporting enterprise सोबतचे व्यवहार तिच्या एकूण कामकाजाच्या तुलनेत **अल्प प्रमाणात** असतात; तिच्या कामकाजाला पैसा **मुख्यतः तिच्याच operations मधून किंवा स्थानिक borrowings मधून** मिळतो; तिचे costs **प्रामुख्याने स्थानिक चलनातच चुकते केले जातात**; तिची sales **reporting currency खेरीज इतर चलनांत** होतात; आणि तिचे cash flows **reporting enterprise च्या रोजच्या cash flows पासून अलग असतात**.

CONCEPT BASE: जाहीर केलेला, पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. तरीही प्रत्येक foreign-branch computation याच classification वर ठरते, म्हणून ही लक्षणे लक्षात ठेवा.

विषय 10: Foreign Currency Translation ची तंत्रे [Techniques For Foreign Currency Translation]

L2P1-C15-U15-T10

CONCEPT BASE — अजून एकही परीक्षा-प्रश्न नाही · पूर्ण तयारीसाठी आवश्यक

Read first वाचा — Chapter 15 §12 Techniques for Foreign Currency Translation आणि §13 Change in Classification, Study Material, पाने 15.70–15.106, सोबत AS 11 §3.7 आणि §3.8.

NOTES

Integral Foreign Operation — हे व्यवहार जणू reporting enterprise चे स्वतःचेच आहेत असे मानून translation करा. (1) **सर्व transactions व्यवहाराच्या तारखेला चालू असलेल्या rate वर translate केले जातात**; **rate मध्ये लक्षणीय चढउतार नसतील तिथे आठवड्याचा किंवा महिन्याचा average rate चालतो**. (2) Balance sheet च्या तारखेला: **monetary items closing rate वर**; **non-monetary items** — asset cost वर carry केलेली असेल तर **tangible fixed assets चा cost आणि depreciation खरेदीच्या तारखेच्या rate वर**, आणि ती valuation वर carry केलेली असेल तर **valuation च्या तारखेच्या rate वर**; **inventories ज्या वेळी ते costs झाले त्या वेळच्या rates वर**; आणि **recoverable amount किंवा realisable value ती रक्कम ठरली त्या वेळच्या rate वर**.

IFO च्या बाबतीत यातून निघणारे exchange differences statement of profit and loss मध्ये जातात.

Non-Integral Foreign Operation — branch ला net investment मानून translation करा. (a) **सर्व assets आणि liabilities, monetary आणि non-monetary दोन्ही, closing rate वर**; (b) **income आणि expense items व्यवहारांच्या तारखांच्या rates वर**, आणि योग्य तिथे average rates चालतात; आणि (c) **यातून निघणारे सर्व exchange differences net investment ची विल्हेवाट लागेपर्यंत Foreign Currency Translation Reserve मध्ये जमा केले जातात**.

NFO च्या translation चे वेगळेपण याच reserve मध्ये आहे, आणि प्रश्न सहसा हेच तपासतो की तुम्ही फरक profit and loss मध्ये नेता की reserve मध्ये. IFO — profit and loss. NFO — reserve.

Non-integral operation ची विल्हेवाट लागते तेव्हा, **reserve मध्ये पुढे ढकललेल्या आणि त्या operation शी संबंधित exchange differences ची एकत्रित रक्कम, विल्हेवाटीवरील नफा किंवा तोटा ज्या कालावधीत ओळखला जातो त्याच कालावधीत income किंवा expense म्हणून ओळखली जाते**.

Change in classification — नवी procedures बदलाच्या तारखेपासून पुढील काळासाठी लागू करा. Integral कडून non-integral: बदलाच्या तारखेपासून non-integral translation procedure पाळली जाते, आणि **reclassification च्या तारखेला non-monetary assets चे translation करताना निघणारा exchange difference foreign currency translation reserve मध्ये जमा केला जातो. Non-integral कडून integral: बदलाच्या तारखेपासून integral procedure लागू होते**, आणि **बदलाच्या तारखेला non-monetary items च्या translated रकमा त्यांचा historical cost मानल्या जातात**.

Non-integral कडून integral असा बदल झाला तरी foreign currency translation reserve उलटवले जात नाही — ते operation ची विल्हेवाट लागेपर्यंत तसेच राहते. हा असमतोल परीक्षेत विचारला जातो.

CONCEPT BASE: Scanner ने हा विषय जाहीर केला आहे पण या edition मध्ये त्यावर प्रश्न नाही. प्रत्येक foreign-branch प्रश्नाचा तांत्रिक गाभा हाच आहे, म्हणून दोन्ही translation tables जोडीनेच लक्षात ठेवा.

www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com www.scanneradda.com